BİR BORSA SPEKÜLATÖRÜNÜN ANILARI

EDWIN LEFÈVRE

PANAMA

BİR BORSA SPEKÜLATÖRÜNÜN ANILARI

Edwin Lefèvre

Panama Yayın No: 566

ISBN: 978-625-8488-49-4

Kitabın Orijinal Adı
Reminiscences of a Stock Operator

Genel Yayın Yönetmeni
İlker Vural

Çeviren
Sevcan Ceylan Tülün

Kapak Tasarımı
Leyla Çelik

Baskı Tarihi: Kasım 2025

Baskı-Cilt: Ayrıntı Matbaası
Sertifika No: 49599
Yayıncı Sertifika No: 42278

© Bu kitabın her hakkı saklıdır.
Yayıncının izni olmaksızın çoğaltılamaz,
kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Panama Yayıncılık
Nasuh Akar Mah. 1400. Sokak
No: 20/A Balgat-Çankaya-ANKARA
Tel-Fax: (0.312) 432 14 89
www.panamayayincilik.com
info@panamayayincilik.com

BİR BORSA SPEKÜLATÖRÜNÜN ANILARI

EDWIN LEFÈVRE

ÇEVİREN
SEVCAN CEYLAN TÜLÜN

Jesse Aristo'n Livermore'a

ÖN SÖZ

Çağımızın en iyi otuz borsacısıyla yaptığım görüşmede hepsine benzer sorular sordum. Biri şuydu:

"Özellikle yararlı olduğunu düşündüğünüz ve borsa heveslilerine önerebileceğiniz kitaplar var mı?"

Hepsi de aynı cevabı verdi. "Bir Borsa Spekülatörünün Anıları."

Bu kitabı bu kadar öne çıkaran neydi? Bir borsacının düşünce tarzını, yaptığı hataları, aldığı dersleri, edindiği bilgileri nasıl yaşandıysa öyle aktarmasıydı.

Borsaya bir şekilde giren okurlara, bu kitapta anlatılanlar çok bildik gelecektir. Gerçekte Bir Borsa Spekülatörü nün Anıları kitabının kahramanı *Larry Livingston* -gerçek adı: *Jesse Livermore*- deneyimlerini ve düşüncelerini o anı yaşıyor gibi canlı anlatmaktadır. Okurların büyük kısmı, *Edwin Lefevre*'in *Livermore*'un takma adı olduğunu sanabilir. Hâlbuki *Lefevre, Larry Livingston*'un tecrübelerini ve düşüncelerini kaleme alan kişidir. *Lefevre*; gazeteci, köşe yazarı, romancı ve öykü yazarıdır. Bir Borsa Spekülatörünün Anıları kitap olarak yayımlanmadan önce *Saturday Evening Post*'ta bölümler hâlinde yayımlanmıştı. Okurlar inanmak istemeyeceklerdir. *Lefevre*'nin bir iki küçük yatırım dışında borsayla işi olmamıştır. Lakin usta bir yazardı ve insanları konuşturabiliyordu. Oğlu şöyle der. "*Lefevre* günlük hayatında tanıştığı insanların -sekreterler, taksi şoförleri ve benzerler- hayat hikâyelerini on dakika içinde öğrenir."

Livermore ile de aynısı olmuş. Birkaç hafta süren bir dizi görüşme sırasında yazar, *Livermore*'u borsada çalışırken hiç görmemiş ve sonuçta ortaya Bir Borsa Spekülatörünün Anıları çıkmış.

Bir Borsa Spekülatörünün Anıları, borsalar ve menkul değerler alım satımı ile ilgili çok dikkat çekici gözlemlerle doludur. Asıl öyküleri unutulsa da bu gözlemlerin bazıları *Wall Street* efsanesinin olmazsa olmazı hâline gelmiştir. Örneğin yüksek fiyatlı bir hisse almak istiyorsan tereddüt etme al, fiyat zaman geçtikçe daha da yükselebilir. Fiyatı düşen bir hisseyi satmak istiyorsan tereddüt etme sat, fiyat zaman geçtikçe daha da düşebilir.

Bu mottonun kaynağı bu kitaptır. Kitapta buna benzer o kadar motto var ki okur en ilgincini seçmekte zorlanacaktır. Birkaç örnek vermek yerinde olacaktır.

"En yanlış neyse onu yaptım: Zarar eden pamuğu satmadım, kâr eden buğdayı sattım."

"Borsada insan hata edebilir ama hatanın en büyüğü bile bile zarar etmektir. Aklınızdan çıkarmayın, zararın neresinden dönülse kârdır."

Borsaseverler bu kitapta kendileriyle ve yaşadıklarıyla yüzleşecek, deneyimsiz borsacılarsa çok şey öğrenecektir. Bir Borsa Spekülatörünün Anıları'nda anlatılanlara yabancı olmayan okurlar bu kitabı yanlarından ayırmayacaktır. Klasik kitaplar hem anlattıklarıyla he anlatım biçimleriyle kuşaklar boyunca okunan eserlerdir. 1923 yılında yayımlanan bu kitap da klasikler arasında yerini almıştır.

Jack D. Shwager

Bu kitaptaki röportajlar aşağıdaki kitaplarda yayımlanmıştır: Market Wizards, New York Institute of Finance, 1989.
The New Market Wizards, Harper Business, 1982 ve Borsa Sihirbazları.

1. BÖLÜM

İlkokuldan mezun olur olmaz çalışmaya başladım. Görevim bir borsa komisyon ofisinde fiyat çizelgesini tutmaktı. Rakamlar konusunda hızlıydım. Okulda üç yılda işlenen aritmetik dersini ben bir senede tamamlamıştım. Özellikle akıldan hesap yapmakta çok başarılıydım. Müşterilerin odasındaki büyük tahtaya fiyatları asıyordum. Genellikle müşterilerden biri hisse senetlerinin yazılı olduğu bandın yanına oturur ve fiyatları yüksek sesle okurdu. Benim için ne kadar hızlı okudukları önemli değildi, fiyatları her zaman hatırlamayı başarırdım. Bunun için çaba harcamama gerek yoktu.

Ofiste çalışan birçok kişi vardı. Elbette aralarında arkadaş olduklarım da oldu ancak piyasa hareketliyse işim bana sabah ondan öğleden sonra üçe kadar göz açtırmıyordu, dolayısıyla onlarla konuşacak vaktim olmuyordu. Her neyse, ben de zaten iş saatlerinde sohbet etmeye can atmıyordum.

Piyasa ne kadar hareketli olursa olsun beni işi düşünmekten alıkoyamıyordu. Yazdıklarım benim için hisse fiyatları ve hisse başına kaç dolar düştüğü anlamına geliyordu, hepsi sadece birer rakamdı. Tabii ki bir anlam ifade ediyorlardı, durmadan değişiyorlardı. Beni ilgilendiren bu değişimlerdi. Neden değiştiklerini bilmiyordum. Önemsemiyordum da. Kafa yormuyordum. Sadece basit bir şekilde değiştiklerini görüyordum. Her gün beş saat, cumartesi günleri de iki saat üzerinde düşünmem gereken konu yalnızca buydu: Fiyatların durmadan değişmesi.

Fiyatların davranışıyla ilgilenmem ilk kez böyle oldu. Rakamsal hafızam çok iyiydi. Fiyatların iniş ya da çıkış göstermeden hemen önce bir önceki gün nasıl hareket ettiğini detaylarıyla hatırlayabiliyordum. Akıldan hesap yapmaya düşkün olmam çok işime yarıyordu.

Hisse senedi fiyatlarının yükseliş ya da düşüşlerde belirli eğilimler gösterdiğini fark ettim. Üstelik bunların çoğu birbirine paraleldi. Bu durumda diğer emsalleri bana yol gösterebilirdi. Henüz on dört yaşındaydım ancak yaptığım yüzlerce gözlem sayesinde hisse senetlerinin bugünkü davranışıyla sonraki günkü davranışını karşılaştırıp doğruluğunu test edebiliyordum. Çok geçmeden fiyat hareketlerini önceden tahmin etme yeteneği kazanmıştım. Söylediğim gibi tek rehberim onların önceki davranışlarını gözlemlemekti. Kafamda bir "yarış listesi" oluşturmuştum. Her hisse senedi fiyatının kendine özgü davranış biçimini araştırıyordum. Anlarsınız işte, onlar için "saat" tutuyordum.

Örneğin satın almanın satmaktan bir tık daha avantajlı olduğu zamanlar vardır ve siz de bunu fark edebilirsiniz. Borsada dönen savaşları, kendi teleskopunuzla kayda alırsınız. On olayın yedisinde buna güvenebilirsiniz.

Küçük yaşlarda öğrendiğim bir diğer ders de *Wall Street*'te hiçbir zaman hiçbir şeyin yeni olmadığıdır. Olamaz da çünkü spekülasyon toprak kadar eskidir. Bugün borsada ne yaşanıyorsa önceden de yaşanmıştır ve gelecekte de yaşanacaktır. Bunu hep aklımda tutarım. Ne zaman ve nasıl yaşandığını da elbette. Aslında hatırladıklarım, deneyimlerimden biriktirdiklerimdi.

Kendi yarattığım oyunumla öylesine meşguldüm, aktif hisse senetlerinin yükseliş ve düşüşlerini öylesine merakla takip ediyordum ki kendime küçük bir not def-

teri edindim. Gözlemlerimi bu deftere yazıyordum. Bunlar, söz gelimi bazılarının düşkünlerevine gitmemek veya ne oldum delisi olmamak adına borsada milyon dolarlar kazanmak için tuttuğu hayalî işlemler değildi. Daha çok tutturduğum ve tutturmadığım tahminlerimin kayıtlarıydı, en çok da bir sonraki olası hareketleri tahmin ederken doğru gözlemleyip gözlemleyemediğimi, başka bir deyişle yanılıp yanılmadığımı görmek için tuttuğum kayıtlardı.

Aktif bir hisse senedinin gün içindeki dalgalanmalarına bakarak onun sekiz ya da on puan kaybetmeden önce hep aynı yönde hareket ettiğini görüyordum. Bu hisse senedini ve hafta başındaki fiyatını hızla defterime not ediyor ve geçmişteki performansına göre salı ve çarşamba günkü fiyat tahminlerimi yazıyordum. Daha sonra bu tahminlerimi banttan gelen gerçek verilerle karşılaştırıp kontrol ediyordum.

İşte bant*tan gelen mesajlara ilgim böyle başladı. Dalgalanmaları zihnimde hemen yukarı ve aşağı yönlü hareketlerle bağdaştırıyordum. Elbette dalgalanmaların her zaman bir sebebi vardır ancak bant sebeplerle ve açıklamalarla ilgilenmez. On dört yaşımdayken de bu dalgalanmaların nedenini sormazdım, bugün kırk yaşındayım, yine sormuyorum. Bugün bir hisse senedinin nasıl davrandığının nedeni; iki üç gün sonra da, haftalar hatta aylar sonra da bilinmeyebilir. Zaten bunun ne önemi var? Bantla işiniz bugündür, yarın değil. Nedeni bekleyebilir ancak hemen harekete geçmelisiniz yoksa saf dışı kalırsınız. Bu defalarca karşılaştığım bir manzaradır. Bir gün *Hollow Tube* üç puan değer kaybederken diğer borsaların hızla yükseldiği-

* Bollinger Bandı: Yatırım ürünlerinin düşüş ve çıkış sinyalleriyle yatırımcıya destek olan bir teknik analiz sistemidir.

ne şahit olursunuz. Bu bir gerçektir. Bir sonraki pazartesi de şirket yöneticilerinin o dönem temettü hissesi dağıtmayacağını görürsünüz. Bu da bir nedendir. Yöneticiler ne yapacaklarını önceden biliyordur, hisse senetlerini satmasalar bile en azından alım da yapmamışlardır. İçeridekilerden hiçbiri alım yapmamıştır, bu yüzden de hisse değeri düşmüştür.

Her neyse, ben bu küçük not defterimi yaklaşık altı ay düzenli olarak tuttum. İşim biter bitmez eve gideceğime, hızlıca ilgilendiğim rakamsal verileri not alır, değişimleri üzerinde çalışırdım. Sürekli tekrarlayan ve paralellik gösteren hisse davranışlarına göz atardım, böylelikle farkında olmadan bandı okumayı da öğrenirdim.

Bir gün ofiste öğle yemeğimi yerken yaşça benden büyük çocuklardan biri yanıma yaklaşıp bana sessizce param olup olmadığını sordu.

"Niçin soruyorsun?"

"Sağlam bir kaynaktan *Burlington* için tüyo aldım da, yanıma ortak bulabilirsem ona oynayacağım."

"Nasıl yani, oynamak derken?" diye sordum. Bana göre borsada oynayanlar, tüyo alıp borsaya yatırım yapabilenler sadece çok parası olan yaşlı oturaklı müşterilerdi. Bu oyuna katılmak için yüzlerce hatta binlerce doların olmalıydı. Bu da özel arabası ve ipek şapka takan şoförü olan adamlarda bulunurdu.

"Bildiğin oynamak işte!" dedi. "Ne kadar paran var?"

"Senin kaç dolara ihtiyacın var?"

"Beş dolar karşılığında beş hisse alabilirim."

"Nasıl oynayacaksın peki?"

"Marj* için ona verdiğim tüm paramı alıp bir *bucket*

* Marj (Teminat): Bir pozisyon açılırken kullanılan başlangıç teminatı.

shop[*]'ın yolunu tutacağım. Paramın hepsini *Burlington*'a yatırmak istediğimi söyleyeceğim. İşte bu kadar basit. Bu iş çocuk oyuncağı. Paramızı kısa zamanda iki katına çıkaracağız."

"Bekle biraz!" dedim ve cebimden küçük not defterimi çıkardım.

İlgimi çeken paramı ikiye katlamak değildi, *Burlington*'ın değer kazanacağını söylemesiydi. Bu doğruysa defterimde görünmeliydi. Defterime göz attım. Gerçekten de *Burlington* yaptığım hesaplamalara göre yükselmeden önceki seyrine benzer şekilde hareket ediyordu. Daha önce hayatımda hiçbir şey alıp satmamış, çocuklarla kumar oynamamıştım. Şu anda tek görebildiğim bu önerinin, çalışmalarımın, hobimin güvenilirliğini test etmek adına büyük şans olduğuydu. Defterimin pratikte işe yaramıyorsa teoride de sadece bir hiç olduğu gerçeği birden kafama dank etti. Tüm paramı çıkarıp arkadaşıma verdim ve o da topladığımız kaynaklarla en yakın *bucket shop*'a gidip *Burlington* hisselerinden satın aldı. İki gün sonra hisse senetlerini paraya çevirdik. 3.12 dolar kâr elde etmiştim.

Bu ilk alım satımdan sonra *bucket shop*'larda kendi kendime borsada oynamaya başladım. Öğle aralarımda gider, alım ya da satım yapardım, hiç fark etmezdi. Bir sisteme göre oynuyordum, favori hissem yoktu ya da herhangi bir düşünceden destek almıyordum. Tek bildiğim işin aritmetik kısmıydı. Aslında benim izlediğim yol *bucket shop*'larda faaliyet göstermek için oldukça idealdi. Burada yatırımcının tek yaptığı, bantta yer alan fiyat dalgalanmalarına göre tahminde bulunmaktı.

Bucket shop'lardan kazandığım para kısa süre içinde komisyonculuk ofisinden aldığım maaşı fazlasıyla geçti.

* Borsa hisselerinden vurgun yapan aracı kurum.

Bu yüzden işimden ayrıldım. Ailem başta karşı çıktı ama borsadan kazandığım parayı görünce ses çıkarmadı. Sadece bir çocuktum ve büro elemanı maaşları da oldukça düşüktü. Kendi başıma çalışarak çok daha fazlasını kazanıyordum.

İlk bin dolarım olduğunda on beş yaşındaydım ve eve götürdüğüm para haricinde, birkaç ay içinde sadece *bucket shop*'lardan kazandığım tüm parayı annemin gözünün önüne serdim. Annem korkunç şeylerin olmasından endişe ediyordu. Parayı şeytana uymamam için götürüp bankaya yatırmamı istiyordu. Bu paranın, on beş yaşındaki birinin sıfırdan başlayarak kazanabileceği paradan çok daha fazla olduğunu söylüyordu. Paranın gerçek olduğuna inanmakta zorluk çekiyordu. Bu konuda endişeleniyor ve içi içini yiyordu. Fakat ben hesaplamalarımın doğruluğunu kanıtlamaktan başka bir şey düşünmüyordum. Sonuçta borsanın tüm eğlencesi insanın kafasını kullanarak haklı çıkması değil miydi? On hisse aldığımda görüşlerimi test edip haklı çıkmışsam yüz hisseli yatırımlarımda on kat daha haklı çıkardım. Daha fazla kâr etmem demek, hesaplarımda daha doğru tahminlerde bulunmam demekti. Daha fazla mı cesaret gerekiyordu? Hayır! Fark etmez! On dolarım varsa ve ben bunun hepsiyle riske giriyorsam bunun anlamı, bankadaki milyonlarımın sadece bir milyonuyla riske girmekten çok daha fazla cesurca hareket ettiğimi gösteriyor demekti.

Her neyse, daha on beşimde borsadan kazandıklarımla iyi bir hayat sürüyordum. İşe önce, yirmi hisse alıp satanın, kıyafet değiştirerek ortalıkta dolaşan *John W. Gates* ya da *J. P. Morgan* sanıldığı küçük *bucket shop*'larla başladım. O günlerde *bucket shop*'lar müşterilerine çok nadir kazık atardı. Buna ihtiyaçları yoktu. Müşteriler doğru tahmin

etseler bile onların paralarını almanın başka yolları da vardı. Yaptıkları iş oldukça kârlıydı. Her şey yasalara uygun düzgünce yürütüldüğünde fiyatlardaki dalgalanmalar kimsenin fazla kazanmasına izin vermez, *bucket shop*'lar da yoluna bakardı. Zaten müşterinin dörtte üçlük kârını yok etmesi için de fazla bir şey yapmalarına gerek yoktu. Üstelik borcunu ödemeyen dolandırıcılar tespit edilirse bir daha oyuna geri dönme şansları yoktu, bir daha al sat yapmalarına izin verilmezdi.

Benim oyunda takip ettiğim biri yoktu. Kendi işimi kendim hallederdim. Zaten bu tek kişilik bir oyundu. Her şeyi kendi kafamdan yapmıyor muydum? Fiyatlar hiçbir arkadaş veya ortağımın yardımı olmaksızın kendi çıkarımlarıma paralel şekilde yükselip alçalıyordu. Fiyatlar istemediğim bir yönde seyretse bile ne olursa olsun kimsenin bana kibarlık olsun diye bunu durdurmaya gücü yetmezdi. İşimi kimseye anlatamaya gerek duymuyordum. Elbette arkadaşlarım vardı ancak yaptığım iş her zaman tek kişilik bir işti. Baştan beri hep yalnız hareket etmemin nedeni budur.

Hâliyle onları sürekli alt ettiğim için *bucket shop*'ların bana tavır alması fazla uzun sürmedi. Herhangi bir *bucket shop*'a girip parayı uzattığımda çalışanlar öylece bakıp paramı almıyor, işlem yapamayacaklarını söylüyorlardı. Bana kendi aralarında "Çaylak Borsacı" lakabını takmışlardı. Her seferinde broker* değiştirmek zorunda kalıyordum. Bir *bucket shop*'tan çıkıp diğerine giriyordum. Öyle bir noktaya gelmişti ki artık sahte isim vermem zorunda kalıyordum. Başlarda ağırdan alıyor, sadece on beş yirmi hisse satın alıyordum. Şüphelenmeye başladıklarında önce

* Borsa Simsarı: Müşteri ile borsa acenteleri arasında menkul değerlerin alım satımına aracılık eden gerçek veya tüzel kişi.

bilerek kaybeder gibi yapıyor, sonra büyük vurgun yapıp çıkıyordum. Bir süre sonra benim onlara çok pahalıya mal olduğumu görüp bana kendi yoluma bakmamı, başka yere gitmemi ve işlerine burnumu sokmamamı söylüyorlardı.

Bir keresinde aylardır yatırım yaptığım büyük bir broker bana kapılarını kapatınca hırslanıp biraz daha paralarını almaya karar verdim. Bu *bucket shop*'ın şehrin her yanına dağılmış, otel lobilerinde ve yakın kasabalarda şubeleri vardı. Ben de bir otel şubesine gidip müdürle görüştüm, ona birkaç soru sormamın ardından yatırımımı yapıp al sat yapmaya başladım. Ancak aktif hisse senetlerinden biri üzerinde kendime özgü bir yolla oynayınca merkez ofisten müdüre bu işlemi yapanın kim olduğuyla ilgili mesajlar gelmeye başladı. Müdür bana bu durumu aktardığında ise ona adımın *Edward Robinson* olduğunu ve *Cambridge*'li olduğumu söyledim. O da bunu duymaktan memnun şekilde haberi iletmek adına genel müdüre telefon açtı. Ancak genel müdür ondan benim eşkâlimi* soruyordu. Müdür bana bunu ilettiğinde ona, "Beni siyah saçlı, fırça sakallı, kısa ve şişman biri olarak tarif edin," dedim. Ancak o beni olduğum şekilde tarif edince işler rayından çıktı. Müdür telefonda bir süre genel müdürü dinledi, suratı kıpkırmızı oldu.

"Size ne söylediler?" diye kibarca sordum.

Sorumu, "Seni kahrolası aptal, biz sana *Larry Livingston* adına asla işlem yapmamanı söylemedik mi? Göz göre göre bizi 700 dolar zarara sokmasına izin verdin, dediler," diye yanıtladı. Müdür başka bir şey söylemedi. Beni kapı dışarı etti.

Peş peşe diğer şubeleri de dolaştım ancak artık hepsi beni tanıyordu ve hiçbiri benim paramı kabul etmiyordu.

* Eşkâl: Dış görünüş.

Hatta piyasa fiyatlarına bakmak istediğimde resepsiyonda çalışanların hakaretlerine maruz kalıyordum. Yüzümü unutmaları için uzun bir süre ziyaretlerime ara verdim ancak işe bu da yaramadı.

En sonunda gidebileceğim sadece bir yer kalmıştı. Brokerlerin en büyüğü ve en zengini: *Cosmopolitian Stock Brokerage Company*.

Bu şirket, sınıflandırmada A-1 derecesindeydi ve devasa hacimle iş yapıyordu. Yeni İngiltere'nin her sanayi kentinde şubesi vardı. Başlangıçta sorunsuz şekilde paramı yatırdım, aylarca hisse senedi alım satımı yapıp bazen kâr bazen zarar ettim ancak sonunda her yerde yaşadığımı burada da yaşadım. Gerçi onlar beni diğer küçük brokerler gibi bir çırpıda reddetmedi. Tabii ki bu, sportmenliklerinden değil, bir yatırımcı para kazandığı için onunla iş yapmadıkları duyulursa halkın gözünde şöhretlerine leke sürülmesinden korktukları içindi. Onun yerine başka bir yıldırma politikası uyguladılar. Benim için üç puanlık bir marj koydular ve primi işlemden önce ödemeye zorladılar; önce yarım puan, sonra bir puan ve en sonunda bir buçuk puan... Bu, benim için büyük bir engeldi! Neden mi? Cevabı basit. Diyelim ki çelik hisseleri 90'a satılıyor ve siz de bu hisseden aldınız. Normalde makbuzunuzda "90-1/8'den on çelik alındı," yazar. Yatırımı bir puanlık bir marjla yaparsanız bu sizin hisseniz 89-1/4'e düştüğünde otomatikman zarar edeceğiniz anlamına gelir. *Bucket shop*'larda müşteriye yatırımını daha fazla marjla yapması için ısrar edilmez ya da müşteriye elindeki hisselerini daha düşük değerde satması için baskı yapılamaz.

Ancak *Cosmopolitan* benden prim talep etmekle beni sırtımdan bıçaklıyordu. Şöyle ki ben bir hisse senedi aldığımda o an fiyatı 90 ise makbuzumda "90-1/8'den çelik

alındı," yazmak yerine "91-1/8'den çelik alındı," yazıyordu. Bunun anlamı ben hisseyi satın aldıktan sonra bu hisse senedinin değeri 1,25 puan yükselse bile işlemi o noktada sonlandırırsam hâlâ para kaybetmeye devam etmem demekti. Ayrıca başta üç puan marjla işlem için direttiklerinde alım satım kapasitemi üçte iki oranında azaltıyorlardı. Buna rağmen yatırım yapabileceğim tek *bucket shop* burasıydı ve ben de ya onların taleplerini yerine getirecek ya da çekip gidecektim.

Elbette benim de kâr açısından gelgitlerim oluyordu ancak ortalamaya bakıldığında genelde kazanıyordum. Ancak önüme herhangi bir yatırımcıyı tepetakla etmeye yetecek bir engel çıkarmak *Cosmopolitan*'dakileri tatmin etmemiş olacak ki bir üstüne beni dolandırmaya kalkıyorlardı. Neyse ki altıncı hissim bundan da sıyrılmamı sağladı.

Cosmopolitan, dediğim gibi sığınacak son limanımdı. Yeni İngiltere'deki en zengin *bucket shop*'tı ve kural olarak alım satımlara limit koymazlardı. Bildiğim kadarıyla ben de onların en oturaklı bireysel müşterilerinden biriydim, düzenli şekilde her gün alım satım yapıyordum. Güzel bir ofise ve daha önce hiçbir yerde görmediğim en büyük, en kapsamlı fiyat tahtasına sahiplerdi. Bu fiyat tahtası, kocaman bir odanın duvarını kaplayacak büyüklükteydi ve akla gelebilecek her tür hisse senedinin fiyatını gösteriyordu. Buna *New York* ve *Boston* Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören pamuk, buğday, erzak, metal yani *New York, Chicago, Boston* ve *Liverpool*'da alınıp satılan her türlü metaya ait hisse senetleri de dâhildi.

Bucket shop'larda nasıl alım satım yapıldığını belki bilirsiniz. Önce paranızı görevli memura uzatır, ardından hangi hisse senedini almak ya da satmak istediğinizi söylersiniz. Memur da banda ya da fiyat tahtasına bakar ve oradan

en son fiyatı öğrenir. Makbuza da işlem yapılan saati not alır ki bu makbuz tıpkı bir brokerin raporu gibi okunsun: Üzerinde sizden hangi hisse senedinden ne kadar alım satım yaptığınız, karşılığında sizden ne kadar para alındığı, işlemin hangi gün ve saatte gerçekleştirildiği yazar. Alım satımınızı kapatmak istediğinizde yine aynı memura ya da bazı *bucket shop*'larda başka bir memura gider ve ona isteğinizi bildirirsiniz. O da son fiyatı baz alır ya da hisse senedi aktif değilse banttan gelecek bir sonraki fiyatı bekler. Bu fiyatı ve kapanış saatini makbuzunuza yazar, onaylayıp size geri verir. Siz de kasaya gidip alacağınızı tahsil edersiniz. Elbette borsa beklemediğiniz bir yönde hareket eder ve fiyat, belirlediğiniz marjın altına inerse alım satım işleminiz kendiliğinden kapanır, böylelikle makbuzunuz artık işe yaramaz bir kâğıt parçasına dönüşür.

İnsanların sadece beş hisse alıp satabildiği daha mütevazı *bucket shop*'larda makbuz yerine alım satım için farklı renklerdeki etiketler kullanılır ve bazen örneğin boğa piyasalarının aktif olduğu dönemlerde müşteriler çok fazla işlem yapıp tahminlerinde haklı çıkmışlarsa *bucket shop*'lar bundan sert bir darbe yer. Sonrasında *bucket shop* alım ve satım komisyonlarınızı hesabınızdan düşer ve söz gelimi bir hisse senedini 20'den almışsanız makbuzunuzda 20-1/4 yazar. Dolayısıyla paranız ancak bir puanın ¾'ü kadar değer kazanır.

Ancak *Cosmopolitan*, Yeni İngiltere'deki *bucket shop*'ların en iyisiydi. Binlerce devamlı müşterisi vardı ve sanırım korktukları tek müşteri de bendim. Benden aldıkları yıpratıcı primlerde üç puanlık işlem marjı zorunluluğu da alım satımlarımı çok fazla azaltamamıştı. İzin verdikleri ölçüde alım satıma devam ediyordum. Bazen elimde yaklaşık 5.000 hisse senedi bulunduğu zamanlar oluyordu.

Size anlatacağım olayın yaşandığı gün, şekerde otuz-otuz beş bin hisse "kısa pozisyon"daydım. Elimde her biri beş yüz hisselik yedi büyük pembe makbuz vardı. *Cosmopolitan*'ın kullandığı büyük makbuzlarda gerektiğinde ek marj yazılabilecek boş yerler bulunurdu. Elbette *bucket shop*'lar hiçbir zaman ek marj istemez. İp ne kadar incelirse onlar için o kadar iyidir, sonuçta sizin zararınız onların kârınadır. Daha küçük *bucket shop*'larda alım satımınıza marj ilave etmek istediğinizde size yeni bir makbuz verirler, böylece sizden alım komisyonu keserler ve her puan düşüşünde size ancak bir puanın 3/4 'ü kadar kâr bırakırlar, sanki yeni bir alım satım işlemi yapılmış gibi satım komisyonunu da buna göre belirlerlerdi.

Hatırlıyorum, o gün 10.000 dolarlık marjım vardı.

Nakit olarak 10.000 dolar biriktirdiğimde henüz yirmi yaşındaydım. Annemi duysanız sanki 10.000 doları nakit olarak yaşlı *John D.* haricinde kimse yanında taşıyamazdı. Artık bu işlerin peşini bırakıp herkes gibi sıradan bir işe girip çalışmamı söylüyordu. Onu bu parayı kumardan değil kendi hesaplamalarıma dayanarak emeğimle kazandığıma ikna etmekte çok zorlanıyordum. Annemin tek düşündüğü 10.000 doların çok büyük bir para olmasıydı, benim aklım fikrimse daha fazla marj sağlamaktaydı.

Paramı 105-1/4'ten 3.500 şeker hissesine yatırdım. Odada bulunan *Henry Williams* adındaki başka bir yatırımcı da 2.500 hisse kısa pozisyondaydı. Ben fiyatları gösteren aletin yanına oturur ve fiyatları tahtaya yazan çocuğa yüksek sesle okurdum. Fiyat önceleri düşündüğüm seyrinde ilerliyordu. Fiyat önce hızlıca birkaç puan düştü, tekrar dalışa geçmeden önce nefes almak için biraz duraksadı. Borsa genel olarak sakindi ve her şey yolunda görünüyordu. Sonra birdenbire, şekerin yerinde saymasından kuşkulan-

dım, huzursuzlandım. O an işlemden çekilmem gerektiğini düşündüm. Sonra şeker 103'ten satmaya başladı, o gün için düşük bir puandı. Kendimi daha güvende hissedeceğim yerde daha fazla şüphelendim. Bir yerlerde bir şeyler ters gidiyordu ama nerede olduğunu kestiremiyordum. Tehlikenin nereden geldiğini bilmediğim için de ona karşı gardımı alamazdım. Bu durumda en iyisi işlemden çekilmekti.

Bilirsiniz, ben hiçbir şeyi öyle gözüm kapalı yapmam, sevmem de. Hiçbir zaman da yapmadım. Çocuk yaşlarda bile neyi neden yaptığımı bilmek isterdim. Ancak bu kez kendime sunabileceğim geçerli bir neden yoktu, yine de içimdeki huzursuzluk o kadar fazlaydı ki buna daha fazla dayanamayacaktım. Odada *Dave Wyman* vardı, kendisini tanıyordum, seslendim.

"Dave, kısa süreliğine benim yerime geçer misin? Senden benim için bir şey yapmanı rica edeceğim. Şekerin bir sonraki fiyatı geldiğinde biraz geç okuyabilir misin?"

Kabul etti ve fiyatları tahtaya yazan çocuğa yüksek sesle okuması için yerimi ona bıraktım. Cebimden yedi şeker makbuzu çıkardım ve işlem kapanışında makbuzu işaretleyecek görevlinin durduğu bankoya doğru yürüdüm. Ancak işlemi neden sonlandırmam gerektiğini henüz gerçekten bilmiyordum, bu yüzden makbuzlarımı görevli görmesin diye elimde saklayarak bankoya yaslanıp öylece bekledim. Çok kısa süre sonra telgraf aletinin tıkırtılarını duydum ve görevli *Tom Burnham*'ın kafasını hızla o tarafa çevirip kulak kesildiğini gördüm. Bazı şeylerin yolunda gitmediğini hissediyordum ve artık daha fazla beklememeye karar verdim. Hemen ardından bandın yanındaki *Dave Wyman*'ın "Şe..." dediğini duydum, hızlıca makbuzlarımı görevlinin önüne fırlattım ve *Dave*'in fiyatı açıklamasını

beklemeden "Şekeri kapat!" diye bağırdım. Böylelikle şekerimi son fiyatından bir önceki fiyattan kapattım. *Dave*'in açıkladığı fiyatsa yine 103'tü.

Notlarıma göre şekerin fiyatı 103'ün altında olmalıydı. Motor* düzgün çalışmıyordu. Ortada bir tuzak olduğunu hissediyordum. Telgraf aletinden delicesine sesler gelmeye devam ediyordu, o sırada görevli *Tom Burnham*'ın makbuzlarımı işaretlemeden olduğu yerde bıraktığını ve bir şey olacağını bekliyormuşçasına telgrafın tıkırtılarını dinlediğini fark ettim.

"Hey *Tom*, neyi bekliyorsun? Makbuzlara 103 fiyatını işaretlesene! Durmasana öyle!" diye bağırdım.

Odadaki herkes beni duymuştu, bize doğru baktılar ve problemin ne olduğunu sordular. Çünkü *Cosmapolitan*'da daha önce böyle bir şey yaşanmamıştı, *bucket shop*'larda da bankalarda olduğu gibi işlem yapmak, müşterinin yatırdığı parayı geri almak istemesi olur iş değildi. Bir müşteri şüphelenirse onu diğerleri izlerdi. Bu yüzden *Tom*'un suratı düştü ama gönülsüz de olsa gelip makbuzlarıma, "103'ten kapandı," yazarak yedisini de bana gösterdi. Gerçekten yüzünden düşen bin parçaydı.

Tom'un bulunduğu yerle vezne arasındaki mesafe sekiz adım ya var ya yoktu. Ancak daha ben vezneye paramı almaya gidemeden *Dave Wyman* bandın yanından heyecanla bağırdı. "Vay canına! Şeker 108!" Ama artık çok geçti, gülerek Tom'a seslendim.

"Bu sefer işe yaramadı değil mi dostum, ne dersin?"

Elbette bunda bir üçkâğıt vardı. *Henry Williams* ve ben şekerde altı bin hissede kısa pozisyondaydık. Bu *bucket shop* benim ve Henry'nin marjına sahipti, belki de o an ofiste şe-

* Motor: Teknik analiz için kullanılacak grafiklerin oluşturulabilmesi için gerekli formüller ve sonuçları gösteren ve diğer modüllerle etkileşimli olarak çalışan modül.

kerde kısa pozisyonda olan başkaları da vardı. Tahminen toplamda sekiz ya da on bin hisse civarı olabilirdi. Diyelim ki ellerinde 20.000 dolarlık şeker marjı vardı. Bu da *bucket shop*'un *New York* Menkul Kıymetler Borsasındaki piyasayla oynayıp bizi silmesi için yeterliydi. Eskiden *bir bucket shop* ne zaman belli bir hisse senedine çok miktarda yatırım yapıldığını görse genellikle herhangi bir brokere o hissenin fiyatını düşürtür, uzun pozisyondaki tüm müşterilerin hisselerini ellerinden çıkarmalarına sebep olurdu. Bu, *bucket shop*'un birkaç yüz hissede iki puan kaybetmesine mal olsa da sonuç olarak binlerce dolar kâr elde etmesini sağlardı.

Cosmopolitan; benim, *Henry Williams*'ın ve şekerde kısa pozisyonda olan insanların hisselerini almak için işte bu yola başvurdu. *New York*'daki brokerler fiyatı 108'e çıkardılar. Tabii ki hemen ardından fiyat düştü ancak *Henry* ve onun durumundaki birçok yatırımcı silinip gitti. O günlerde ne zaman bir hisse senedinin fiyatı açıklanamaz şekilde aniden düşüp ardından bir yükselirse gazeteler bu duruma "*bucket shop* sürüşü" ismini verirdi.

İşin komik tarafı *Cosmopolitan*'dakilerin beni dolandırmaya çalışmalarının ardından on gün geçmeden *New York*'lu bir borsa spekülatörü onları 70.000 dolarlarından etmişti. Bu kişi o dönemin piyasayı etkileyen önemli borsacılarındandı ve *New York* Menkul Kıymetler Borsası üyesiydi. 96 *Bryan* krizi boyunca ayı* olarak oldukça ünlenmişti. Meslektaşlarının zararına yönelik şeyler yapar, borsa kurallarını sürekli çiğnerdi. Bir gün *bucket shop*'ların zaten haksız yollarla kazandığı paraları ele geçirirse ne borsadan ne de polislerden herhangi bir şikâyet geleceğini düşündü. Bu spekülatör, bahsettiğim olayda otuz beş kişiyi müşteri kılığında *bucket shop*'lara gönderdi. Merkez ofise ve büyük

* Piyasadaki fiyatların düşmesine neden olan kişi.

şubelere giden bu kişiler, önceden kararlaştırılan bir gün ve saatte, belli bir hisse senedinden müdürlerin izin verdiği kadarıyla alabildikleri kadar satın aldılar. Belli bir kâra eriştikleri zaman talimat gereğince hisselerini ellerinden çıkardılar. Elbette bu arada ünlü borsacı, eş dost çevresine hisse senedinin fiyatının artacağı tüyosunu verdi ve sonrasında borsa salonuna giderek odadaki bazı yatırımcıların da yardımıyla fiyatı artırdı. Bu iş için doğru hisse senedini seçme konusunda dikkatli davrandığını düşünüyordu ve fiyatı üç dört puan artırmakta hiç sorun yaşamadı. *Bucket shop*'lardaki anlaştığı otuz beş kişi de aynı anda önceden planlandığı gibi bu hisse senetlerini sattılar.

Bir arkadaşım bana bu ihraççının 70.000 dolar kaldırdığını, adamlarının da masraflarını karşılayıp onlara belli bir ücret ödediğini anlattı. Bu oyunu ülkenin her yerinde defalarca oynamış ve *New York, Boston, Filedelfiya, Şikago, Cincinnati* ve *St. Louis*'deki büyük *bucket shop*'lara gereken dersi vermişti. Favori hisselerinden biri *Western Union*'du çünkü böylesi yarı aktif sayılabilecek bir hisseyi birkaç puan yerinden oynatmak oldukça kolaydı. Adamları bu hisse senedini belli bir fiyattan almış, iki puanlık kâr elde ettikten sonra satmış, sonra kısa pozisyonda kalıp üç puan daha yükselmesini beklemişlerdi. Bu arada geçenlerde bir gazetede bu borsacının yoksul ve unutulmuş şekilde öldüğünü okudum. Bu adam 1986'da ölseydi *New York*'taki tüm gazeteler bu habere ilk sayfalarında en az bir sütunu kaplayacak şekilde yer verirdi. Oysa benim okuduğum gazetenin beşinci sayfasında sadece iki satırlık bir haber olarak yer bulmuştu.

2. BÖLÜM

Üç puanlık marj ve bir, ardından da bir buçuk oranındaki prim beni yıldıramayınca *Cosmopolitan Stock Brokerage Company*'nin beni başka yollarla aldatıp oyun dışı bırakmaya hazır olduğunu ve ofistekilerin artık benim işimi yapmak istemediklerini keşfetmemin ardından yönümü *NewYork*'a çevirdim. Alım satım işlemlerimi *New York* Menkul Kıymetler Borsası üyelerinden birinin ofisinde yapabilirdim. Fiyatların telgraf aracılığıyla bildirildiği B*oston*'daki şubeleri istemiyordum. Olayların esas kaynağına yakın olmak istiyordum. 21 yaşında, cebimde tüm birikimim olan 2.500 dolarla *New York*'a geldim.

Yirmi yaşımdayken 10.000 dolarım olduğunu size daha önce söylemiştim, şekerdeki marjım ise 10.000'in üzerindeydi. Her zaman kazanamasam da yaptığım alım satım planlarının temeli sağlamdı ve genelde kaybetmekten çok kazanıyordum. Planlarıma bağlı kalmayı başarırsam 7/10 oranında kazanma şansı yakalayabilirdim. Doğrusu hisse senedi almadan önce tahminlerimde haklı çıkacağımdan eminsem mutlaka kazanırdım. Beni alt edip kaybetmeme neden olan şey, planlarıma sadık kalamayacak kadar akılsız olmam değildi, sadece diğer borsacıların beni gaza getirmesiyle yanlış zamanda borsada oynamamdı. Her şeyin zamanı vardır fakat o dönemde ben bunu bilmiyordum. İşte bu kural *Wall Street*'teki aslında acemi sınıfına girmekten uzak birçok insanı yerle bir etmeye yetmişti. Düpedüz aptallar vardır, bunlar her zaman her yerde yanlış yapar,

bir de *Wall Street* aptalları vardır, bunlar da her zaman alım satım yapmaları gerektiğini düşünür. Hiç kimse, her gün durmadan hisse alıp satacak yeterli sebebe ya da oyununu her zaman zekice bir oyuna çevirecek kadar yeterli bilgiye sahip olamaz.

Bunun canlı bir örneği olarak, bandı ne zaman deneyimlerimin ışığı altında okusam para kazanıyor, aptalca hareket ettiğimde ise kaybediyordum. Sonuçta ben de istisna değildim, öyle değil mi? Devasa fiyat tahtasıyla karşı karşıyaydık, fiyatlar banttan gelip geçiyor, alım satım yapan insanlar da ellerindeki makbuzların paraya ya da değersiz bir kâğıt parçasına dönüşmesine şahit oluyorlardı. Tabii ki ben de bu heyecanın büyüsüne kapılıyordum. *Bucket shop*'ta oynayanların marjı yetersizdir, uzun vadeli oynanmaz. Bir anda ne olduğunu anlamadan silinip gidebilirsiniz. Sürekli hareket arzusu duymak ve bu hareketin altında yatanları hesaba katmamak *Wall Street*'teki birçok insanın, profesyoneller arasında olanların bile, kaybından sorumludur. Bunların arasında maaşlı çalışan işçiler gibi her gün eve para götürmek zorunda olduklarını düşünen insanlar da vardır. Unutmayın, bense o zamanlar sadece bir çocuktum. O günlerde daha sonradan öğreneceklerimi bilmiyordum, oysa on beş yıl sonra, değer kazanacağını düşündüğüm bir hissenin otuz puan yükselmesini görmek için iki hafta boyunca bekleyecek, ancak o zaman hissenin güvenli olduğuna inanarak alım yapacaktım. Çuvallamıştım, borsaya yeniden girmeye çalışıyordum ve artık gözü kapalı oynamaya param yetmezdi. Haklı olduğumu görmeliydim, bunun için bekledim. Bu da ancak 1915'te oldu. Uzun hikâye, daha sonra yeri geldiğinde anlatırım. Şimdi nerede kaldıysak oradan, yıllarca onları yenmek için uğraştıktan sonra *bucket shop*'ların beni beş parasız bıraktığı zamanlardan devam edelim.

Bu zamanlar sözde cin gibiydim üstelik. Bu durum hayatımın daha sonraki dönemlerinde de başıma geldi. Bir borsa spekülatörünün önce kendi içindeki düşmanlarla savaşması gerekir, yoksa bu düşmanlar ona pahalıya mal olabilir. Her neyse, işte o 2.500 dolarla *New York*'a geldim. Burada insanın kolay kolay güvenebileceği bir *bucket shop* bulması zordu. Borsa ve polis iş birliği içinde *bucket shop*'ları iyice köşeye sıkıştırmayı başarmıştı. Bunun yanında ben de parama sınır koymadan, istediğim gibi alım satım yapabileceğim bir yerde oynamak istiyordum. Şu anlık elimde fazla para yoktu ama sonsuza kadar böyle olmayacağını umuyordum. Başlangıçta benim için önemli olan, adil davrandıklarından şüphe etmeyeceğim bir yer bulmaktı. Bu yüzden bizim orada şubesi olan, bazı çalışanlarını da bizzat tanıdığım bir *New York* Menkul Kıymetler Borsası şirketine gittim. Uzun zamandan beri faaliyetine son vermişti. Orada çok uzun kalmadım, ortaklardan birini gözüm tutmayınca ben de *A. R. Fullerton & Co.*'ya gittim. Birileri onlara geçmiş deneyimlerimden bahsetmiş olmalı ki bana "Çaylak Borsacı" diye hitap etmeleri fazla uzun sürmedi. Zaten her zaman olduğumdan genç göstermişimdir. Bu bazı yönlerden dezavantajlı olsa da gençliğimden yararlanmaya çalışan birçok insana karşı kendimi savunmaya zorlayıp beni güçlü kılıyordu. *Bucket shop*'lardaki elemanlar beni daha çocuk olarak görüp sadece acemi şansım sayesinde kendilerini sık sık alt ettiğimi düşünüyorlardı.

Altı ay geçmeden tüm mal varlığımı tüketmiştim. Aslında oldukça aktif bir yatırımcıydım ve çevreme kazanan olarak ün salmıştım. Tahminen üzerimden yüksek komisyonlar kazanılıyordu. Hesabımdaki parayı az miktarda artırsam da sonunda hep kaybediyordum. Ne kadar dikkatli oynasam da yine de kaybetmekten kurtulamıyordum. Ne-

denini söyleyeyim size: Öncesinde *bucket shop*'larda gösterdiğim üstün başarı!

Oyunu kendi yolumla ancak fiyattaki dalgalanmalar üzerine bahse girdiğim bir *bucket shop*'ta oynarsam kazanabiliyordum. Banttan gelen fiyatları özellikle buna göre okuyordum. Bir hisse senedi aldığımda fiyatı hemen önümdeki tahtada oluyordu. Hatta alım yapmadan önce bile o hisseye ödemem gereken fiyatı tam olarak biliyordum ve hisseyi ne zaman istersem anında satabiliyordum. Herhangi bir tehlikeden kendimi kıl payı kurtarmayı başarıyordum, çünkü neredeyse ışık hızıyla hareket edebiliyordum. Bir saniye içinde şansımı denemeye ya da zararımı engellemek adına orada bırakmaya karar verebiliyordum. Örneğin bazen bir hisse senedinin en az bir puan oynayacağından emin oluyordum. O an aç gözlü davranmama gerek yoktu, bir puanlık bir marj açabilir ve paramı anında ikiye katlayabilirdim ya da yarım puanla yetinirdim. Günde yüz iki yüz hisse alıp satınca ayın sonunda hiç de fena bir kâr sayılmazdı, ne dersiniz?

Bu düzen pratikte sakıncalıydı, her ne kadar *bucket shop*'un istikrarlı şekilde başına gelen büyük kayıplara direnecek kadar parası olsa da elbette yine de bunu istemezdi. Etrafında sürekli kazanan bir müşteri görmeye tahammül edemezdi.

Ne olursa olsun *bucket shop*'larda alım satım için kusursuz işleyen bu sistem *Fullerton*'ın ofisinde geçersizdi. *Fullerton*'da hisse senetlerini bizzat kendim alıp satıyordum. Şekerin banttaki fiyatı 105 iken ben üç puanlık bir düşüş olacağını görebiliyordum. Doğrusunu isterseniz o an bantta görünen fiyat 105 ise borsa salonundaki gerçek fiyat 104 ya da 103 olabiliyordu. *Fullerton*'un borsadaki çalışanı benim bin hisse senedi satma talimatımı alıncaya kadar fiyat

daha da düşebiliyordu. Ben de görevliden rapor alıncaya kadar bin hissemi kaçtan kapattığımı bilemiyordum. Söz gelimi bir *bucket shop*'ta 3.000 dolar kazanabileceğim işlemden, borsa ofisinde tek kuruş bile kazanamayabiliyordum. Elbette bu, abartılı bir örnek olabilir ama şu da bir gerçek ki *A. R. Fullerton*'ın ofisindeki bant, alım satım işlemim boyunca bana hep işe yaramaz eski hikâyeler anlatıyordu ve ben bunu fark etmiyordum bile.

Sonra üstüne bir de satış talimatım yüksekse bu da fiyatı daha da düşürme eğilimine sokuyordu. *Bucket shop*'larda kendi alım satımlarımın piyasaya etkisini hesaplamak zorunda kalmazdım. *New York*'ta ise sürekli kaybediyordum çünkü buradaki oyun tamamen farklıydı. Bana kaybettiren; yasalara uygun oynamam değildi, cahilce oynamamdı. Bandı iyi okuduğum söylenirdi. Ancak bandı okumakta uzman olmam beni kurtarmadı. Belki bir borsa taciri olsam daha başarılı olabilirdim. Belli bir işlem kalabalığında kendi sistemimi benden önceki koşullara hızlıca uyarlayabilirdim. Ancak tabii ki şimdiki kadar büyük çapta alım satım yapsaydım kendi işlemlerimin fiyatlara etkisi yüzünden sistem beni yine aynı derecede başarısızlığa uğratırdı.

Kısacası, hisse senedi spekülasyonu oyununu bilmiyordum. Bir kısmını hatta çok önemli bazı kısımlarını biliyordum, bildiğim kısımlar benim için her zaman çok değerliydi ancak yine de tümünü bilmediğim için kaybetmeye devam ediyordum. Sonuçta dışarıdan gelen yeni yetme bir borsacının kazanma şansı hatta buradan para biriktirme şansı nedir ki?

Oyunumda bir şeylerin ters gittiğini fark etmem uzun sürmedi ama esas sorunun tam olarak nerede olduğunu bir türlü belirleyemiyordum. Sistemimin kusursuz işledi-

ği zamanlar vardı ama sonra birdenbire arka arkaya darbe yiyordum. Unutmayın, daha 22 yaşındaydım, nerede hata yaptığımı bilmek istemeyip kendi kendimi çıkmaza soktuğumu da düşünmeyin, zaten o yaşta kimse çok şey bilmez.

Ofistekilerin bana karşı tavırları oldukça iyiydi. Marj şartından dolayı istediğim kadar büyük oynayamıyordum ama altı aydaki aktif alım satımımda yanımda getirdiğim ve orada kazandığım paraların hepsini bitirmeme, üstüne üstlük firmaya da birkaç yüz dolar borçlanmama rağmen yaşlı *A. R. Fullerton* ve şirkettekiler bana karşı çok naziklerdi.

Henüz çocuk sayılırdım, daha önce evimden hiç uzak kalmamıştım ve beş parasızdım ama yine de hatanın kendimde değil oyunumda olduğunu biliyordum. Kendimi açıkça ifade edebildim mi bilmiyorum ama borsada oynarken asla gözüm kararmaz. Hiçbir zaman banttan gelen bilgilere karşı gelmem. Sonuçta borsaya kızarak bir yere varamazsınız.

Bir an önce tekrar alım satım yapmak için can atıyordum. Hiç vakit kaybetmeden yaşlı *Fullerton*'a gidip "*A. R.*, bana beş yüz dolar borç verir misiniz?" diye sordum.

"Niçin lazım?" diye sordu.

"İhtiyacım var."

"Niçin peki?"

"Marj için elbette."

"Beş yüz dolar?" deyip kaşlarını çattı. "Biliyorsun senden %10'luk bir marjla oynamanı talep ediyorlar, bu da yüz hisse için bin dolar eder. En iyisi ben sana kredi vereyim."

"Hayır," dedim. "Kredi istemiyorum. Firmaya zaten borcum var. Sizden istediğim bana beş yüz dolar borç vermeniz, bu parayla hemen gidip işe koyulacağım, sonra da geri dönüp size borcumu ödeyeceğim."

"Bunu nasıl yapacaksın?"

"Bir *bucket shop*'a gidip alım satım yapacağım."

"Burada yap alım satımını."

"Hayır, bu ofisteki oyunların üstesinden gelebileceğimden henüz emin değilim ama *bucket shop*'larda kazanacağımdan eminim. Ben onların oyunundan anlıyorum. Orada nerede hata yaptığımı anlayabiliyorum."

Sonunda parayı vermeyi kabul etti, onların deyimiyle "*bucket shop*'ların korkulu rüyası" olan ben, tüm birikimimi kaybettiğim o ofisten çıkıp gittim. Eve geri dönemezdim çünkü oradaki *bucket shop*'lar benimle iş yapmayı kabul etmezdi. *New York* zaten söz konusu bile değildi, çünkü o dönemde orada işlem yapan herhangi bir *bucket shop* yoktu. Söylediklerine göre 1890'larda *Broad Street* ve *New Street* bu dükkânlarla doluymuş ama tam ihtiyacım olduğunda ortada hiçbiri kalmamıştı. Ben de biraz düşündükten sonra *St. Louis*'e gitmeye karar verdim. Orada, orta batı boyunca bütün büyük işleri yürüten iki *bucket shop* olduğunu duymuştum. Kâr oranları devasa olmalıydı. Her şehirde düzinelerce şubesi vardı. Gerçekten işlem hacimleri bakımından doğuda onunla karşılaştırılabilecek bir firma olmadığı söyleniyordu. Kapıları herkese açıktı ve en iyi yatırımcılar burada hiç kuşku duymadan alım satım yapıyordu. Bir tanıdığım bu firmalardan birinin sahibinin ticaret odası asbaşkanı olduğunu bile söylemişti ama bu firma *St. Louis*'de değildi herhâlde. Her neyse, burası benim *New York* Borsası üyesi *A. R. Fullerton & Co*'da marj olarak kullanabileceğim hisseleri geri getirmek adına beş yüz dolarımı alıp gittiğim yerdi.

St. Louis'e varınca otele yerleştim, yıkandım ve hemen ardından kendime uygun bir *bucket shop* aramak için dışarı çıktım. Bunlardan biri *J. G. Dolan Company*, diğeri de *H. S.*

Teller& Co. idi. Buralarda para kazanacağımı biliyordum. Her şeyi kuralına uygun yapacaktım, dikkatli ve tedbirli oynayacaktım. Tek korkum birinin beni tanıyıp kim olduğumu açık etmesiydi, çünkü ülkedeki tüm *bucket shop*'lar "Çaylak Borsacı"nın ününü duymuştu. Buralar kumarhane gibidir, profesyonellerin tüm dedikoduları ağızdan ağıza yayılır.

Dolan'ın yeri *Teller*'dan daha yakın olduğu için ben de ilk oraya gittim. Onlar ünümü duyup beni başka bir yere postalamadan, burada birkaç gün iş yapmama izin vereceklerini umuyordum. İçeriye adımımı attım. Devasa büyüklükteydi ve tahminen ayakta durmuş fiyatlara göz atan en az iki yüz müşteri vardı. Bu benim için iyiydi çünkü o kalabalıkta fark edilmeme şansım daha fazlaydı. Durup fiyat tahtasını izledim ve sonunda ilk oyunum için kendime bir hisse senedi seçinceye kadar onları dikkatle inceledim.

Sağa sola bakındım ve paranın yatırılıp makbuzun alındığı pencerenin yanındaki gişeyi buldum. Gişedeki görevliyle göz göze geldik. Ona doğru yürüyüp "Pamukla buğdayın alım satımı buradan mı yapılıyor?" diye sordum.

"Evet evlat."

"Peki hisse senedi de alabilir miyim?"

"Paran varsa tabii ki."

"Param var, hem de fazlasıyla," dedim böbürlenen bir çocuk gibi.

"Demek paran var," dedi gülümseyerek.

"Yüz dolara ne kadar hisse senedi alabilirim?" diye sordum hafif kızgın bir surat ifadesiyle.

"Yüz hisse alabilirsin, tabii ki yüz doların varsa."

"Yüz dolarım var. Elbette var, hatta iki yüz dolarım bile var!"

"Hadi canım!"

"Sen bana oradan iki yüz hisse al," dedim hızlıca.

"İki yüz ne hissesi?"

Sesi ciddileşmişti. Artık iş konuşuyorduk.

Tekrar tahtaya baktım ve sanki o an akıllıca bir tahminde bulunmaya çalışıyormuş gibi, "İki yüz *Omaha*," dedim.

"Tamam," dedi. Paramı alıp saydı ve sonra da makbuzu hazırlamaya başladı.

"İsim?"

"*Horace Kent*."

Makbuzu verdi ve ben de fiyattaki gelişmeleri izleyen müşterilerin yanına gidip aralarına oturdum.

Fiyatlar hızlı hareket ediyordu. Gün içinde birkaç kez alım satım yaptım. Ertesi gün de yine aynı şekilde geçti. İki gün içinde 2.800 dolar kâr elde ettim ve o haftayı orada tamamlamama izin vermelerini umuyordum. Bu hızla gidersem durum benim için çok da kötü olmazdı. Sonra gidip diğer *bucket shop*'ta da aynı performansı gösterir ve orada da benzer şansı yakalarsam *New York*'a cebimde tomarla parayla dönebilirdim.

Üçüncü günün sabahında, biraz çekingen tavırla beş yüz dolarlık *B. R. T.* hissesi almak için yine pencerenin yanındaki gişeye geldiğimde görevli bana, "*Mr. Kent*, patron sizinle görüşmek istiyor," dedi.

Oyunun sona erdiğini anladım. Ancak yine de sordum. "Ne hakkında görüşmek istiyor?"

"Bilmiyorum."

"Nerede kendisi?"

"Bürosunda. Şu tarafta." diyerek bir kapıyı işaret ediyordu. Gidip bürosundan içeriye girdim. *Dolan* masasının başında oturuyordu. Sandalyesinin etrafında döndü. "Buyurun oturun *Livingston*."

Gösterdiği sandalyeye oturdum. Son umudum da bu-

harlaşıp uçmuştu. Kim olduğumu nereden öğrendiğini bilmiyordum, belki de otele giriş kaydımdan öğrenmişlerdi.

"Benimle neden görüşmek istediniz?"

"Dinle delikanlı, sana hiçbir şekilde karşı değilim, tamam mı? Hem de hiç. Beni anlıyor musun?"

"Hayır, anlamıyorum."

Döner sandalyesinden kalktı. İriyarı kalıplı bir adamdı. "Buraya gelir misin *Livingston*?" diyerek kapıya yöneldi. Kapıyı açtı ve bana büyük salondaki müşterileri gösterdi. "Görüyor musun?"

"Neyi görüyor muyum?"

"Şu adamları. Onlara bir bak evlat. Onlardan üç yüz tane var. Üç yüz yolunacak kaz! Beni ve ailemi besleyen üç yüz enayi! Sonra sen kalkıp geliyorsun ve iki gün içinde benim iki haftada bu üç yüz adamdan yolduğumdan daha fazlasını kazanıyorsun. Bu iş böyle olmaz. Sana karşı olduğumdan değil. Kazandığın kadarı buyur senin olsun. Ama daha fazlasını bekleme. Artık sana buradan ekmek çıkmaz."

"Neden, ama ben..."

"Tartışma bitmiştir. Seni iki gün önce geldiğin gün gördüğümde de zaten gözüm tutmamıştı. Hem de hiç. Numaranı çakmıştım aslında. O budalayı yanıma çağırdım."

Parmağıyla gişedeki suçlu bulduğu görevliyi işaret etti. "Ve senin ne yaptığını sordum, durumu bana anlatınca ona dedim ki 'O çocuğu gözüm hiç tutmadı. Sanki bir şeyler çeviriyor!' O mankafa da bana, 'Ne çevirebilir ki patron! Adı *Horace Kent*, uzun pantolon giyen hevesli bir oğlan çocuğu işte. Bence bir numarası yok!' dedi. Ben de üstüne gitmedim. O lanet olası beni 2.800 dolardan etti. Sana herhangi bir garezim yok delikanlı. Ancak artık kasamız sana kapalı."

"Bakın, ama ben..." diye söze başlamışken bitirmeme dahi müsaade etmedi.

"Asıl sen bak *Livingston*. Hakkında çok şey duydum. Ben paramı bakırcı enayilerin bahisleri üzerinden kazanıyorum ve sen buraya ait değilsin. Şimdiye kadar kazandıklarında sözüm yok, onlar senindir, al ve git. Ancak daha fazlasına göz yumamam. Artık senin kim olduğunu biliyorum. Şimdi bas git buradan evlat!"

2.800 dolar kârla *Dolan*'ın ofisinden ayrıldım. *Teller*'ın ofisi de aynı bloktaydı. *Teller*'ın çok zengin bir adam olduğunu, aynı zamanda birçok bahis salonu işlettiğini öğrenmiştim. Onun *bucket shop*'una gitmeye karar verdim. Az bir yatırımla başlayıp yavaş yavaş bin hisseye çıkmanın mı yoksa büyük riskle oyuna başlamamın mı daha akıllıca olacağını düşünüyordum. Büyük oynarsam bir günden fazla alım satım yapamayabilirdim gerçi. Bunlar zarar etmeye başladıklarında hemen akıllanıyorlardı, bu yüzden bin hisse *B. R. T.* almak istemedim. Ondan dört beş puanlık kâr yakalayacağımdan emindim ama benden kuşku duyarlarsa ya da bu hisse senedinde uzun pozisyonda çok fazla müşteri olursa burada alım satım yapmama izin vermeyebilirlerdi. O yüzden başlangıçta fazla açılmadan alım satım yapmamın ve küçükten başlamamın belki de benim için daha iyi olabileceğini düşündüm.

Burası *Dolan*'ın ofisi kadar büyük bir yer değildi ama daha zevkli döşenmişti ve görünüşe göre müşterileri de daha kaliteliydi. Bu her hususta bana uygundu ve ben de fikrimi değiştirip 1.000 adet *B. R. T*. almaya karar verdim. Uygun gişeyi bulup görevliye sordum. "*B. R. T*. almak istiyorum da limit nedir acaba?"

"Belli bir limit yok. Paranız varsa dilediğiniz kadar alabilirsiniz."

"O hâlde 1.500 hisse istiyorum."

Görevli makbuzu yazarken ben de cüzdanımdaki paraları çıkardım.

Sonra aniden kızıl saçlı bir adamın gişedeki görevliyi sertçe kenara ittiğini gördüm. Bana doğru eğildi.

"Hey *Livingston*, sen *Dolan*'a geri dön. Seninle iş yapmak istemiyoruz."

"Makbuzumu alana kadar izin verin hiç değilse, sadece biraz *B. R. T.* almıştım."

"Buradan makbuz falan alamazsın."

Bu arada görevliler de başımıza üşüşmüş, bana bakıyorlardı. "Sakın bir daha buraya iş için gelme. Seninle iş yapmıyoruz. Beni anladın mı?"

Sinirlenmemin ya da tartışma çıkarmamın anlamı yoktu, ben de otele geri döndüm, oda parasını ödedim ve *New York*'a giden ilk trene atladım. Moralim bozulmuştu. Cebime biraz para girsin isterken o *Teller* denilen adam bir tek işlem yapmama bile izin vermemişti.

New York'a döndüm, *Fullerton*'a beş yüz dolarını ödedim ve *St. Louis*'de kazandıklarımla yeniden alım satım yapmaya başladım. İyi ve kötü dönemlerim oluyordu ama hiç değilse zarar etmiyordum. Nihayet çoğu şeyi öğrenmiştim, borsa spekülasyonu oyununun *Fullerton*'un ofisine alım satım yapmaya gitmeden önce düşündüğümden çok daha fazlası olduğunu anlamıştım. Gazetenin pazar ekindeki bulmacaları çözmeden bırakmayan bulmaca delilerinden biri gibi olmuştum. Bulmaca delisi insan, bulmacanın tamamını çözmeden içi rahat etmez ya hani, benim de onun gibi kendi bulmacamın çözümünü bulmadan içim rahat etmiyordu. Artık *bucket shop*'larda alım satım yapmakla işimin bittiğini düşünüyordum. Oysaki yanılmıştım.

New York'a döndükten yaklaşık iki ay sonra *Fullerton*'un ofisine yaşlı bir adam çıkageldi. *A. R.*'nin eskiden tanıdığıydı. Biri bana onların bir zamanlar ortak olduğunu ve ortak yarış atlarına sahip olduklarını söyledi. Belli ki adamın geçmişte daha güzel günleri de olmuştu. Beni *McDevitt* adındaki bu adamla tanıştırdılar. Etrafındakilere *St. Louis*'deki dolandırıcı batılı bir at yarışı çetesinden bahsediyordu. *McDevitt*'nin söylediğine göre bu çetenin başı da bahis salonu sahibi *Teller* adındaki biriydi.

"Hangi *Teller*?"

"H. S. *Teller*."

"Tanıyorum o düzenbazı."

"Hiç iyi birine benzemiyor."

"Hem de hiç. Ayrıca ondan öcümü almam gereken bir mevzu var."

"Nasıl yani?"

"Bu tür adamlarla hesaplaşmanın tek yolu onların ceplerini boşaltmaktır. Belki ona şimdi *St. Louis*'de dokunamıyorum ama elbet bir gün bunu yapacağım."

Sonra da McDevitt'e başımdan geçenleri anlattım.

"Aslında," dedi yaşlı *Mac*. "Adam önce burada, *New York*'da bir iş kurmaya çalıştı, beceremeyince de *Hoboken*'da bir yer açtı. Söylentiye göre orada istediğin kadar oynayabiliyormuşsun, limit yokmuş ama müşterileri yolunmuş tavuk gibi ortada bırakıyorlarmış."

"Nasıl bir yermiş burası?"

Bahis salonunu kastettiğini düşünüyordum.

"*Bucket shop*."

"Açık olduğuna emin misin?"

"Evet, birkaç arkadaşımdan öyle duydum."

"Ama bunlar sadece söylenti. Şu açık olup olmadığını gidip kendin görebilir misin, ayrıca birinin en fazla kaç pa-

rayla alım satım yapmasına izin veriyorlarmış öğrenebilir misin?"

"Olur tabii ki evlat. Yarın sabah gider bizzat kendim görürüm, sonra da gelip sana gördüklerimi anlatırım."

Öyle de yaptı. *Teller* artık büyük oynuyordu ve alabildiği her şeyi ele geçiriyordu. Günlerden cumaydı. Borsa bütün hafta yukarı yönlü seyretmişti, unutmayın ki bu yirmi yıl önceydi, cumartesi günü banka hesaplarının fazla rezervlerinin büyük oranda artacağını tahmin etmek çocuk oyuncağıydı. Bu durum, büyük aracı firmaların piyasaya atlayıp küçük komisyoncuların hesaplarını silkelemelerini denemek için onlara iyi bir bahane sunuyordu. Alım satımın son yarım saatinde, özellikle o gün aktif olan hisse senetlerinde olağan tepkiler olacaktı. Bunların arasında elbette *Teller*'ın müşterilerinin uzun pozisyonda oldukları hisse senetleri de olacaktı ve firma da bu hisselerin arasındaki kısa pozisyon satışlarını görmekten epey memnun olacaktı. İki yönde de onları avucumun içine almaktan daha güzel bir şey olamazdı, birer puanlık marjlarla tereyağından kıl çeker gibi yapacaktım bunu!

O cumartesi sabahı *Teller*'ın *Hoboken*'daki yerinin izini sürdüm. Müşteri salonunu gösterişli bir fiyat tahtası ve bir sürü gişeyle donatmışlardı. Bir de etrafı kolaçan eden gri üniformalı bir özel güvenlik görevlisi bulunuyordu. Salonda yaklaşık yirmi beş müşteri vardı.

Müdürüyle konuşmaya başladım. Benim için ne yapabileceğini sordu, ben de "Hiçbir şey," dedim, öylesine sohbet etmeye başladık. İnsanın at yarışlarında istediği kadar yatırıp olasılık dâhilinde birkaç dakika içinde daha fazla para kazanabileceğini, hisse senetlerinde ise üç kuruş kazanmak için belki de günlerce beklemesi gerektiğini söyledim. O da bana borsa oyunlarının ne kadar daha güvenli

olduğunu, sanki Menkul Kıymetler Borsasında alım satım yapan sıradan bir brokermiş gibi müşterilerinden bazılarının ne kadar daha fazla kazandığını, sadece büyük çapta alım yapanların onları tatmin edecek kadar büyük paralar kazanabileceğini anlattı. Herhâlde doğruca bahisçiye gideceğimi düşünmüştü. Paramı at yarışlarına kaptırmadan önce kendi paylarını çıkarmak istiyorlardı. Bu yüzden bana acele etmem gerektiğini, borsanın cumartesi günleri saat 12'de kapandığını söyledi. Böylece öğleden sonrayı diğer isteklerime ayırabilirdim. Hatta doğru hisseleri seçersem at yarışlarında oynayacak daha fazla paraya sahip olabilirdim.

Ona inanmıyormuş gibi baktım, o da tepemde uğuldamayı sürdürdü. Durmadan saati kolluyordum. Saat tam 11.15'te "Tamam," dedim ve ona çeşitli hisse senetlerinden satış emirleri vermeye başladım. Cüzdanımdan iki bin dolar nakit para çıkardım. Sevinçten gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Bana çok para kazanacağımdan emin olduğunu ve oraya daha sık gelmemi umduğunu söyledi.

Her şey planladığım gibi gitmişti. Yatırımcılar hisse senetlerini zarar etmemek için ellerinden çıkarıyorlardı, çoğu satış emri tek tek eriyordu ve sonucunda hâliyle fiyatlar düştü. Ben işlemlerimi borsa kapanışının son beş dakika öncesinde sonlandırmıştım.

Kazandığım para toplamda 5.100 dolardı. Paramı almak için gişeye gittim.

"Geçerken uğramam çok iyi oldu," dedim müdüre ve makbuzlarımı uzattım.

"Şey, tamamını şimdi ödeyemem ama. Bu kadar kazanacağını ummazdım. Pazartesi sabahı söz, hepsini vereyim."

"Tamam ama önce kasada ne varsa alırım."

"Önce şu küçük oynayan yatırımcıların parasını ödememe izin ver. Sonra da sana ilk yatırdığın kadarını, üstüne de kasada kalan parayı ödeyeyim. Şimdi diğer makbuzları ödeyinceye kadar bekle."

Öyle yaptım, kazananlara paraları ödeninceye kadar bekledim. Paramın güvende olduğundan emindim. Firma bu kadar iyi iş yaparken *Teller*'ın sözünden cayacağını sanmıyordum. Sözünü tutmasa bile kasada kalanları almaktan başka daha iyi bir seçeneğim var mıydı? İki bin dolarımı, üzerine de kasada kalan sekiz yüz doları aldım. Pazartesi sabahı burada olacağımı söyledim. O gün paranın elimde olacağına dair yemin etti.

Pazartesi saat 12'den önce *Hoboken*'a vardım. Müdürün, *Teller*'ın bana *Dolan*'a defolup gitmemi söylediği gün *St. Louis* ofisinde gördüğüm bir adamla konuştuğunu gördüm. Adamı görünce müdürün merkez ofise telgraf çekip durumu anlattığını, onların da olayı araştırması için birini gönderdiğini hemen anladım. Sonuçta sahtekârlar kimseye güvenmez.

"Paramın kalanını almaya geldim," dedim müdüre.

"Bahsettiğiniz adam bu mu? diye sordu *St. Louis*'li delikanlı.

"Evet," dedi müdür ve cebinden bir avuç sarı zarf çıkardı.

"Bekle!" dedi *St. Louis*'li adam ve bana döndü. "*Livingston*, sana artık bizden iş çıkmayacağını söylemedik mi?"

"Önce paramı verin,'' dedim müdüre ve o da 2.000 doların üzerindeki paraları söküldü, dört beş yüzlük, üç de yüzlük banknot çıkarıp verdi.

"Ne diyordunuz?" dedim *St. Louis*'liye.

"Sana bir daha bizim mekânlarımızda oyun oynamanı istemediğimizi söylemiştik."

"Evet, ben de bu yüzden buradayım ya işte."

"Bir daha sakın geleyim deme. Kaybol hemen!" diye bağırdı. Gri üniformalı güvenlik görevlisi tesadüfen olaya şahit olmuş gibi yanımıza geldi. *St. Louis*'li yumruğunu sıkarak müdüre bağırıp çağırmaya başladı. "Bu herifi içeriye almadan önce bilmen gerekirdi, seni aptal. Adamın adı *Livingston.* Daha önce sana bu konuda talimat verilmişti."

"Dinle," dedim *St. Louis*'li adama. "Burası *St. Louis* değil. Patronunun *Belfast*'li çocuklara yaptığı hileyi burada yapamazsın."

"Bu ofisten uzak dur dedim sana! Burada işlem yapamazsın!" diye bağırıp çağırıyordu.

"Ben burada işlem yapamazsam kimse yapamaz. Burada sizin bu tür alavere dalaverelerinize yer yok."

St. Louis'linin ses tonu anında değişiverdi. "Bak evladım," dedi telaş içinde. "Bize bir iyilik et. Mantıklı düşün! Bizim her gün bu zararı karşılayacak gücümüz yok. Patron senin kim olduğunu duyunca siniri tavan yapacak zaten. Biraz insafa gel *Livingston*!"

"Tamam, daha insaflı olacağım," diye söz verdim.

"Mantıklı davran olur mu? Tanrı aşkına buradan uzak dur! İyi bir başlangıç yapmamız için bize şans ver. Henüz buralarda yeniyiz. Tamam mı?"

"Bir dahaki gelişimde bu denli küstahça tavırlarla karşılaşmak istemem," dedim. Ben çıkarken *St. Louis*'li adam müdürle hararetli şekilde hızlı hızlı konuşuyordu. Bana karşı *St. Louis*'deki tavırlarına karşılık onlardan epey para koparmıştım. Artık daha fazla sinirlenmemin ya da onları tamamen bitirmeye çalışmamın anlamı yoktu. *Fullerton*'un ofisine dönüp *McDevitt*'e olan biteni anlattım. Sonra da uygunsa ofistekilerin kendisine aşina olması için benim için *Teller*'ın yerine gidip başlangıç için yirmi otuz hisselik

alımlar yapmasını rica ettim. Böylece ben de iyi bir fırsat yakaladığıma inandığımda büyük oynaması için ona telefonla talimat verebilecektim.

McDevitt'e 1.000 dolar verdim ve o da *Hoboken*'a gidip söylediklerimi yaptı. Zamanla oranın düzenli müşterilerinden biri oldu. Sonra bir gün hisselerden birinin dibe çakılmasının eli kulağında olduğunu düşündüm ve hemen *Mac*'e haber uçurdum, *Mac* de satabildiği kadar hisse sattı. *Mac*'e avantasını verdikten ve masraflarını ödedikten sonra o gün cebime kalan 2.800 dolardı, ayrıca *Mac*'in kendi hesabına da bir miktar oynamadığından emin değilim. Aradan bir ay geçmeden *Teller, Hoboken* şubesini kapattı. Polisin gözü üzerlerindeydi. Orada yalnızca iki kez alım satım yapmamıza rağmen onun bile tam karşılığını ödememişlerdi. O dönemde çılgın bir boğa piyasasına girmiştik ve hisse senetleri bir puanlık marjları silecek kadar bile tepki göstermiyordu. Tabii ki bu arada bütün müşteriler boğa piyasasında olduklarının bilinciyle oynuyor ve sürekli kazanıyorlardı. *Bucket shop*'lar ülkenin her yanına yayılmıştı.

Bucket shop'ların oyunu değişmişti. Eski moda *bucket shop*'larda alım satım yapmak, saygın bir brokerin ofisinde spekülasyon yapmaktan tartışmasız daha avantajlıydı. Bir kere marj, tükenme noktasına ulaştığında işlem kendiliğinden kapanıyordu, zararı önlemenin en iyi yolu da buydu. Yatırdığınız paradan daha fazlasını kaybetmezdiniz, ayrıca verdiğiniz işlem emirlerinin uygulanmaması ya da buna benzer bir tehlikeyle karşılaşma olasılığınız yoktu. Duyduğum kadarıyla *New York*'taki *bucket shop*'lar patronlarıyla birlikte asla batılar kadar liberal değildi. Burada belli başlı hisse senetlerinden elde edilebilecek kârı iki puanla sınırlandırıyorlardı. Bunlar arasında şeker, *Tennesse*

kömürü ve demir de vardı. Bu hisseler on dakika içinde on puan hareket etmiş olsa bile makbuz başına en fazla iki puanlık kâr elde edilebilirdi. Aksi hâlde müşterinin bir dolar yatırıp karşılığında on dolar kazanarak çok fazla avantaj elde edeceğini düşünüyorlardı. Sonrasında en büyükleri de dâhil bütün *bucket shop*'ların belli hisse senetlerinde işlem yapmayı reddettikleri zamanlar oldu. 1900'de, seçim gününden bir gün önce *McKinley*'in kazanacağı kaçınılmaz olunca ülkedeki hiçbir *bucket shop* müşterilerinin hisse senedi satın almasına izin vermedi. Seçim bahisleri bire üç oranında *McKinley* lehineydi. Pazartesi günü hisse senedi satın alarak 3 ila 6 puan arasında, hatta belki daha fazla puan kazanç elde edilebilirdi. *Bryan* üzerine bahse girip hisse senedi satın alan biri kesinlikle iyi para kazanırdı. O gün *bucket shop*'lar tüm işlem emirlerini reddetti.

Eğer *bucket shop*'lar benimle çalışmayı reddetmeselerdi oralarda alım satım yapmayı asla bırakmazdım. O zaman da hisse senedi spekülasyonu oyununun, birkaç puanlık dalgalanmalar üzerinde oynamaktan daha fazlası olduğunu hiçbir zaman öğrenemezdim.

3. BÖLÜM

İnsanın tüm hatalarından ders çıkarmayı öğrenmesi uzun zaman alır. Her şeyin iki yüzü vardır derler. Ancak borsanın bir tek yüzü vardır. Borsada ayı ya da boğa sezonunu değil doğru sezonunu yakalayıp oynamak önemlidir. Bu temel prensibin kafama yerleşmesi, borsa spekülasyonu oyununun teknik taraflarının kafama yerleşmesinden nedense daha uzun sürdü.

Borsada haklı olduklarını kanıtlamak için hayalî paralarla hayalî işlemler yürüterek kendilerini kandıran nice insanlar olduğunu duydum. Bazen bu hayalet kumarbazlar milyonlarca dolar kazanırlar. İnsanın hayal ederek milyoner olması kolaydır ne de olsa. Bu durum tıpkı ertesi gün düello yapacak olan adamın öyküsüne benzer.

Bu öyküde, düelloya şahit olan biri ona, "Keskin nişancı mısın?" diye sorar.

"Şöyle ki," der düellocu alçak gönüllü bir tavırla. "Bir şarap kadehinin sapını yirmi adım öteden vurabilirim."

"İyi güzel de," der diğeri hiç istifini bozmadan. "O şarap kadehinin sapını beynine dolu bir tabanca dayanmışken de vurabilir misin?"

Benim açımdan durum şu ki ben düşüncelerimi hayalî paralarla değil gerçek paralarımla desteklerim. Kayıplarım bana geri çekilmek zorunda kalmayacağımdan emin olana kadar ilerlememem gerektiğini öğretmiştir. İlerleyemeyeceksem de en azından hiç hareket etmem. Bunu, insan hata yaptığında daha fazla zarar etmemek için geri çekilmesin

anlamında söylemiyorum. Çekilmeli elbet. Ancak bu durum kararsızlığa neden olmamalı.

Yaşamım boyunca hatalar yaptım ancak para kaybetmek bana tecrübe kazandırdı ve yapılmayacaklar listeme birçok önemli madde ekledi. Birkaç kez dibi gördüğüm oldu ama bu hiçbir zaman benim için tümden kayıp olmadı. Yoksa bugün hâlâ burada olamazdım. Her zaman başka bir seçeneğim olduğunu biliyordum ve aynı hatayı ikinci seferinde tekrarlamazdım. Bu konuda kendime güvenim tamdı.

Bu oyunda kazanacağını uman biri, kendine ve kendi kararlarına güvenmelidir. Tüyolara inanmamamın sebebi budur. *Smith*'in tüyolarına dayanarak hisse senedi alıyorsam o hisse senedini yine *Smith*'in tüyolarına göre satmam gerekir. Bu da beni *Smith*'e bağımlı kılar. Diyelim ki satma zamanı geldiğinde *Smith* tatilde olursa ne olacak? Olmaz! Kimse başkalarının söylediğine göre hareket ederek büyük paralar kazanamaz. Tecrübeyle sabit, kimsenin verdiği tüyo ya da tüyolar bana kendi verdiğim kararlardan daha fazla para kazandıramaz.

Benim de oyunu, doğru tahminlerle büyük paralar kazanmamı sağlayacak kadar akıllıca oynamayı öğrenmem beş yılımı aldı.

Hayal ettiğiniz kadar ilginç deneyimlerim olmamıştır. Demek istediğim, nasıl spekülasyon yapılacağını öğrenme süreci zamanla o kadar da dramatik görünmez. Birkaç kez meteliksiz kaldığım oldu, tabii ki hoş bir durum değil ama ben de *Wall Street*'te para kaybeden herkes gibi para kaybettim işte, diğerlerinden farksızdı durumum. Spekülasyon zor ve sıkıntılı bir iştir, bir spekülatörün de her zaman işinin başında olması gerekir yoksa kısa süre içinde başında durabileceği bir işi de kalmaz.

Yapmam gereken, *Fullerton*'daki ilk birkaç aksilikten de bilmem gerektiği gibi, aslında oldukça basitti: Spekülasyona başka bir açıdan bakmak. Ancak ben bu oyun hakkında *bucket shop*'larda öğrendiğimden fazlasını bilmiyordum. *Bucket shop*'larda oyunu alt ettiğimi zannederken gerçekte sadece dükkânı alt ediyordum. Aynı zamanda *bucket shop*'larda alım satım yaparken fiyat okuma becerim gelişmişti ve hafızam oldukça güçlenmişti. Aslında bu iki özellik de bende doğuştan vardı. Yatırımcı olarak borsadaki ilk başarılarımı onlara borçluyum, bilgilerime ya da aklıma değil. Çünkü o zamanlar zihnim eğitilmemişti, oldukça cahildim. Oyunu onu oynarken öğrendim. Öğrenirken de az çile çekmedim.

New York'taki ilk günlerimi hatırlıyorum. *Bucket shop*'ların beni nasıl reddettiklerini ve bunun beni saygın aracı firmalarla alım satım yapabilmem için nasıl arayışa yönlendirdiğini daha önce anlatmıştım. Yatırım için ilk gittiğim ofisteki çocuklardan biri *New York* Menkul Kıymetler Borsası üyesi *Harding Brothers* adına çalışıyordu. Sabah saatlerinde *New York*'a gelmiştim, aynı gün saat 13.00'den önce firmada hesap açmıştım ve alım satım yapmaya hazırdım.

Burada alım satım yaparken *bucket shop*'larda yaptığımın aynısını yapıyordum ve bu benim için çok doğaldı. *Bucket shop*'larda dalgalanmalar üzerine tahmin yürütüyor, küçük fiyat değişimlerini takip edip yakalıyordum. Kimse bana aralarındaki esas farklılıkları anlatmıyor, beni düzeltmiyordu. Biri kalkıp da yöntemimin burada işe yaramayacağını söyleseydi bile yine de emin olmak için denerdim. Hata yaptığıma sadece tek şey ikna edebilir beni, o da para kaybetmek. Haklı olduğuma da ancak para kazandığımda ikna olurum. İşte benim içim spekülasyon budur.

O günlerde borsa en hareketli günlerini yaşıyordu, piyasa çok aktifti. Bu durum insanı her zaman havaya sokar. Ben de kendimi evimde hissediyordum. Önümde eski dostum fiyat tahtası duruyordu, daha on beş yaşıma gelmemişken onun dilini konuşmayı öğrenmiştim. İlk çalıştığım ofisteki yaptığım işin aynısını yapan küçük bir çocuk vardı. Fiyat tahtasına bakan, bandın yanında fiyatları yüksek sesle bildiren ve birbirleriyle borsa hakkında konuşan eski tip müşteriler de vardı. Makinelerin hepsine aşinaydım. Atmosfer, benim *Burlington*'da borsadan ilk kazancım olan 3,12 dolar kazandığım günden beri süregelen atmosferin aynısıydı. Bant aynı bant, borsacılar aynı tip borsacılar, dolayısıyla oyun aynı oyundu. Ve unutmayın, sadece 22 yaşındaydım. Oyunu A'dan Z'ye bildiğimi sanıyordum.

Fiyat tahtasını izledim ve bir hisse senedini gözüme kestirdim. İstediğim yönde seyrediyordu. 84'ten yüz hisse aldım. Yarım saatten az bir süre içinde 85'ten sattım. Sonra yine gözüme kestirdiğim bir hisse senedi daha gördüm, aynı şeyi tekrar yaptım. Çok kısa süre içinde 3/4 puan net kâr ettim. Güzel başlangıç sayılırdı, değil mi?

Şu sözlerimin altını çizin: Ünlü bir menkul kıymetler borsası aracı kurumunun müşterisi olarak ilk günümde sadece ilk iki saat içinde 1.100 hisse senedi alıp sattım. Günün sonunda ise tam 1.100 dolar zararım vardı. Yani bunun anlamı daha ilk girişimimde neredeyse sermayemin yarısının elimden uçup gitmesiydi. Üstelik bazı yatırımlarımdan kâr sağlamama rağmen durum bu şekildeydi. Günü toplamda 1.100 dolar kaybederek kapamıştım.

Bu beni telaşlandırmadı, çünkü hâlâ kendimde bir hata göremiyordum. Hamlelerim yeterince doğruydu ve *Cosmopolitan*'da alım satım yapsaydım herhâlde daha fazla zarar ederdim. Sistemim olması gerektiği gibi değildi,

elimden buharlaşıp giden 1.100 dolarımın bana gösterdiği buydu. Ancak sistemi yürüten kişi, yani ben sağlam olduğum sürece endişeye mahal yoktu. Sonuçta 22 yaşında birinin bu kadarcık cehaletini de mazur görmek gerekirdi.

Birkaç gün sonra kendi kendime, "Bu yöntemle burada daha fazla alım satım yapamam. Banttan gelen bilgiler olması gerektiği kadar yardımcı olmuyor bana burada," dedim. Bunu bildiğim hâlde nedense bu işin aynı şekilde yürümesine izin verdim, aynı yöntemle alım satım yapmaya devam ettim. Bu yöntemle kâr ettiğim günlerim olsa da sonunda paramın hepsini tükettim. Yaşlı *Fullerton*'a gidip bana beş yüz dolar ateşlemesini istedim. Sonra, size önceden de söylediğim gibi, *St. Louis*'e geri geldim ve oradaki *bucket shop*'lardan epey para kazandım, orada hep kazanıyordum zaten.

Daha dikkatli oynadım ve bir süreliğine durumu toparladım. Kolay para kazanmaya başladıkça yaşam koşullarım da oldukça iyileşti. Birçok arkadaş edindim ve onlarla iyi vakit geçirmeye başladım. Daha 23'ünde bile değildim, New York'ta tek başımaydım, cüzdanımda kolay kazanılmış para ve yüreğimdeki inançla artık borsayı çözüyordum.

Artık borsadaki işlemlerimin gecikme sürelerini de göz önüne alıyordum ve daha tedbirli hareket ediyordum. Ama hâlâ banda bağlıydım, hâlâ genel prensipleri yok sayıyordum, böyle yaptığım sürece de oyun oynama sistemimde yaptığım esas hatayı belirleyemiyordum.

1901 yılında borsanın büyük bir patlama yaşadığı döneme girdik ve ben de bu dönemde yaşıma göre oldukça iyi paralar kazandım. O zamanları hatırlar mısınız? Amerika eşi benzeri görülmemiş bir refah içindeydi. Sadece sanayi kuruluşlarının birleşerek sermayelerinin bir araya

toplandığı, bunun o zamana kadar sahip olduğumuz her şeyi yenecek güçte olduğu bir dönem değildi, aynı zamanda halkın kendini deli gibi borsaya kaptırdığı bir dönemin de başlangıcıydı.

Duyduğum kadarıyla eski parlak dönemlerde *Wall Street*'in 250.000 hisse senedinin alınıp satıldığı, 25 milyon dolarlık hissenin el değiştirdiği günlerle övündüğü zamanlar olmuştu. 1901'de ise bir günde üç milyon hisse senedinin alınıp satıldığı zamanlar oldu. Herkes bir şekilde yolunu bulup para kazanıyordu. Çelik sanayicileri şehre akın etti. Bu milyonerler paraya, sarhoş denizcilerden daha fazla önem vermiyordu. Onları tatmin eden tek şey borsa oynamaktı. *Wall Street*'in daha önce görmediği en büyük oyuncular o dönemde ortaya çıktı. "Milyon dolarlık bahsiyle" ünlü John *W. Gates*, arkadaşları *John A. Drake, Loyal Smith* ve diğerleri; ellerindeki çelik hisselerinin bir kısmını satarak parasıyla o devasa *Rock Island* hisselerinin büyük çoğunluğunu açık piyasada satın alan *Reids-Leeds-Moore* grubu; *Schwab, Frick, Phipps* ve *Pittsburgh*'lular ve başka zamanlarda büyük borsacı sınıfına girebilecek ama bu karmaşada isimleri kaybolup gitmiş sayısız yatırımcı. İnsanlar piyasadaki tüm hisselerden istedikleri kadar alım satım yapabiliyordu. *Keene* ABD çelik hisseleri için bir piyasa oluşturmuştu. Bir broker birkaç dakika içinde yüz bin hisse senedi satmıştı. Ne muhteşem zamanlardı! Ne kâr etmiştik ama... Üstelik hisse senedi satışlarına ayrıca vergi de ödemiyorduk. Sanki bugünler hiç bitmeyecekmiş gibi görünüyordu.

Hâliyle bir süre sonra etraftan birçok felaket söylentisi geliyordu. Borsanın eski müdavimleri, kendilerinin dışında herkesin çıldırdığını iddia ediyordu. Fakat onların dışında herkes para kazanıyordu. Bu ilerleyişin bir yerde

duracağını ve "önüne gelen hisseyi satın alma" çılgınlığının bir yerde son bulacağını elbette ben de biliyordum, dolayısıyla ben de hisse almayı bıraktım ve hisselerimi elden çıkarma yoluna gittim. Ancak hisselerimi sattıkça zarar ediyordum ve elimi çabuk tutmasaydım bir yığın daha zarar edecektim. Durmam gereken zamanı iyi tahmin etmeye ve güvenli oynamaya çalışıyordum ama hisse senedi alıp kısa pozisyonda satış yaptığımda yine bir miktar zarar ediyordum. Gençliğimde bile ne kadar büyük oynadığımı düşünürseniz borsadaki patlamadan o kadar da fazla kâr etmediğimi görürsünüz.

Her şeye rağmen elimden eksik etmediğim bir hisse vardı ki o da *Northern Pacific*'ti. Bant okuma becerim burada çok işime yarıyordu. Hisse senetlerinin çoğu yerinde sayarken bu hisse senedi sanki yükseldikçe yükseliyordu. Adi ve imtiyazlı* *Northern Pacific* hisse senetlerinin *Kuhn-Loeb Harriman* grubu tarafından düzenli olarak alındığını artık biliyorduk. Elimde yaklaşık bin adet adi *Northern Pacific* hissesi vardı ve ofistekilerin tavsiyesine rağmen bunları elden çıkarmıyordum. Fiyat 110'a çıktığında otuz puanlık kâr yakalamıştım ve artık hisseleri elimden çıkarabilirdim. Bu benim brokerdeki hesabımın tam 50.000 dolara çıkması demekti ki bu para bugüne kadar biriktirebildiğim en büyük paraydı. Daha birkaç ay önce aynı ofiste her kuruşunu kaybetmiş biri için hiç de fena bir miktar sayılmazdı.

Hatırlarsanız *Harriman* grubu *Morgan* ve *Hill*'e, *Burlingto*n - *Great Northern - Northern Pacific*'ten hisse alma niyetlerini bildirmişti. *Morgan* da önce *Keene*'e 50.000 *N.P.* hissesi satın alma talimatı vermiş, böylece hisselerini artır-

* Adi hisse senetleri, sahiplerine eşit haklar tanıyan sıradan hisse senetleridir. İmtiyazlı hisse senetleri ise sahiplerine kâr payına katılma, oy hakkı, rüçhan hakkı ve benzeri bazı ayrıcalıklı haklar sağlayan hisse senetleridir.

maya çalışmıştı. *Keene*'nin *Robert Bacon*'a 150.000 hisse alım emrini verdiğini, bankerlerin de bu emri yerine getirdiğini duymuştum. *Keene*, brokerlerinden biri olan *Eddie Norton*'u *N.P.* yatırımcıları arasına göndererek 150.000 hisse aldırmıştı. Tahminen bunu diğer emirler izlemişti. 50.000 hisselik bir alım emri daha gerçekleşmiş ve derken ünlü köşe kapmaca başlamıştı. 8 Mayıs 1901'de borsa kapandığında bütün dünya artık finansal devler savaşının başladığını biliyordu. Ülkede bu tür iki sermaye kombinasyonu bir daha hiç karşı karşıya gelmedi. *Harriman Morgan*'a karşı, yerinden kıpırdatması olanaksız bir cisimle karşılaşan karşı konulamaz bir güç!

9 Mayıs sabahına cüzdanımda 50.000 dolar nakit ve sıfır hisse senediyle uyanmıştım. Söylediğim gibi ne zamandır yeni alım yapmıyordum ve sonunda bir şans daha yakalamıştım. Ne yaşanacağını adım gibi biliyordum. Fiyatlarda çok büyük bir kırılma yaşanacak, bu da mükemmel alım fırsatları doğuracaktı. Ardından borsa hızlıca toparlanacak ve alım fırsatını doğru kullananlar büyük kârlar elde edecekti. Bunu çözmek için *Sherlock Holmes* olmaya gerek yoktu. Hisseler yükselip düşerken biz de onları uygun zamanda alıp satarak büyük paralar kazanacağımız fırsatı yakalayacaktık.

Her şey öngördüğüm şekilde gelişti. Yüzde yüz haklıydım ama elimdeki paranın her kuruşu yok olup gitmişti! Olağandışı bir durumla karşılaşmıştım. Zaten bu olağandışı şeyler de yaşanmasa insanların arasında bir farklılık olmazdı, öyle olunca da hayatın bir eğlencesi kalmazdı. Borsa oyunu toplama ve çıkarmadan oluşan basit bir işleme dönüşürdü. Hepimiz aynı tip düşünen muhasebeciler ordusu hâline gelirdik. İnsanın zekâsını geliştiren şey tahmindir. Sadece doğru tahmin etmek için ne yapması gerektiğini düşünmesi yeterlidir.

Beklediğim gibi piyasa kaynıyordu. İşlem hacmi çok büyüktü ve piyasada daha önce eşi benzeri görülmemiş dalgalanmalar yaşanıyordu. Borsaya peşi sıra bir sürü satış emri verdim. Ancak açılış fiyatlarını gördüğümde beynimden vurulmuşa döndüm. Fiyatlar resmen çakılmıştı. Brokerlerim işlerinin başındaydı. Onlar da diğerleri gibi son derece donanımlı ve bilinçlilerdi fakat emirlerimi yerine getirene kadar hisselerin değeri yirmi puan daha düşmüştü. Bant, piyasanın çok gerisinden geliyordu ve borsaya aşırı ilgi olduğu için bir yığılma yaşanıyordu, dolayısıyla fiyatlar banda çok geç yansıyordu. Atıyorum, banttaki fiyat 100 iken satış emri verdiğim hisse senetleri 80'e satılıyordu, böylece fiyat bir önceki günün kapanış fiyatının otuz ya da kırk puan altına düşüyordu. Bunu öğrendiğimde aslında ucuza kapatmayı planladığım hisse senetlerinden başkaları faydalanıyormuş gibi gelmişti bana. Herhâlde borsa bir anda çökmeyecekti. Ben de vakit kaybetmeden kısa pozisyonlarımı kapatıp uzun pozisyona geçmeye karar verdim.

Brokerlerim alım yapıyordu ama benim umduğum fiyatlardan değil borsadaki adamları emirlerimi aldığında piyasada hâkim olan fiyatlardan. Planladığımdan ortalama 15 puan kadar daha fazla ödediler. Bir günde 35 puan zarar etmek birinin kolay kolay altından kalkabileceği bir durum değildi.

Banttaki fiyatlar piyasanın çok gerisinde kalarak beni gafil avlamıştı. Oysa ben o güne kadar bandı en yakın dostum olarak görmüş, bana ne söylerse ona göre hareket etmiştim. Fakat bu kez bant beni sırtımdan vurmuştu. Banttaki fiyatlarla piyasada hâkim olan fiyatlar arasındaki fark beni mahvetmişti. Daha önceki başarısızlığım tekrar gün yüzüne çıkmıştı, aynı şey daha önce de beni yenmişti. Şimdi brokerin yapacağı işlemlerden bağımsız, sadece bant

okumakla yetinerek alım satım yapmanın yeterli olmadığı benim için oldukça açık olsa da o zamanlar sorunun nerede olduğunu ve bunun çözümünü neden açıkça göremediğimi ben de merak ediyorum.

Üstelik hatamı görememeyi bırak bundan daha kötüsünü de yaptım. İşlemleri düşünmeden alım satım yapmaya devam ettim. Sizin de anlayacağınız gibi ben hiçbir zaman limitli alım satım yapmaktan hoşlanmadım. Borsada şansımın sınırlarını zorlamalıyım. Amacım borsayı yenmektir, özellikle bir fiyatı değil. O anda satım yapmam gerektiğini düşünüyorsam satarım. Hisse senetlerinin değerinin yükseleceğini düşünüyorsam da alım yaparım. Bu spekülasyonun genel prensibine bağlılığım da beni kurtaran şey oldu. Belli limitteki fiyatlar çerçevesinde alım satım yapmak, eski *bucket-shop* yöntemimin broker ofisine uyarlanmış kötü bir kopyası olurdu. Borsa spekülasyonun ne olduğunu asla öğrenemezdim, sınırlı deneyimlerim içimden bana ne söylerse onu göre alım satım yapmaya devam ederdim.

Ne zaman banttan yansıyan fiyatlar borsanın gerisinde kalsa ve borsadaki alım satımımın zararını en aza indirmek için fiyatları sınırlamayı denesem borsadaki fiyatların çoktan benim sınırlarımı aştığını görürdüm. Bu o kadar fazla başıma geldi ki ben de denemeyi bıraktım. Asıl oyunun önümüzdeki birkaç fiyatın hangi düzeye geleceğini tahmin etmek yerine uzun vadede nasıl bir yön izleyeceğini tahmin etmek olduğunu öğrenmemin kaç yılımı aldığını size anlatamam.

9 Mayıs felaketimden sonra biraz değiştirilmiş ama hâlâ kusurlu olan bir yöntemle borsada takılmaya devam ettim. Bazı zamanlar para kazanmasaydım belki borsa mantığını daha hızlı kavrayabilirdim. Ancak iyi bir hayat

sürmeme yetecek kadar para kazanıyordum. Arkadaş ortamını seviyor, onlarla iyi vakit geçiriyordum. O yaz ben de yüzlerce varlıklı *Wall Street*'linin oturduğu yer olan *Jersey Coast*'ta oturuyordum. Yine de kazandığım para zararlarımı kapatıp masraflarımı karşılamaya yetmiyordu.

Alım satımda izlediğim yolu sırf inadım yüzünden sürdürmüyordum. Bir türlü hatamın nereden kaynaklandığını bilemiyor, dolayısıyla çözüm yolu bulamadığım için giderek umutsuzluğa kapılıyordum. Size gerçekten çok para kazandığım duruma gelene dek nerelerden geçtiğimi gösterebilmek için konunun bu kadar üstünde duruyorum. Tabiri caizse eski tabancam ve havalı tüfek vuruşlarım ancak bir taramalı tüfekle alt edilebilecek bu oyuna karşı yetersiz kalıyordu.

Güzün ilk aylarında yine beş kuruşsuz kalınca ve bu durum beni fazlasıyla bunaltınca *New York*'tan ayrılıp başka yerde şansımı denemeye karar verdim. On dört yaşımdan beri alım satımla uğraşıyordum. İlk bin dolarımı kazandığımda henüz on beş yaşlarında bir çocuktum, ilk on bin dolarımı ise yirmi bir yaşımdan önce kazanmıştım. O zamandan beri kaç kere on bin dolar kazanıp kaybetmiştim. *New York*'ta da yine binlerce dolar kazanıp kaybetmiştim. Öyle ki bir gün elli bin dolara kadar çıkıp iki gün sonra yine bu parayı sıfırlamıştım. Uğraşacak başka bir işim, bildiğim başka bir oyun yoktu. Birkaç yıl içinde başladığım yere geri dönmüştüm. İşin kötüsü, bir de bu süre içinde çok para gerektiren alışkanlıklar ve yaşam tarzı edinmiştim. Yine de bu yaşam tarzından vazgeçmek zorunda kalma olasılığım beni borsayla ilgili sürekli yanılmamdan daha çok rahatsız etmiyordu.

4. BÖLÜM

Her neyse, tüm bu yaşadıklarımdan sonra tekrar eve döndüm. Ancak döner dönmez biliyordum ki bu hayatta bir tek amacım vardı, o da bir yerden para bulup *Wall Street*'e geri dönmek. Orası borsada büyük paralarla oynayabileceğim tek şehirdi. Bir gün borsada işlerim tamamen yolunda gittiğinde öyle bir yere ihtiyacım olacaktı. İnsan doğru tahminlerde bulunduğu zaman karşılığını da tam olarak almak isterdi ne de olsa.

Fazla umudum yoktu ama elbette tekrar *bucket shop*'lara girmeyi denedim. Çok fazla *bucket shop* kalmamıştı ortalıkta, olanların bazıları da el değiştirmişti. Beni hatırlayanlar, yatırımcı olarak bana tekrar alım satım yapma şansı vermiyordu. Onlara gerçeği, burada kazandığım paranın hepsini *New York*'ta kaybettiğimi söyledim. Bu oyunu zannettiğim kadar iyi bilmediğimi, artık akıllandığımı ve dükkânlarında alım satım yapmama izin verirlerse bunun onlar için de iyi olabileceğini anlattım. Ancak hiçbiri bana izin vermedi. Yeni açılan yerler de güvenilir değildi. Sahipleri, doğru oynayacağından şüphelenmiyorlarsa bir centilmenin sadece yirmi hisse almasının yeterli olduğunu düşünüyordu.

Paraya ihtiyacım vardı ve büyük *bucket shop*'lar düzenli müşterilerinden bol miktarda para alıyordu. Benim adıma dükkânlardan birine gidip alım satım yapan bir arkadaşım vardı. Ben de etrafı kolaçan etmek için oralarda boş boş dolaşıyormuş gibi yapıyordum. Emirleri alan gişe memurundan sadece elli hisselik de olsa benim için küçük

bir alım yapmayı kabul etmesi için tekrar ısrar ettim ama tabii ki yine hayır dedi. Ona ne söylersem alıp satması için arkadaşımla aramızda bir şifre uydurmuştuk. Ama kazandığı miktar benim dişimin kovuğuna bile yetmiyordu. Zamanla ofis, arkadaşımın emirlerini alırken de söylenmeye başladı. Sonunda bir gün yüz *St. Paul* hissesi satmayı denediğinde ise ofis ona kapılarını tamamen kapattı.

Müşterilerden birinin, bizi dışarıda konuşurken görüp ofise bildirdiğini sonradan öğrendik. Arkadaşım o yüz *St. Paul* hissesini satmak için emirleri alan görevliye gittiğinde görevlinin ona cevabı:

"*St. Paul* satış emirlerini almıyoruz, özellikle de sizden," oldu.

"Neden? Sorun nedir *Joe*?" diye sordu arkadaşım.

"Öyle işte, soru sorma," dedi *Joe*.

"Benim paramın hükmü yok mu? Al işte bak, hepsi burada." diyerek arkadaşım yüz dolarımı onluk banknotlar hâlinde *Joe*'nun önüne uzattı. Sinirlenmiş gibi görünmeye çalışıyordu, ben ise ilgisiz bir tavırla olanı biteni izliyordum ama tartışmayı duyan diğer müşterilerin çoğu gittikçe yanımıza yaklaşıyordu. Ne zaman yüksek sesle bir konuşma duysalar ya da ne zaman dükkânla müşteri arasında en ufak sürtüşme olsa bunu yapıyorlardı. Durumun vahameti hakkında az da olsa bir şeyler öğrenmek, kasadan bilgi koparmak istiyorlardı.

Aynı zamanda müdür yardımcısı olan görevli *Joe* oturduğu yerden kalkarak arkadaşımın yanına geldi, önce ona sonra da bana şöyle bir baktı.

"Tuhaf değil mi," dedi yavaşça, "Çok tuhaf hem de. Arkadaşın *Livingston* ortalarda yokken bir tek oyun oynamıyorsun. Sadece oturup saatlerce fiyat tahtasına bakıyorsun. Çıtın bile çıkmıyor. Ama o geldikten sonra birden bir

şeylerle meşgul oluyorsun. Belki de gerçekten kendin için oynuyorsundur ama artık burada oynayamayacaksın. *Livingston*'dan tüyo alıyorsun belli ki, kanmayız artık bunlara."

Böylece artık burada da alım satım yapamayacaktım. Harcadıklarımın haricinde bana sadece birkaç yüz dolar kalmıştı ve bu paranın *New York*'a dönmeme nasıl yetebileceğini merak ediyordum, oraya dönmem benim için her zamankinden daha acildi. Bir dahaki sefere daha iyisini yapabileceğimi düşünüyordum. Yaptığım bazı aptalca hataları sakince düşünmek için vaktim olmuştu, sonuçta insan biraz uzaktan bakınca bütünü daha net görebiliyordu. Asıl sorun yeniden başlayacak parayı nereden bulacağımdı.

Bir gün bir otelin lobisinde bazı tanıdıklarla konuşuyordum, onlar da düzenli olarak alım satım yapan insanlardı. Zaten herkes borsa hakkında konuşuyordu. Benim gibi borsada alım satım yaparken emirlerini brokerlerine uygulatan hiç kimsenin bu oyundan zaferle ayrılamayacağını söyledim.

Aralarından biri çıkıp hangi brokerleri kastettiğimi sordu.

"Ülkenin en iyi brokerleri," dedim ve bana onların kimler olduğunu sordu tekrardan. Anlaşılan birinci sınıf aracılarla çalıştığıma ikna edemeyecektim onu.

"Yani kastettiğim *New York* Menkul Kıymetler Borsasının herhangi bir üyesi," diye cevapladım. "Adamlar dolandırıcı değiller, ilgisiz davrandıklarını da görmedim. Ama biri borsada alım emri verince brokerlerden rapor gelinceye kadar satın aldığı hisse senetlerinin kendisine ne kadara mal olduğunu asla bilmiyor. Fiyatlar on on beş olmasa da bir iki puan oynuyor sürekli. Fakat borsanın dışından emir veren biri de sistem yüzünden ufak iniş çıkışları yakalaya-

mıyor. Ben aslında haftanın herhangi bir günü bir *bucket shop*'ta alım satım yapmayı tercih ederim, tabii ki büyük oynamaya izin verirlerse."

Benimle konuşan adamı daha önce gördüğümü sanmıyorum. İsmi *Roberts*'dı. Arkadaş canlısı birine benziyordu. Beni bir kenara çekip daha önce diğer borsalarda yatırım yapıp yapmadığımı sordu, ben de hayır dedim. Pamuk ve ürün borsasını, ayrıca bu tür küçük borsaların üyesi olan bazı aracı kurumlar bildiğini söyledi. Bu kurumlar çok dikkatli çalışıyor ve işlemler konusunda oldukça titiz davranıyorlardı. *New York Menkul Kıymetler Borsasının* en büyük ve en prestijli kurumlarıyla gizli bağlantıları vardı. Kişisel ilişkileri sayesinde kuruma ayda yüz binlerce hisselik iş getirdikleri için kurumdan gördükleri hizmet, tek başına oynayan müşterilerin gördüğünden çok daha iyiydi.

"Gerçekten küçük müşterilere dahi hitap ediyorlar," dedi. "Yurt dışından müşterilerine özel imkânlar sağlıyorlar ve on hisselik emri de on bin hisselik emir kadar dikkate alıyorlar. İşlerine son derece hâkim ve dürüstler."

"Tamam da bunlar borsa aracısına düzenli olarak %8 komisyon ödüyorlarsa nasıl para kazanıyorlar?"

"Yani, evet, sözde %8 ödemeleri gerekiyor ama anlarsın ya işte!" diyerek göz kırptı.

"Evet anladım," dedim. "Ama borsa firmalarının yapmayacağı tek şey komisyonlarından vazgeçmektir. Bu firmaların sahipleri, çalışanlarının dışarıdan birine %8'in altında komisyon uygulaması yerine cinayet işleyip kundakçılık yapmalarını tercih eder. Borsanın hayatı onların bu kuralı çiğnememesine bağlıdır."

Benim borsacılarla içli dışlı olduğumu fark etmiş olmalı ki bana şöyle dedi. "Dinle! Zaman zaman o göstermelik saygın firmalardan biri bu kuralı çiğnediği için bir yıl

süreyle askıya alınmıyor mu? İndirim yapmanın da yolları vardır, böylece kimse laf edemez."

Yüzümden ona inanmadığımı sanmış olmalı ki beni ikna etmek için konuşmaya devam etti. "Ve bunun yanında bu türden bazı işlerde, bize yani biz *Wire Houses**'lara, 1/8'lik komisyonun üzerine bir de 1/32 oranında bir yaptırım uygularlar ama bunu yaparken oldukça insaflı davranırlar. Bu ekstra komisyonu ancak olağan dışı bir durumda ya da müşterinin hesabı aktif değilse alırlar. Yoksa bilirsin işte, aldıklarına da değecek bir para değil zaten. Adamlar spor olsun diye yapmıyorlar bu işi."

O arada onun bana bazı üçkâğıtçı brokerlerin reklamını yaptığını biliyordum.

"Bu tarz bildiğin güvenilir bir firma var mı?" diye sordum.

"Var tabii. Amerika'daki en büyük aracı firmayı biliyorum ben. Bizzat kendim orada alım satım yapıyorum. Amerika ve Kanada'nın tam yetmiş sekiz şehrinde şubeleri var ve çok geniş çapta iş yapıyorlar. Bu düzeyde iş yapmasalardı sence her yıl kâr edebilirler miydi?"

"Edemezlerdi kesinlikle," diye hak verdim ona. "Peki *New York* Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerle aynı hisseleri mi alıp satıyorlar?"

"Elbette, onların yanında ayrıca burada ya da Avrupa'daki her hisse senediyle işlem yapıyorlar. Buğday, pamuk, tahıl; ne istersen hepsi var. Her yerde muhabirleri, her borsaya üyelikleri var; üyeliklerde bazen kendi isimlerini kullanıyorlar bazen de bir başkası adına gizlice üye oluyorlar."

Neden bahsettiğini gayet iyi biliyordum ama anlamamış gibi davrandım.

* Wire House (Telhane): Aracı ofislerin özel telefon veya telgraf hatlarıyla birbirine bağlandığı ve böylece tüm şubelerin birbiriyle anında piyasa bilgilerine erişebildiği bir döneme ait bir terimdir.

"Evet ama bu, işlemlerin yine de biri tarafından yürütülmesi gerçeğini değiştirmez, kimse de işlemlerin yürütüldüğü süre içinde, borsa salonundaki fiyatın bant fiyatıyla aynı kalacağı garantisini veremez. Biri buradaki fiyatları öğrenip ardından işlem emri verdiğinde bunun *New York*'a telgrafla iletilmesini bekleyene kadar bu süreçte neler yaşanmaz ki! *New York*'a geri dönmem ve paramı oradaki saygın bir kurumda kaybetmem sanırım daha iyi olur."

"Para kaybetmek bizim lügatimizde yazmaz, bizim müşterilerimiz para kaybetmek nedir bilmezler. Onlar para kazanırlar, biz sadece bununla ilgileniriz."

"Sizin müşterileriniz derken?"

"Yani ben bu firmayla çok fazla ilgileniyorum, onlara bulduğum her fırsatta müşteri bağlıyorum çünkü bana her zaman açık oldular ve sayelerinde iyi paralar kazandım. İstersen seni müdürle tanıştırırım."

"Adı neydi firmanın?"

Firmanın adını söyledi. Daha önce de duymuştum. Bütün gazetelere ilan vermişler, onların aktif senetleriyle ilgili bilgilerini takip eden müşterilerin kazandığı yüksek miktardaki paralara dikkat çekmişlerdi. Bu, firmanın en büyük uzmanlık alanıydı. Bu firma sıradan *bucket shop*'lara benzemiyordu, bir yandan *bucket shop*'ların yaptığı işi yaparken diğer yandan insanları, saygın bir aracı firmada çalışan brokerler olduklarına, meşru bir iş yaptıklarına ikna etmek için kendilerini kamufle ediyorlardı. Bu firma, sektörünün en eskilerindendi.

Bunlar yıl içinde iflas eden çok sayıda brokerin asıl örneklerindendi. Genel prensipleri ve yöntemleri aynıydı ama eski numaraları çok fazla deşifre olunca bazı detayları değiştirerek halkı etkileyip kandırmak için başka özel yöntemler geliştiriyorlardı.

Bu adamlar insanlara belli hisse senetlerini almaları ya da satmaları için tüyolar verirlerdi. Bir kısmı yüzlerce kişiye telgraf çekip belli bir hisseden satın almalarını önerirken bir kısmı da aynı hisseyi satmalarını önerirdi. Tüyoları yarıştırarak alım satımların başa baş gitmesini sağlarlardı. Sonra firmaya aynı anda alım satım emirleri gelirdi. Firma o hissenin örneğin bin adedini saygın bir borsa üyesi aracı kurumu yoluyla satın alır ve işlemin düzenli raporunu edinirdi. Bu rapor firmayı, *bucket shop* olmakla suçlayacak kadar kaba olan *Thomas* gibi müşterilere kanıt için gösterilirdi.

Ayrıca bu firmalar müşterilerin isteğine bağlı fonlar oluşturur ve onlara büyük bir iyilik olarak onlar adına karar alabilmeleri, onların parasıyla istedikleri gibi alım satım yapabilmeleri için müşterilerden yazılı izin alırlardı. Bu yolla en aksi müşterinin bile parası yok olup gittiğinde firmaya karşı yasal tazminat hakkı olmazdı. Kâğıt üzerinde bir hisse senedinden sanki boğa piyasasındaymış gibi müşteri adına çokça alım yapar, sonra da eski *bucket-shop* numaralarından birini kullanarak müşterilerin kâr paylarını silip süpürürlerdi. Müşteri olarak kimseyi boş geçmezlerdi; kadınları, öğretmenleri ve özellikle onların favorisi olan yaşlıları.

"Benim bütün brokerlere karşı bir antipatim var," dedim simsar bozuntusuna. "Bu konuyu iyice düşünmem gerek," diyerek benimle konuşmasını daha fazla uzatmaması için yanından ayrıldım.

Bu firmayı araştırınca yüzlerce müşterisi olduğunu öğrendim. Müşterilerin sıradan hikâyeleri vardı ve kazanan bir müşterinin onlardan parasını alamadığı bir durumla karşılaşmadım. Gerçi firmada kazanan bir tek müşteri bile bulmak oldukça zordu ama ben bunu başardım.

O günlerde işleri yolunda gidiyor gibi görünüyordu ve bir yatırımcı onlara ters düşse de zorlarsa parasını alabilirdi. Elbette bu tür firmaların çoğu eninde sonunda bir şekilde batar. Bazen salgın gibi iflasların peş peşe geldiği dönemler olur, arka arkaya birkaç banka iflas eder, *bucket shop*'lar da buna benzer bir döneme girebilir. Biri iflas edince diğer firmaların müşterileri de korkar ve hemen paralarını geri almak için firmalara koşarlar. Ancak Amerika'da bir sürü *bucket shop* işletip de emekli olan insan da vardır.

Bu simsarın firmasında da alarma geçirecek bir tehlike sezmiyordum, sadece sürekli kazanma hırsıyla yanıp tutuşan ve pek de dürüst olmayan bir firmaydı sonuçta. Uzmanlık alanları kısa yoldan zengin olmak isteyen enayileri avlamaktı. Ancak bunun için her zaman önceden müşterinin yazılı onayını alır, onları avlamayı kendilerince yasallaştırırlardı.

Bir tanıdığım bana bu firmayla ilgili gördüğü bir olayı anlatmıştı: Bu firma aynı gün içinde tam altı yüz müşteriye telgraf çekerek belli bir hisse senedini hemen satın almalarını önerirken başka altı yüz müşteriye de yine telgrafla o hisseyi acilen satmalarını önermişti.

"Evet, ben bu numarayı biliyorum," dedim bana bu olayı anlatan arkadaşıma.

"Evet ama devamı var. Ertesi gün yine aynı kişilere telgraf çekerek hemen ellerindeki her şeyi satarak başka bir hisse senedi alım satımı yapmalarını tavsiye etti. Ofisteki, firmanın üst düzey yetkili ortağına, 'Bunu neden yapıyorsunuz?' diye sordum. 'İlk kısmı anladım. Müşterilerinizden bazıları, sonunda diğerleri gibi kaybedecek olsalar da bir süre kâğıt üzerinde kazançlı görünüyorlar. Ancak gönderdiğiniz bu son telgrafla onları resmen tümden bitirmiş oluyorsunuz. Buradaki ana fikir ne?'"

"Pekâlâ," dedi. "Şöyle ki müşteriler her türlü sonunda kaybedecekler; ne aldıkları, nerede nasıl ya da ne zaman aldıkları fark etmez. Müşteri kaybedince doğal olarak ben de müşteriyi kaybederim. Her türlü sonunda müşteriyi kaybedeceksem paraları bitmeden çarpabildiğim kadarını çarparım, sonra da kendime yeni çarpılacak enayiler ararım."

Açıkça söylemek gerekirse firmanın iş ahlakı beni ilgilendirmiyordu. *Teller* olayına karşı öfkemi ve onlarla ödeşmek için nasıl yanıp tutuştuğumu daha önce size anlatmıştım. Ancak bu firmaya karşı böyle hislerim yoktu. Düzenbaz olabilirlerdi ya da belki de göründükleri kadar kötü değillerdi. Onlara benim adıma alım satım yapmalarını teklif etmedim, tavsiyelerine kulak asmadım ve yalanlarına inanmadım. Tek derdim sermayemi biriktirip *New York*'a dönmek ve *bucket shop*'larda olduğu gibi her an polis basma korkusu yaşamadan, kazandığım paraya el konmadan, taksit taksit ödenmesini beklemeden güvenilir bir firmada adil miktarlarda alım satım yapmaktı.

Her neyse, yasal brokerler diyebileceğimiz kişilere nazaran bu firmanın alım satımda ne tür avantajlar sağlayacağını görmeye karar verdim. Elimde marj olarak kullanabileceğim çok da param yoktu ve bu bakımdan *bucket shop*'lar çok daha esneklerdi. O yüzden birkaç yüz dolarla burada çok daha fazla ilerleyebilirdim.

Firmaya gidip müdürle yüz yüze konuştum. Eski yatırımcılardan olduğumu ve daha öncesinde *New York*'ta Menkul Kıymetler Borsasına kayıtlı hesaplarım olduğunu söyledim ama sonradan elimdeki tüm parayı kaybettiğimi öğrenince bir dakika içinde milyon dolar kazanacağıma dair vaatlerini sonlandırdı. Benim sürekli oynayıp sürekli kaybeden türde borsa düşkünü bir enayi, ister sahtekâr

ister aldığı komisyonlarla yetinen mütevazı biri olsun brokerlerin düzenli gelir kaynağı olarak gördükleri biri olduğumu düşündü.

Müdüre işlemleri düzgünce yürütebilecek sağlam bir firma aradığımı, çünkü her zaman borsada alım satım yaptığımı ve talimatlarımı geç yerine getirip beni bant fiyatından yarım ya da bir puan fazla ödemek zorunda bırakan firmalarla çalışmak istemediğimi söyledim.

Bana doğru olduğunu düşündüğüm her türlü işlemi gerçekleştireceklerine dair şeref sözü verdi. Benimle çalışarak bana üst sınıf brokerliğin ne olduğunu göstermek istiyorlardı. Bu işte en yetenekli uzmanları çalıştırıyorlardı. Talimatları harfiyen yerine getirme konusunda ünlülerdi. Elbette her zaman garanti edemeseler de talimat süresi içerisinde banttaki fiyatla talimatın başındaki fiyat arasında bir fark oluyorsa mutlaka müşteriden yana oluyorlardı. Onlarda hesap açtırırsam telgrafla bildirilen fiyat üzerinden alım satım yapabilirdim, bu konuda brokerlerinden fazlasıyla emindiler.

Aslında bu, orada da *bucket shop*'larda olduğu gibi dilediğimce alım satım yapabileceğim, yani bir sonraki fiyattan alım satım yapmama izin verecekleri anlamına geliyordu. Tekliflerine hemen atılıyormuş gibi görünmek istemedim. Bu yüzden onlara o gün hesap açtıramayacağımı ama biraz düşünüp yakında onlara kararımı bildireceğimi söyledim. Borsanın para kazanmak için oldukça iyi bir alternatif olduğu konunda ısrar ederek bir an önce harekete geçmemi söyledi. Ona göre borsa kendileriyle çalışmayan, tek başına oynayan biri için çok tehlikeliydi. Fiyatlar kolay kolay yerinden oynamıyordu, sadece müşterileri piyasaya sokup fiyatlar aniden değer kaybedince de onları piyasadan silebilecek sıkıcı bir ortamdı. Adamın konuşmasından kendimi kurtarmakta epey zorlandım.

Adama ismimi, açık adresimi vermiştim. Aynı gün evime beni hisse senedi almaya teşvik eden bir sürü telgraf ve mektup yığıldı. Belli hisselerin elli puan artacağını içerideki güvenilir bir borsa kaynağından öğrendiklerini söylüyorlardı.

Ben de etrafı dolaşıp bu tarz aynı türden işlerle uğraşan broker firmalarını araştırmakla ve onlar hakkında bilgi edinmekle meşguldüm. Bana öyle geliyordu ki kazandıklarımı gerçekten ellerinden alma konusunda eminsem para biriktirmemin tek yolu, bu tür broker benzeri *bucket shop*'larda alım satım yapmaktı.

Haklarında öğrenebileceğim her şeyi öğrendikten sonra üç firmada hesap açtım. Küçük bir ofis tutup buradan üç brokere de telgrafla direkt talimat veriyordum.

Başlangıçta onları ürkütmemek adına küçük alım satımlar yapıyordum. Hesabımda biraz para birikince çok geçmeden bu firmalar bana, benim gibi kendi ofisinden direkt talimat gönderen müşterilerden daha büyük işler beklediklerini bildirdiler. Küçük işlerle vakit kaybetmek istemiyorlardı. Sonuçta ne kadar büyük oynarsam o kadar kaybedeceğimi ve ne kadar hızlı kaybedersem kendilerinin de bir o kadar çabuk kazanacağını düşünüyorlardı. Bu adamların genelde hep ortalama müşterilerle çalıştıkları ve onların da finansal açıdan paralarının fazla uzun ömürlü olmadığı düşünülürse bu teori onlar açısından gayet sağlamdı. Tamamen bitik bir müşteri artık alım satım yapamazdı. Müşteri tam batmamışsa sızlanıp firmaya başka türlü sorunlar çıkarabilirdi.

Bu arada hem *New York* Menkul Kıymetler Borsasına üye olan hem de *New York*'taki muhabirleriyle direkt telgraf bağlantıları olan bir başka firmayla da bağlantıya geçtim. Borsa bandımdan hisse fiyatlarını öğrenip ihtiyatlı

şekilde küçük miktarlarda alım satım yapıyordum. Söylediğim gibi bu iş *bucket shop*'larda alım satmakla neredeyse aynıydı, sadece her şey biraz daha yavaş ilerliyordu.

Bu oyun rahatlıkla üstesinden gelebileceğim bir oyundu ve öyle de oldu. Hiçbir zaman işi onda on kazanacak noktaya getirmedim ama haftadan haftaya dengeli şekilde kazanıyordum. Yeniden iyi bir hayat sürmeye başlamıştım ama bir yandan da *Wall Street*'e giderken yanımda götüreceğim sermayeyi artırmak için para biriktiriyordum. Bu firmalardan ikisiyle daha telgraf yoluyla iletişime geçtim. Toplamda çalıştığım beş firma olmuştu. Elbette iş yaptığım ilk firma aralarında favorimdi.

Planlarımın yolunda gitmediği, hisselerimin daha önceki hareketlerine göre tam ters yönde düşündüğümden farklı hareket ettiği zamanlar da oldu. Ancak marjlarımı çok genişletmediğim için bunlar beni o kadar da yıkmadı. Brokerlerimle ilişkilerimi sıkı tutuyordum. Hesapları ve kayıtları her zaman benimkilerle örtüşmüyordu ve farklılıklar daima benim aleyhimeydi. İlginç bir tesadüf! Ama ben kendi doğrularım için savaşıyor ve genelde sonunda istediğimi elde ediyordum. Firmalar onların üzerinden kazandığım paraları eninde sonunda geri benden alacaklarını umuyorlardı. Sanırım kazandıklarıma, bana verdikleri geçici krediler gözüyle bakıyorlardı.

Bu firmalar gerçekten kaçak dövüşüyorlardı. Komisyonlarla yetinmek yerine tuzakla, dolandırıcılıkla insanlardan para koparıyorlardı. Enayi müşterileri, spekülasyon yapmayı bilmediklerinden hisse senetleri üzerinde kumar oynayıp her zaman para kaybettikleri için bu firmaların legal ya da illegal iş yapıp yapmadıklarına bakılmıyordu. Eski ve çok doğru olan, "Dolandırıcısını idare eden zengin

olur*,” özdeyişini daha önce hiç duymamışçasına bulduk-ları her fırsatta müşterilerini yolmaya devam ediyorlardı. Eski bilindik numaralarla birkaç kez beni de tuzağa düşürmeye çalıştılar. Ben de bir iki kez farkında olmadan onların tuzağına düştüm. Kendi belirlediğim çizgimden çıkmayıp onların isteği dışında alım satım yaptığımda bu numaraları hep yapıyorlardı. Onları beni gafil avlamaya çalışmakla suçluyordum ama onlar bunu inkâr ediyordu, sonunda da yine kendi bildiğim şekilde alım satım yapıyordum. Bir dolandırıcıyla çalışmanın en güzel tarafı, onu yakalasanız bile sizi hemen affetmesidir, çünkü onunla çalışmaya son vermenizi istemez. Sorunları büyütmezler, sizinle orta yolu bulma konusunda her zaman isteklidirler. Yüce gönüllü insanlar!

Her neyse, kazancımın artmasını bu soyguncuların insafına bırakamazdım çünkü onlar yüzünden beklediğim kadar kâr edemiyordum. Ben de onlara güzel bir ders vermeye karar verdim. Önceden borsacıların spekülatif gözdelerinden biri olan, şimdilerde ise aktif olmayan bir hisse senedi seçtim. Bu hisse oldukça bilinen bir hisse senediydi. Daha önce aktif olmayan, adı sanı duyulmamış bir hisse senedi seçseydim oyunumdan şüphelenebilirlerdi. Beş brokerime de bu hisse senedi için alım emri verdim. İşlemin gerçekleştirilme sürecinde brokerler banda yansıyan bir sonraki fiyatı beklerken ben de menkul kıymetler borsası üyesi olan firmama aynı hisseden yüz adet satış emri verdim. Bunun çok acil olduğunu da ekledim. Satış emri borsa salonuna ulaşır ulaşmaz durumun nasıl olduğunu tahmin edebilirsiniz: Şehir dışı bağlantıları olan aracı bir firma uzun zamandır aktif olmayan bir hisse senedini aci-

* Copper your customers, and grow rich: Bir dolandırıcıyla iş yapmanın güzelliği, onunla iş yapmaktan vazgeçmediğiniz sürece onu yakaladığınız için sizi her zaman affetmesidir.

len satmak istiyordu. Bunun anlamı birinin ucuz fiyattan stok yapacağıydı ancak beş brokere verdiğim alış emirlerinin işlemleri için ödediğim fiyat banttaki fiyatla aynıydı. Düşük fiyattan dört yüz hisse uzun pozisyona girmiştim. Telgraf çektiğim firma bana bu bilgiyi nereden duyduğumu sordu, ben de bir yerden tüyo aldığımı söyledim. Borsanın kapanmasından hemen önce satış emri vererek sattığım yüz hisse senedini hiç vakit kaybetmeden geri almalarını, hiçbir koşulda kısa pozisyonda kalmak istemediğimi söyledim, ne kadar ödedikleri umurumda değildi. Böylece *New York*'a telgraf çektiler ve yüz hisse senedi alma talebimi ilettiler, bu işlem de fiyatta keskin bir yükselişle sonuçlandı. Elbette bu arada iş birliği yaptığım arkadaşlarıma aldırdığım beş yüz hisse için de satış emri vermiştim. Yöntemim yüzde yüz işe yaradı.

Firmalar buna rağmen hâlâ yanlış yoldan gidiyordu, bu yüzden ben de aynı numarayı onlar üzerinde birkaç kez daha tekrarladım. Aslında onları hak ettikleri kadar acımasız bir şekilde cezalandırmaya kalkışmıyordum, yüz hisse senedi başına bir ya da iki puanın üzerine çıktığım çok nadir oluyordu. Yine de *Wall Street* maceram için biriktirdiğim paranın giderek çoğalmasına yardımcı oluyordu. Bazen işlemlerde çeşitlilik yapıyor, bazı hisse senetlerinde kısa pozisyona giriyordum ama bunu çok fazla yapmıyordum. Her birinden altı yüz ya da sekiz yüz dolar kazansam bana yetiyordu.

Bir gün numaram o kadar iyi çalıştı ki tüm hesaplamalarımın ötesine geçerek fiyatlarda on puanlık bir sallantıya neden oldu. Amacım bu değildi. Aslında brokerlerden birine normalde yaptığım gibi yüz hisse alım emri değil de iki yüz hisse alım emri vermiştim ama diğer dört brokerde hâlâ yüz hisse senedim vardı. Bu, onlara çok fazla gelmişti.

Hepsi üstüme çullanıp bana telgraf aracılığıyla sitemlerini bildiriyorlardı. Ben de gidip benim orada hesap açmam için can atan ve beni tongaya düşürmeye çalıştığı zaman her yakaladığımda sürekli alttan alıp bağışlayıcı tavır takınan müdürle görüştüm. Onun pozisyonundaki biri için fazla büyük konuşuyordu.

"O hisse için yapay piyasa oluşturulmuştu ve bunun için size bir tek sent bile ödemeyeceğiz," dedi öfkeyle.

"Alım emrimi gerçekleştirdiğinizde yapay piyasa değildi ama! O zaman izin verdiniz de şimdi ne oluyor? Yaptığınız adalete sığıyor mu sizce?"

"Evet, sığıyor!" diye bağırdı. "Size ortada birinin parmağı olduğunu kanıtlayabilirim."

"Kimin parmağı?"

"Biri işte!"

"Kimi dolandırmışlar peki?"

"Sizin bazı arkadaşlarınızın da bu işin içinde olduğundan eminim.''

"Bu oyunda benim her zaman tek takıldığımı sen de çok iyi biliyorsun. Şehirdeki herkes biliyor. Borsada alım satım yapmaya başladığımdan bu yana biliyorlar hatta. Size dostça bir nasihat: Hemen gidip paramı bana getirin. Meseleyi büyütmek istemiyorum. Sadece size söylediğimi yapın."

"Ödemeyeceğim. İşlemde hile vardı," diye bağırdı.

Bu konuşmadan artık sıkılmaya başlamıştım. "Bana paramı hemen şimdi burada ödeyeceksiniz."

Biraz daha bağırıp çağırıp söylendi ve beni açıkça bir şekilde hile yapıp onları kandırmakla suçladı ama sonunda parayı çıkarıp verdi. Diğerleri o kadar da yaygara koparmadılar. Ofislerden birinin müdürü benim oynadığım aktif olmayan hisse senetlerini takip ediyordu ve benden

emir aldığında hem benim adıma hem de kendine ve "küçük ofisine" özel alım yapıyordu, böylece kendi de para kazanıyordu. Bu adamlar genelde sağlam bir hukuki teknikle yasal savunmaya hazır oldukları için müşterilerin kendilerini dolandırıcılık suçuyla dava etmelerini çok da umursamıyorlardı. Ancak bankadaki paralarını bir şekilde koruyacaklarını düşünseler de benim paramı ofise haciz yoluyla dolaylı yoldan almamdan korkuyorlardı. Oldukça çıkıntı olduklarının bilinmesi onlara fazla dokunmazdı ancak ödeme yapmaktan kaçındıkları duyulursa işte bu onları mahvederdi. Bir müşterinin brokerde para kaybetmesinde sıra dışı bir durum yoktur ama para kazanıp da sonradan bu parayı alamaması spekülatörler için en büyük yüz karasıdır.

Oynadığım bütün firmalardan paramı almıştım ama o on puanlık sıçrama bardağı taşıran son damla oldu. Artık önceden de yüzlerce zavallı müşteriyi dolandırmak için kullandıkları ufak numaralarının peşine düştüler. Ben de normal hisse alım satımıma döndüm ama borsa her zaman benim sistemime göre ilerlemiyordu. Alabilecekleri emirlerin limiti ayağımı bağladığından kazancımda da istediğim öldürücü darbeyi vuramıyordum.

Bir yıldan fazla süredir bu işle uğraştım ve telgrafla iletişim kurduğum bu tür firmalarda alım satım yaparak para kazanmak için aklıma gelen her şeyi yaptım. Rahat bir yaşam sürüyordum. Bir otomobilim vardı ve para harcarken hiçbir masraftan kaçınmıyordum. Oyun için para biriktirmem gerekiyordu ama bir yandan da hayatımı idame ettirmem gerekiyordu. Borsadaki pozisyonum doğruysa buradan kazandıklarımın hepsini harcamıyor, birazını daima biriktiriyordum. Ancak tam tersi olursa hiç para biriktiremiyordum. Dediğim gibi sonunda işimi görecek

kadar yeterince para biriktirdim. Telgraf çektiğim beş firmadan da kazanabileceğim kadarını kazandım. Bu yüzden *New York*'a dönmeye karar verdim.

Arabam vardı ve benim gibi borsada yatırımcı bir arkadaşımla beraber arabama atlayıp *New York*'a gitmeyi teklif ettim. Kabul edince yola çıktık. *New Heaven*'da akşam yemeği için mola verdik. Otelde eski bir borsacı tanıdıkla karşılaştım. Laf arasında bana şehirde telgrafla da çalışan bir *bucket shop* olduğunu ve işlerinin de gayet iyi gittiğini söyledi.

Otelden ayrılıp *New York*'a doğru yola çıktık ama arkadaşımın bahsettiği *bucket shop*'un dışarıdan nasıl göründüğüne şöyle bir bakmak için onun olduğu sokaktan geçtik. Ofisi bulunca durup içeriye göz atma isteğimize direnemedik. Çok ihtişamlı bir yer değildi ama eski fiyat tahtası, müşteriler oradaydı ve oyun devam ediyordu.

Buranın müdürü, bir oyuncuya ya da sunucuya benzerliğiyle dikkat çeken oldukça etkileyici biriydi. Öyle bir günaydın diyordu ki sanki günün aydınlığını on yıl mikroskopla aradıktan sonra keşfetmiş ve sizi de bu keşfinin yanı sıra gökyüzünün, güneşin ve firmanın banka hesabının bir hediyesi olarak görüyormuş gibiydi. Spor arabayla geldiğimizi ve ikimizin de genç ve umursamaz tipte olduğunu görünce -ki 20 yaşında bile gösterdiğimi sanmıyorum- bizim *Yale*'li öğrenciler olduğumuz sonucuna vardı. Hiç çaktırmadım. Daha biz konuşmaya başlamadan kendisi hemen lafa daldı. Bizi gördüğüne ne kadar memnun olmuş da rahat bir köşe bulup oturmaz mıymışız? O sabah borsa hiç olmadığı kadar cömertmiş, doğrusu tarihin başlangıcından beri bizim gibi hiçbir zeki öğrenciye yetmeyen cep harçlıklarını artırmak için bize sesleniyormuş. Şimdi borsanın yardımıyla yatırdığımız küçük miktarda paraları

binlerce dolara dönüştürebilirmişiz. Borsa sayesinde bugüne kadar hiçbir öğrencinin harcayamadığı kadar çok cep harçlığı edinebilirmişiz.

Eh, öyleyse bize böylesine kibar davranan bir adamı kırmak olmazdı. Ona istediğini yapacağımızı çünkü daha önce de birçok insanın borsadan çok paralar kazandığını duyduğumuzu söyledim.

Küçük alım satımlarla oyuna başladım ancak kazandıkça oynadığım miktarı artırıyordum. Arkadaşım da yaptıklarımı izliyordu.

Geceyi *New Heaven*'da geçirdik ve ertesi sabah 9:55'te yine o misafirperver ofisin oradaydık. Müdür bizi gördüğüne memnun olmuştu. Kendince avlanma sırasının ona geçtiğini düşünüyordu ancak ben o gün birkaç dolarla tam 1.500 dolar kazandım. Ertesi sabah o ağzı iyi laf yapan müdüre gidip 500 şeker hissesi satma emrini verince önce bir tereddüt etti ama sonunda el mahkûm sessizce kabul etti. Hissenin değeri bir puan artınca ben de hisselerimi kapatmak adına ona makbuzumu verdim. Tamı tamına 500 dolar kârım ve 500 dolar da marjım vardı. Müdür kasadan yirmi ellilik banknot çıkardı, üç kere yavaşça saydı, sonra önümde tekrar saydı. Sanki parmakları zamkla kaplıydı, paralar eline yapışmış gibi vermekte çok zorlansa da sonunda parayı bana uzattı. Kollarını kavuşturdu, alt dudağını ısırıp bir süre öyle bekledi ve arkamdaki pencerenin üst kısmına doğru bakmaya başladı.

Ona iki yüz çelik hissesi satmak istediğimi söyledim ancak hiç istifini bozmadı. Beni duymuyordu. İsteğimi iki yüz hisse yerine üç yüze çıkararak yineledim. Kafasını çevirdi. Konuşmasını bekliyordum ama tek yaptığı yüzüme bakmaktı. Sonra dudaklarını kemirerek yutkundu. Elli yıldır iktidardaki rüşvetçilerin politik hatalarına karşı atağa

geçecek muhalefet partisinin bir üyesinden farksızdı.

Sonunda elini, elimdeki sarı paralara doğru salladı. "Şu kâğıt parçalarını çek gözümün önünden."

"Neyi çekeyim?

Konuyu nereye taşımaya çalıştığını anlayamamıştım.

"Siz iki öğrenci… Yolculuğunuz nereye?" diye sordu. Sesinde dalga geçer bir hava vardı.

"*New York*'a."

"Tabii ya," dedi neredeyse yirmi kez kafasını sallayarak. "Tabii ki *New York*'a gidiyorsunuz. Buralardan uzaklaşıyorsunuz hâliyle çünkü ben siz iki sözde öğrenci hakkında iki şeyi çok iyi biliyorum! Ne olduğunuzu ve olmadığınızı. Evet! Kesinlikle evet!"

"Öyle mi?" dedim kibarca.

"Evet. Siz ikiniz," dedi. Sonra biraz duraksadı, kongrede konuşuyormuş edalarına son verdi ve sesiyle ortalığı yıkmaya başladı. "Siz ikiniz Amerika'nın en zeki çakallarısınız! Öğrencilermiş! Çömezlermiş! Tabii ki biz de yedik!"

Arkamızdan kendi kendine konuşurken onu bırakıp çıktık. Büyük ihtimal önemsediği aslında para değildi. Hiçbir profesyonel kumarbaz bunu önemsemez. Her şey kumara dâhildir ve şans mutlaka bir gün döner. Onun gururunu inciten şey bize kanmasıydı.

Wall Street'e üçüncü denememem için geri dönüş yolculuğumun hikâyesi de bu şekildeydi işte. Bu süre içinde elbette *A. R. Fullerton & Co.*'nun ofisinde yaşadığım kayıplardan sorumlu sistemimin hatalarını tespit etmek için araştırma yapmıştım. İlk on bin dolarımı kazanıp sonra yeniden kaybettiğimde yirmi yaşındaydım. Ama bunun nasıl ve neden olduğunu artık biliyordum: Çünkü hep yanlış sezonda alım satım yapıyordum. Araştırma ve tecrübeye dayalı sistemimle oynayamadığım zamanlarda da gidip resmen ku-

mar oynuyordum. Kazanmak için gerekli yöntemleri iyice öğrenmek yerine işi şansa bırakıyordum. Yirmi iki yaş civarında toplam paramı elli bin dolara çıkardım. Hepsini de 9 Mayıs'ta kaybettim. Bunun da nasıl ve neden olduğunu gayet iyi biliyordum. O kâbus gibi günde borsadaki fiyatlar inanılmaz derecede hareketliydi; borsa sürekli inip çıkıyor, dolayısıyla banttan gelen fiyatlar gerçek fiyatları yansıtmakta gecikiyordu. Ama *St. Louis*'den döndükten sonraki ya da 9 Mayıs paniğinden sonraki kayıplarımın nedeni hakkında hiçbir fikrim yoktu. Oyunumda yaptığım hatalarımın çözümlerine dair bazı teorilerim vardı. Ancak bunları uygulamaya geçirerek görmem gerekiyordu.

Ne yapılmaması gerektiğini öğrenmen için bu hayatta her şeyini kaybetmek gibisi yoktur. Para kaybetmemek için ne yapılmayacağını bilirseniz para kazanmak için de ne yapılacağını öğrenirsiniz. Anladınız mı? O hâlde siz de öğrenin!

5. BÖLÜM

Ortalama borsa avcılarını ya da kendi deyimleriyle bandın kurtlarını yanıltan şey, alanlarında fazla uzmanlaştıklarını düşünmeleridir. Esnek olmayışları onlara pahalıya patlar. Sonuçta spekülasyon oyunu tamamıyla matematik ya da formüllerden oluşmaz ancak bazı katı temel yasaları olabilir. Benim bant okuma yöntemim bile sadece aritmetikten daha fazlasıdır. Benim, adına "hisse senedi davranışı" dediğim bir olay vardır. Bu kavram bir hissenin senin geçmişte gözlemleyip not aldığın şekliyle uyum içinde hareket edip etmediğiyle ilgilidir. Bir hissenin davranışında ters giden bir şey görürseniz ondan uzak durmanızda fayda vardır çünkü neyin yanlış olduğunu bilemediğiniz için hissenin hangi yönde ilerleyeceğini de bilemezsiniz. Teşhis yoksa öngörü de olmaz. Öngörü olmadan da kazanç sağlanamaz!

Hisse senetlerinin davranışlarını takip etmek ve önceki hareketlerini araştırmak eskiden beri bilinen bir yöntemdir. *New York*'a ilk geldiğimde bir brokerin ofisinde sürekli kendi grafiğinden söz eden bir Fransız vardı. Önce onun bir tür akıl hastalığına yakalandığını ancak kendi hâlinde zararsız biri olduğu için firmanın etrafta dolaşmasına ses etmediğini düşünüyordum. Sonradan anladım ki aslında son derece etkileyici ve ikna edici bir konuşmacıydı. Ona göre yalan söylemesi mümkün olmayan tek şey matematikti. Kendi eğrileri sayesinde borsa hareketlerini önceden tahmin edebildiğini iddia ediyordu. Ayrıca bu hareketleri analiz ediyor, örneğin *Keene*'nin ünlü *Atchison* hisselerinde

boğa manipülasyonu tercih ederken neden doğru davrandığını, sonrasında ise *Southern Pacific* hisselerinde neden yanlış hareket ettiğini açıklıyordu. Zaman zaman profesyonel yatırımcılardan birileri, Fransız'ın bu sistemini deniyor, sonra vazgeçip tekrar kendi bilimsel olmayan eski yöntemine dönüyorlardı. Kendi rastgele yöntemlerinin daha zahmetsiz olduğunu söylüyorlardı. Hatta Fransız'ın söylediğine göre *Keene* için onun grafiği yüzde yüz doğruydu ancak bu yöntem aktif bir borsada yavaş kalıyordu.

Bir de günlük fiyat dalgalanmalarının grafiğinin tutulduğu başka bir ofis vardı. Bu grafik, her bir hisse senedinin aylardır nasıl bir seyir izlediğini tek bakışta gösteriyordu. Müşteriler ayrı ayrı hisse senetlerinin eğrilerini genel piyasa eğrisi ile karşılaştırarak ve belli kuralları göz önünde bulundurarak bilimsel olmayan bir tüyoyla satın aldıkları hisse senedinin gerçekten yükselip yükselmeyeceğini anlayabiliyorlardı. Grafiği tamamlayıcı bir tüyo olarak kullanıyorlardı. Bugün bu tip alım satım grafiklerini bulabileceğiniz çok sayıda komisyoncu firma var. Bu grafikler istatistik uzmanlarından hazır olarak geliyor ve sadece hisse senetlerini değil başlıca hammaddeleri de içeriyor.

Şunu söylemeliyim ki bir grafik ancak onu okuyabilenlere, daha doğrusu okuduğunu gerçekten özümseyebilenlere yardımcı olabilir. Ancak ortalama bir grafik okuyucusu genellikle grafikteki dip ve zirve fiyatlarının, birincil ve ikincil hisse hareketlerinin borsa spekülasyonunu oluşturduğu fikrine inanmaya eğilimlidir. Buna sonuna kadar inananlar ise genelde batarlar.

Saygın bir aracı kurumun önceki ortaklarından; oldukça yetenekli, aynı zamanda da eğitimli bir matematikçi vardı. Ünlü bir teknik okul mezunuydu. Birçok borsanın hisse senedi, tahvil, tahıl, pamuk, para ve benzeri piyasa-

larındaki fiyatların davranışı üzerinde dakikası dakikasına oldukça titiz bir çalışmaya dayanan grafikler hazırlamıştı. Yıllarca geriye gider; fiyatlar arasındaki ilişkileri, mevsimsel değişiklikleri, her şeyi takip ederdi. Hisse alıp satarken yıllarca kendi grafiklerini kullandı. Aslında yaptığı şey, akıllıca hazırlanan ortalama hesaplarından yararlanmaktı. Bana bu adamın Birinci Dünya Savaşı kapıya dayanıp da piyasaları altüst edene kadar düzenli şekilde para kazandığını söylediler. Ancak savaş sırasında o ve onu takip eden çok sayıda insanın bu yöntemden vazgeçmeden önce milyonlarca dolar kaybettiklerini de duydum. Oysa bir dünya savaşı bile koşulların durumuna göre borsadaki ayı ya da boğa piyasasını engelleyemez. Bir insanın borsada para kazanmak için bilmesi gereken de işte bu koşulları doğru değerlendirmektir.

Konudan sapmak istemezdim ama *Wall Street*'teki ilk yıllarımı düşününce konudan sapmamak elimde değil. Şimdi o zamanlar bilmediğim çok şeyi biliyorum ve yaptığım hataların sırf cehaletimden kaynaklandığını görüyorum. Çünkü bunlar ortalama bir borsa spekülatörünün her yıl yaptığı sıradan hatalardı.

Üçüncü kez menkul kıymetler piyasasını yenmek için *New York*'a dönüşümde borsada oldukça aktif bir şekilde alım satım yapmaya başladım. *Bucket shop*'lardaki kadar başarılı olmayı beklemiyordum ama bir süre sonra çok daha iyisini yapacağımı düşünüyordum çünkü daha fazla miktarlarla alım satıma girebilecektim. Ancak şimdi görüyorum ki yaptığım asıl hata, borsa spekülasyonu ile kumar arasındaki hayatî farkı kavrayamamaktı. Yine de fiyat okumadaki yedi senelik tecrübem ve oyuna karşı doğuştan gelen yeteneğim sayesinde bir servet edinemesem de çok yüksek oranda bir kazanç sağlayabiliyordum. Eskisi gibi

kazandığım zamanlar da oluyordu, kaybettiğim zamanlar da ama artık daha dengeli kazanıyordum. Gerçi ne kadar fazla kazanırsam o kadar fazla harcıyordum. Çoğu insanda genelde böyle olur zaten. Hayır, sadece kolay yoldan para kazanmak isteyenlerde değil, para biriktirme içgüdüsünün kölesi olmayan her insanda bu böyledir. *Russell Sage* gibi para kazanma içgüdüsünün para biriktirme içgüdüsüyle aynı derecede geliştiği bazı insanlar sonunda onun gibi tiksindirici boyutta zengin biri olarak ölürler.

Borsayı yenme oyunu beni her gün sabah ondan, öğlen üçe kadar meşgul ediyordu. Öğlen üçten sonra da kendi hayatımı yaşama oyununa başlıyordum. Yanlış anlamayın, işle dünyevi zevklerimin birbirine karışmasına asla izin vermiyordum. Kaybettiğim zaman kendi yanılgılarımdan ötürü kaybediyordum, gece dağıttığımdan ya da ölçüsüzlüğe kaçtığımdan değil. Sinirlerimin bozuk olması ya da aşırı içki sebebiyle hiçbir zaman oyunum mahvolmadı. Fiziksel ve zihinsel açıdan kendimi iyi hissetmeme hiçbir şeyin mâni olmamasına özen gösteriyordum. Bugün bile akşam saat on olduğunda yatakta olurum. Gençken de geç saatlere kalmıyordum çünkü yetersiz uykuyla işimi düzgünce yapamayacağımı biliyordum. Batmadığım sürece kendimi hayatın güzel şeylerinden mahrum bırakmama gerek yoktu. Nasıl olsa kaybettiklerimi geri getirmem için borsa her zaman oradaydı. Kendi yöntemleriyle kendine borsadan ekmek çıkaracağına inanan profesyonel bir borsacının güvenini taşıyordum.

Oyunumda yaptığım ilk değişiklik zamanlamaydı. *Bucket shop*'larda yaptığım gibi yükseleceği garanti bir hisse senedini alıp ondan sonra da bir iki puan değer kazanmasını bekleyemezdim. *Fullerton*'un ofisindeki hareketlenmeleri yakalayabilmek istiyorsam çok daha erken davran-

malıydım. Başka bir deyişle hisse hareketlerini önceden tahmin etmek için neler olup biteceğini iyice araştırmalıydım. Söylediklerim kulağınıza sıradan gelebilir ama ne demek istediğimi anlıyorsunuzdur. Benim için en önemli şey oyuna karşı tavrımın değişmesiydi. Bu bana yavaş yavaş dalgalanmalar üzerinde bahse girmekle, kaçınılmaz yükseliş ve düşüşleri öngörmek arasındaki farkı; yani kumarla spekülasyon arasındaki farkı öğretti.

Borsayla ilgili çalışmalarımda bir saat öncekinden çok daha gerilere gidiyordum ki bu benim dünyanın en büyük *bucket shop*'unda bile yapmayı asla öğrenemeyeceğim bir şeydi. Kendi kendime ticaret raporlarıyla, demir yolları gelirleriyle, mali ve ticari istatistiklerle ilgileniyordum. Elbette alım satımda büyük oynamayı seviyordum hatta bana "Cesur Oyuncu" lakabını takmışlardı ancak diğer taraftan fiyat hareketlenmeleri üzerinde çalışmayı da seviyordum. Benim daha akıllıca alım satım yapmama yardım edecek hiçbir şeyi gereksiz görmüyordum. Bir problemi çözmeden önce problemin ne olduğunu tam olarak bilmeliydim. Çözümü bulduğumu düşündüğümde de haklı olduğumu önce kendime kanıtlamalıydım. Bunu kanıtlamanın da bir tek yolunu biliyordum, o da bunu yaparken kendi paramı kullanmaktı.

Evet ilerlemem yavaş görünebilir ama dengeli şekilde para kazandığımı düşünecek olursam sanırım olabildiğince hızlı bir şekilde öğreniyordum. Daha sık kaybetseydim belki de bu beni daha sıkı bir çalışmaya teşvik edebilir, tespit ettiğim hataların daha fazlasını bulurdum. Ancak kaybetmenin değerinden de çok emin değilim çünkü daha fazla para kaybetseydim bu seferde alım satım yöntemlerimdeki gelişmeleri test edecek paradan yoksun kalırdım.

Fullerton'un ofisinde kazandığım oyunları incelerken

keşfettiğim bir diğer şey de borsa konusunda genelde yüzde yüz haklı olsam da, yani genel koşulları ve trendi doğru teşhis etmiş olsam da bu "sıkı oyunculuğumun" bana sağlaması gereken miktarda parayı bir türlü kazanamıyordum. Neden kazanamıyordum?

Kısmi zaferlerimden de yenilgilerimden olduğu kadar öğrenecek çok şeyim vardı.

Örneğin boğa piyasasının başlangıcı olduğunu anladığımda bu düşüncemi yükseliş gösterecek bazı hisse senetleri satın alarak destekliyordum. Ardından beklediğim gibi bir gelişme yaşanıyordu. Buraya kadar her şey yolundaydı ama başka ne yapıyordum? Neden yaşlı devlet adamlarını dinleyerek gençliğimin atılganlığını frenliyordum. Temkinli şekilde akıllıca ve çok dikkatli oynayama çalışıyordum. Bunu da herkes gibi hisseleri satarak kâr sağlayıp fiyatı düştüğünde de geri alarak yapıyordum. Daha doğrusu yapmaya çalışıyordum; genelde hisseleri satıp biraz kâr ediyor, sonra da hiç yaşanmayacak bir düşüş gerçekleşmesini bekliyordum. Bu arada hisselerin değeri on puanlık bir yükseliş daha yaşıyor, ben de elde ettiğim dört puanlık kârımla konfor alanımdan çıkmadan öyle oturuyordum. İnsanın kâr ederek fakir olmayacağını söylerler. Evet fakirleşmez ama insan boğa piyasasında dört puanlık kârla da zengin olmaz.

20.000 dolar kazanabileceğim yerde ben sadece 2.000 dolar kâr elde edebiliyordum. Bu durum kuşkusuz fazla temkinli oluşum yüzündendi. Aslında kazanabileceğim miktardan ne kadar az kazandığımı keşfettiğim zaman başka bir şeyi daha keşfetmiştim: Çaylaklar da deneyimlerine göre kendi aralarında birkaç gruba ayrılırdı.

Çaylaklar hiçbir şey bilmez ve herkes, kişinin kendisi de dâhil bunu bilir. Ama bir sonraki deneyiminde ya da

ikincisinde çok şey bildiğini düşünür ve diğerlerinin de öyle düşünmesini sağlar. O artık deneyimli bir çaylaktır. Borsanın işleyişini araştırmaz, sadece kendinden daha üst sınıf çaylakların borsa hakkında söylediği birkaç şeyi bilir. Bu ikinci sınıf çaylakla, esas çaylaklara göre bazı yollarla parasını kaybetmekten nasıl kaçınacağını bilir. Komisyoncu firmalara yıl boyu gerçek desteği sağlayan da esas çaylaklar değil işte bu yarı çaylaklardır. İlk defa oyuna başlayacak çaylakların *Wall Street* hayatı, 3 ila 30 hafta arasında değişirken ikinci sınıf çaylakların iflas etme süreleri yaklaşık 3 ila 3,5 yıl arasındadır. Ünlü borsa aforizmalarını ve klişe oyun kurallarını alıntılayan kişiler de bu yarı çaylak yatırımcılardır. Onlar borsa hakkında yapılmaması gereken eskilerin kehanetlik dudaklarından dökülen her şeyi bilir de şu tek şeyi bilmezler: Çaylaklık etmemeyi!

Bu yarı çaylak, düşüşlerde alım yapmayı öğrenince borsayı yalayıp yuttuğunu sanır. Sürekli bu düşüşleri takip eder. Alacağı kelepir hisse senetlerini zirvede satacağı puana göre belirler. Boğa piyasasındaki borsada, esas çaylaklar tamamen borsanın kurallarından ve diğer hisse senetlerinin emsallerinden habersiz, gözü kapalı alım yaparlar çünkü körü körüne umut ederler. Başta kâr etseler de fiyatlar normal tepkileriyle kendiliğinden dibi görünce tüm paralarını kaybederler. Ama "sözde dikkatli" çaylaklar, benim kendi aklıma göre oynadığımı zannederken aslında başkalarının aklına göre hareket ettiğimde yaptığım şeyi yapar.

Ben de *bucket shop* yöntemlerimi değiştirmem gerektiğini biliyordum ve bu değişiklikle problemi çözeceğime inanıyordum ama tam olarak ne yapacağımı bilmediğimden müşteriler arasındaki deneyimli borsacıların altın değerindeki tecrübelerini gerçekleştirmeye çalışıyordum.

Aslımda çoğu müşteri birbirine benzer. *Wall Street*'in kendilerine borçlu olmadığını dürüstçe söyleyebilen çok az insan bulursunuz. *Fullerton*'da bu türden insan çoktu. Orada her türden insan vardı gerçi! Ancak diğerlerine pek de benzemeyen yaşlıca bir adam vardı ki yaşının epey ilerlemiş olduğu ilk bakışta hemen anlaşılıyordu. Hiçbir zaman başkalarına öğüt vermez ve kazandıklarıyla övünmezdi. Sizi dikkatle dinlerdi. Tüyolarla işi yoktu. Başkalarının ne duyduğuyla ne bildiğiyle ilgilenmezdi. Biri ona tüyo verirse sadece kibarca teşekkür ederdi. Hatta tüyo doğru çıktığında bazen gidip tüyoyu verene tekrar teşekkür ederdi. Ancak tüyo yanlış çıkarsa da asla sızlanmazdı ki kimse onun alığı tüyoları uygulayıp uygulamadığını anlayamasın. Adamın çok zengin olduğu ve istediği kadar büyük oynayabileceği ofiste bir efsane gibi dilden dile dolaşıyordu ama firmaya da komisyonlardan çok bir şey kazandırmıyordu, kazandırıyorsa da bunu kimse henüz görmemişti. İsmi *Partridge*'dı ve lakabı da "Hindi" idi çünkü çok geniş bir göğsü vardı ve sürekli çenesini boynuna dayayarak oradan oraya dolaşırdı.

Başarısızlıkları için başkalarını suçlamaya oldukça hevesli müşteriler yaşlı *Partridge*'e gidip ona bir arkadaşlarının arkadaşı olan yatırımcının belli bir hisse senedinden alım yapmasını tavsiye ettiğini söyler, akıl danışırlardı. Bahsettikleri tüyo ister alım ister satım konusunda olsun yaşlı adamın verdiği cevap hep aynıydı.

Müşteri ne yapacağı konusunda kafasının karışık olduğu tüyoyu anlatmayı bitirdikten sonra sorardı. "E, ne düşünüyorsun *Partridge*, sence ne yapmalıyım?"

Yaşlı adam kafasını eğip bir süre düşündükten sonra bilgiç gülümsemesiyle etkileyici bir şey söylüyormuşçasına, "Bilirsiniz, boğa sezonu!" derdi.

Ondan bu sözü çok kez duydum. Hem de her seferinde bunu sanki size 1.000.000 dolarlık bir kaza sigortası poliçesine sarılı büyülü bir tılsım veriyormuşçasına söylerdi. Tabii ki o zamanlar neden bahsettiğini ben de pek anlamazdım.

Bir gün *Elmer Harwood* adındaki bir müşteri aceleyle ofise girip görevliye bir emir kâğıdı uzattı. Ardından hızla *Partridge*'nin yanına gitti. O anda yaşlı adam oturmuş, *John Fanning*'in belki dördüncü kez anlattığı aynı hikâyeyi ilk kez duyuyormuşçasına nazikçe dinliyordu. Anlattığına göre *Keene* brokerlerinden birine bir alım emri vermiş. *John* da bunu duyunca gidip aynı hisseden almış ama yüz hisseden sadece üç puanlık bir kâr yakalayınca onları satmış. Sattıktan sonra ise üç gün içinde hissenin değeri tam yirmi dört puan artmış.

Neyse, o arada *Elmer* hiç özür bile dilemeden doğrudan konuya girip yaşlı Hindi'ye, "Bay *Partridge*," dedi. "Tüm *Climax Motors* hisselerimi elden çıkardım çünkü adamlarım borsanın düşüşe geçeceğini söyledi ve ben de hisse değeri düşünce yeniden alım yapacağım. İsterseniz siz de benim gibi yapın, tabii hâlâ satmadıysanız."

Elmer zamanında o hisseleri alması adına alım tüyosu verdiği *Partridge*'e kuşku dolu gözlerle baktı. İster amatörce deyin ister borsada boş tüyo veren biri deyin, insan sonucunun nasıl olacağını bilmese bile tüyo verdiklerine karşı sorumluluk duyar.

"Hayır Bay *Harwood,* elbette onları henüz satmadım," dedi yaşlı adam minnet duyarmışçasına ve kendisini düşünmesinden ne kadar memnun olduğunu ifade eder bir ses tonuyla.

"Öyleyse onları şimdi satıp kâr ettikten sonra, düştüğünde yeniden alım yapabilirsiniz," dedi *Elmer*, sanki ada-

mın bir an önce hisseleri satıp depozito makbuzunu alması için harekete geçmesini bekliyordu. Ancak *Partridge* mimik bile oynatmadan öylece bekliyordu. *Elmer* da tekrardan "Ben daha biraz önce sattım hepsini," dedi.

Sesinden ve tavırlarından sanki 10.000 hissesi olduğunu zannederdiniz. Fakat Bay *Partridge* üzüntüyle kafasını sallayarak "Hayır evlat, yapamam," diyerek sızlandı.

"Nasıl yani?" diyerek sesini yükseltti *Elmer*.

"Bildiğiniz yapamam işte," dedi Bay *Partridge* sıkıntıyla.

"Ama size o hisseleri almanız için tüyo veren ben değil miydim?"

"Evet sizdiniz Bay *Harwood,* bunun için gerçekten size minnettarım ama şu an bu hisseleri satamam."

"Bir saniye! İzin verirseniz açıklayayım! Peki bu hisse on gün içinde yedi puan yükseldi mi yükselmedi mi?"

"Yükseldi ve dediğim gibi tüyo için size tekrar çok teşekkür ederim ama ben bu hisseleri şimdilik satmayı düşünmüyorum."

"Düşünmüyorsunuz öyle mi?" diye sordu *Elmer*, o da şüpheli gözlerle bakmaya başlamıştı. Borsa camiasında tüyo verenlerin birden tüyo alanlara dönüşmesi oldukça sık görülürdü.

"Hayır, düşünmüyorum"

"Neden ama?" diye sordu *Elmer, Partridge*'e biraz daha yaklaşarak.

"E, söylüyorum ya hep, borsa boğa sezonuna girecek!" Yaşlı adam bu cümleyi sanki uzun ve detaylı bir açıklama yapıyormuşçasına söylemişti.

"Tamam işte," dedi *Elmer*, yaşadığı hayal kırıklığı karşısında öfkelenmişe benziyordu. "Borsanın boğa sezonuna gireceğini ben de en az sizin kadar biliyorum ama yüksel-

meden önce düşecek de! Siz de düşünce tekrar alıp daha fazla kâr yakalasanız daha iyi olmaz mı?"

"Bak evladım," dedi yaşlı adam büyük üzüntüyle. "Eğer ben o hisseleri şimdi satarsam pozisyonumu kaybederim. Sonra ne yaparım?"

Elmer Harwood ellerini kavuşturup kafasını sallayarak bana doğru yürüdü. Onunla empati kuracağımı varsayarak sordu. "Görüyor musun, baş edebilir misin şimdi bununla, soruyorum sana?"

Bir şey söylemedim. Devam etti. "Ona *Climax Motors* hisseleriyle ilgili bir tüyo verdim. 500 hisse alım yaptı, sonrasında yedi puanlık kâr yakaladığında satıp tekrar düşmesini beklemesini söylediğimde ne derse beğenirsin? Şimdi satıp işi berbat edemezmiş. Sen ne diyorsun bu işe?"

"Pardon Bay *Harwood* ama ben işi berbat etmekten bahsetmedim, pozisyonumu kaybedeceğimi söyledim," diyerek *Elmer*'in lafını yarıda kesti yaşlı Hindi. "Benim kadar yaşlanıp tecrübe sahibi olduğunuzda, benim kadar kriz ve panik atlattığınızda pozisyon kaybetmenin ne demek olduğunu daha iyi anlarsınız. Bunu *John D. Rockefeller* bile göze alamaz. Umarım sizin dediğiniz gibi bir düşüş olur ve siz de o fiyattan tekrar satın alıp düşündüğünüz kârı elde edebilirsiniz. Ancak ben kendi bildiğim yoldan devam etmek istiyorum. Sonuçta ben bu işe yıllarımı verdim ve bugünlere gelmek için de çok bedel ödedim. Yine de size verdiğiniz tüyo için çok minnettarım. Yapacak bir şey yok, boğa sezonu işte bilirsiniz." Konuşmasını bitirdikten sonra *Elmer*'i şaşkınlıktan ağzı açık kalmış şekilde arkasında bırakıp gitti.

Bay *Partirdge*'in demek istediklerini o an çok fazla anlayamasam da borsa hakkındaki genel tahminlerimde kolay kolay yanılmamama rağmen umduğum kadar para

kazanamayınca oturup tekrar sözlerini düşünmeye başladım. Düşündükçe de o yaşlı adamın aslında ne kadar zeki olduğunu fark ettim. Belli ki gençliğinde aynı tür hatalardan çok çekmişti ve artık kendi zaaflarının bilincindeydi. Kendini direnmesi zor olan bu zaaflarına teslim etmemeyi öğrenmişti, o da benim gibi bu zaafların ona çok pahalıya mal olduğunu görmüştü.

Sanırım Bay *Partridge*'in "Boğa sezonu işte bilirsiniz!" demekle neden bahsettiğini fark etmek benim adıma borsada uzun ve öğretici bir adım olmuştu. Bunu söylerken aslında demek istediği büyük kârın öyle tek tek dalgalanmalara bakılarak değil temel hareketlere bakılarak, yani sadece banttaki fiyatlara değil borsanın bütününe ve genel eğilimlerine bakılarak elde edilebileceğiydi.

Bu noktada bir şeyin özellikle altını çizmem gerek: *Wall Street*'te yıllardır milyonlarca dolar kazanıp kaybetmemin ardından şunu söylemek isterim ki bana para kazandıran asıl düşüncelerimin kendisi değildi, sabırla oturup beklememdi. Anlıyor musunuz, hem de kıpırdamadan oturup beklemem! Borsada haklı çıkmak o kadar da marifet değil. Doğru zamanda doğru tahminler yapıp da doğru hisselerle alım satım yapan, sonucunda da epey kâr eden birçok yatırımcı tanıyorum. Ancak benim gibi çoğu da umduğu parayı elde edemedi. Marifet hem haklı çıkmak hem de sabırla beklemesini bilmektir. Bu öğrenmesi en zor olan şeydir. Fakat büyük kâr elde etmek için bir borsacı önce mutlaka bunu öğrenmelidir. Bir yatırımcının çaylak zamanlarında yüz dolar kazanması, doğru oynamayı öğrendikten sonra milyonlarca dolar kazanmasından çok daha zordur.

İnsanın borsada doğru gözlem yapıp haklı çıkmasına rağmen yine de sabırsız davranmasının nedeni, öngördüğü şeyin gerçekleşmesinin tahmin ettiğinden çok daha

fazla vakit almasıdır. İşte *Wall Street*'teki normalde üçüncü sınıf çaylak sınıfına bile girmeyen birçok yatırımcı bu yüzden çok para kaybeder. Aslında borsa onları alt etmemiştir. Onları alt eden yine kendileridir çünkü düşünecek kapasiteye sahip olmalarına rağmen sabırla bekleyemezler. Yaşlı Hindi de söylediklerinde ve yaptıklarında son derece haklıydı. O hem kendi yargılarına cesurca güvenir hem de sabırla beklemesini bilirdi.

Borsadaki büyük dalgalanmalara bütünlük çerçevesinde bakmayıp en ufak dalgalanmalarda alım satım yapmak yaptığım en büyük hatalardandı. Kimse bütün dalgalanmaları yakalayıp kâr edemez. Borsanın boğa sezonunda yapabileceğiniz en iyi şey, alım yapmak ve yükselişin sona ermesine yakın olduğuna inandığınız ana kadar da onları satmamaktır. Bunu yapabilmek için de tek tek hisse senetlerini etkileyen özel faktörleri ya da tüyoları ele almaktansa borsanın genel koşulları üzerinde çalışmanız gerekir. Düşüşün başladığına inandığınız an elinizdeki hisseleri satabilirsiniz. Sonrasında yeniden alım yapmak için borsanın, yani genel koşulların tersine döndüğüne inandığınız ana kadar sabırla beklemelisiniz. Bunu yapmak akıl ve belirli bir vizyon gerektirir, aksi hâlde bu tavsiyelerim "Ucuzken al, pahalıyken sat," klasik sözünden öteye geçmez. Herkesin kolaylıkla algılayabileceği, size en yardımcı olabilecek tavsiyelerden biri de ilk ve son sekizi yakalamaya çalışmaktan vazgeçmenizdir. Bu ilk ve son sekiz, hisse senedi yatırımcılarına çok pahalıya mal olmuştur. Öyle ki bu paraların toplamıyla bütün kıtayı çevreleyen bir otoyol kurmak bile mümkündür.

Alım satımımı daha akıllıca yapmaya başladıktan sonra *Fullerton*'un ofisinde oynadığım borsa oyunları üzerine çalışırken fark ettiğim bir diğer nokta da başlan-

gıç işlemlerimin bana çok az kayıp yaşatmasıydı. Hâliyle ben de başlangıç işlemimde daha büyük oynamaya karar verdim. Bu da benim, başkalarının tavsiyeleri ya da kendi sabırsızlığım sonucu yolumdan sapmadığım sürece kendi kararlarıma güvenmemi sağladı. Sonuçta borsada kendi kararlarına inanmayan bir insanın çok fazla ilerlemesi de zordur. Benim genel koşullar üzerine çalışmalarımdan öğrendiğim bir şey varsa o da oyunda bir pozisyon seçip ona sadık kalmanın gerekliliğidir. Artık ben de sabırsızlık sancılarına girmeden beklemeyi öğrendim. En ufak gerileme de bunun geçici olduğunun bilincinde olarak hemen hamle yapmamayı öğrendim.

Bir keresinde 100.000 hisse kısa pozisyon durumundaydım ve borsanın hızlı bir yükseliş yaşayacağına inanıyordum. Bana göre bu kaçınılmazdı ve bu yükseliş kâğıt üzerinde bana bir milyon dolar bile kazandırabilirdi. O yüzden daha ufak yükselişlerde her şeye rağmen hemen pozisyonumu bozmadım, kâğıt üzerindeki kârımın yarısının uçup gittiğini gördüm ancak asla kısa pozisyonumdan çıkıp açıklarımı kapatmayı düşünmedim. Bunu yaparsam çok daha büyük kârı kendi ellerimle kaçıracağımı biliyordum. Sonuçta borsada büyük paraların ancak büyük dalgalanmalar sayesinde kazanılabileceğini düşünüyorum.

Tüm bunları öğrenme sürecim oldukça yavaş oldu çünkü bunları hata yapa yapa öğrenebildim ve bazen hata yapmakla, onun hata olduğunu fark etmem arasında geçen süre çok fazla oluyordu. Hatta hatayı fark etmemle, onun tam olarak nerede olduğunu tespit etmem arasında geçen süre ise daha fazlaydı. Ancak öte yandan rahat yaşamama yetecek kadar para kazanabiliyordum ve yaşım da çok gençti, hatalarımı başka şekillerde telafi edebiliyordum. Kazandıklarımın çoğunu yine benim fiyat okuma

yöntemlerim sayesinde elde ediyordum çünkü borsa o zamanlarda benim bu yöntemlerime oldukça uygun hareket ediyordu. *New York*'taki ilk tecrübelerimde olduğu kadar sık ve büyük miktarlarda kaybetmiyordum ama iki yıldan az bir süre içinde üç kez dibi boyladığım düşünülürse yine de durumumun gurur duyulacak boyutta olmadığı açıktı. Ama önceden de dediğim gibi dibi boylamak insana çok güzel dersler veriyordu.

Sermayemi hızlıca artıramıyordum çünkü hayatı dibine kadar yaşıyordum. Yaşıtlarımın sahip olmak isteyeceği çoğu şeyden ve zevkten kendimi mahrum bırakmıyordum. Kendime bir araba almıştım ve nasıl olsa borsadan geri kazanabileceğim paraları harcamakta bir sakınca görmüyordum. Borsa olması gerektiği gibi pazar ve resmî tatil günlerinde kapalı oluyordu. Kaybımdan sorumlu nedenleri ve nasılları her seferinde yapılmayacaklar listeme ekliyordum. Kazandıklarımı artırmanın en güzel yanı hayat standartlarımdan kısmamam oluyordu. Bu arada elbette acı tatlı birçok deneyim de yaşıyordum ama şimdi hepsini detaylı anlatmaya kalksam asla bitiremem. Ancak şunu söyleyebilirim ki yaşadığım deneyimler arasından en net hatırladıklarım; bana borsada işime yarayacak gerçek bilgiler öğreten, borsa bilgimi artıran ve aynı zamanda bana kendimle ilgili yeni şeyler öğreten deneyimlerdir!

6. BÖLÜM

1906 yılının bahar aylarında kısa bir tatil için *Atlantic City*'ye gittim. Hisse senetleriyle uğraşmadan sadece buranın tadını çıkarmayı düşünüyordum. Bu arada *Harding Brothers*'a, benim ilk brokerlerime geri dönmüştüm ve oldukça aktif bir hesabım vardı. Orada 3.000-4.000 hisseyle aynı anda alım satım yapabiliyordum. Bu miktar benim sadece yirmili yaşlarımdayken *Cosmopolitan*'da oynadığım miktarlardan daha fazla değildi ancak *bucket shop*'ların talep ettiği bir puanlık marjla, *New York* Menkul Kıymetler Borsasında benim adıma alım satım yapan brokerlerin talep ettiği marj arasında büyük fark vardı.

Hatırlarsanız size *Cosmopolitan*'da 3.500 şeker hissesiyle kısa pozisyonda olduğum ancak bir terslik olduğunu hissettiğim için işlemlerimi kapattığım bir olay anlatmıştım. Aslında bu tür tuhaf hislere sık sık kapılırım ve sık sık da bu hislerim doğrultusunda hareket ederim. Ancak bu hislerimin saçma olduğunu, sadece bir his yüzünden körü körüne pozisyonumu değiştirmemin akıllıca olmadığını düşündüğüm zamanlar da olur. Böyle zamanlarda hislerimi çok sigara içmeme, uykusuzluğa, karaciğer rahatsızlığıma ya da bu tarz sağlık sorunlarıma bağlarım. Fakat sonrasında hislerimi görmezden geldiğim için hep pişman olurum. İçimdeki sesi dinlemeyip elimdeki hisseleri satmadığım, ertesi gün borsaya gidip hisse değerinin yükseldiğini görüp de satmadığıma sevindiğim ancak bir sonraki günde de hisselerin çok keskin bir düşüş yaşadığına şahit olduğum çok olay yaşamışımdır. Bir yerlerde bir şeyler yolunda gitmemiştir ve ben akılsızca davrana-

rak para kazanma şansını kaçırmışımdır. Bunun nedeni de açıkçası fizyolojik değil psikolojiktir.

Şimdi size ne yaşadığımı daha net anlamanız adına başımdan geçen bir olayı anlatmak istiyorum. Bu olay *Atlantic City*'de 1906 yılının bahar aylarında çıktığım kısa tatilde başıma geldi. Yanımda benim gibi *Harding Brothers*'ın müşterisi olan bir arkadaşım da vardı. Borsayla uzaktan yakından ilgilenmiyor, kısa tatilimden keyif almaya çalışıyordum. O an borsa çok aktif değilse ve elimdeki hisse senetlerim çok önemli değişe borsadan uzak kalmak benim için zor olmuyordu. Ancak o günlerde hatırladığım kadarıyla borsa yükseliş dönemine girmişti. Genel olarak piyasa iş yapmaya uygundu ve borsa biraz durgun olsa da tüm işaretler fiyatların yükseleceğini gösteriyordu.

Bir gün sabah arkadaşımla kahvaltımızı edip *New York*'un tüm gazetelerine göz attıktan ve bir süre denizdeki midyeleri toplayıp onları havadan yere atarak açtıktan sonra karınlarını doyuran deniz martılarını izlemekten sıkılıp sahilde yürüyüşe çıkmıştık. Gün içinde yaptığımız en heyecanlı şey buydu.

Henüz öğle vakti olmamıştı. Denizin tuzlu havasını içimize çekerek yavaş yavaş yürüyor, öylesine vakit geçiriyorduk. *Harding Brothers*'ın sahilin yakınlarında bir şubesi vardı ve biz de her sabah bu şubeye uğrayıp açılış fiyatlarına bakardık. Bunu sadece alışkanlıktan yapıyorduk çünkü o ara borsayla ilgilenmemi gerektirecek bir durum yoktu.

O gün borsanın çok aktif ve yükselişte olduğunu gördük. Borsanın boğa sezonuna çoktan girdiğine inanan arkadaşımın elinde o günkü fiyatlarından birkaç puan daha düşükken satın aldığı bazı hisseler vardı. Bu hisseleri elinde tutarak borsa daha da yükseldiğinde satmanın ne kadar akıllıca olduğundan bahsedip duruyordu. Ben ise o an

onunla ilgilenmiyordum bile. Fiyat tahtasına göz gezdirip en çok değerlenen hisse senetlerini inceliyordum, ta ki gözüm *Union Pacific* hissesinde takılı kalana kadar. Birden içime bu hisseyi satmama dair bir his doğmuştu. Nedenini sorarsanız ben de bilmiyordum ama bir an önce *U. P.* hisselerimde kısa pozisyona girip onları elimden çıkarmak istiyordum.

Fiyat tahtasını inceleyip diğer hisselere de göz atmaya çalışsam da nafileydi, gözüm bu hisselerden başkasını görmüyordu. O an tek bildiğim *Union Pacific* hisselerimi elimden çıkarmam gerektiğiydi ve nedenine dair bir açıklamam da yoktu. Uzun süre öyle bakakalınca arkadaşım bende bir tuhaflık olduğunu anlamış olacak ki yanıma yaklaştı. "Neyin var?"

"Bilmiyorum."

"Uykulu musun?"

"Hayır, uykulu değilim. Şimdi hemen gidip o hisseleri satmam gerek."

Hislerim doğrultusunda hareket ettiğimde her zaman kazançlı çıktığımı tecrübelerim bana göstermişti. Üzerinde boş emir makbuzları olan masaya doğru ilerledim. Arkadaşım da beni takip etti. Hemen makbuza 1.000 hisselik *Union Pacific* hissesi satış emrini içeren bilgileri yazıp müdüre uzattım. Ben makbuzu yazarken yüzünde gülümseme ifadesi olan müdürün, makbuzumu okuduktan sonra ifadesi değişti. Gülümsemeyi bırakıp yüzüme baktı.

"Yanlış görmüyorum değil mi?

Ben herhangi bir tepki vermeyince müdür, makbuzu aceleyle görevliye teslim etti. Arkadaşım ise "Neler oluyor, ne yapıyorsun sen?" diyerek beni sorguladı.

"Onları satıyorum!"

"Neleri satıyorsun?" diyerek sesini yükseltti. Tam da

borsa tırmanışa geçmişken nasıl satış yapardım? Bu işte bir yanlışlık olmalıydı.

"1.000 *U. P.* satıyorum."

"Neden ama?" diye sordu büyük bir heyecanla. Kafamı sallayıp herhangi bir nedeni olmadığını ifade ettim. Ancak bana inanmamış olacak ki beni gözlerden uzak, kimsenin konuştuklarımızı duyamayacağı bir köşeye çekti. "Kimden ne tüyo aldın da hisselerini satıyorsun?"

Oldukça heyecanlıydı çünkü *U. P.* onun favori hisselerindendi ve bu hissenin oldukça değerleneceğini, ondan iyi para kazanacağını öngörüyordu. Ama birilerinden düşeceğine dair bir tüyo aldıysam bunu da bilmek istiyordu.

"Kimseden bir tüyo almadım," dedim.

"Almadın öyle mi?" dedi açıkça kuşkulandığını belirterek.

"Evet, gerçekten kimseden herhangi bir şey duymadım."

"O hâlde neden telaş içinde aceleyle satıyorsun onları?"

"Bilmiyorum dedim ya, içimden öyle geliyor. Tamamen gerçeği söylüyordum.

"Hadi ama *Larry*."

Sonuçta ben tüm alım satımlarımı belirli bir mantıkla bir çerçevesinde bir nedene dayandırarak yapardım ve o da bunu bilirdi. Borsa böylesine sağlam ve yükselişteyken benim gidip 1.000 hisse *Union Pacific* satmamın da mutlaka geçerli bir nedeni olmalıydı.

"Bilmiyorum," diye tekrar ettim. "Sadece bir şeyler olacakmış gibi hissediyorum."

"Ne gibi bir şeyler?"

"Bilmiyorum dedim ya, nedenini ben de bilmiyorum. Tek bildiğim bu hisseleri satmak istediğim ve hatta şimdi

gidip 1.000 hisse daha satacağım."

Ofise geri dönüp ikinci 1.000 hisselik *U. P.* satış emirimi verdim. İlk 1.000 hisseyi satarak doğru hamle yapmışsam biraz daha fazla satış yapmam gerekirdi.

"Ne yaşanabilir ki?" diye ısrar eden arkadaşım benim haklı olup olmadığıma bir türlü karar veremiyordu. Ona birinden tüyo alıp da bu hamleyi yaptığımı söyleseydim eminim hiç düşünmeden o da harekete geçerdi. Tüyoyu kimin neden verdiğini bile sormazdı. "Ne olabilir yani?" diye sordu yeniden.

"Çok şey olabilir ama sana tutup da özellikle birinin kesinlikle gerçekleşeceğine dair söz veremem. Geleceği ben de göremem."

"Öyleyse gerçekten delirmişsin. O hisseyi ortada bir sebep yokken satmak için insan zırdeli olmalı. Neden sattığını bilmeden satıyorsun yani, öyle mi?"

"Evet, aynen öyle. Sadece satmak istiyorum ve satıyorum. İsteyip de yaptığım tüm diğer şeyler gibi."

Hatta bu konuşmadan sonra içimdeki istek o kadar yoğunlaşmıştı ki dayanamayıp 1.000 hisse daha sattım.

Arkadaşım artık bu kadarının fazla olduğunu düşünerek beni kollarımdan tuttuğu gibi ofisten çıkardı. "Hadi! Elindeki bütün hisseleri satmadan buradan çıkıp gidelim."

İsteğimi bastıracak kadar satış yapmıştım zaten ve bu yüzden son 2.000 hissenin raporunu beklemeden arkadaşımla ofisten çıktım. 3.000 hisse satışı yeterliydi. Normalde bu hisseleri, borsa bu kadar sağlamken ve kimse borsanın düşeceğine inanmıyorken en iyi sebeplerle bile satmazdım. Ancak geçmişte aynı tür hislere kapılıp da sonradan hisselerimi satmadığım için epey pişmanlık yaşadığım deneyimlerimi hatırlayınca bu sefer hemen harekete geçmiştim.

Bu olayı anlattığımda bazı arkadaşlarım, bu hislerin

sadece basit bir sezgiden ibaret olmadığını, bunların bilinçaltımda yatan yaratıcı aklımın ürünü olduğunu söyledi. Sanatçıların nasıl olduğunu bilmeden ortaya bir şeyler çıkarmalarını sağlayan şey de işte bu bilinçaltı sayesindedir. Belki de bendeki durum tek başına bir önem arz etmeyen ama birleştiğinde güçlü bir etki yaratan ufak faktörlerin etkisiydi. Belki de arkadaşımım gözü kapalı düşünmeden alım yapması bende tam tersi bir etki yaratmıştı ve ben de satış için o ara popüler olan *U. P.* hisselerini seçmiştim. Size sezgilerimin nedenini açıklayamasam da tek söyleyebileceğim yükselişte olan borsada o anda *Harding Brothers*'ın *Atlantic City* şubesinden 3.000 *U. P.* hissesi satıp çıktıktan sonra en ufak bir endişe yaşamamamdı.

Her neyse, benim son sattığım 2.000 hisse için ne fiyat aldıklarını öğrenmek adına öğleden sonra ofise gittik. Borsanın daha da güçlendiğini ve *Union Pacific*'in değerinin daha da arttığını gördük.

"Bak işte kaçırdın fırsatı," dedi arkadaşım kendi hisselerini satmadığına memnun olmuş bir tavırla.

Bir sonraki gün borsa gittikçe güçlendi ve arkadaşımın neşesi de bir o kadar arttı. Ancak ben hâlâ *U. P*. hisselerini satmakla doğru şeyi yaptığıma inanıyordum ve haklı olduğuma inandığım zaman sabırsızlık duymazdım. Duysam ne olacaktı? Ama bilin bakalım ne oldu? O günün öğleden sonrasında *Union Pacific* hissesinin yükselişi durdu ve gün sonuna doğru değer kaybetmeye başladı. Kısa süre sonra da 3.000 hisselik satış fiyatımın ortalamasının altına indi. Bu durumda haklı olduğuma daha çok emin olmuştum ve doğal olarak elimden daha fazla *U. P*. hissesi çıkarmaya karar verdim. Bu yüzden borsa kapanmaya yakın ekstra 2.000 hisse daha sattım.

İşte, sezgilerim uğruna toplamda 5.000 hisselik kısa

pozisyona girmiştim. Bu miktar *Harding*'in ofisindeki marjımla satış yapabileceğim en fazla miktardı. Tatilde bu kadar hisseyle kısa pozisyona girmem tehlikeliydi. *New York*'a dönüp borsayla bizzat yakından ilgilenmeliydim. Hem orada gerektiği zaman daha hızlı hareket edebilirdim. Ben de tatilimi yarıda kesip öyle yaptım.

Ertesi gün *San Francisco*'da gerçekleşen depremin haberini aldık. Çok korkunç bir felaketti. Ancak borsa güne sadece birkaç puanlık düşüşle başladı. Yükseliş devam ediyordu, zaten borsa boğa sezonundayken halk da felaket haberlerine göre hareket etmiyordu. Bunu her zaman görürsünüz. Ancak durum tam tersiyse, yani borsa ayı sezonundaysa felaket haberleri fiyatları daha da düşürürdü. Yani o anki beklentiler bu durumu etkilerdi. Bu *San Francisco* felaketinde de borsa, felaketin büyüklüğüyle aynı oranda etkilenmedi çünkü eğilimi yükseliş yönündeydi. Gün sona ermeden fiyatlar yükselip eski fiyatlarına tekrar döndü.

5.000 hisse kısa pozisyondaydım. Darbe inmesine rağmen hisselerimin değeri düşmüyordu. Sezgilerim on numaraydı ama banka hesabım kâğıt üstünde bile yerinde sayıyordu. Benimle *Atlantic City*'de olup da *U. P*. hisselerinde kısa pozisyona girmeme şahit olan arkadaşım bu duruma bir yandan üzülüyorken bir yandan da seviniyordu.

Bana, "Bu ne biçim sezgi oğlum. Bütün göstergeler borsanın yükselişini işaret ediyorken senin tutup da tam tersini yapmanın ne anlamı var? Onlar sonunda galip çıkacak, sen kaybedeceksin," diyordu.

"Biraz zaman ver," dedim. Fiyatların eninde sonunda düşeceğini kastediyordum. Zararın çok büyük olacağını ve *Union Pacific* hisselerinin de bu zarardan en çok etkilenen hisselerden biri olacağını biliyordum. Fakat *Street*'in bunu

görememesi beni çileden çıkarıyordu.

"Biraz zaman verirsek sen de borsada düşüş bekleyenler gibi sonunda kavrulacaksın," diyerek uyardı beni.

"Peki sen ne yapardın?" diye sordum. "*Southern Pacific* ve diğerlerinin uğradığı milyonlarca dolarlık zarara karşın yine de *U. P.* hissesi mi almalıydım? Onca zararı karşıladıktan sonra şirketler kâr paylarını ödeyecekleri parayı nereden bulacak? Belki durumun göründüğü kadar kötü olmadığını zannediyorsun ama sence bu depremden hasar gören yolların hisselerini satın almak için yeterli bir gerekçe mi? Cevap ver bakalım."

Arkadaşım sadece, "Evet böyle söyleyince kulağa mantıklı geliyor ama sana söyleyeyim borsa seninle aynı fikirde değil. Fiyatlar yalan söylemez değil mi?" diyerek cevap verdi.

"Fiyatlar her zaman anlık doğruyu da söylemez."

"Dinle bak. Kara Cuma'dan bir süre önce adamın biri *Jim Fisk*'le konuşup ona altın hisselerinin neden düşeceğine dair on neden sıralıyordu. Sonra kendi kendini kelimeleriyle o kadar gaza getirdi ki konuşmasını *Fisk*'e birkaç milyon altın hissesi satacağını söyleyerek sonlandırdı. *Jim Fisk* de onun yüzüne karşı, "Durma hadi hemen sat!" dedi. "Kısa pozisyonda sat ve sonrasında da beni cenazene çağırmayı unutma."

"Evet. Ahbabın kısa pozisyona girip hisse satıyorsa elde edeceği kârı da zamanı gelince göreceksin! Sen de bence bir an önce kendi *U. P.* hisselerini sat."

"Ben öyle bir şey yapmam! Ben rüzgâra ve akıntıya karşı kürek çekenlerden değilim."

Bir sonraki gün son raporlar gelmeye başlayınca piyasanın düşüşe geçtiğini gördük ancak bu düşüş henüz o kadar da şiddetli değildi. Ben bu düşüşün çok daha sert

olacağını biliyordum o yüzden satışımı iki katına çıkararak 5.000 hisse daha sattım. O aralar çoğu yatırımcı ve brokerim için de durum açıktı. Bu kez beni pervasızlıkla suçlamıyor, borsayı öngöremediğimi iddia etmiyorlardı. Ertesi gün borsa iyice dibe vurunca satış yapmakta geç kaldığını anlayanlar mahvoluyordu. Bense şansımı sonuna kadar zorluyordum. Satış miktarımı tekrar iki katına çıkarıp 10.000 hisse daha sattım. O an sadece bu şekilde oynamam gerekirdi.

Yüzde yüz haklı çıkmıştım ve bundan başka da bir şey düşünmüyordum. Bu sanki bana Tanrı tarafından gönderilmiş bir fırsattı ve ondan yararlanıp yararlanmamam tamamen bana bağlıydı. Ben de daha fazla satış yaptım. Bu kadar fazla hisse ile kısa pozisyona girdikten sonra birden hızlı bir yükseliş, kâğıt üzerindeki kârımın hepsini ve sermayemin de çoğunu slip süpürebilirdi. Bu ihtimali düşünüp düşünmediğimi bilmiyorum, düşündüysem bile o kadar önem vermediğim kesin. Sonuçta düşünerek ve temkinli adımlar atıyordum. Depremi de kimse görmezden gelemezdi. Hasar gören ve yıkılan binalar bir gecede, üstelik bedavaya yenilenemezdi. Dünyanın bütün parası toplanılsa yine de birkaç saat içinde bunu gerçekleştirmek mümkün olmazdı.

Öyle gözü kapalı da oynamıyordum. Çılgın gibi satış yapmıyordum. Başarı sarhoşu olmamıştım ya da depremle birlikte *San Fransisco*'nun haritadan silinmesiyle geri kalan tüm şehirlerin de yok olup gideceği endişesi taşımıyordum. Gerçekten! Panik arayışı içinde falan değildim. Ertesi gün tüm hisselerimi elden çıkardım. Toplamda 250.000 dolar kârım vardı. Bu para benim o güne kadar elde ettiğim en büyük kârdı. Hepsini de sadece birkaç gün içinde elde etmiştim. İlk bir ya da iki gün borsa depreme çok da tepki

vermemişti. Belki de ilk gelen haberlerin o kadar da endişe verici olmadığı için bunun böyle olduğuna inananlar vardır ama bana sorarsanız halkın menkul kıymetler piyasalarına bakış açısını değiştirmenin fazla zaman almasından kaynaklanıyordu. Hatta profesyonel yatırımcıların çoğu bile yavaştı ve ileri görüşlü değildi.

Size bu yaptıklarım için ne bilimsel ne de çocukça bir açıklama sunabilirim. Size sadece neyi neden yaptığımı ve sonuçlarını anlatıyorum. Sezgilerimin gizemini çözmeye çalışmaktansa o an cebimde 250.000 dolar olduğu gerçeğiyle ilgileniyordum. Bunun anlamı da istediğim an, vakti geldiğinde yeterince büyük oynayabileceğimdi.

O yaz *Saratoga Springs*'e gittim. Bunun benim için güzel bir tatil olması ve bolca dinlenmem gerekiyordu ama bir yandan da gözüm borsadaydı. Birincisi, borsa hakkında düşünmek istemeyecek kadar yorgun değildim. İkincisi, etrafımdaki tanıdığım herkes o an borsayla aktif olarak ilgileniyordu. Hâliyle borsa hakkında konuşmamız kaçınılmaz oluyordu. Onlarla sohbet ederken gerçekten konuşmakla, alım satım yapmak arasındaki farkı görüyordum. Bu adamlardan, cana yakın iş vereni ile aşağılık biri hakkında konuşan cesur çalışanı hatırlatan bazıları öyle konuşuyordu ki borsanın altı üstüne gelecek sanıyordunuz.

Harding Brothers'ın *Saratoga*'da bir şubesi vardı. Yazın çoğu müşterisi orada olurdu ama bence orası esas müşteriler için değil reklam amaçlı açılmıştı. Sonuçta bir tatil yerinde şube açmak üst sınıf reklam panosu gibidir.

Ben de yazın oraya takılır, oturup müşterilerle laflardım. Müdürü, *New York* ofisinden gelen oldukça cana yakın, yardımsever biriydi. Tanıdık tanımadık kim varsa onlara el uzatmaktan memnun olur, yeni iş kapmaya çalışır-

dı. Burada at yarışlarından borsaya kadar her türlü tüyoyu duymak mümkündü. Ofis benim tüyolarla iş yapmadığımı bilirdi. O yüzden müdür de gelip *New York* ofisinden aldığı tüyoları pek kulağıma fısıldamazdı. Yalnızca gelen telgrafları uzatıp "Gönderdikleri bilgiler bunlar," tarzı bir şey deyip uzaklaşırdı.

Bu arada elbette borsayı takip ediyordum. Bir yandan fiyat tahtasına bakıp bir yandan ondan gelen işaretleri doğru okumaya çalışıyordum. Gözüm birden sıkı dostum *Union Pacific*'e takıldı, yükselişe geçmişe benziyordu. Zaten fiyatı yüksekti ama ekstradan sanki biri tarafından alınıp biriktiriliyormuş gibi hareket ediyordu. Birkaç gün hiç alım satım yapmadan sadece hisseyi takip ettim ve takip ettikçe bu hissesinin kesinlikle düzenli şekilde biri tarafından satın alındığına ikna oldum. Bu kişinin öyle cimri yatırımcılardan değil bankada sağlam bir hesabı olan ve ne yaptığını bilen bir yatırımcı olduğunu düşünüyordum. Çünkü bu birikimi kim yapıyorsa çok zekice bir birikim yaptığına inanıyordum.

Bu durumdan emin olduğum zaman hemen alıma geçtim, hisse fiyatı 160'tı. Parça parça, her seferinde 500'er hisse alıyordum. Daha fazla aldıkça hisse değeri günden güne artıyordu, ben de kendimi çok rahat hissediyordum. Hissenin çok daha fazla yükselmesine engel olabilecek ortada bir neden göremiyordum, özellikle banttaki fiyatları görünce bundan giderek emin oluyordum.

Bir gün müdür birden yanıma gelip bana *New York* ofisinden telgrafla bir mesaj geldiğini, benim oralarda olup olmadığımı sorduklarını, burada olduğumu öğrenince bana, "Lütfen bir yere ayrılmasın. Bay *Harding* onunla konuşmak istiyor," mesajını ilettiklerini söyledi.

Müdüre bekleyeceğimi söyledim ve o arada bir 500

hisse daha *U. P.* aldım. *Harding*'in bana ne söyleyeceğini tahmin edemiyordum. İşle ilgili bir şey olduğunu düşünmüyordum. Marjım alımlarıma göre oldukça fazlaydı. Az sonra müdür gelip Bay *Ed Harding*'in beni telefonda beklediğini iletti.

"Merhaba *Ed*," dedim.

Ancak o bana sinirli bir ses tonuyla "Senin neyin var? Aklını mı oynattın?" diyerek karşılık verdi.

"Sen aklını mı oynattın?" dedim ben de.

"Ne dolap çeviriyorsun?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Tüm o hisseleri almandan bahsediyorum."

"Neden, marjımla alamıyor muyum?"

"Olay marjın değil, olay senin düpedüz enayilik etmen."

"Anlamıyorum, neden?"

"O kadar *Union Pacific* hissesini neden aldın?"

"Çünkü değeri artıyor."

"Artıyormuş! İçeriden bilgi alanların seni yemlediklerini görmüyor musun? Sen onların gözünde sadece kolay lokmasın. Paranı gidip at yarışlarında kaybetsen daha çok eğlenirsin. Seni aptal yerine koymalarına izin verme."

"Kimsenin beni aptal yerine koyduğu falan yok. Kimseye de bu konu hakkında tek laf etmedim zaten."

Ancak o ısrarla sözlerine devam ediyordu. "Bu hisseye her dalışında tekrar kurtulmak için bir mucize bekleyemezsin. Hâlâ şansın varken satıp elinden çıkar şu hisseleri. Bu haydutlar tonlarca hisse satarken senin tutup da uzun pozisyonda alım yapman akılsızlıktan başka bir şey değil."

"Ama bant tam tersine alım yaptıklarına işaret ediyor," diye direttim.

"*Larry*, emirlerin buraya ulaşınca kalp krizi geçire-

cektim. Tanrı aşkına enayilik etmekten vazgeç. Hem de hemen! Her an her şey sarpa sarabilir. Benden söylemesi. Hoşça kal!" deyip telefonu kapattı.

Ed Harding çok zeki, şaşırtıcı şekilde bilgi sahibi, hesapsız ve iyi kalpli gerçek bir dosttu. Dahası, onun her zaman daha kimse bilmezken bir yerlerden bir şeyler kulağına çalındığını biliyordum. Benim ise *U. P*. alımlarımda dayandığım şey, yıllarca hisse senetlerinin davranışları üzerine çalışmam ve deneyimlerim sayesinde bazı yükseliş göstergelerini önceden fark edebilmemdi. O anda bana ne olmuştu bilmiyorum ama birden banttaki fiyatların içeriden bilgi alanların manipülasyonları yüzünden gerçeği yansıtmadığı sonucuna varmıştım. Muhtemelen bu düşüncemin arkasında *Ed Harding*'in hata yapmamı engellemek adına yaptığı uyarıların etkisi vardı. Onun zekâsından ve iyi niyetinden kuşkum yoktu. Sonuç olarak ben de onun tavsiyesine uydum.

Sahip olduğum tüm *Union Pacific* hisselerimi sattım. Tabii ki uzun pozisyonda kalmanın akıllıca olmadığına karar verdikten sonra yapabileceğim en mantıklı hamle kısa pozisyona girmem olurdu. Ben de elimdeki uzun pozisyondaki hisselerimden kurtulduktan sonra 4.000 hisse daha kısa pozisyona girdim. O zaman fiyat yaklaşık 162'ydi.

Ertesi gün *Union Pacific* şirketinin yöneticileri hisse senedi başına %10'luk bir kâr payı vereceklerini ilan etti. Başlarda bu habere *Wall Street*'te kimse inanmadı. Köşeye sıkışmış kumarbazların çaresizce yaptığı bir hamleye benziyordu. Bütün gazeteler yöneticileri sıkıştırıyordu. *Wall Street*'teki yetenekli yatırımcılar harekete geçmek için tereddüt ederken bir yandan da borsa kaynıyordu. *Union Pacific*'in değeri çok büyük işlemlerden sonra kısa süre içinde

rekor seviyeye ulaştı. Bir saat içinde servet kazanan borsacılar vardı ve sonradan duyduğumuza göre çok da zeki olmayan bir uzman, yaptığı bir hata sonucu cüzdanına tam 350.000 dolar eklemişti. Ertesi hafta da borsadan çekilip bir ay içinde kendine bir çiftlik kurmuştu.

Elbette o %10'luk kâr haberini duyduğum an kendi tecrübelerimi yok sayıp dışarıdan gelen bir tüyonun sesine kulak vermenin bedelini ödeyeceğimi fark etmiştim. Kendi görüşlerimi, sırf bir arkadaşımın şüpheleri uğruna bir kenara bırakmış çünkü onun hesapsız ve ne yaptığını bilen biri olduğuna inandığım için beni etkilemesine izin vermiştim.

Union Pacific hisse fiyatının ulaştığı yeni rekoru görünce kendi kendime, "Bu hisse hiç de kısa pozisyona gidilecek hisse değildi." dedim ama artık iş işten geçmişti.

Sahip olduğum tüm paramı gidip marj olarak *Harding*'in ofisine yatırmıştım. Bu durumdan çok hoşnut olmasam da yüzleşmesini de biliyordum. Açık olan bir şey varsa o da benim bandı doğru şekilde okumama rağmen gidip *Ed Harding*'in lafıyla hareket etmemdi. Pişman olmakla kaybedecek zamanım yoktu, olan olmuştu. Bu yüzden ben de kısa pozisyonlarımı kapatma emrini verdim. 4.000 hisselik alım yaptığımda fiyat 165'ti. Üç puanlık kaybım vardı. Sonrasında brokerlerim bazılarını 172'den bazılarını da 174'den alabilmişti. Raporlar elime geçince *Ed Harding*'in nazikçe uyarıları yüzünden 40.000 dolar zarar ettiğimi gördüm. Kendi görüşlerini uygulamaya geçirecek cesareti olmayan biri için bu bedel azdı bile!

Yine de fazla endişeli değildim çünkü bant hâlâ fiyatların yükselmeye devam ettiğini gösteriyordu. Beklenmedik bir durum yaşamıştım. Yöneticilerin kâr payını önceden tahmin edemezdim ama şimdi sadece kendi düşündü-

ğüm şeyleri yapmalıydım. Kısa pozisyonlarımı kapatmak için verdiğim 4.000 hisselik alım emrinden sonra banttan gelen bilgiler doğrultusunda hareket edip kâr sağlamaya karar verdim. 4.000 hisse daha satın aldım ve onları ertesi gün sabaha kadar beklettim. Ertesi gün sattığımda sadece kaybettiğim 40.000 doları tekrar kazanmakla kalmamış, üstüne de 15.000 dolar kâr etmiştim. *Ed Harding* sözde paramı korumam adına bu kadar ısrarlı olmasaydı çok daha büyük kârlar yakalayabilirdim. Ama bu bana çok güzel bir ders olmuştu, öyle ki bu dersle birlikte bir yatırımcı olarak eğitimimi tamamladığıma inanıyordum.

Bu olayla birlikte hem başkalarının tüyolarıyla hareket etmeyip kendi kararlarımın arkasında durmayı öğrenmiş hem de kendime güvenim gelmişti. Sonunda eski alım satım yöntemlerimi üzerimden silkeleyip atabildim. *Saratoga* tecrübesi şans eseri, benim son vurkaç operasyonum olmuştu. Bu olaydan sonra tek tek hisse senetlerini ele almak yerine borsanın genel durumuna odaklandım. Spekülasyon okulunda bir üst sınıfa geçmiş gibi hissediyordum. Bu atılması uzun ve zorlu bir adımdı.

7. BÖLÜM

Ben kimseye borsayla ilgili tahminlerimi söylemekten çekinmem. Ancak kimseye de şu ya da bu hisseden alım satım yapmalarını tavsiye etmem. Borsanın ayı sezonunda tüm hisselerin değeri düşer, boğa sezonunda ise yükselir. Elbette söz gelimi savaştan kaynaklı bir ayı sezonunda silah hisselerinin yükselmeyeceğini kastetmiyorum. Ben sadece genel anlamda konuşuyorum. Ancak ortalama bir yatırımcı borsanın ayı ya da boğa sezonunda olup olmadığından ziyade özellikle hangi hisseden alım satım yapması gerektiğini bilmek ister. Hiçbir şey yapmadan hazır bilgilere ulaşmak ister. Emek vermek istemez. Hatta düşünmek bile zor gelir. Yerde para bulsa zahmet edip de saymaz.

Tabii ki ben bu denli tembel değildim ama borsanın genelini düşünmektense tek tek hisse senetlerine kafa yormayı, hâliyle genel dalgalanmaları hesaba katmaktansa tek tek dalgalanmaları düşünmeyi daha kolay buluyordum. Bu durumun değişmesi gerekiyordu ve ben de öyle yaptım.

İnsanlar genelde kolay kolay alım satımın esaslarını öğrenemezler. Bana göre borsa yükselişteyken alım yapmak en rahat yoldur. Mesele en düşük fiyattan alım yapmak ya da zirve noktasından satış yapmak değildir, esas mevzu doğru zamanda alım satım yapmaktır. Örneğin ben düşüş beklentisi içindeysem ve satış yapıyorsam her satışımın bir önceki satışımdan daha düşük bir fiyattan gerçekleşmesini beklemeliyimdir. Alım yapıyorsam da tam ter-

si olmalıdır. Yani mutlaka yükseliş anında alım yapmam gerekir, bence düşüş sezonlarında uzun pozisyona girmek risklidir.

Varsayalım ki belli bir hisse senedi alacağım. Fiyatı 110'ken 2.000 adet satın aldım. Alımdan sonra fiyat 111'e yükselirse en azından o an için doğru hamle yaptığımı düşünürüm, çünkü bir puanlık artıştan kâr yakalamış olurum. Haklı çıktığım için gidip 2.000 hisse daha alırım. Yükseliş devam ederse üzerine üçüncü bir 2.000 hisse daha eklerim. Atıyorum, fiyat 114'e çıktı. O an için bu kadarının yeterli olduğunu düşünürüm. Şimdi işlerimi ilerletmek adına bir alım satım temelim oluşacaktır. Ortalama 111 ¾'ten toplamda 6.000 hisse uzun pozisyon durumunda olurum ve hissenin şimdiki fiyatı 114'tür. Artık daha fazla alım yapmam. Bekleyip gözlem yaparım. Yükselişin bir yerde sona ereceğini ve düşüşün başlayacağını düşünürüm. Borsanın bu düşüşe nasıl tepki göstereceğini görmek isterim. Büyük ihtimal bu düşüş benim üçüncü alımımdan sonra gerçekleşir. Farz edelim ki fiyat 112 ¼'e düşecek sonra tekrar yükselecek. Fiyat yeniden 113 ¾'e yükseldiğinde tekrar 4.000 hisselik alım yaparım. O son yaptığım 4.000 hisselik alımı rahatlıkla yapabiliyorsan ters giden bir şeyler olduğunu anlarım. Test etmek için 1.000 hisselik bir satış yapıp borsanın nasıl tepki vereceğini gözlemlerim. Fakat atıyorum, fiyat 113 ¾'ken yaptığım 4.000 hisselik alımımdan sonra 2.000 hisseyi 114'ten, 500 hisseyi de 114 ½'den, kalanını da daha yüksek fiyattan ve son 500 hisseyi de 115 ½'den alabiliyorsam işte o zaman kesinlikle tahminlerimde yanılmadığımdan emin olurum. O 4.000'lik hisseyi alım yolum bana doğru zamanda doğru hamleyi yapıp yapmadığımı gösterir, tabii ki bu arada borsanın genel koşularını iyice kontrol edip yükseliş sezonunda olduğundan emin olurum. Hiçbir

zaman hisse senetlerini çok ucuza ya da çok kolay şekilde almak istemem.

Bir keresinde *Wall Street*'in en büyük spekülatörlerinden biri olan Papaz *S. V. White* hakkında duyduğum bir hikâye aklıma geldi. Bu adam oldukça zeki, cesur ve iyi bir insandı. Duyduğum kadarıyla da kendi döneminde inanılmaz şeyler yapmıştı.

Anlatılanlara göre şeker hisselerinin borsadaki çalkantıların ana sebebi olduğu zamanlardı.

Şirketin başkanı *H. O. Havemeyer* gücünün doruk noktasındaydı. *H. O* ve adamları o zamanlar şeker hisseleriyle piyasada istedikleri etkiyi yaratabilecek kadar zekâya ve kaynağa sahiplerdi. Öyle ki *Havemeyer* hiçbir içeriden bilgi alanın yapamadığı hamlelerle birçok profesyonel yatırımcıyı geride bırakıyordu. Genelde borsacılar içeriden bilgi alanlara yardım etmek yerine onların oyunlarını bozmaya çalışırlardı.

Bir gün Papaz *White*'ı tanıyan bir adam *White*'ın ofisine heyecanla dalarak "Bay *White*, siz bana önemli bir bilgi alırsam vakit kaybetmeden gelip size anlatmamı ve bu bilgi işinize yararsa da bana birkaç yüz hisse ayıracağınızı söylemiştiniz," diyerek Papaz'ın kendisine vereceği cevabı dinlemek için duraklamış.

Papaz ona bakıp sakin bir tavırla "Size daha önce ne söylediğimi tam hatırlamıyorum ama kullanabileceğim bir bilgi olursa elbette karşılığını öderim," demiş.

"Evet, elimde tam da öyle bir bilgi var."

"Güzel o hâlde," demiş Papaz yumuşak bir ses tonuyla. Öyle ki adam Papaz'ın bu hâli karşısında yutkunup "Evet efendim," demiş. Sonra da kimsenin duymaması adına Papaz'a iyice sokulup "*H. O. Havemeyer* şeker hissesi alıyor," diye sessizce fısıldamış.

"Öyle mi yapıyor?" diye sormuş Papaz soğukkanlı bir şekilde.

Papaz'ın bu heyecansız tavrı bilgi getiren adamı biraz kızdırmış. Adam getirdiği bilginin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamış. "Evet efendim. Ne kadar alabiliyorsa hepsini alıyormuş."

"Eminsin değilsin mi dostum?" diye tekrar sorgulamış yaşlı Papaz.

"Hem de adım kadar eminim. Şirketin çeteleri sağda solda ne varsa bulabildikleri şeker hisselerini ele geçiriyorlar. Şeker fiyatlarıyla ilgili bir şey biliyorlar ve yakında fiyatlar uçacakmış. İmtiyazlı hisse senetlerini geçecekmiş. Bu da daha başlangıç aşamasında en az otuz puanlık bir yükseliş demek."

"Gerçekten böyle mi olacağını düşünüyorsun?" demiş yaşlı adam fiyat tahtasına bakmak için taktığı eski moda gümüş çerçeveli gözlüklerinin arkasından bilgi veren adama bakarak.

"Böyle mi düşünüyorum? Hayır düşünmüyorum, biliyorum. Kesinlikle böyle olacak! Neden mi, çünkü *H. O. Havemeyer* ve arkadaşları şimdiki hızla şeker almaya devam ederlerse bunun anlamı kırk puandan azıyla yetinmeyecekleridir. Borsanın her an onların kontrolünden çıktığını görürsem şaşırmam, onlar daha tam kapasite alıma geçmeden önce fiyatlar uçabilir. Bir ay öncesine göre brokerlerin ofisinde şeker hissesi bulmak çok zorlaştı."

Papaz dalgın dalgın tekrarlıyordu. "Şeker alıyormuş demek ha?"

"Almak ne kelime, fiyat ne olursa olsun nereden bulurlarsa hemen hızlıca kapıyorlar."

"Yani?" demiş Papaz. Başka bir şey söylememiş. Bu kadarı tüyo getiren adamı sinirlendirmeye yetmiş ve "Evet

efendim, dedim ya! Bence bu çok değerli bir bilgi! Çünkü doğruluğundan yüzde yüz eminim."

"Öyle mi diyorsun?"

"Evet, öyle ve bence karşılığı da değerli olmalı. E, bu bilgiyi kullanacak mısınız peki?"

"Ah, evet kesinlikle kullanacağım."

"Ne zaman?" diye sormuş adam şüpheli şekilde.

"Hemen şimdi," demiş Papaz ve *"Frank!"* diyerek en kurnaz brokerine seslenmiş, *Frank* o an bitişikteki odadaymış.

"Buyurun efendim," diyerek Papaz'ın yanına yaklaşmış.

"Rice etsem borsaya gidip 10.000 şeker hissesi satış emri verir misin?"

"Satış mı?" diye bağırmış tüyo getiren adam. Sesinde resmen acı çekiyormuş gibi bir ton varmış, öyle ki kapıdan koşarak çıkmak üzere olan *Frank* bile duraksayıp adama bakmış.

"Evet, satış," demiş Papaz yumuşak bir sesle.

"Ama ben size *H. O. Havemeyer*'in hisse alımı yaptığını söyledim!"

"Evet, öyle söyledin dostum," demiş Papaz sakince ve brokerine dönüp "Hadi sen durma, acele et *Frank*!" demiş.

Brokeri satış emrini vermek üzere aceleyle yola koyulmuş, o arada tüyo getiren adamın rengi neredeyse kırmızıya dönmüş.

Kızgın bir şekilde, "Ben buraya gelip sizinle bugüne kadar edindiğim en önemli bilgiyi paylaşıyorum çünkü sizin benim dostum olduğunuzu ve aynı zamanda iyi bir insan olduğunuzu düşünüyordum. Sizden getirdiğim bilgiye uygun hareket etmenizi beklerdim."

Papaz, "Zaten o şekilde hareket ediyorum," diyerek

adamın konuşmasını sakinleştirici ses tonuyla yarıda kesmiş.

"Ama ben size o *H. O.* ve çetesinin alım yaptığını söyledim!"

"Tamam doğru, seni duydum."

"Alım diyorum, alım!" diye yırtınmış tüyocu.

"Tamam, alım! Ben de öyle anladım zaten," diyerek onaylamış Papaz da. O sırada tüyocunun yanında durup fiyat tahtasına bakıyormuş.

"Ancak siz satış yapıyorsunuz."

"Evet, 10.000 hisselik," derken kafasını sallıyormuş Papaz. "Satış yapıyorum elbette."

Yaşlı adam konuşmasına ara verip banttaki fiyatları izlemeye oyulmuş. O arada tüyo getiren adam da Papaz'ın ne kadar kurnaz olduğunu bildiğinden fiyatlarda ne gördüğünü merak edip Papaz'a yaklaşmış. Tüyocu yaşlı adamın arkasından fiyatlara bakarken elinde makbuzla içeriye bir görevli girmiş, anlaşılan bu *Frank*'tan gelen rapormuş. Papaz rapora öylesine bir göz atmış. Zaten emrinin yerine getirildiği banda bakınca anlaşılıyormuş.

Sonra görevliye, "*Frank*'a iletin, bir 10.000 hisse daha satsın," demiş.

Bizim tüyocu, "Papaz, size yemin ederim ki hisseyi alıyorlar!" diye diretiyormuş.

"Peki, bunu sana Bay *Havemeyer* bizzat mı söyledi?" diye sormuş Papaz sessizce.

"Tabii ki hayır! O kimseye bir şey söylemez ki! En yakın arkadaşına bile en kötü gününde beş kuruş yardım etmez. Ama ben bunun doğru olduğunu biliyorum."

"Heyecan yapma dostum," demiş Papaz elini kaldırarak. O arada fiyatlara bakmaya devam ediyormuş. Tüyocu üzgün bir ses tonuyla "Eğer getirdiğim tüyonun aksi-

ne bir şey yapacağınızı bilseydim kendi vaktimi de, sizin vaktinizi de boşuna almazdım. Ama yine de sen o hisseyi çok büyük bir zararla kapadığında ben bundan hoşnut olmayacağım. Sizin için üzülüyorum Bay *White*. Gerçekten! Şimdi izin verirseniz başka yere gidip bu bilgiyi bizzat değerlendirmek istiyorum."

"Ben de değerlendiriyorum zaten. Belki borsa hakkında siz ve arkadaşınız *H. O. Havemeyer* kadar bilgim yok ama yine de biraz da olsa bilgim var. Şimdi ne yapıyorsam senin bana getirdiğin bilgiyle tecrübelerime göre en akıllıca şeyi yapıyorum. *Wall Street*'te benim kadar uzun kalan biri, kendisi için hâlâ üzülen birilerinin olduğunu görmekten memnun olur. Esenlikle dostum."

Adam, Papaz'a bakakalmış, adamın muhakeme yeteneğine ve soğukkanlılığına hayran kalmış.

Kısa süre sonra görevli tekrar gelip Papaz'a bir rapor daha uzatmış, Papaz rapora baktıktan sonra görevliye, "Tamam. Şimdi söyleyin 30.000 hisse şeker hissesi alsın. Tam 30.000!" demiş.

Görevli aceleyle çıkmış ve tüyocu homurdanıp gözlerini yaşlı adama dikmiş.

"Dostum," demiş Papaz kibarca açıklamaya başlayarak. "Senin bana doğruyu söylediğinden hiç şüphem yoktu. Ama bu bilgiyi sana bizzat *H. O. Havemeyer*'ın kendisi bile söyleseydi yine de emin olmak için biraz önce yaptıklarımı yapardım. *H. O. Havemeyer* ve arkadaşlarının o hisseleri gerçekten de senin dediğin şekilde yüklüce alıp almadıklarından sadece bu şekilde emin olabilirdim. İlk sattığım 10.000 hisse kolayca satıldı. Ama bu yeterli değildi. Ancak ikinci 10.000 hisse de hemen satıldı, hem de borsa yükselişine ara vermemişken. İşte bu ikinci 10.000 hisselik satış bana gerçekten de birilerinin bu şeker hisselerini al-

maya gönüllü olduğunu kanıtladı. Bu noktada kimin alım yaptığı fark etmez. Bu yüzden bende kısa pozisyonlarımı kapatıp üstüne 10.000 hisselik uzun pozisyona girdim ve senin verdiğin bilgiyi de böylece değerlendirmiş oldum."

"Peki bunun karşılığı ne olacak?" diye sormuş tüyocu.

"Elimdeki 10.000 hissenin ortalama fiyatından 500 hissesi senin," demiş Papaz. "İyi günler diliyorum sevgili dostum. Bir sonraki sefer daha sakin olmanı tavsiye ederim."

"Bay *White*," demiş tüyocu, "Kendi hisselerinizi satacağınız zaman benim hisselerimi de satar mısınız rica etsem? Belli ki ben sandığım kadar anlamıyorum bu borsa işinden."

İşte işin teori kısmı bu. Ben bu yüzden hiçbir zaman ucuza hisse senedi almaya çabalamam. Elbette borsada bana yardımcı olacak şekilde uygun bir fiyattan almaya çalışırım. Nihayetinde iş hisse satışına gelince alıcı bulamazsanız satış yapamayacağınız da açıktır.

Eğer uzun vadeli işlemler yapıyorsanız bunu hiç unutmamalısınız. İyi bir borsacı genel koşullar hakkında bilgi edinir, yapacağı işlemleri dikkatlice planlar ve sonra ona göre hareket eder. Kâğıt üzerinde sağlam bir kâr yakalasa bile öyle istediği an satış yapmaz. Borsanın 50.000 hisseyi, 100 hisseyi özümser gibi kolayca özümsemesini bekleyemezsiniz. Bu kişi de satış yapabilmek için piyasanın uygun kıvama gelmesini beklemek durumundadır. Bir süre sonra hisseleri için belli bir alım gücü oluşur. Bu fırsat oluştuğunda hemen değerlendirmelidir. Zaten bunun için beklemiştir. Yani hisseleri istediği an değil ne zaman uygunsa o zaman satmalıdır. Doğru zamanlamayı tespit edebilmek için borsayı gözlemlemeli ve test etmelidir. Böyle yaptığında yatırımlarının karşılığını borsadan ne zaman alacağını belirlemesi çok da zor değildir. Koşullar uygun değilse

başlangıç için elindeki tüm sermayesini ortaya koymamalıdır. Unutulmamalıdır ki alım ya da satım yapmaya başlamak için fiyatların tam olarak belli bir düzeye gelmesi gerekmez. Ancak göz önünde bulundurulması gereken şey, ilk işlemden sonra kâr edilip edilmediğidir, ortada bir kâr yoksa ikinci işleme girilmez. Bir süre beklenip gözlem yapılır. Tam bu noktada bant okuma becerisi devreye girerek gelecek işlemin doğru zamanlaması tespit edilebilir. Çoğu şey doğru zamanda başlamaya dayanır. Bunun önemini anlamam yıllarımı aldı. Aynı zamanda bana yüz binlerce dolara mal oldu.

Tabii ki size ısrarla piramit yöntemini kullanın demiyorum. Elbette bu yöntemle normalde kazanamayacağı kadar büyük paralar kazanan yatırımcılar da vardır. Ancak benim demek istediğim şu: Varsayalım ki bir yatırımcının 500 hisse alacak kadar sermayesi var. Bu yatırımcı spekülasyon yapmak istiyorsa bu 500 hisseyi tek seferde almamalıdır. Sadece kumar oynayacaksa ona verebileceğim tek tavsiye bu olur.

Atıyorum, önce sadece 100 hisse alsın ve bu aldığı 100 hisseden de kısa süre içinde zarar etsin. Bu noktada neden daha fazla alım yapıp kendini daha çok riske atsın? Önce geçici süreyle de olsa hata yaptığının farkına varmalı, o an için daha fazla alım yapmamalıdır.

8. BÖLÜM

1906 yılının yaz aylarında *Saratoga*'da yaşadığım bu *Union Pacific* olayı bana her türlü tüyo ve benzeri konuşmalardan; yani insanların görüşleri, baskıları ya da şüphelerinden -*bunlar her ne kadar dostça tavsiyeler ya da kişisel görüşler olursa olsun*- bağımsız olmayı öğretti. Bunu kibirle söylemiyorum ancak yaşadığım olaylar, benim fiyatları çevremdeki çoğu insandan daha doğru okuyabildiğimi gösterdi. Dahası *Harding Brothers'*ın ortalama müşterilerinden daha donanımlıydım çünkü spekülatif ön yargılardan tamamen uzaktım. Borsanın ayı ya da boğa sezonunda olması benim için aynı derecede önemliydi. Tek ön yargım, borsada yanlış tahminde bulunmamaktı.

Delikanlılık çağlarımda bile gözlemlediğim gerçeklerden sadece kendime göre anlamlar çıkarırdım, başkalarının söylemlerine göre değil. Her zaman kendi doğrularım olurdu. Bir şeye inanıyorsam gerçekten öyle olması gerektiği içindir. Bir hisse senedinde uzun pozisyona girip alım yapıyorsam koşullar öyle gerektirdiği içindir. Ancak sadece elinde hisse senedi var diye borsanın boğa sezonunda olduğunu iddia eden, akıllı olarak nitelendirilen birçok yatırımcı bulmanız mümkündür. Ben ise elimdeki hisselere ya da birtakım ön yargılarıma göre düşünmem. Yani bantla tartışmaya hiçbir zaman girmem. Umduğunuz gibi sizin mantığınızda ilerlemediği için borsaya kızmak tıpkı zatürre olduğunuz zaman akciğerlerinize kızmaya benzer.

Zamanla hisse senedi spekülasyonunun bant okumaktan fazlası olduğunun farkına varıyordum. *Partridge*'in sık

sık borsa boğa sezonundayken alım yapmanın gerekliliği üzerine olan tavsiyesi, önce alım satım yapacağım borsanın ne durumda olduğunu gözlemlemenin her şeyden önemli olduğunu kavramamı sağladı. Büyük kazançların ancak büyük dalgalanmalardan elde edilebileceğini fark ettim. Büyük dalgalanmalara sebep olan ilk etken ne olarak görünürse görünsün aslında onun devamlılığı, finansörlerin ya da havuzun manipülasyonlarına değil borsanın temel koşullarına bağlıdır. Bu dalgalanmalara kim karşı çıkarsa çıksın kaçınılmaz olarak ne kadar süreceğini ve ne kadar hızlı gerçekleşeceğini ancak borsada hâkim olan bu güçler belirler.

Saratoga'dan sonra olanları daha net görüp algılayabiliyordum, belki de artık daha olgundum. Borsadaki bütün hisse senetleri, borsanın genel eğilimiyle uyumlu şekilde hareket ettiğine göre demek ki benim de tek tek hisse senetlerinin davranışları üzerinde çalışıp kafa yormama gerek yoktu.

Ayrıca bütün olarak genel dalgalanmaları hesaba katmak bir yatırımcıyı alım satım yaparken kısıtlamıyordu. Borsadaki genel listeden özgürce alım satım yapabilirdi. Belirli hisse senetlerinde sermaye stoklarının belirli bir yüzdesinden fazla satış yapıldığında kısa pozisyonda bulunmak tehlikelidir ama tehlikenin boyutu bu hisselerin nasıl, nerede ve kim tarafından elde tutulduğuna bağlıdır. Ancak bir yatırımcı parasal anlamda gücü yetiyorsa köşeye sıkışma tehlikesi olmadan genel listeden seçtiği dilediği hisse senedinden isterse bir milyon adet satabilir. Eskiden içeriden bilgi alanlar kısa pozisyona giren yatırımcıların kaygı ve köşeye sıkışmışlıklarından faydalanıp belli marjlarla onların üzerinden çok yüklü paralar kazanırlardı.

Açıkçası yapılması gereken borsanın boğa sezonunda

alım yapmak, ayı sezonunda ise satış yapmaktır. Kulağa oldukça basit geliyor, öyle değil mi? Ancak bu temel prensibi iyice kavramak, uygulamaya geçirirken birçok olasılığı öngörme gerekliliğini de beraberinde getirir. Bu çizgide alım satım yapmayı öğrenmek benim uzunca bir süremi almıştı ancak kendime karşı da adaletli davranmam gerekirse o güne kadar bu yolla spekülasyon yapabilmek için hiç yeterli sermayem olmamıştı. Yeterli sermayeniz varsa istediğiniz kadar hisse senediyle büyük dalgalanmalardan büyük kârlar elde edebilirsiniz, bunu yapmak için de brokerlerinizdeki hesabınızın yüklü olması gerekir.

Ben her zaman gündelik hayatımı borsadan kazanabileceğime inandım. Bu da benim daha uzun vadede daha kârlı ancak kısa vadede bana daha pahalıya mal olan yöntemlerle işlemler yapıp sermayemi artırma çabalarıma engel oldu.

Ancak şimdi sadece kendime güvenim artmamış, aynı zamanda brokerlerim de beni şansı yaver giden bir çaylak olarak görmekten vazgeçmişti. Bugüne kadar komisyon yoluyla sırtımdan çok para kazanmışlardı ancak şimdi onların bir numaralı müşterisi olma yolunda ilerliyordum ve beni alım satım hacmimden fazlası olarak görüyorlardı. Sonuçta para kazanabilen bir müşteri her broker için bulunmaz bir nimettir.

Sadece bant okumalarım beni tatmin etmemeye başlayınca belli hisse senetlerinin günlük dalgalanması üzerine çalışmalarıma olan ilgilimi de kaybetmiştim. Böylece oyuna başka bir açıdan yaklaşmam gerektiğinin de farkına varmıştım. Fiyatlara olan ilgimi temel prensiplere, yani fiyat dalgalanmalarına olan ilgili temel koşullara yönlendirdim.

Tabii ki bu arada tüm borsacıların yaptığı gibi düzenli şekilde günlük borsa haberlerini de takip ediyordum. Ama

bunların çoğu ya dedikodu ya asparagastı, kalanı da yazarların kendi kişisel görüşlerinden ibaretti. Borsanın temel koşulları hakkında haftalık yazılar yayımlayan bilindik dergiler de beni cezbetmiyordu. Genelde finans editörlerinin bakış açıları benimkilerle uyuşmuyordu. Onlar için anlattıklarını belirli bir çerçevede sunup sonuçları tespit etmek çok da bir önem arz etmiyordu ama benim için öyle değildi. Ayrıca zaman faktörünü değerlendirmek açısından aramızda büyük fark vardı. Benim için geçmiş haftanın analizi, gelecek haftaların analizlerinden daha önemsizdi.

Yıllarca tecrübesizlik, gençlik ve yetersiz sermaye üçlüsünün talihsiz kombinasyonunun kurbanı olmuştum. Ancak şimdi içimde bir keşifçinin coşkusunu hissediyordum. Oyuna karşı yeni geliştirdiğim tavrım *New York*'ta büyük paralar kazanmak uğruna üst üste yaşadığım talihsizliklerin nedenini de açıklıyordu. Şu anda yeterli kaynağım, tecrübem ve kendime güvenim vardı, bu yüzden sahip olduğum yeni anahtarı kullanmak için can atıyordum. Lakin bir yandan da kapıda ikinci bir kilit olduğunun farkına varmamıştım: Zaman kilidi! Bu aslında tamamen doğal bir gözden kaçırmaydı. Bunun bedelini de fazlasıyla ödemiştim.

1906'daki genel ekonomik durumunu incelediğimde ciddi manada bir para sıkıntısı olduğunu görüyordum. Dünyadaki birçok gerçek zenginliğin yok edildiğine şahit olmuştum. Hâliyle herkes er ya da geç bundan etkilenecek, zamanla kimse kimseye yardım edemeyecek duruma düşecekti. Üstelik bu öyle 10.000 dolar değerindeki bir evi, 8.000 dolar değerinde yarış atlarıyla dolu bir tren vagonuyla takas etmekle eş değer bir sıkıntıya benzemeyecekti. Bu ancak evin yangından dolayı tamamen yok olmasıyla ya da atların çoğunun tren kazasında telef olmasıyla karşılaştırılabilen bir sıkıntı olacaktı. *Boer* Savaşı'nda yüklü

miktarda nakit para barut tozuyla yok olup uçmuştu ve Güney Afrika'da üretken olmayan bir sürü askeri beslemek için milyonlar harcanmıştı, sonuçta geçmişte ülkeye yatırım yapan İngilizlerden de artık yardım gelmeyecekti. Aynı zamanda *San Fransisco*'da yaşanan deprem ve yangın üreticilerden çiftçilere, tacirlerden işçilere ve hatta milyonerlere kadar herkesi bir şekilde etkilemişti. Tren yolları büyük zarar görmüştü. Kısa süre içinde de durumun toparlanamayacağı açıktı. Bu şartlarda yapılabilecek tek şey hisse satışı yapmaktı!

Daha önce de bahsettiğim gibi ben alım satım yapacağım yöntemi kafamda netleştirdikten sonra ilk işlemimden mutlaka kâr beklerim. Şimdi de bir kere satış yapmaya karar vermiştim ve kararımı hemen uygulamaya geçirdim. Borsa şüphesiz düşüş sezonuna girecekti ve ben de borsa kariyerimin en büyük kârını elde edeceğimden emindim.

Borsa düşüşe geçti. Sonra eski düzeyine tekrar döndü. Ardından biraz daha düşüş yaşadı ve tekrar istikrarlı şekilde yükselmeye devam etti. Kâğıt üstündeki kârlarım eridi ve kayıplarım arttı. Öyle bir gün geldi ki sanki kimse önceden borsanın düşüş yaşayacağına inanmamıştı. Bu işkenceye dayanamayarak hisse alımı yaptım, kısa pozisyonlarımı kapattım. İyi ki de böyle yapmışım çünkü yapmasaydım bir tek kartpostal alacak kadar bile param kalmazmış. Böylelikle paramın çoğunu kaybetsem de en azından ertesi gün hâlâ savaşmaya devam edebilirdim.

Bir hata yapmıştım ama nerede hata yaptığımı çözemiyordum. Borsa düşerken satış yapmıştım. Evet, bu akıllıcaydı. Kısa pozisyonda satış yapmıştım. Bu da uygundu. Ancak onları gereğinden önce satmıştım. İşte bu bana pahalıya mal olmuştu. Pozisyonum doğru ama zamanlamam yanlıştı. Yine de her geçen gün borsa kaçınılmaz sona doğ-

ru yaklaşıyordu. Bir süre bekledim ve borsa hızla düşmeye başlayınca bir hayli azalan marjımın izin verdiği ölçüde olabildiğince hisse sattım. Bu sefer haklı olsam da haklılığım yalnızca bir gün sürdü. Ertesi gün borsa tekrar yükselişe geçti ve paramın büyük bir kısmını yine kaybettim. Yeniden banttaki fiyatları inceleyip kısa pozisyonlarımı kapattım ve beklemeye başladım. Zamanla yine borsa biraz düşünce umutlandım ve satış yaptım ancak sonrasında borsa tekrar uçuşa geçti.

Sanki borsa beni basitçe para kazandığım eski *bucket-shop* yöntemlerime döndürmek için elinden geleni yapıyordu. Bu kez ilk defa bir iki hisse senediyle ayrı ayrı ilgilenmek yerine ileriye yönelik, bütün piyasayı içine alan bir planla çalışmıştım. Yeterince dayanabilirsem sonunda kazanabileceğimi düşünüyordum. Tabii ki o zamanlar size önceden bahsettiğim parça parça satış yöntemimi henüz geliştirememiştim yoksa hisselerimi azar azar satışa çıkarırdım. Böylelikle marjımın önemli bir kısmını da kaybetmezdim. Yine hata yapmış olurdum ancak en azından bu kadar kayıp yaşamazdım. Yani bazı gerçekleri gözlemleyip farkına varmış olsam da hâlâ onları bir araya getirmeyi öğrenememiştim. Bu yarım yamalak gözlemlerim bana yardımcı olmadığı gibi üstüne üstlük engel oluyordu.

Her zaman hatalarımı gözden geçirip onlardan yaralanmam gerektiğini düşünmüşümdür. Bu hatamdan da borsa düşüş yaşarken satış pozisyonunda kalmanın mantıklı olduğunu ancak her zaman bandı takip ederek harekete geçmek için doğru zamanı belirlemek gerektiğini öğrenmiştim. Doğru başladığım zaman kârlı pozisyonumun kolay kolay bozulmayacağını ve böylece sabırla beklerken zorlanmayacağımı görmüştüm.

Tabii ki bugün gözlemlerimin doğruluğuna daha fazla

güveniyorum, umutlarımın ve beklentilerimin gözlemlerimi etkilemesine de izin vermiyorum. Dahası elde ettiğim bulguları test etmek ve görüşlerimi doğrulamak için daha çok imkâna sahibim. Ancak 1906'da art arda yaşanan yükselişler marjlarımı tehlikeli ölçüde etkiledi.

Neredeyse 27 yaşına gelmiştim. 12 yıldır borsa oynuyordum. Buna rağmen bir kriz yüzünden ilk kez alım satım yaptığımda bütün borsalardaki her şeyi ince eleyip sık dokuyor, tabiri caizse teleskopla inceliyordum. Fırtına bulutlarına rastlamamla fırtınanın kopması arasında geçen süre, yani krizin başlamasıyla hisselerimi nakit paraya çevirmem arasında geçen süre o kadar fazlaydı ki başlangıçta doğru görüp görmediğim endişesine kapıldım. Çok fazla uyarı yapılıyor, mevduat oranlarında sansasyonel yükselişler yaşanıyordu. Yine de bazı büyük finansçılar en azından gazetelere umutlu konuşmalar yapıyorlardı. Borsada yaşanan sonraki yükselişlerin felaket tellallarını yalancı çıkardığını iddia ediyorlardı. Acaba ben de borsanın ayı sezonuna girdiğini düşünerek ve kısa pozisyonda satışa gereğinden erken başlayarak hepten hata mı yapıyordum?

Gereğinden erken hareket ettiğime karar verdim ancak artık bu konuda elimden bir şey gelmezdi. Sonrasında borsadaki satışlar arttı. Bu benim için bir fırsattı. Satabildiğim kadar hisse sattım ama sonra yine fiyatlar uçtu, hem de çok yükseğe.

Bu beni tamamen batırmıştı.

Haklı olmama rağmen gümlemiştim.

Yaşadığım bu inanılmaz olayı size şöyle anlatabilirim: İleriye bakınca orada deste deste dolar yığını görüyordum. Yanında bir işaret levhası, levhanın üzerinde de büyük harflerle yazılmış "Dilediğiniz kadar alabilirsiniz," yazısı vardı. Para yığınının hemen önünde üzerinde "*Law-*

rence Livingston Taşımacılık" yazan bir kamyon duruyordu. Elimde yepyeni bir kürekle görünürde yapayalnızdım. Bu yığını benden başka gören olmadığı için kendimi şanslı hissediyordum. Aslında biraz durup da yaptıkları işlerden başlarını kaldırıp şöyle bir etrafa bakınsalar bu yığını görebilecek insanlar vardı. Ancak onlar ya beyzbol maçı izlemekle ya arabalarıyla gezinmekle ya da gördüğüm bu para yığınıyla alınabilecek evleri satın almakla meşguldüler. Bu kadar parayı yan yana hayatımda ilk kez görüyordum ve doğal olarak bu paraya doğru koştum. Ancak daha ben paraya ulaşamadan rüzgâr ters yönde esmeye başladı ve birdenbire yere çakıldım. Deste deste dolarlar hâlâ orada duruyordu ancak ben elimdeki küreği kaybetmiştim, üstelik kamyon da gitmişti. Erkenden sabırsızca koşturmanın bedelini ödemiştim! Kendi kendime gördüklerimin bir halüsinasyon değil gerçek olduğunu söylüyordum. Ne gördüğümden emindim. Ancak gördüğüm şeyin ödülünü düşünmekten onunla aramdaki mesafeyi hesaba katmayı akıl edememiştim. Aceleyle koşturmak yerine sakince ona doğru yürümeliydim.

Olanlar bu şekilde özetlenebilirdi. Satmak için uygun zamanın gelip gelmediğine karar verebilmek için sabırla beklememiştim. Bant okuma becerimden gereğince yararlanmamıştım. Böylece borsanın düşüşe başladığı o ilk zamanlarda hemen aceleyle satışa başlamam gerektiğini, bu arada her an tüfeğin ters tepebileceğini öğrenmiştim.

Bunca yıldır *Harding*'in ofisinde binlerce alım satım yapmıştım. Dahası firmanın bana güveni tamdı ve firmayla ilişkimiz de sağlamdı. O yüzden benim çok kısa içinde yeniden toparlanacağımı ve kaybettiklerimi fazlasıyla yerine koyacağımı bildiklerini düşünüyordum. Tek ihtiyacım olan başlangıç sermayesiydi ve bunu da bana zorluk çıkar-

madan sağlarlardı. Sonuçta geçmişte benim alım satımlarım üzerinden iyi para kazanmışlardı ve gelecekte de daha fazlasını kazanabilirlerdi. Yani kredim yüksek olduğu sürece orada tekrar alım satıma başlamamda hiçbir sakınca yoktu.

Aldığım darbeler beni kendime getirmişti, artık daha dikkatli davranıyordum çünkü tamamen yok olmanın eşiğinden dönmüştüm. Yapmam gereken tek şeyin satışa başlamadan önce dikkatlice bekleyip gözlem yapmak olduğunu biliyordum. Sonuçta at çalındıktan sonra ahırı kilitlemenin anlamsız olduğunun farkına varmıştım ancak bir dahaki sefere kilitlediğimden emin olmalıydım. Bir yatırımcı hiç hata yapmadan oynayabilirse bir ay içinde dünyayı bile ele geçirebilir. Ancak hata yapıp da hatalarından ders almayı öğrenmezse bir tek kuruş bile kazanamaz.

Her neyse, günün birinde nihayet kendime güvenim tekrar yerine geldi. Bu kez hiç kuşkum yoktu. Bütün gazetelerin finans sayfalarında bulunan bir reklama denk gelmiştim, aslında daha önce satış yapmaya hızla dalmadan önce de bu tür reklamları takip etmem gerekirdi. Reklamda *Northern Pacific* ve *Great Northern* demiryolları şirketlerinin yeni hisse senedi çıkardıkları bildiriliyordu. Ödemeler hissedarlara uygun bir taksitlendirme planı gözetilerek yapılacaktı. Bu düşünce biçimi *Wall Street*'te yeniydi ve benim gözümde kaygı vericiydi.

Yıllardır *Great Northern* imtiyazlı hisselerini yükselişe geçiren sarsılmaz unsur, öncelik *-rüçhan-* hakkı olan hissedarlara yeni çıkan hisseleri itibari değeri*nden satın alma hakkı veren bir reklamdı. Bu hak oldukça değerliydi çünkü borsa fiyatları her zaman bu itibari *-nominal-* değerin üzerinde seyrederdi. Ancak şimdilerde para piyasası öyle

* İtibari Değer: Menkul kıymetlerin üzerinde yazılı olan değerdir

bir durumdaydı ki ülkedeki en güçlü bankalar bile hissedarların, hisse karşılığında nakit para ödeyebileceklerinden emin değildi. *Great Northern* imtiyazlı hisselerinin satış fiyatı da yaklaşık 330'du!

Ofise adım atar atmaz *Ed Harding*'e, "Şimdi işte tam satış zamanı. Satışa esas bu zamanda başlamalıydım. Şu reklamı gördün mü?" dedim.

Reklamdan haberi vardı. Bankacılarının söylediklerinin ne anlama geldiğini ona açıklamaya çalıştım ancak o başımıza konan talih kuşunu göremiyordu. Büyük hacimde satış yapmadan önce durup borsanın gerçekten büyük bir yükseliş yaşayıp yaşamayacağını görmemiz adına beklememiz gerektiğini düşünüyordu. Beklersek fiyatlar düşebilirdi ama en azından operasyonumuz daha güvenli gerçekleşirdi.

"*Ed*," dedim, "Borsada düşüş ne kadar gecikirse kırılma da o kadar sert olur. Bu reklam bankaların durumunu açıkça gösteriyor. Onların gerçekleşmesini istemedikleri şey tam da benim arzu ettiğim şey. Bu bizim bir an önce satışa geçmemiz için bir işaret. İhtiyacımız olan da bu. Hatta şu an on milyon dolarım olsaydı hiç düşünmeden her kuruşuna bahse girebilirdim."

Onunla biraz daha konuşup tartışmam gerekti. Aklı başında birinin bu muhteşem reklamdan çıkaracağı sonuçları algılamakta güçlük çekiyordu. Bana göre bu reklam harekete geçmek için fazlasıyla yeterliydi ancak ofisteki çoğu insan için değildi. Ben de kendimi kanıtlamak için çok az da olsa satış yaptım.

Birkaç gün sonra *St. Paul* kendiyle ilgili bir duyuruyla çıkageldi. Hangisi olduğunu tam hatırlayamadım ama ya hisse senedi ya da tahvil ihracıyla ilgiliydi. Hangisi olduğu fark etmezdi zaten. Önemli olan duyuruyu okur okumaz

gözüme çarpan detaydı: Ödeme günü, önceden bildirilen *Great Northern* ve *Pacific* ödeme tarihlerinin önüne konulmuştu. Belli ki yüce *St. Paul* diğer iki demir yolu şirketini alt edip *Wall Street*'te dolaşan azıcık parayı da cebine indirmeye çalışıyordu. *St. Paul*'ün bankerleri açıkça piyasada üçüne de birden yetecek kadar para olmadığından korkup diğerlerine, "Önden buyurunuz," kibarlığına kalkışamamışlardı. Para konusunda gerçekten piyasa bu kadar berbat durumdaysa ki bunu en iyi bankacılar bilirdi, acaba sırada ne vardı? Demir yollarının çaresizce bu paraya ihtiyacı vardı ancak ortada para yoktu. Çözüm neydi peki?

Çözüm hisse senetlerinin satılmasıydı! Elbette! Halkın gözü borsaya kenetlenmişti, o hafta gözleri başka bir şey görmüyordu. Zeki spekülatörlerin ise o hafta görebilecekleri çok şey vardı. Aralarındaki farkı belirleyen de işte buydu.

Bana göre bu tüm kuşku ve tereddütlerimin sona ermesi anlamına geliyordu. O anda bir karar vermiştim ve bu kararıma sadık kalacaktım. Aynı sabah o günden beri devam ettiğim seferberliği başlattım. Kararımı ve düşüncelerimi *Harding*'e de bildirdim. O da imtiyazlı *Great Northern* hisselerimi yaklaşık 330'dan ve bazı hisselerimi de yüksek fiyatlardan satmama karşı çıkmadı. Geçmişte bana çok pahalıya mal olan hatalarımdan ders çıkarıp bu defa daha akıllıca satış yaptığımı düşünüyordum.

Düşündüğüm gibi çok kısa sürede eski şöhretime ve saygınlığıma kavuştum. Tesadüf olsun olmasın broker ofislerinde haklı çıkmanın en güzel yanlarından biri de buydu işte. Ancak bu sefer haklı çıkacağımdan yüzde yüz emindim, bu haklılığımın sebebi de hislerim ya da bant okuma becerim değil borsayı genel olarak etkileyen durumları doğru şekilde analiz etmemdi. Yaptığım tahmin

yürütme olayı değildi, kaçınılmaz olanı öngörebilmekti. Satış cesaret gerektirmiyordu. Düşen fiyatları görüyor ve ona göre hareket ediyordum sonuçta, değil mi? Başka ne yapabilirdim?

Derken tüm hisselerin fiyatları sünger gibi yumuşadı. Kısa zaman içinde borsada bir yükseliş gerçekleşti ve insanlar düşüşün sona erdiğini söyleyerek beni uyardılar. Bunun, büyük borsacıların, kısa pozisyona giren birçok insan olduğunu bilerek onları köşeye sıkıştırıp paralarını ellerinden alma amaçlı yapay bir düşüş olduğuna inanıyorlardı. Kötümserler, bunun bize birkaç milyon dolar kayıp yaşatacağını iddia ediyordu. Sözde büyük borsacılar bize hiç acımayacaktı. Bense bu nazik uyarıları için onlara teşekkür etmekle yetinir, onlarla tartışmaya bile girmezdim. Çünkü o zaman uyarılarını dikkate almayıp geçiştirdiğimi düşünürlerdi.

Atlantic City'de benimle birlikte olan arkadaşım çok acı çekiyordu. Benim deprem öncesinde yaşadığım hisleri şimdi anlıyordu. Benim sadece içgüdülerime göre hareket ederek *Union Pacific* hisseleri satışımdan çeyrek milyon dolar kazandığımı görene kadar bu tür şeylere inanmazdı. Hatta kendisi borsanın yükseleceğine inanıp alıma devam ederken benim tam tersini yapmama neden olan şeyin arkasında ilahi bir neden olduğunu söylüyordu. *Saratoga*'daki ikinci *U. P.* hissesi satışımı da anlayabiliyordu çünkü insanın özel olarak bir hisseyle ilgilenmesini, onun düşüş ve yükselişlerini takip etmesini normal karşılıyordu. Ama benim bu tüm hisselerin birden düşüş yaşayacağını tahmin etmem onu deli ediyordu. Bu tür bir bilginin kime ne faydası olacaktı? Böyle bir yangında bir yatırımcı ne yapabilirdi?

Aklıma yaşlı *Partridge*'in en sevdiği sözü geldi: "Boğa

sezonu işte, bilirsiniz." Sanki bu sözünü ancak yeterince zeki olabilenler bir tüyoymuşçasına algılayabilirdi ki aslında haklıydı da. İnsanların 15-20 puanlık bir düşüşle büyük kayıplar yaşadıktan sonra 3 puanlık bir yükselişte hemen düşüşün son bulduğuna inanıp borsanın toparlanmaya geçtiğine inanmaları çok garipti.

Bir gün arkadaşım yanıma gelip bana, "Hisselerini kapattın mı?" diye sordu.

"Neden kapatacakmışım ki?" diye cevap verdim.

"Dünyadaki en geçerli sebep yüzünden tabii ki."

"Neymiş o sebep?"

"Para kazanmak elbette. Artık fiyatlar dibe indi ve her dibe inen şey mutlaka tekrar yukarı çıkmalıdır değil mi?"

"Evet," dedim. "Ama önce en dibe ulaşmaları gerekir. Ondan sonra yukarıya doğru çıkarlar ancak anında değil. Önce birkaç gün oralarda dolaşırlar. Bu cesetlerin henüz yüzeye çıkma vakti gelmedi. Hâlâ tam olarak ölü sayılmazlar."

Eski sağlam borsacılardan biri beni duymuştu. Bu adamın her olayla ilgili bir yaşadığı, aklına gelen bir şey olurdu. Bana bir gün borsanın ayı sezonunda olduğunu düşünen *William R. Travers*'ın, onun aksine borsanın boğa sezonuna girdiğine inanan bir arkadaşıyla karşılaştığında yaşadığı bir olayı anlattı. *William R. Travers* bu konuyla ilgili arkadaşıyla aralarında sohbet ederken arkadaşı ona, "Bay *Travers,* nasıl oluyor da borsa bu kadar durgunken siz borsanın ayı sezonunda olduğuna inanıyorsunuz?" diye sormuş. *Travers* da "Evet, gerçekten tıpkı bir ölü kadar durgun!" diyerek cevabı yapıştırmış.

Başka bir gün *Travers* şirketin ofisine giderek görevliye defterleri görmeye izni olup olmadığını sormuş. Görevli de ona, "Bu şirketle ilginiz nedir, çalışanı mısınız?"

diye sormuş. "Sanırım öyle de denebilirdi! Sonuçta 20.000 hisse senedinizi satıp kısa pozisyona geçtim!" diye cevap vermiş.

Her neyse, borsadaki yükseliş zamanla azaldı. Şansımı olabildiğince zorluyordum. Ne zaman birkaç binlik imtiyazlı *Great Northern* hissesi satsam, fiyatı birkaç puan düşüyordu. Diğer hisselerde birkaç açığım oldu ama o kadar da sorun etmedim. Sonuç olarak biri hariç hepsinden kâr ettim: *Reading* hariç.

Diğer tüm hisseler hızla yokuş aşağı inerken *Reading* Cebelitarık Kayası kadar sağlamdı. Herkes *Reading* hisselerinin artık köşeye sıkıştığını söylüyordu. Hisse kesinlikle öyle hareket ediyordu. Ofistekiler eskiden *Reading* hisselerinde kısa pozisyonda satış yapmanın apaçık intihar olduğunu söylerlerdi. Bazıları benim gibi neredeyse her hisseden satmışlardı. Ancak biri *Reading* hissesi satışından bahsedecek olsa hepsi kaçacak delik arıyordu. Ben biraz *Reading* satmıştım ama ve bu kararımın da arkasındaydım. Ayrıca özel olarak koruma altına alınmış hisselere saldırmaktansa daha yumuşak, daha az tercih edilen hisselere yöneliyordum. Banttaki bilgiler bana bu hisselerden daha kolay para kazanabileceğimi söylüyordu.

Reading hisseleri için havuz oluşturulduğunu ve bunun da oldukça güçlü bir havuz olduğunu duymuştum. Arkadaşlarımın bana söylediğine göre öncelikle ellerinde çok sayıda düşük fiyatlı hisse senedi vardı, bu yüzden ortalama fiyatları hâkim düzeyin altındaydı. Dahası başlıca havuz üyelerinin, bu devasa *Reading* havuzunu oluşturmak için kullandıkları paraları temin ettikleri bankalarla ilişkileri sağlamdı. Bu sağlam ilişki ise hisse fiyatları yüksek kaldığı sürece devam ederdi. Bir havuz üyesinin kâğıt üzerindeki kârı üç milyon doların üzerine çıkmıştı. Bu da

hisse fiyatının bazen biraz düşüş yaşasa bile olduğu yerde kalmasını sağlıyordu. Hissenin bu denli sıkıca tutunup sağlam durmasına şaşmamalıydı. Sık sık bazı borsacılar fiyatlara bakıp iç geçirirdi, bin ya da iki bin hisse alıp onlar da denememek isterlerdi. Ancak hisseyi yerinden oynatmanın mümkün olmayacağını anlayınca hevesleri kaçıp tekrar kolay para kazanabilecekleri hisselerin peşine düşerlerdi. Ben de bu hisseye ne zaman baksam sırf kendimi yeni alım satım prensiplerim konusunda haklı olduğuma ve sadece favori hisse senetleriyle oynamadığıma ikna etmek adına biraz daha satış yapıyordum.

Önceden *Reading*'in bu sağlam duruşu beni yanıltabilirdi. Bant bana, "Hisseyi rahat bırakıp peşine düşmememi…" söylemeye devam ediyordu ancak mantığım başka şeyler söylüyordu. Havuz olsun olmasın ben borsada genel bir düşüş bekliyordum ve bunun herhangi bir istisnası olmayacaktı.

Ben bu oyunu her zaman tek tabanca oynamışımdır. Bu *bucket shop*'larda oynadığım zamandan bu zamana hep böyle olmuştur. Zihnim bu şekilde işler benim. Önce kendim görüp kendi düşüncelerimi ortaya koymam gerekir. Ancak borsanın artık benim öngördüğüm yönde hareket ettiğini görünce şunu söyleyebilirim ki hayatımda ilk defa dünyanın en güçlü ve en dürüst müttefikleriyle beraber olduğumu hissetmiştim: Borsanın temel koşulları. Bunlar bana tüm güçleriyle yardım ediyordu. Belki bazen sonuca ulaşmamda beni biraz yavaşlatıyorlardı ama çok sabırsız olmadığım müddetçe onlara güvenebilirdim. Artık sadece sezgilerimle, fiyatlarla ya da şansla ilerlemiyordum. Olayların zorunlu mantığından hareketle para kazanıyordum.

Olay haklı çıkmak, bunu bilmek ve buna göre hamle yapmaktan ibaretti. Benim gerçek müttefiklerim olan te-

mel koşullar bana, "Düşüş başladı!" komutunu gönderiyor ancak *Reading* bu komuta uymuyordu. Bu bize yapılmış bir hakaretti. Sanki borsada her şey sakinmiş gibi *Reading*'in sımsıkı yerinde kalması sinirlerimi bozuyordu. Bu hisse tüm hisseler arasından kısa pozisyonda satıştan en çok kâr ettirecek hisse olmalıydı çünkü fiyatı düşmüyordu ve piyasadaki para sıkıntısı daha belirgin hâle geldikçe de havuzdakiler bunca hisseyi kaldıramayarak mecburen satışa yönelecekti. Bir gün bankaların dostluğundan da fayda gelmeyecekti. Bu hisse senedi de eninde sonunda diğer hisselerin yolundan gitmeliydi. *Reading* düşmezse benim teorim de çürüyecekti, teorim çürürse bulgularım ve mantığım da boşa çıkacaktı.

Bence fiyatın yerinde saymasının nedeni *Wall Street*'in hisse satışı yapmaktan çekinmesiydi. Ben de bir gün dayanamadım ve iki ayrı brokerime aynı anda 4.000'er hisse satışı emri verdim. Hani o köşeye sıkışmış olan, kısa pozisyonda satmanın intihar olacağı söylenen hisseyi görmeliydiniz, emirlerim borsaya ulaşınca nasıl da paldır küldür düştü. Hemen ardından birkaç bin hisse daha sattım. Ben satışa başladığımda fiyat 111 iken dakikalar içinde 92'ye düştü.

Sonrası benim için güzel vakitlerdi ve 1907 yılı Şubat ayında tüm hisselerimi elden çıkardım. *Great Northern* imtiyazlı hissesi neredeyse 60-70 puanlık bir düşüş yaşamıştı, diğer hisselerin de ondan aşağı kalır yanı yoktu. Güzel kâr yakalamıştım ama tüm hisselerimi elimden çıkarmamın esas nedeni yakın gelecekte düşüşün artık sona ereceğini düşünmemdi. Ancak sağlam bir kâr elde edebileceğim kadar yükseliş de beklemiyordum. Pozisyonumu tamamen bozmayı düşünmüyordum fakat borsanın bir süreliğine alım satıma uygun olmadığını da biliyordum.

Bucket shop'larda kazandığım ilk 10.000 dolarımı doğru zamanda alıp satmadığım, koşulların uygun olup olmadığını önemsemeden her gün düşüncesizce işlem yaptığım için kaybetmiştim. Aynı hataya ikinci kere düşmeyecektim. Ayrıca hatırlarsanız daha çok kısa bir süre önce sabırsızca davranıp gereğinden erken satışa başladığım için paramın büyük kısmını batırmıştım. Şimdi haklı olduğumu hissedebilmek adına, büyük kâr yakaladığım zaman hisselerimi direkt nakit paraya çeviriyordum. Daha önce borsadaki hızlı yükselişler beni çok fazla zarara uğratmıştı. Bir sonraki yükselişin de beni silip süpürmesine müsaade etmeyecektim. Hem kafamı dinlemek hem balık tutmak için kalkıp *Florida*'ya gittim. Orası ikisini yapmama da uygun bir yerdi. Ayrıca *Wall Street*'le *Palm Beach* arasında direkt telgraf bağlantısı da vardı.

9. BÖLÜM

Florida'ya gelip tekneyle sulara açıldım. Balık tutarak keyifli vakit geçiriyordum. Borsada hisse senedim yoktu. Bir gün *Palm Beach* sahillerinde gezinirken birkaç arkadaşım motorlu tekneyle yanıma geldi. Biri yanında gazete de getirmişti. Ne zamandır gazete okumamıştım, açıkçası bu süreçte okumak da içimden gelmemişti. Çıkan haberle ilgilenmek istemiyordum. Ancak arkadaşımın getirdiği gazeteye biraz göz gezdirince borsanın on puandan fazla yükseliş yaşadığını gördüm.

Arkadaşlarıma onlarla birlikte kıyıya çıkacağımı söyledim. Borsanın zaman zaman orta ölçüde yükselişler yaşaması normaldi ancak daha borsada ayı sezonunun bittiğini düşünmüyordum. Belki de *Wall Street*, enayi halk ya da borsanın boğa sezonuna geçmesini arzulayan birileri, parasal koşulları göz ardı ederek fiyatları makul olmayan düzeylere çekiyordu. Bu kadarı da fazlaydı. Artık borsayı bizzat incelemem lazımdı. Ne yapıp yapmamam gerektiğini bilmiyordum. Tek bildiğim o an fiyat tahtasına bakma ihtiyaç duymamdı.

Brokerlerim olan *Harding Brothers'ın Palm Beach*'te bir şubesi vardı. Şubeye girince birçok tanıdıkla karşılaştım. Çoğu borsanın boğa sezonuna girdiğinden söz ediyordu. Bunlar genelde bandın kısa süreli dalgalanmalarından hızlı kâr etmek isteyen yatırımcılardı. Bu yüzden borsanın çok da ilerisini düşünmezlerdi, ne de olsa oyun stilleri bunu gerektirmiyordu. Size bana *New York* ofisinde nasıl "Çaylak Borsacı" lakabını taktıklarından bahsetmiştim. Tabii

ki insanlar genelde yatırımcıların kazançlarını ve işlem hacimlerini abartma eğilimindedirler. Ofistekiler de benim borsa düşerken satış yaparak *New York*'ta elde ettiğim büyük kazançları duymuşlardı ve şimdi de yeniden kısa pozisyonda satış yapmamı bekliyorlardı. Borsanın hızlı bir yükseliş yaşayacağını düşünüyorlardı ancak benim tam tersini düşündüğüme inanıyorlardı.

Ben *Florida*'ya balık tutup kafa dinlemeye gelmiştim. Gergin bir dönem geçirmiştim ve bu gerginliği üzerimden atmak için tatile ihtiyacım vardı. Ancak fiyatlardaki yükselişi gördüğüm an tatil ihtiyacımı unuttum. Kıyıya çıktığımda ne yapacağım hakkında düşünmemiştim ama şimdi kesinlikle satış yapmam gerektiğinden emindim. Haklıydım ve bunu ancak kendi yolumla sadece para kazanarak ispatlayabilirdim. O an genel listeden satış yapmak da bana göre sadece uygun olmakla kalmayıp aynı zamanda akıllıca, kârlı ve hatta vatansever bir eylem olacaktı.

Fiyat tahtasına bakınca gözüme çarpan ilk şey, *Anaconda*'nın 300'ü geçmek üzere olduğuydu. Bir süredir sıçrama yaşıyordu ve belli ki hissenin daha da yükseleceğine inanıp alım yapan yatırımcılar vardı. Benim eski bir teorime göre bir hisse 100, 200 ya da 300 gibi rakamları ilk kez geçtiğinde yükselişine ara vermeden devam ediyordu, yani bu fiyatlar yakalandığı an alım yapılırsa mutlaka kâr edilirdi. Çekingen yatırımcılar genelde bir hisseyi fiyatı, rekor kırdıktan sonra almaktan hoşlanmazlar ama benim bu eski teorimin geçmişte bana çok yol gösterip de kâr ettirdiği olmuştur.

Anaconda çeyrek parçalar hâlinde satılıyordu, yani bir hisse 25 dolara karşılık geliyordu. Diğer hisse senetlerinin 100 tanesi *Anaconda*'nın 400 hissesine eş değerdi. Hisse şimdi 300'ü geçmişti, tahminen kısa süre içinde 340'a kadar çıkacaktı.

Unutmayın ki o an borsanın ayı sezonuna girdiğini düşünsem de aynı zamanda iyi bir bant okuyucusuydum. *Anaconda*'nın tahmin ettiğim yönde ilerlerse çok hızlı yükseleceğini de biliyordum. Bu tür hızla hareket eden hisseler de beni hep çekmiştir. Sabrı ve beklemeyi öğrensem de kişisel tercihim borsada hızlı hareketlerdir ve doğrusu *Anaconda*'nın da o an hiç de durgun olduğunu söyleyemem. 300 sınırını geçer geçmez içimde bu hisseyi alma isteği duyma sebebim de gözlemlerimin doğruluğunu onaylamaktı.

Tam o sırada banttaki fiyatlar *Anaconda* hisse alımının, satımından daha fazla olduğunu ve bu yüzden genel yükselişin bir süre daha devam edeceğini gösteriyordu. En iyisi kısa pozisyona girmeden önce durup biraz beklemekti. Beklerken de bu vakti değerlendirmeliydim. *Anaconda*'dan kısa süre içinde 30 puanlık bir kâr yakalayacaktım. Genel hisselerden satış, bir tek hisseden alım yapacaktım! 32.000 *Anaconda* hissesi aldım, bu da 8.000'lik tam hisseye denk geliyordu. Bu benim için güzel bir kâr olacaktı çünkü genelde düşüncelerimde haklı olduğumdan emindim ve bu kâr daha sonrası için yapacağım satışlarda marjımın artmasına yardımcı olabilirdi.

Bir sonraki gün telgraf bağlantıları kuzeyde çıkan bir fırtına yüzünden kopmuştu. Ben o sırada *Harding*'in ofisinde yeni haberleri bekliyordum. Alım satım yapılmadığı zamanlarda olduğu gibi kalabalık birbiriyle havadan sudan konuşuyor, birçok konuda meraklarını paylaşıyordu. Sonra birden günün tek ve beklenen fiyatı geldi: *Anaconda*, 292.

Yanımda *New York*'ta tanıştığım bir broker de vardı. Benim 8.000'lik uzun pozisyonda olduğumdan haberi vardı ve fiyatı görür görmez suratının aldığı şekilden onun da benzer durumda olduğundan şüphelendim. O anda hisse-

nin bir on puan daha düşüp düşmeyeceğini söyleyemezdi. *Anaconda*'nın öyle hızlı yükselişinden sonra birden yirmi puan çakılması sıra dışı bir şey olmazdı. Yine de ona "Endişelenme *John*, yarın fiyat tekrar yükselir," dedim. Gerçekten de bu şekilde hissediyordum. Ancak o bana bakıp kafasını salladı. Öyle olmayacağını biliyordu. Ben metanetli görünerek gülümsedim ve ofiste oturup yeni bir fiyatın gelmesini bekledim. Ancak gelmedi. Elimizde sadece *Anaconda*'nın 292 olduğu bilgisi vardı. Bu benim için kâğıt üzerinde yaklaşık 100.000 dolarlık zarar demekti. Hızlı hareket etmek istemenin karşılığını almıştım işte.

Ertesi gün telgraf hatları tamir edildi ve fiyatları her gün olduğu gibi almaya başladık. *Anaconda* açılışı 298'le yaptı, sonra 302 ¾'e yükseldi ancak çok kısa süre içinde tekrar düşüşe geçti. Borsanın geri kalanı da yükseleceğe benzemiyordu. *Anaconda* yeniden 301'lere kadar düşerse tüm bu hareketin yapay olduğunu düşünecektim. Sonuçta normal bir yükselişte bu değerin hiç durmadan 310'a kadar çıkması gerekirdi. Öyle olmazsa önceki durumlar beni yanıltmış demekti ve haksız çıkardım, haksız çıkan bir adamın da yapması gereken tek şey bir an önce hatasından dönmekti. Ben otuz ya da kırk puanlık bir yükseliş umuduyla o 8.000'lik hisse almıştım. Ancak bu benim ne ilk ne de son hatamdı.

Tabii ki *Anaconda* yeniden 301'e kadar geriledi. Bu fiyata geriler gerilemez *New York*'la direk telgraf bağlantısı kurabilen telgraf operatörüne sessizce sokulup "Tüm *Anaconda* hisselerim için satış emri vermek istiyorum, 8.000 adeti için," dedim. Kimsenin ne yaptığımı bilmesini istemiyordum.

Bana neredeyse korku dolu gözlerle baktı. Ancak ben kararımdan emin bir şekilde "Elimde ne varsa, hepsini satalım!" dedim.

"Tabii Bay *Livingston,* ama hissenin şimdiki borsa değerinden satmamızı istemiyorsunuz değil mi?" diye sordu. Sanki dikkatsiz bir brokerin hatası yüzünden cebinden milyonlar çıkacakmış gibi bir hâli vardı. Ona, "Hepsini bir an önce satmak istiyorum." dedim. "Bu konuda benimle tartışma!"

Black kardeşler, *Jim* ve *Ollie Black* de ofisteydiler ancak benim operatörle aramda konuştuklarımı duymamışlardı. Bunlar aslen Şikagolu olan iki büyük yatırımcıydı ve orada yüklü miktarda buğday hissesiyle oynuyorlardı, şimdi de *New York* Menkul Kıymetler Borsasında büyük miktarda alım satımla uğraşıyorlardı. Oldukça zenginlerdi ve borsanın yönünü değiştirebilecek güce sahiplerdi.

Telgraf operatörünün yanından ayrılıp fiyatları izlemek için yerime döndüğümde *Oliver Black* kafasını sallayıp gülümsedi. "Bu hamlen için sonradan çok pişman olacaksın *Larry*."

Durup sordum. "Ne demek istiyorsun?"

"Yarın o hisseleri tekrar satın alacaksın."

"Hangi hisseleri?"

Telgraf operatörü haricinde kimseye tek kelime etmemiştim.

"*Anaconda* hisselerini."

Sonra gülümseyerek ekledi. "Bu sefer geri almak için 320 ödeyeceksin. Bu yaptığın hiç de iyi bir hamle olmadı *Larry*."

"Hangi hamlem?" dedim hâlâ hiçbir şey anlamamış gibi bakarak.

"8.000 *Anaconda* hisseni borsada tek seferde satmak, hem de ısrarla."

Bu adamın etrafı tarafından zeki kabul edildiğini ve her zaman içeriden bilgi alanların haberlerine göre alım

satım yaptığını biliyordum. Ancak nasıl olmuştu da benim ne yaptığımı bu kadar detaylı bilebiliyordu? Ofisin beni ele vermeyeceğinden de emindim.

"*Ollie*, sen bunu nereden öğrendin?"

Gülerek "*Charlie Kratzer*'den öğrendim," dedi. Bu telgrafın operatörünün ismiydi.

"Nasıl olur, yerinden bile kalkmadı ki o."

"Fısıltılarınızı duyamadım elbette," diye kıkırdadı. "Ama *New York* ofisine gönderdiğim mesajın her kelimesini okudum. Yıllar önce bir telgraf mesajının hatalı iletilmesinden dolayı büyük bir tartışma yaşamıştım, ardından bizzat telgraf çekmeyi öğrendim. O günden beri de operatörün mesajlarını doğru gönderip göndermediğinden emin olmak için onları tek tek okuyup imzalarım, sonra operatör üzerinde imzamın olduğu mesajı iletir. Her neyse, o *Anaconda* hisselerini sattığına pişman olacaksın, bence 500'e kadar çıkacak."

"Bu kez değil *Ollie*."

Bana baktı. "Amma da kendinden eminsin."

"Kendimden değil, fiyatlardan eminim."

Orada fiyatları kâğıt şeride kaydeden cihaz olmadığından fiyatlar da düzenli gelmiyordu ancak benim neden bahsettiğimi bildiğinden emindim.

"Senin gibilerini çok gördüm ben," dedi. "Sizler banda bakınca fiyatları görmek yerine hisse senetlerinin yükselip düşeceği zamanı görürsünüz. Ama bir şey söyleyeyim mi onlar da şimdi akıl hastanesinin hücrelerini boyladılar."

Tam o anda görevli bir delikanlı bana bir bildirim getirdiğinden ona cevap veremedim. Bildirim de 5.000 hissemin 299 ¾'ten satıldığı yazıyordu. Bize gelen fiyatların borsanın biraz gerisinden geldiğini biliyordum. Ben operatöre satış emrimi verdiğimde *Palm Beach*'teki bandın

gösterdiği fiyat 301'di. O anda *New York* Menkul Kıymetler Borsasındaki hisse satış fiyatının daha düşük olduğundan emindim, hatta biri bana hisseleri 296'dan almayı teklif etse bile hiç düşünmeden kabul ederdim. Bu olanlar benim hiçbir zaman limitli alım satıma girmememin gerekçesini açıklar nitelikteydi. Düşünsenize, satış fiyatımı ya 300'le sınırlandırsaydım? O zaman asla satış yapıp da elimdeki hisselerden kurtulamazdım. İmkânı yoktu! Ne kadar erken kurtulsam o kadar kârdı.

Neyse, hisselerim bana yaklaşık 300'e mal olmuştu. 500 hisseyi 299 ¾'ten satmışlardı. Sonraki 1.000 hisseyi 299 5/8'den, 100 hisseyi ½'den, 200 hisseyi 3/8'den ve sonraki 200 hisseyi de 1/4'ten elden çıkarmışlardı. Kalan hisselerimin hepsini de 298 ¾'ten satmışlardı. *Harding*'in en zeki borsacısı bile o son 100 hisseden kurtulmak için on beş dakika uğraşmıştı. Fiyatlarda çatlamanın genişlemeye başladığını duyurmak istemiyorlardı.

Son hisse satışımın da raporunu aldıktan sonra kıyıya asıl çıkma amacımı gerçekleştirmeye başlamıştım: Hisse satacaktım. Satmak zorundaydım. Borsada akıl almaz bir yükseliş yaşandıktan sonra satışta zorlanıyordum çünkü insanlar borsanın yükselmeye devam edeceğini düşünüyordu. Ancak borsanın gidişatı bana yükselmenin sona erdiğini haber veriyordu. En iyisi satışa başlamaktı. Düşünmeye gerek yoktu.

Ertesi gün *Anaconda* açılışı 296'nın altında yaptı. Hisseden daha fazlasını bekleyen *Oliver Black*, hissenin 320 olduğu ana şahitlik edebilmek ve o anda olay yerinde bizzat bulunmak için erkenden ofisteydi. Ne kadar hissesi olduğunu hatta olup olmadığını bile bilmiyordum. Ama açılış fiyatını gördüğünde yüzü hiç de gülmemişti, günün sonrasında fiyat iyice geriledi ve *Palm Beach*'ten gelen raporlar da hisseye talebin olmadığını gösteriyordu.

Elbette benim de o anda ihtiyacım olan tek şey bu bilgiydi. Her saat artan kâğıt üstündeki kârım benim haklı olduğumu açıkça gözler önüne seriyordu. Hâliyle biraz daha fazla sattım. Her hisseden satıyordum! Sonuçta genel olarak borsa düşüşteydi. Bir sonraki gün cumaydı ve aynı zamanda *Washington*'un da doğum günüydü. Artık *Florida*'da kalıp balık tutamazdım çünkü hatırı sayılır miktarda hisse satmıştım ve bizzat *New York*'ta bulunmam gerekiyordu. Neden derseniz *Palm Beach*'le *New York* arası epey vardı ve telgrafla vakit kaybetmek istemiyordum.

Palm Beach'ten ayrılıp *New York*'a doğru yola koyuldum. Pazartesi günü aktarma için üç saat bekleyeceğim *St. Augustine*'e ulaştım. Beklerken orada bulunan bir broker ofisine uğrayarak piyasaya göz gezdirmek istedim. *Anaconda* son alım satım işlemimden bu yana birkaç puan daha düşmüştü. Aslına bakarsanız borsanın genel düşüşüne kadar da değer kaybetmeye devam etti.

New York'a geldikten sonra dört ay boyunca durmadan hisse sattım. Borsa önceden de olduğu gibi arada bir hızla yükseliyor, ben de bu arada kısa pozisyonlarımı kapayıp sonra yeniden satışa başlıyordum. Açıkçası bu süreçte oturup beklediğimi söyleyemem. Hatırlarsanız *San Francisco* depremi felaketinden sonra kazandığım 300.000 doların her kuruşunu kaybetmiştim. Tahminlerimde haklı çıkmama rağmen batmıştım. Şimdi ise daha tedbirli oynuyordum çünkü insan bir kere yenildikten sonra devamında zirveye çıkamasa bile kazanmanın tadını çıkarmak ister. Para kazanmanın tek yolu onun uğrunda savaşmaktır. Çok para kazanmanın yolu ise doğru zamanda doğru hamlelerle haklı çıkmaktır. Bu işte insanı hem teoride hem de pratikte kendini geliştirmesi gerekir. Her spekülatör aynı zamanda sürekli öğrenen bir öğrencidir.

Şimdi bakınca bazı hamlelerimin taktiksel olarak yetersiz kaldığı yerler olduğunu görsem de yine de oldukça başarılıydım. Yaz gelince borsa iyice duruldu. Sonbahara girene kadar da bu durumun pek düzelmeyeceği açıktı. Tanıdığım herkes ya Avrupa'ya gitmişti ya da gitme planı yapıyordu. Belki benim için de güzel olurdu. Tüm hisselerimi kapayıp Avrupa'ya açıldığımda cebimde bir milyonun dörtte üçünden fazla param vardı. Bana göre güzel paraydı.

Aix-les-Bains'te ellerimle kazandığım tatilimin keyfini sürmeye başladım. Böyle bir yerde cebimde tonla para, yanımda arkadaşlarımla güzel vakit geçirmek güzeldi. Aradığım her şey *Aix*'de vardı. *Wall Street* o kadar uzağımda kalmıştı ki aklıma bile gelmiyordu, oysa Amerika'daki tatil beldelerinde borsa bir şekilde karşıma çıkıyordu. Burada ise borsa hakkındaki sohbetlerden uzak kalabiliyor, alma satma ihtiyacı hissetmiyordum. Beni uzun süre idare edebilecek kadar param vardı ve üstelik geri döndüğümde burada harcadığım miktarı fazlasıyla tekrar kazanmak için ne yapmam gerektiğini de biliyordum.

Bir gün *Paris Herald*'da *New York*'tan gelen bir ilana denk geldim: *Smelters* ekstra kâr payı dağıtacaktı. Böylece hissenin değeri yükselmişti ve sonrasında tüm hisselerin fiyatı artmıştı. İşte bu benim için *Aix*'de olup biten her şeyi değiştirdi. Bu haberler boğa sezonu yanlılarının hâlâ çaresizce savaş verdiğini, borsanın düşeceğini bile bile genel sağduyu ve dürüstlüğü yok sayıp fırtına kopmadan ellerinde ne varsa satmaya çalışmak için türlü oyunlara başvurduklarını gösteriyordu. Belki de benim aksime tehlikenin boyutuna ya da ne kadar yakın olduğuna gerçekten inanmıyorlardı. Borsadaki büyük yatırımcılar da bazen politikacılar ya da borsaya yeni başlayan çaylaklar gibi

umutlu olabiliyorlardı. Ben böyle yapamazdım. Bana göre bir spekülatör için bu tutum yanlıştı. Bunu ancak menkul kıymetler piyasasına yeni hisse sunan tahvil üreticileri ya da yeni işletme kuranlar yapabilirdi.

Ne yaparlarsa yapsınlar borsadaki yükseliş manipülasyonları başarısızlığa mahkûmdu. İlanı okuyunca hemen kafamı rahatlatmak için yapabileceğim tek şeyi; kısa pozisyonda *Smelters* hissesi sattım. İçeriden bilgi alanlar bunu yapmam için neredeyse dizlerinin üstüne çöküp yalvarıyorlardı. Bu para krizinin ortasında şirketler kâr paylarını artırıyordu. Sanki çocuk gibi sinir bozucu şekilde bu hisse senedini kısa pozisyonda satmam için bana meydan okuyorlardı.

Biraz *Smelter* satışı için telgrafla *New York*'a satış emri gönderdim ve arkadaşlarıma da bu hisseden kısa pozisyona girmelerini tavsiye ettim. Brokerlerimden rapor gelince satış fiyatımın *Paris Herald*'da gördüğüm fiyatın altı puan aşağısında olduğunu öğrendim. Sanırım bu, durumu size açıkça göstermeye yeter.

Aslınla planım ayın sonunda Paris'e dönüp orada üç hafta kaldıktan sonra *New York*'a gitmekti ancak brokerlerimden telgrafla gelen raporu görünce vakit kaybetmeyip hemen Paris'e döndüm. Oraya vardığım gün vapur acentelerini arayarak *New York*'a en yakın biletin ne zaman olduğunu sordum, onlar da hemen ertesi güne olduğunu söyleyince kendime bilet aldım.

New York'a planlanandan yaklaşık bir ay önce dönmüştüm çünkü rahat rahat hisse alıp satmam için burası en uygun yerdi. Marj için kullanabileceğim yarım milyondan fazla param vardı. Dönüşüm borsanın düşmesini beklediğimden dolayı değildi, sadece mantıklı davranmaya çalışıyordum.

Daha çok hisse sattım. Para sıkıntısı arttıkça vadesiz kredi oranları artıyor ve hisse senetleri de değer kaybediyordu. Bunu öngörmüştüm. Her ne kadar başlarda öngörüm yetersiz kalıp para kaybetmeme neden olsa da şimdi haklıydım ve epey para kazanmıştım. İşin en önemli kısmı da bir yatırımcı olarak sonunda doğru yolda olmanın bilincine varmamdı. Öğrenmem gereken daha çok şey vardı ama en azından artık ne yapmam gerektiğini biliyordum. Artık boşa çabalamak, yarım yamalak yöntemlerle alıp satmak yoktu. Evet, bant okuma becerisi bu işin önemli bir parçasıydı ancak bunun kadar, doğru zamanda başlamak ve pozisyonuna sadık kalmak da önemliydi. Ancak benim en değerli keşfim olasılıkları hesap ederken genel koşullardan faydalanmayı öğrenmemdi. Kısaca, para kazanmak için başta emek vermek gerektiğini öğrenmiştim. Artık öyle gözü kapalı kumar oynar gibi alıp satmıyor, oyunun teknik detaylarında boğulmuyor, sadece çok çalışarak ve net düşünerek başarıyı bileğimin hakkıyla elde ediyordum. Ayrıca sonuçta herkes ilk başladığında acemice hatalar yapardı ve bedelini de öderdi. Hata yapmadan da hatasız oynamayı öğrenmek mümkün değildi.

Ofisimizde büyük hacimli işlemler yapılırdı. Benim işlemlerim de o kadar başarıyla sonuçlanmıştı ki herkes bunun hakkında konuşuyor ve elbette abartarak birbirlerine anlatıyorlardı. Hatta bazı hisse senetlerinde bilerek düşüş başlatabildiğimi iddia ediyorlardı. Tanımadığım insanlar gelip beni tebrik ediyordu. Hepsi çok sağlam para kazandığım için beni övüyor ama hiçbiri de borsanın ilk düşeceğini söylediğim ve onların da beni çılgın hayaller kurmakla suçlayıp görmezden geldiği zamanlar hakkında tek kelime etmiyordu. Piyasada yaşanacak para sıkıntısını tahmin etmem onlara göre başarı sayılmazdı. En büyük

başarı ölçütleri, benim brokerlerimin hesap defterlerinde borç kısmının boş olmasıydı.

Arkadaşlarım bana çeşitli ofislerde, *Harding Brothers* ofisindeki "çaylak borsacı"nın, yani benim borsanın düşeceği belli olduğu zamanlar özellikle gidip piyasayı yükseltmek isteyen yatırımcıları tehdit ettiğimden bahsedildiğini anlattılar. Bugün bile hâlâ bu baskın söylentileri borsa camiasında kulaktan kulağa dolaşmaktadır.

Eylül ayının son çeyreğinden itibaren para piyasaları tüm dünyaya uyarı sinyalleri göndermişti. Ancak hâlâ bir mucize bekleyen insanlar hisselerini ellerinde tutmaya devam ediyordu. Oysa bir brokerin ekim ayının ilk haftasında bana anlattığı hikâyeyi duyunca hisse satmakta ölçülü davrandığım için neredeyse kendimden utanmıştım.

Hatırlarsanız önceden kredi alışverişi, borsa salonunda Para Sütunu'nun etrafında gerçekleştirilirdi. Bankalarından kredili gerçekleşen satışları ödeme talimatı alan brokerler genel olarak ne kadar para ödünç almaları gerektiğini bilirlerdi. Elbette bankalar da borç verilebilir, fonlarla ilgili yatırımcıların pozisyonunu ve kimlerin borsaya kredi gönderebilecek kadar parası olduğunu bilirlerdi. Bu paralar, uzmanlık alanları vadeli krediler olan birkaç brokerin kontrolünde olurdu. Öğle saatlerinde günün kredi yenileme faizi açıklanırdı. Genelde bu rakam, o saate kadarki verilen kredilerin ortalaması olurdu. Krediler her zaman açık ihale yoluyla verilir, böylece herkes olan bitenden haberdar olurdu. 12.00 ila 14.00 arası para piyasası durgun olurdu ancak kredi teslim saatinden yani 14.15'ten sonra brokerler gün içindeki nakit durumlarını netleştirir, böylece Para Sütunu'na gidip ister fazla paralarını kredi olarak borç verebilir isterlerse de ihtiyaçları olan kredileri diğer brokerlerden borç alabilirlerdi. Bu işlemler de herkese açık şekilde gerçekleşirdi.

Her neyse, ekim ayının ilk günlerinde biraz önce size bahsettiğim broker yanıma gelip bana bazı brokerlerin fazladan paraları olsa bile Para Sütunu'na gidip de kredi veremediklerini söyledi. Nedeninin de birkaç bilinen komisyoncu firmanın bazı adamlarının orada teklif edilen kredileri hemen kapmaya hazır olmasıydı. Elbette hiçbir kredi veren broker de halkın gözü önünde bu firmaları geri çeviremezdi. Sonuçta bunlar yeterince güçlü firmalardı ve teminatları da sağlamdı. Ancak problem, bu firmalara kredi veren brokerlerin, verdikleri parayı bir türlü geri alamamasıydı. Geri ödeme zamanları geldiğinde sadece geri ödeyemeyeceklerini söylüyor, borç veren de gönülsüz de olsa krediyi yeniliyordu. Bu yüzden kredi verebilecek fazladan parası olan firmalar da Para Sütunu'na gitmek yerine adamlarını yollatıp gözüne kestirdikleri kişilere gizlice ve fısıltıyla "Yüz bin dolara kadar kredi verebiliriz," anlamında "Bir yüzlük ister misiniz?" diye soruyorlardı. Bu arada bankalar adına çalışan para brokerleri da aynı yolu izliyordu ve Para Sütunu'nun durumu hiç de iyi görünmüyordu. Düşünün, nasıl iyi görünmüyordu ki!

Yine aynı broker bana ekim ayının başlarında Menkul Kıymetler Borsasında, kredi alan kişinin kendi faiz oranını kendisinin belirlediğini de anlatmıştı. Bilirsiniz, bu faiz de yıllık %100 %150 arasında değişiyordu. Sanırım bu oranı borçlu kişi belirleyince alacaklı kendini bir nevi tefeci gibi hissetmekten kurtuluyordu. Yine de sonunda alacaklının kârlı çıktığına bahse girebilirim. Sonuçta kredi kullanan da düşük bir faizle kurtulamayacağını biliyordu ama adilce, diğerleri ne kadar öderse o da o kadar ödüyordu. İhtiyacı olan parayı bir şekilde bulduğuna seviniyordu.

İşler giderek daha da kötüleşti. Sonunda borsanın boğa sezonuna gireceğine inanan iyimser ve şiddetli savu-

nucuların, acıdan korkan bu büyük ordunun başlangıçta küçük bir sıyrıkla kurtulup da şimdilerde anestezisiz ameliyata girip müthiş bir acıyla kıvranacakları gün gelmişti. O günü hiç unutamam: 24 Ekim 1907.

Önce para kaynaklarından gelen raporlar, artık borçluların faiz olarak alacaklılar neyi uygun görüyorsa onu ödemekle yükümlü oldukları bir döneme girdiklerini gösteriyordu. Para piyasası tepetakla olmuştu, ortada fazla para yoktu. O günkü para sıkışıklığı da her günkü sıkışıklıktan fazlaydı. Öğleden sonra kredi teslim zamanı geldiğinde Para Sütunu'nun etrafında yaklaşık yüz broker vardı, hepsi de firmalarına acil lazım olan krediyi bulma umuduyla oradan oraya koşturuyordu. Bir şekilde kredi bulamazlarsa marjlarındaki hisse senetlerini alıcıların alabileceği herhangi bir fiyata satmak zorunda kalacaklardı ki o günlerde görünüşte alıcıların cebinde beş kuruş para yoktu.

Arkadaşımın ortağı da benim gibi borsanın düşeceğine inanıp hisse satıyordu. Bu nedenle firmanın kredi kullanmasına gerek yoktu, ancak size şu bahsettiğim broker olan arkadaşım Para Sütunu'nun etrafındaki bitkin suratları görünce yanıma geldi. Benim tüm hisse senetlerinden yüklü miktarda sattığımı biliyordu.

Bana "Aman Tanrı'm, *Larry*! Neler oluyor?" dedi. "Daha önce hiç böylesini görmemiştim. Bu böyle gitmez. Bir yerde patlak verir. Bana kalırsa herkes şu an bitik durumda. Hisse senetleri desen satılmıyor, ortada para falan kalmadı."

"Yani?"

Ama o başka şekilde anlatmaya başladı. "Sen hiç havası boşaltılmış cam fanustaki fare deneyini duydun mu? Önce fare bu cam fanusa kapatılır, zavallı fare zaman geç-

tikçe havadaki azalan oksijenden daha fazla yararlanabilmek için daha hızlı nefes alıp vermeye başlar, bu arada ciğerleri körük gibi şişer. Dayanamayacak duruma geldiğinde gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi olur, boğulur ve çaresiz nefessizlikten ölür. İşte Para Sütunu'na bakınca benim gördüğüm de tam bu olaya benziyor. Ortada para yok, hisseler satılmıyor çünkü onları alabilecek güçte kimse yok. Bana sorarsan borsa şu an çökmüş durumda!"

Söyledikleri beni düşündürdü. Evet, kabul ediyorum, ben de bir kırılma bekliyordum ama tarihin en büyük paniğinin yaşanmasını da beklemiyordum. Böyle giderse sonu kimse için iyi olmayacaktı.

Artık Para Sütunu'nda kredi için beklemenin de bir yararı olmadığı açıktı. Kimsede para olmadığı için hiçbir sonuca varmayacaktı. Derken ortalık cehenneme döndü.

Sonradan duyduğuma göre o günlerde Menkul Kıymetler Borsasının başkanı *R. H. Thomas* borsadaki firmaların felakete sürüklendiğinden haberdar, yardım aramak için dolaşmaya başlamış. İlk olarak Amerika'nın en zengin bankası *National City Bank*'ın müdürüne, *James Stillman*'a başvurmuş. Bankanın iftihar kaynağı, kredi faiz oranlarının %6'yı geçmemesiymiş.

Stillman, Menkul Kıymetler Borsası başkanının söylediklerini dinledikten sonra, "Bay *Thomas*, bize bu konu hakkında Bay *Morgan* yardımcı olabilir, en iyisi gidip bir de onunla konuşalım," demiş.

Sonra ikisi, finans tarihinde bugüne kadar görülen en büyük krizi atlatmak umuduyla *J. P. Morgan & Co*. ofisinin yolunu tutmuş ve orada Bay *Morgan*'la görüşmüşler. Bay *Thomas, Morgan*'a olan biteni anlatmış. Konuşmasını bitirince *Morgan* da "Siz şimdi Borsa'ya dönüp gereken paranın bulunduğunu haber verin," demiş.

"Nereden?"

"Bankalardan!"

O zor günlerde insanlar Bay *Morgan*'ın sözlerine o kadar itimat ederlermiş ki *Thomas* detayları bile konuşmadan aceleyle Borsa salonuna gidip meslektaşlarına sanki idam cezalarının ertelendiği müjdesini verir gibi bu güzel haberi iletmiş.

Sonra, o gün öğleden sonra 14.30'dan önce, J. P. *Morgan*, kendi firmasıyla para konusunda yakın ilişkileri olduğu bilinen *Van Emburgh & Atterbury* firmasından John T. *Atterbury*'yi Para Sütunu'nun oraya göndermiş. Arkadaşımın anlattığına göre yaşlı broker direkt Para Sütunu'nun etrafına yaklaşıp kalabalığın ilgisini çekmek için ellerini sallamış. Biraz önce Başkan *Thomas*'ın duyurusuyla bir nebze sakinleşen kalabalık, *Morgan*'ım yardım planlarının bozulmasından ve en kötüsünün başlarına geleceğinden endişeliymiş. Ancak Bay *Atterbury*'nin yüzüne bakıp onun bir şey demek için ellerini salladığını görünce anında susup onu dinlemek için dikkat kesilmiş.

Etrafı tabiri caizse bir ölüm sessizliği sarmasının ardından Bay *Atterbury*, "Size on milyon dolar kredi vermekle görevlendirildim. Şimdi sakin olun! Para tek tek hepinize yetecektir!" demiş.

Sonra da tek tek kredi dağıtmaya başlamış. Dağıtırken kredi sağlayanın ismini söylemek yerine sadece kredi alanın ismini ve alacağı miktarı not edip "Paranızı nereden alacağınız size söylenecektir," demekle yetiniyormuş. Yani kredinin alınacağı bankanın ismini kastediyormuş.

Bir iki gün sonra duyduk ki meğer Bay *Morgan New York* bankalarına yazılı tehdit göndererek Borsa'ya ihtiyaçları olan parayı sağlamaları adına onları korkutmuş.

Bankalar önce "Bizim elimizde de para kalmadı ki,

son kuruşuna kadar kredilere dağıttık," diyerek teklifi reddetmiş.

Morgan da "Sizin başka rezervleriniz kesinlikle vardır," diyerek terslemiş bankaları.

Bankalar, "Fakat şimdiden yasal sınırların altına indik zaten," diye sızlansalar da *Morgan* "Rezervlerinizi şimdi kullanmanız gerek! Onlar bugünler içindir!" diyerek bankaları zorla da olsa rezervlerini kullandırmaya ikna etmiş. Onlar da tam yirmi milyon dolara yakın para çıkarmışlar. Bu para, borsanın kurtuluşu olmuş. Bir sonraki haftaya kadar da banka krizi yaşanmamış. Doğrusu büyük adammış şu *J. P. Morgan*. Artık böylelerine sık rastlanmıyor.

O gün, benim bir hisse senedi spekülatörü olarak hayatımda en net hatırladığım günlerden biridir. O gün, bir milyon doların üzerinde kâr etmiştim. Kasıtlı olarak planlanmış ilk alım satım seferberliğim zaferle sonuçlanmıştı. Tahminlerim teker teker gerçekleşmişti. Fakat tüm bunlardan öte çılgınca hayalim gerçek olmuştu: Günün borsa yıldızı olmuştum!

Elbette size bunun nasıl olduğunu açıklayayım. *New York*'a geldiğim ilk birkaç yıl içerinde, *Boston*'da daha on beş yaşımda bir çocukken *bucket shop*'larda elde ettiğim başarıyı neden Menkul Kıymetler Borsasında elde edemediğimi düşünürdüm. Bir gün elbet nerede hata yaptığımı bulacak ve hatama son verecektim. O gün sadece haklı çıkmakla kalmayacak, bana her zaman yol gösterebilecek bilgiye de erişecektim. Bu da bana güç olarak geri dönecekti.

Lütfen yanlış anlamayın. Bu benim hayalini kurduğum bir ihtişam isteği ya da boş kibrimden kaynaklı bir arzu değildi. Bu, daha ziyade beni zamanında *Fullerton*'un ya da *Harding*'in ofisinde şaşkına çeviren borsayı günü gelince parmağımda oynatabilme arzusuydu. İşte o büyük

günün geldiğini hissediyordum: 24 Ekim 1907.

Bunları size neden mi anlatıyorum? O sabah aynı zamanda benim brokerlerimle de çalışan bir broker arkadaşım, benim borsada düşüş yaşanacağını düşünüp çok miktarda hisse sattığımdan haberdar olan borsanın en önde gelen bankalarından birinin ortak olduğu şirketle görüşmüş. Bankacıya ne denli büyük hacimli alım satımla uğraştığımdan ve şansımı nasıl son limitine kadar zorladığımdan bahsetmiş. Ama karşılığını alamadıktan sonra haklı çıkıp çıkmamanın ne önemi var?

Belki arkadaşım, hikâyenin daha çarpıcı hâle gelmesi için bir şeyleri abartarak anlatmış da olabilir. Belki tahmin ettiğimden daha çok destekçim vardır. Belki de bankacı kritik bir noktada olduğumu anlamıştır. Nedeni ne olursa olsun, arkadaşım bana şunları söyledi. "Ona anlattıklarımı ilgiyle dinledi. Senin daha asıl satış başlamadan önce borsanın çakılacağını düşündüğünü, insanların bu kısa süre içinde hisselerini satmak için saldıracağını ve sonra borsanın felakete sürükleneceğini söylediğinden bahsettim. Ben bunları anlatınca o da benden gün içinde bir iş yapmamı rica etti."

Komisyoncu firmalar piyasada bir tek kuruş bile para bulamadıklarında felaketin kapıda olduğunu anlamıştım. Brokerlerimi gruplar hâlinde toplananların arasına yollayarak *Union Pacific* hisseleri için alıcı araştırması yapmalarını istedim. Bir tek kişi bile alım yapmak istememişti. Fiyat ne olursa olsun! Düşünün! Durum diğer hisseler için de aynıydı. Herkes elinde parası kalmadığı için hisse satmak istiyor ancak alıcı bulamıyordu.

Kâğıt üzerindeki kârım devasa bir boyuta ulaşmıştı ve fiyatları düşürmek için yapmam gereken tek şey, *Union Pacific*'ten ve çok kâr payı dağıtan hisseler için satış emri

göndermekti, sonrası cehennem olurdu. Hatta bana öyle geliyor ki yaşanacak paniğin boyutu o denli güçlü olurdu ki borsa yönetim kurulu, daha sonra Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Ağustos 1914'de yaptığı gibi borsayı kapatma önerisinde bulunurdu.

Bu olay gerçekleşirse kâğıt üzerindeki kârım bir hayli artardı. Ancak aynı zamanda kârımı nakit paraya dönüştürememe tehlikesi yaşardım. Düşünülecek başka şeyler de vardı, bunlardan biri de borsa bu denli düşerse benim beklediğim yükselişin de o denli gecikeceğiydi, borsa bu kadar yara aldıktan sonra toparlanması çok zor olurdu. Bu tür bir panikten ülkenin geneli zarar görebilirdi.

Hâlen hisse satışı yapmaya devam etmemin mantıksızca ve hoş olmayacağını düşündüğüm için kısa pozisyonda kalmamın da bir anlamı yoktu. Ben de yönümü değiştirip alım yapmaya başladım.

Brokerlerimin benim için en düşük fiyatlardan alım yapmaya başlamasının ardından çok fazla süre geçmemişti ki o bankacı, arkadaşımla bana bir mesaj iletti.

Arkadaşıma, "Seni çağırdım çünkü," demiş. "Arkadaşın *Lvingston*'a acilen iletmeni istediğim bir mesajım var. Lütfen söyle ona, bugün daha fazla hisse satmasın. Borsanın bu baskıya daha fazla dayanabileceğini zannetmiyorum. Görüyorsun işte, şimdi bile paniği hafifletmek çok güç. Arkadaşın vatansever vicdanıyla herkes adına bir iyilikte bulunsun. Cevabını verir vermez lütfen beni haberdar et."

Arkadaşım bankacının sözlerini bana, kelimeleri özenle seçmeye çalışarak anlattı. Herhâlde benim bu teklife sıcak bakmayacağımı, piyasayı çökertmeyi planlayıp on milyon doları cebime atmak istediğimi zannediyordu. Benim gibi borsanın ne hâle geleceğini bildikleri hâlde halkı bir şekilde gaza getirerek birçok hisse almalarına sebep olan

bazı büyük yatırımcılara karşı öfke duyduğumu biliyordu.

Aslında büyük yatırımcılar büyük kayıplar yaşamışlardı, benim en dipten aldığım birçok hisse de ünlü finansörlere aitti. Bunu o zamanlar bilmiyordum ama bilseydim de fark etmezdi. Tüm kısa pozisyondaki hisselerimi kapatmıştım ve ucuza hisse alıp piyasanın iyileşmesine katkıda bulunabilirdim, tabii ki kimse bu arada piyasayı baltalamazsa.

Arkadaşıma, "Bay *Blanke* gidip onlarla aynı fikirde olduğumu ve durumun vahametini bu mesaj iletilmeden çok daha önce anladığımı söyle lütfen. Hatta bugün daha fazla satış yapmayacağımı, üstüne taşıyabileceğim kadar alım yapacağımı da ilet," dedim. Ve sözümü de tuttum. O gün 100.000 hisse aldım. Dokuz ay boyunca da hiç kısa pozisyonda satış yapmadım.

İşte arkadaşlarıma en büyük hayalimin nasıl gerçek olduğunu ve günün borsa yıldızı olduğumu bu şekilde anlattım. O zamanlar borsa tamamen onu alt etmek isteyen kişinin vicdanına kalmıştı, ben de bunlardan biriydim. Bunu kibirlenmek için söylemiyorum. Aksine borsayı basmakla suçlandığımda ya da borsacıların dedikodularıyla yaptığım işlemler abartıldığında kendimi nasıl hissettiğimi biliyorsunuz.

Bu işten de sıyrılmayı başarmıştım. Gazeteler *Laryy Livingston*'ın, "çılgın spekülatör"ün birkaç milyon dolar kazandığını manşetlerine taşıdılar. O günkü kapanışta bir milyon doların üzerinde kazancım vardı. Ancak en büyük kazancım maddi değil maneviydi: Tahminlerimde haklı çıkmıştım, ileriyi görüp net bir plan yapmıştım. Artık büyük paralar kazanabilmek için bir insanın neler yapması gerektiğini öğrenmiştim. Kumarbaz sınıfından çıkıp büyük oynayan, akıllıca alıp satan bir yatırımcıya terfi etmiştim. O gün benim için en önemli günlerden biri olmuştu.

10. BÖLÜM

Hatalarımızdan olduğu kadar başarılarımızdan da faydalanmayı öğrenmeliyiz. Herkes doğası gereği cezadan kaçınmak ister. Yaptığınız bir hatayı yenilgiyle ilişkilendirdiğiniz zaman, hâliyle ikinci hatayı işlemek istemezsiniz. Yaptığınız borsa hataları sizi iki hassas noktanızdan vurur: Cüzdanınızdan ve gururunuzdan. Size ilginç bir şey daha söyleyeyim: Bazen bir hisse senedi spekülatörü bile bile hata yapar. Hatasından sonra kendine bu hatayı neden yaptığını sorar. Hatasının cezasını çektikten sonra oturup soğukkanlı bir şekilde uzunca düşünür ve hatayı nasıl, ne zaman ve hangi noktada yaptığını tespit eder ancak bir türlü neden yaptığını çözemez. Bu durumda kendine küfreder ve sonrasında kafasına bile takmaz.

Tabii ki bir insan hem akıllı hem de şanslıysa aynı hatayı ikinci kez tekrar etmeyecektir. Ancak ilk yaptığı hataların bir benzerini mutlaka tekrarlayacaktır. Hata ailesi o kadar geniştir ki kafanızı her çevirdiğinizde onlardan birine rastlamanız mümkündür.

Size milyon dolarlık hatalarımın ilkinden bahsedebilmek için Ekim 1907'ye, ilk milyoner olduğum, borsada büyük kırılmanın yaşandığı zamanın hemen sonrasına geri dönmem gerekiyor. Alım satıma devam ettiğim sürece milyoner olmam demek sadece borsada kullanabileceğim daha fazla rezervimin olması demektir. Para bir yatırımcıya daha fazla rahatlık sağlamaz, çünkü zengin ya da fakir her yatırımcı hata yapabilir ve bu hata yapmanın stresini

hep taşır. Hâlihazırda bir milyoner tahminlerinde haklı çıktığında parası sadece ona hizmet eden birkaç araçtan biridir. Para kaybetmek sorunların en küçüğü sayılır. Zarar etmek, benim çok da canımı sıkmaz. En fazla bir gecede unuturum. Ancak tahminlerimde yanılmak çok canımı yakar, işte o hem cebime hem de ruhuma zarar verir.

Hatırlarsanız *Dickson G. Watts*'ın bir hikâyesinde sinirli bir adamla arkadaşı arasında geçen bir konuşmadan bahseder. Adam o kadar sinirlidir ki arkadaşı ona "Neyin var?" diye sorduğunda, o da "Uyuyamıyorum," cevabını verir.

"Neden ki?" diye sorar arkadaşı.

"O kadar çok pamuk hissesi aldım ki onları düşünmekten gözüme uyku girmiyor. Bu durum beni çok yoruyor. Ne yapsam ki?"

"Düşünmektense uykularının kaçmayacağı bir miktara ininceye kadar elindekileri sat sen de," diye cevap verir arkadaşı.

Genelde insan içinde bulunduğu koşullara kendisini o kadar hızlı adapte eder ki bazen doğru bakış açısını yitirir. Bulunduğu koşullardan önceki hâliyle şimdiki hâli arasındaki farkı algılayamaz, örneğin artık bir milyonerse milyoner olmadan önceki hâlini, neler hissettiğini çok da hatırlamaz. Sadece şimdi yapabildiği şeyleri önceden yapamadığını hatırlar. Genç ve sağlıklı bir insanın eski yoksul günlerini unutması çok zaman almaz. Ancak zenginlikten fakirliğe düşmüşse işi zordur, eski zenginliğini kolay kolay unutamaz. Sanırım bu, paranın yeni ihtiyaçlar yaratmasından ya da eski ihtiyaçların üzerine koymasından kaynaklanıyor. Bir insan borsada para kazanmaya başladıktan sonra para harcamama alışkanlığını çabuk kaybeder. Ancak parasını kaybettikten sonra para harcama

alışkanlığından uzaklaşması uzun zaman alır.

Ekim 1907'de tüm kısa pozisyonlarımı kapatıp hisse alarak uzun pozisyona geçtiğimde, sonrasında bir süre ağırdan almaya karar verdim. Bir tekne satın aldım ve güney sularına açılmak için yeni planlar yaptım. Daha önce de söylemiştim, balık tutmaya bayılırdım ve hayatımın en keyifli vakitlerini geçirmeye hazırdım. Artık bu planımı gerçekleştirmek için gün sayıyordum, zamanı dört gözle bekliyordum. Ancak maalesef gidemedim. Borsa bana izin vermedi.

Hisse senetlerinde olduğu kadar ham madde piyasalarında da her zaman alım satım yapmışımdır. Buna ta gençlik zamanlarımda, *bucket shop*'larda başlamıştım. Hisse senetlerini incelediğim kadar ısrarla incelediğim söylenemez ama ham madde piyasalarıyla ilgili de yıllarca araştırma yapmıştım. Aslında ham madde piyasalarında oynamayı hisse senetleriyle oynamaya tercih ederim. Çünkü onlarla oynamanın daha meşru olduğu gerçeği açıktır. Ayrıca doğası gereği hisse senetleriyle oynamaktan daha ticari bir girişim olarak kabul edilir. Bir yatırımcı bu piyasaya ticarete yaklaşır gibi yaklaşabilir. Ham madde piyasasındaki belirli bir eğilime karşı bazı hayalî argümanlar kullanılabilir, ancak varılan sonuç geçici olacaktır. Çünkü sonunda gerçekler er ya da geç açığa çıkacak, her alanda olduğu gibi bu alanda da gözlem ve araştırmanın önemi anlaşılacaktır. Bu piyasada da koşullar izlenip tartılabilir, piyasa hakkında herkes kadar bilgi sahibi olunabilir. İçeride dönen bazı oyunlara karşı korunmak gerekmez. Pamuk, buğday ya da mısır piyasasında bir gecede umulmadık şekilde kâr payı ilan edilmez ya da artırılmaz. Uzun vadede ham madde fiyatları sadece bir tek yasa tarafından yönetilir: Arz ve talep yasası. Bir yatırımcının bu piyasada gözetmesi gereken

şey, sadece o anki ve gelecekteki olası arz ve taleptir. Hisse senetlerinde olduğu gibi bir düzine şeyi hesaba katması gerekmez. Bu yüzden ham madde piyasalarında işlem yapmak bana hep daha çekici gelmiştir.

Elbette tüm spekülatif piyasalarda da aşağı yukarı aynı şeyler olur. Banttaki mesaj aynıdır. Şöyle bir düşünüp olayları gözden geçiren herkes için bu açıktır. Kendine soru sorup koşulları etraflıca tartarsa cevaplar kendiliğinden açığa çıkacaktır. Ancak insanlar soru sorma zahmetine katlanmak istemez, cevap aramayı bırakırlar. Ortalama bir Amerikalı her zaman her yerde şüphecidir ancak iş kanıt aramaya gelince bir broker ofisine gidip fiyatlara bakmaya, hisse senetleriyle mi ham maddelerle mi işlem yapmaya karar verme aşamasına gelince şaşıp kalır. Tüm oyunların içinde oyuna başlamadan önce en fazla üzerinde çalışılması ve düşünülmesi gereken oyuna, zekice bir ön hazırlık yapmadan ve olması gereken şüphelerini göz ardı ederek gözü kapalı dalar. Servetinin yarısını borsada riske ederken ortalama fiyatlı bir araba alacağında harcayacağı zaman kadar zaman harcayıp oturup düşünmez.

Bant okuma olayı aslında öyle göründüğü kadar karmaşık değildir. Tabii ki tecrübeye ihtiyacınız olacaktır ama en önemlisi bazı temel olguları aklınızdan çıkarmamaktır. Bant okumak fal baktırmaya benzemez. Bant size kesin bir tarih vermez, söz gelimi haftaya perşembe saat 13.35'te ne kadar kâr edebileceğinizi söyleyemez. Bant okumasını bilen için öncelikle nasıl ve ne zaman alım satım yapılacağını, o an için alım yapmanın mı yoksa satım yapmanın mı daha akıllıca olacağını söyler. Aynı durum hisse senetleri için de pamuk, buğday, mısır ya da yulaf için de geçerlidir.

Borsayı izlemek, bandın kaydettiği fiyatları izlemektir. Bunu yaparken bir tek amacınız olmalıdır: Fiyat eğilimleri-

ni, yönünü doğru tespit etmek. Fiyatlar bildiğimiz gibi karşılaştıkları dirence göre aşağı ya da yukarı yönlü hareket eder. Yani basitçe söylemek gerekirse fiyatlar, her şeyde olduğu gibi en az dirençle karşılaştıkları yöne doğru meyleder. Hangi yön kolaylarına geliyorsa o yöne; söz gelimi yükselişin önündeki direnç daha azsa yukarı yönlü, düşüşün önündeki direnç daha azsa aşağı yönlü gidecektir.

Borsanın boğa sezonuna mı ayı sezonuna mı gereceğini tahmin etmek, açık fikirli ve ileri görüşlü kimse için zor değildir. Ancak bir spekülatör için kendi gerçeklerini yaratıp sonra da onları kendi teorilerine uydurması hiç de akıllıca olmaz. Akıllı bir yatırımcı borsanın hangi yönde hareket edeceğini tahmin ederek alım satım yapacağı ana da doğru karar verebilir. Bu yüzden daha hamle yapmadan alım mı yoksa satım mı yapacağını bilmesi gerekir.

Varsayalım ki borsa çok güçlü sıçramayıp sadece belirli sınırlar arasında, atıyorum, on puanlık dalga aralığında gidip gelsin. Örneğin 130'a çıkıp sonra 120'ye düşsün. 120'ye düşünce zayıf, 8-10 puan yükselince güçlü bir imaj çizer. Bu durumda yatırımcı alım satımını riske atmamalıdır, hamle yapmadan bant ona uygun zamanın geldiğini haber verene dek beklemelidir. Nitekim bu gibi durumlarda hemen gaza gelip de sırf hisse fiyatı ucuz görünüyor diye alım yaparak ya da tersine pahalı görüp hemen satarak milyonlarca dolarını kaybeden birçok insan bulursunuz. Spekülatör yatırımcı değildir. Amacı güzel bir faiz oranıyla yatırdığı paradan istikrarlı bir gelir elde etmek değil spekülasyona girdiği hisselerin düşüş ya da yükselişlerinden yararlanarak doğru hamlelerle kâr sağlamaktır. Bu yüzden spekülatif çizgideki direnç yönünü iyi saptamalı, bu direnci tespit edene kadar sabırla beklemelidir çünkü bu harekete geçmesi için gerekli sinyaldir.

Bant okuma, kişiye fiyat 130 iken satışların alışlardan daha fazla olduğu ve fiyatın da ona göre arttığı yorumu yapabilme becerisi kazandırır. Satışların alışları geçtiği noktada, yüzeysel yatırımcılar fiyatın 150'ye kadar yükselmeye devam edeceği sonucuna varır ve alım yaparlar. Ancak fiyat beklentilerinin aksine düşmeye başlayınca ya hisseleri ellerinde tutarlar ya küçük bir zararla satarlar ya da kısa pozisyona geçerek borsanın düşüşe başladığından dem vururlar. Ancak fiyat 120'de iken düşüşe karşı direnç çok daha güçlüdür. Bu noktada alımlar satışları geçer, sağlam bir yükseliş başlar ve kısa pozisyonlar alım yapılarak kapatılır. Halk bu olayla çok sık karşılaşmasına rağmen bir türlü ders almamakta ısrar eder.

En sonunda fiyatların yukarı yönlü ya da aşağı yönlü harekete geçmesi için belli bir direnç noktası oluşur, yani fiyat 130 iken ilk kez alımlar satışları geçer ya da fiyat 120'de iken tam tersi satışlar alımları geçer. Fiyat eski bariyerlerini ya da hareket limitlerini aşar. Genelde fiyat 120 iken fiyatın zayıf göründüğüne ve düşeceğine kanaat getirip kısa pozisyona, fiyat 130 iken de güçlü göründüğüne ve yükseleceğine inanıp uzun pozisyona geçen yatırımcı çok olur. Borsa beklentilerinin tersi yönünde harekete geçince ya bir süre sonra fikir değiştirip tam tersi pozisyona geçerler ya da işlemlerini kapatırlar. İki durumda da fiyatın en az dirençle karşılaşacağı noktanın belirlenmesine yardımcı olurlar. Böylece akıllı yatırımcılar da sabırla bu anın gelmesini bekleyip temel koşulların ve halkın yanlış tahminlerinin de yardımıyla kendi hatalarını düzeltip doğru yola girerler.

Burada belirtmeliyim ki bunu matematiksel bir formül ya da spekülatif bir temel önerme olarak veremesem de kazara edindiğim tecrübelerim, yani başıma gelen bek-

lenmedik ya da öngörülemeyen olaylar benim en az direnç çizgisini belirleyip pozisyonumu oluşturmamda bana hep yardımcı olmuştur. Size daha önce bahsettiğim *Saratoga*'da başıma gelen *Union Pacific* olayını hatırlıyor musunuz? O zamanlar uzun pozisyonda alım yapıyordum çünkü en az direnç çizgisinin yukarı yönlü olduğunu düşünüyordum. Brokerlerimin beni içeriden bilgi alanların satış yaptığına inandırmasına müsaade etmeyip uzun pozisyonda kalmalıydım. Yöneticilerin kafalarında tasarladıkları şeyler önemli değildi. Bunları tam olarak bilemezdim de zaten. Ama bandın bana "yükselme yaşanacağını" söylediğinden emindim. Sonrasında beklenmedik bir şekilde kâr payı oranları arttı ve otuz puanlık bir yükseliş gerçekleşti. Fiyat 164 iken fiyatlar oldukça yüksek görünüyordu ama daha önce de dediğim gibi hisse fiyatları hiçbir zaman alım yapmak için fazla yüksek ya da tam tersi satmak için fazla ucuz değildir. Fiyat, en az direnç çizgisini kafamda belirlememde tek başına etkili olamaz.

Size belirttiğim şekilde alım satım yaptığınızda, borsanın açılış ve kapanış süresi içinde gelişen bazı önemli haberlerin en az direnç çizgisini belirlediğini görürsünüz. Aslında fiyat eğilimi daha haber yayımlanmadan önce belirlenmiştir ve borsa boğa sezonundayken düşüşe sebebiyet verecek haberler göz ardı edilir ve yükselişe yol açabilecek haberler abartılır.

Savaş patlak vermeden önce borsanın durumu zayıftı. Sonra Almanya'nın denizaltı politikası ilan edildi. Ben o zamanlar 150.000 hisse satarak kısa pozisyona girmiştim. Bu hamlemin sebebi çıkacak haberler değildi, yalnızca direnç çizgisine göre hareket etmiştim. Olanlar bir anda ortaya çıkmıştı. Elbette durumdan faydalanıp o gün kısa pozisyondaki hisselerimi kapattım.

Tek yapmanız gerekenin banttaki fiyatları takip edip direnç noktalarını belirledikten sonra en az direncin oluşacağı noktaya göre alım satım yapmak olduğunu söylemek kulağa çok basit gelebilir. Ancak mesele uygulamaya geldiğinde karşınıza kendinizi korumanız gereken birçok şey çıkabilir, bunların en önemlisi de insan doğasıdır. Bu yüzden ben her zaman haklı çıkan bir insanın lehine çalışan iki güç olduğunu söylerim: Temel koşullar ve tahminlerinde yanılan insanlar. Borsanın boğa sezonunda düşüşe neden olabilecek şeyler görmezden gelinir. Bu durum insanın doğasında olsa da yine de insanlar bu durumu şaşkınlıkla karşılar. Söz gelimi insanlar size buğday hasadının bu sene az olacağını, çünkü bir iki bölgedeki kötü hava şartları yüzünden bazı çiftçilerin mahvolduğunu söyledi. Tüm hasat toplanıp da çiftçiler ürünlerini teslim ettiğinde borsada yükseliş beklentisine girenler aslında hasadın az olmadığını görünce şaşırırlar. O sırada tek yaptıklarının borsada düşüş beklentisinde olanların yardımına koşmak olduğunu keşfederler.

İnsan ham madde piyasasında oynadığında belirli görüşlerin kendini kısıtlamasına izin vermemelidir. Açık fikirli ve gerektiğinde esnek olmalıdır. Hasat koşulları ya da tahmini taleple ilgili düşünceleri ne olursa olsun bandın verdiği mesajı görmezden gelmek akıllıca olmaz. Bir keresinde oyuna başlangıç sinyalini yanlış tahmin ettiğim için nasıl da büyük bir kârı elimden kaçırdığımı hatırlıyorum. Koşullara o kadar güveniyordum ki en az direnç oluşturacak noktanın açığa çıkmasını beklemeye bile gerek duymadım. Hatta biraz yardımla bu noktayı kendimin oluşturabileceğini bile düşündüm.

Pamuğun değerleneceğine inanıyordum. Fiyatı 12 sent civarında dolaşıyordu. Bu fiyatın arada bir yerde ol-

duğunu görebiliyordum. Kesinlikle beklemek gerekiyordu. Ama bunun yerine birazcık ittirirsem fiyatı üst direniş noktasına kadar yükseltebileceğimi düşündüm.

Gidip 50.000 balya pamuk satın aldım. Gerçekten de fiyat yükseldi. Ancak ben alımımı sona erdirir erdirmez yükselmesi de kesildi. Sonra yeniden benim aldığım fiyata düştü. Elimdeki pamuğu satınca fiyatın düşmesi de durdu. Şimdi işte asıl başlangıç noktasına yakın olduğumu ve alım yapmaya başlamam gerektiğini düşündüm. Alım yaptım ve yine aynı şey yaşandı. Alım yapmayı bıraktığımda fiyat yine düştü. Bıkana kadar bunu dört beş defa tekrarladım. Bu işlemler bana 200.000 dolara mal oldu. Artık pamukla işim bitmişti. Pamuk yükselmeye başladığında acele etmeseydim bana inanılmaz bir kazanç sağlayacaktı çünkü pamuğun o seviyeye çıkması fazla uzun sürmedi.

Benzeri olayları o kadar çok yatırımcı yaşamıştır ki size şunu kural olarak rahatlıkla söyleyebilirim: Dar bir piyasada, fiyatların sadece dar bir aralıkta seyrettiği bir dönemde, bir sonraki büyük hareketin aşağıya mı yukarıya mı seyredeceğini öngörmenin bir anlamı yoktur. Yapılması gereken piyasayı takip etmek, fiyatların alt ve üst sınırlarına karar vermek için bandı okumak ve fiyat bu limitlere ulaşıp onları geçene kadar da herhangi bir işlem yapmadan sabırla beklemektir. Bir spekülatör borsadan para kazanmakla ilgilenmelidir, bandın ısrarla kendi beklentileriyle uyumlu yönde gitmesini beklememelidir. Fiyatlarla inatlaşmamalı, fiyatların neden aşağı ya da yukarı yönde gittiğiyle ilgili açıklamalarla fazla vakit kaybetmemelidir. Borsada iş işten geçtikten sonra üzülmek boşunadır.

Kısa süre önce bir grup arkadaşımla beraberdim. Buğday hakkında sohbete dalmıştık. Bazıları buğdayın fi-

yatının artacağını düşünürken bazıları da düşeceğini savunuyordu. Sonunda bana da fikrimi sordular. Bir süredir piyasayı gözlemliyordum. Benden koşullar hakkında bir istatistik ya da bir analiz beklemediklerini biliyordum. "Eğer buğdaydan nasıl para kazanabileceğinizi soruyorsanız size bunun yöntemini size anlatabilirim," dedim.

Hepsi bir ağızdan evet cevabını verince ben de başladım anlatmaya. "Öncelikle buğdayı dikkatlice izlemeniz gerekir. Sabredin ve bekleyin. Fiyatı 1,2 doları geçtiğinde hızlıca alım yapın, sonra da oturup kazancınızı izleyin."

İçlerinden biri, "Neden şimdi almayalım, 1,14'den?" diye sordu.

"Çünkü şu an yükseleceğini söylemek için henüz erken."

"Peki neden 1,2 dolardan alalım? Bu fiyat fazla yüksek gibi geldi bana."

"Çok fazla para kazanmak uğruna körü körüne kumar mı oynamak istersin yoksa akıllıca bir spekülasyonla daha az ama kesin bir kâr elde etmek mi?"

Hepsi daha az ama kesin kazancı tercih ettiklerini söyleyince "O hâlde size söylediğimi yapın. Fiyat 1,2'yi geçerse hemen alın," dedim.

Önceden de belirttiğim gibi uzun bir süredir piyasayı gözlemliyordum. Aylarca buğdayın fiyatı 1,1-1,2 dolar arasında gidip geldi ve özellikle bir noktada sabitlenmedi. Bir gün fiyatı 1,19 doların üzerinde kapanışı yaptı. Zamanı gelmişti, hazırlığımı yaptım. Elbette bir sonraki gün açılışı 1,2 ½ dolarla yaptı ve ben de alım yaptım. Sonra fiyat 1,25'e kadar yükseldi ama ben satış yapmadım.

O zamanlar neler olup bittiğini sorsanız size anlatamazdım. Buğdayın sınırlı dalgalanmalar yaşarken neden bu şekilde davrandığına dair size herhangi bir açıklama

sunamazdım. Fiyatın limiti hangi noktada aşacağını, 1,2 doların üstüne mi çıkacağını yoksa 1,1 doların altına mı ineceğini bilebilmem zordu. Gerçi dünyada fiyatların büyük bir kırılma yaşayacağı kadar yeterli buğday hasadı yoktu, bu yüzden düşüş yaşanmayacağını aşağı yukarı tahmin ediyordum.

İşin aslı, Avrupa'nın o zamanlar sessizce bizden buğday alması ve birçok yatırımcının da 1,19 civarında kısa pozisyona girmesiymiş. Avrupa alımları ve diğer nedenlerden dolayı çok miktarda buğday piyasadan çekilmiş, böylece sonunda büyük hareket başlamış. Fiyat bu nedenle 1,2'nin üzerine çıkmış. Benim de tek ihtiyacım olan sinyal buydu. Fiyatın 1,2'yi geçtiğini görünce yukarı yönlü hareketin başladığını ve üst sınırın aşılacağını biliyordum. Başka bir deyişle fiyatın 1,2'yi geçmesiyle buğday fiyatları, en az dirençle karşılaşacağı noktada sabitleniyordu. Sonrasında hikâye bambaşka bir hâl alıyordu.

Hiç unutmam, resmî tatil olduğu ve tüm borsaların kapalı olduğu bir gün *Winnipeg*'de buğday, kile*'si 6 sentten açılmıştı. Bir sonraki gün bizim borsa açıldığında orada da aynı fiyattan açılmıştı. Fiyat her zamanki gibi en az direnç çizgisi yönünde hareket etmişti.

Size anlattığım benim fiyatlar üzerinde çalışarak oluşturduğum kendi alım satım sistemimin özüdür. Sadece fiyatların büyük ihtimal gideceği yönü öğrenirim. Bunu bazı testlerle kontrol eder, hamlelerim için en uygun anı kollarım. Bunu da alım satımıma başladıktan sonra fiyatları dikkatle izleyerek yaparım.

Birçok tecrübeli yatırımcı benim genelde yüksek fiyatlardan alım yapıp satış yaparken de düşük fiyatlardan sat-

* Kile: Genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap, ölçek.

maya çekinmediğimi ya da hiç satış yapmadığımı söyleyince benden kuşku duyup şaşırırlar. Yatırımcıların hepsi her zaman spekülatif silahlarına sarılıp en az direnç çizgisinin oluşmasını beklese ve buna göre alım satımına başlasa sadece bant onlara fiyatların yükselişe geçtiğini söylediğinde alım, düşüşe geçtiğini söylediğinde satım yapsa borsada para kazanmak hiç de zor olmazdı. Bir borsacı tüm hamlelerini aynı anda yapmamalıdır. Önce işe yapacağı alım satımın beşte biriyle başlamalıdır. Bu beşte birlik alım ya da satım ona kâr ettirmemişse daha fazlasını üzerine eklememelidir çünkü besbelli yanlış yoldadır, geçici de olsa o an yanılıyordur. Belki de banda göre satış yapması gerekir ama henüz vakti gelmemiştir.

Uzun süre pamuk alım satımlarımda başarılı oldum. Bununla ilgili kendimce bir teorim vardı ve bu teorime de kesinlikle sadık kaldım. Örneğin 40-50 bin balya arası pamukla işlem yapmaya kadar verdim diyelim. Önce, dediğim gibi fiyatları incelerdim, almak ya da satmak için uygun anı kollardım. Atıyorum, en az direnç çizgisi borsada yukarı yönlü bir hareketi işaret ediyor. O zaman hemen 10.000 balya alırdım. Bu alımımdan sonra borsa bir on puanlık yükseliş daha yaşarsa ikinci bir 10.000 daha balya alırdım. Yine aynı şeyi bekleyip yirmi puanlık bir kâr yakalayabilirsem ya da balya başı bir dolarlık kâr elde edebilirsem 20.000 balya daha alırdım. Böylece alım kotamı doldururdum. Ama ilk 10.000 ya da 20.000'lik balyalardan sonra kayıp yaşarsam hemen yanlış hamle yaptığıma kanaat getirip çekilirdim. Belki de geçici olarak yanlış pozisyonda olurdum ancak söylediğim gibi yanlış başlamaktansa hiç başlamamayı tercih ederdim.

Sistemime bağlı kalmam sayesinde pamuktaki önemli hareketleri kaçırmıyordum. Bu denemelerim sırasında is-

tediğim işlem hacmine ulaşana kadar bazen 50.000-60.000 dolar kaybediyordum. Bu bir deneme için çok pahalı görünebilir ama öyle değildi. Esas hamlelerime başladıktan sonra bu paranın çok daha fazlasını kazanmam işten bile değildi. Sonuçta insan her zaman doğru zamanda doğru yerde olmanın karşılığını alır.

İşte benim borsadaki bahislerimi doğru şekilde yapmamı sağlayan sistemi, size bu şekilde açıklayabilirim. Sadece kazandığım zaman büyük oynayıp kâr ederim, kaybettiğimde ise daha fazla kaybetmemek adına küçük bir zararla oyundan çekilirim, bu bana göre oldukça basit bir aritmetikten ibaret. Böyle alım satım yapan bir yatırımcı her zaman kârlı pozisyonunu korur.

Profesyonel yatırımcılar, her zaman kendi tecrübelerine dayanan, spekülasyona yaklaşımları ya da istekleri tarafından yönetilen bir sisteme sahiptirler. Eskiden *Palm Beach*'te tanıştığım, adını şimdi çıkaramadığım yaşlı bir beyefendiyi hatırlıyorum. Bu adamın iç savaş zamanlarından beri yıllardır borsanın içinde olduğunu biliyordum. Ayrıca söylentilere göre biraz eski kafalı ama oldukça bilge biri olduğunu, yaşamı boyunca çok sayıda panik ve kriz atlattığından artık ona borsada yaşanan hiçbir şeyin ilginç gelmediğini duymuştum.

Bu yaşlı adam beni bir gün soru yağmuruna tutmuştu. Ona benim her zamanki alım satım tarzımdan bahsedince bana kafasını sallayarak "Evet! Evet! Çok haklısınız," dedi. "Bu sistem tam da sizin kafa yapınıza uygun. Siz başkalarına tavsiye olarak verdiğiniz her şeyi bizzat kolayca yaparsınız çünkü riske ettiğiniz para ilk önceliğiniz değil. *Pat Hearne*'i tanır mısınız? Kendisinin bizde bir hesabı vardı ve oldukça da ünlü bir kumarbazdı. Zeki ve gözü karaydı. İnsanların ona gidip danışacak kadar hisse

senetlerinden para kazanırdı. O ise kimseye tavsiye vermez, kendisine danışanlara at yarışları için kullanılan ünlü sözü hatırlatırdı. 'Yarış bitmeden sonucu söyleyemezsin.' Alım satım işlemlerini bizim ofisten yürütürdü. Bazı aktif hisse senetlerinden 100 adet satın alır, bu işlem ona bir süre sonra %1'lik de olsa bir kâr bırakırsa üstüne bir 100 hisse daha alırdı ve böyle devam ederdi. Oyunu başkaları para kazansın diye oynamadığını söylerdi, bu yüzden son alım yaptığı fiyatın bir puan altına stop emri koydururdu. Fiyat yükseldikçe bu stop emrini de onunla birlikte yükseltirdi. %1'lik tepkide hemen işlemini sonlandırır, marjından veya kâğıt üzerindeki kârlarından bir puandan fazlasını kaybetmenin gereksiz olduğunu söylerdi.

Bilirsiniz, profesyonel bir kumarbaz uzun vadeli işlemleri sevmez, derdi kesin kazançtır. Ancak elbette fırsat ayağına gelirse uzun vadeli kârı da kaçırmaz. *Pat* borsada tüyo peşinde değildi ya da bir haftada yirmi puanlık yükselişlerden kâr yakalamayı kovalamıyordu. Amacı yalnızca iyi bir hayat sürmesine yetecek kadar kesin kazanç elde etmekti. *Wall Street*'te karşılaştığım binlerce yabancı arasında *Pat Hearne*, hisse senedi spekülasyonunu faro ya da rulet gibi bir şans oyunu olarak gören tek insandı. Ancak bununla birlikte, nispeten kendine özgü sağlam bir yöntem de geliştirmişti.

Hearne'nin ölümünden sonra, eskiden onunla birlikte ve onun yöntemiyle alım satım yapan bir müşterimiz *Lackawanna*'da 100.000 doların üzerinde kâr sağladı. Sonra başka bir hisse senedi seçip ona yatırım yaptı, ancak bu kez elinde yüklü miktarda sermaye olduğu için *Pat*'in yöntemine sadık kalmasına ihtiyacı olmadığını düşündü. Bir tepki oluşup fiyat yön değiştirdiğinde kısalarını kapatıp az bir zararla çekileceği yerde, sonradan kâr sağlayacağına

inanıp hisseleri elinde tuttu. Elbette zamanla her kuruşunu kaybetti. Nihayet pes edip işlemlerini sonlandırdığında bize birkaç bin dolar borçlanmıştı.

İki üç yıl daha bizim ofiste takıldı. Tüm parasını kaybetse bile içinde hâlâ borsa ateşi yanıyordu. Biz de gelmesine ses çıkarmıyorduk. Hatırlıyorum da *Pat Hearne*'in oyun stiline sadık kalmadığı için sürekli kendine küfreder dururdu. Bir gün müthiş bir heyecan içinde bana gelip ofisimizde kısa pozisyona girerek hisse satmak için izin istedi. Zamanında iyi müşterilerimizdendi, iyi bir insan olduğunu da düşünüyordum. Ben de bizzat onun hesabına 100 hisse garantilediğimi söyledim.

Kısa pozisyonda 100 *Lake Shore* hissesi sattı. O zamanlar *Bill Travers*'ın borsayı darmaduman ettiği 1875 yılındaydık. Arkadaşım *Roberts* kendi *Lake Shore* hisselerini tam olarak doğru zamanda satmıştı ve fiyat düştükçe de satış yapmaya devam etmişti. Bu kez boş hayallerin peşine kapılıp da *Pat Hearne*'in sistemini terk etmeden önce olduğu gibi eski başarılı günlerinde yaptığını yapmıştı.

Başarılı bir şekilde piramit yöntemiyle satışa başlamasının dördüncü gününde hesabında 15.000 dolarlık kâr görünüyordu. Stop emrini koymadığını fark edince onu bu konuda uyardım ancak o bana düşüşün tam olarak başlamadığını, bir puanlık bir tepki yüzünden satış pozisyonunu bozamayacağını söyledi. Bunlar yaşanırken aylardan ağustostu. Eylülün ortalarında yanıma gelip benden dördüncü çocuğuna alacağı bebek arabası için 10 dolar borç istedi. Başarısı kanıtlanmış bir yönteme sırt çevirmesinin cezasını yine çekiyordu. 'Çoğu bu şekilde kaybediyor işte,'" diye uzun uzun anlatırken yaşlı adam bir yandan da kafasını sallıyordu.

Haklıydı da. Ben bazen spekülasyonun doğaya aykırı

olduğunu düşünürüm çünkü gözlemlediğimde ortalama bir spekülatörün çoğu zaman kendi doğasıyla savaştığını görürüm. Normal hayatta insanların diğerleri tarafından sevilmesini sağlayan, aslında çok da tehlikeli olmayan bu zayıflıkların, iş spekülasyon yapmaya, ham madde veya hisse senedi alıp satmaya gelince onların başına bela olduğuna şahit olurum.

Spekülatörün başdüşmanları her zaman kendi içindedir. Bunlar insan doğasının ayrılmaz parçaları olan umut ve korkudur. Spekülasyon yaparken borsa sizin beklentinizin aksi yönde hareket ettiğinde her günün son yenilginiz olduğu umuduna kapılarak gittikçe zarar edersiniz. Normalde devlet kurarken imparatorlara ve savaşçılara öncülük eden bu umut duygusunun, borsada sadece kurbanı olursunuz. Aksine borsada işler yolunda gittiğinde ise ertesi gün kârınızın eriyip gitmesinden korkar ve işleminizi gerekenden önce sonlandırırsınız. Korku duygusu, hayal ettiğiniz kadar kazanmanızı engeller. Başarılı bir yatırımcı işte bu iki köklü içgüdüyle savaşmak zorundadır. Bu doğal içgüdülerini tam tersine kullanmalıdır. Yeri geldiğinde umudunun yerine korkuyu, korkusunun yerine de umudu koymalıdır. Zarar ettiğinde bu zararının daha da büyümesinden korkmalı, kâr ettiğinde ise kârını artırmak adına umutlu olmalıdır. Bunun tam tersini yapmak ise hisse senetleriyle kumar oynamaktan farksızdır.

Ben on dört yaşımdan bu yana bu spekülatif oyunun içindeyim. Bundan başka bir işle de uğraşmadım. O yüzden borsa hakkında konuşurken neden bahsettiğimi bildiğimi düşünüyorum. Yatırdığım az bir paranın bana milyon dolar olarak geri dönmesini sağladığım borsa hakkında otuz yıllık tecrübeme dayanarak şunu söyleyebilirim: İnsan belli bir zaman diliminde bir hisseyi ya da bir grup

hisseyi yenebilir ama hiç kimse borsayı tümüyle yenemez! İnsan pamuk ya da tahıldan bireysel hisseler alıp satarak para kazanabilir ama pamuk ya da tahıl borsasını tümüyle alt edemez. Tıpkı at yarışlarında olduğu gibi insan bir at yarışını kazanabilir ancak tüm at yarışlarını aynı anda kazanamaz.

Bu ifadelerimi nasıl daha güçlü ya da daha vurgulu hâle getireceğimi bilmiyorum ama bunların tam tersini söyleyenlere itibar etmeyin. Ben söylediklerimin tartışmasız olarak doğruluğundan eminim.

11. BÖLÜM

Şimdi tekrar Ekim 1907'ye dönelim. Kendime bir tekne satın almış, *New York*'tan ayrılıp kendimi güney sularına atmak için tüm hazırlıklarımı tamamlamıştım. Önceden de dediğim gibi balık tutmak için deli oluyordum ve bu sefer kendi teknemle dilediğim yerde, dilediğim zaman durup balık tutabilecektim. Bu ortama sahip olmak için her şey hazırdı. Hisse senetlerinden güzel para kazanmıştım ama son anda mısır beni yolumdan döndürdü.

İlk kez milyon dolar kazanmamı sağlayan büyük para krizinin yaşanmasından önce Şikago'da tahıl borsasında alım satım yapıyordum. Kısa pozisyonda onar milyon kile buğday ve mısır satmıştım. Uzun zamandır tahıl piyasalarını inceliyordum ve hisse senetlerinde olduğu gibi buğday ve mısır piyasasının da düşüş eğilimine gireceğini düşünüyordum.

Önce ikisi birden düştü ancak buğday düşmeye devam ederken mısır, Şikago'nun en büyük spekülatörlerinden biri olan *Stratton* yüzünden birden yön değiştirip yükselmeye başladı. Tam hisse senetlerimi temizleyip teknemle güneye açılmaya hazırlanırken buğdaydan iyi kâr ettiğimi ancak *Stratton*'un oyunları sayesinde mısırdan da bir hayli zarar ettiğimi öğrenmiştim.

Ülkedeki mısırın, fiyatların yansıttığından çok daha bol olduğunu biliyordum. Her zamanki gibi arz ve talep yasası işliyordu ama bu kez başlıca talep *Stratton*'dan geliyordu, arz ise pek kimseden gelmiyordu çünkü mısır

hareketinde şiddetli bir tıkanıklık yaşanıyordu. Bir mucize yaşanması ve bu mucizenin geçilmesi imkânsız yolları açıp bir soğuk hava dalgasıyla çiftçilerin mısırlarını pazara getirebilmelerini sağlaması için dua ediyordum. Fakat öyle bir şey olmadı.

Zevk alarak gerçekleştireceğim balık tutma seyahatim için gün sayarken mısırdaki bu kayıp benim önüme set koydu. Borsa bu durumdayken hiçbir yere kıpırdayamazdım. Elbette *Stratton* kısa pozisyondakileri gözüne kestirmişti ve ben de onlardan biriydim. Ama söylediğim gibi hava koşullarının bana yardım etmesi için hâlâ bir mucize beklentim vardı. Ancak bir türlü bu beklentim gerçeğe dönüşmeyince ben de kendi başımın çaresine bakmaya karar verdim.

Buğday pozisyonumu güzel bir kârla kapattım. Ama mısır probleminin o kadar kolay hallolmayacağını biliyordum. Büyük oranda zarar etsem dahi o anki fiyatlardan on milyon kile mısır alabilseydim tereddüt etmeden alırdım. Ancak mısır almaya kalktığımda her seferinde *Stratton* yoluma taş koyuyordu ve kendi alımlarımla fiyatı artırmaktansa kendimi öldürmeyi yeğlerdim.

Mısırın fiyatı yüksek olabilirdi ama benim balığa çıkma arzum ondan daha güçlüydü. Bu yüzden bu sorunu çözmem için bir an önce bir yol bulmam gerekiyordu. Onun için stratejik bir geri çekilme hamlesi yapmalıydım. Kısa pozisyonda olduğum o on milyon kile mısırı satın alarak zararımı mümkün olduğunca en aza indirecektim.

Stratton o zamanlar yulafla da ilgileniyordu ve piyasayı darmaduman ediyordu. Ben tahıl borsalarının tüm hasat haberlerini takip ettiğim ve türlü dedikodulardan haberdar olduğum için güçlü *Armour* firması ile *Stratton*'un arasında çok da dostane ilişkiler olmadığını biliyordum.

Stratton'un ihtiyaç duyduğum mısırı bana kendi istediği fiyat haricinde bırakmayacağından elbette emindim ancak *Armour*'la *Stratton* arasındaki bu çekişme söylentilerini duyunca Şikagolu yatırımcılardan yardım isteyebileceğimi düşündüm. *Stratton*'un bana satmadığı mısırı onlar bana satarsa bana edebilecekleri en büyük iyiliği ederlerdi ve gerisi çorap söküğü gibi gelirdi.

Öncelikle, mısırın kilesi bir sentin 1/8'i kadar her değer kaybettiğinde 500.000 kile mısır alım emri verdim. Ondan sonra dört farklı firmaya da eş zamanda 50.000 kile yulaf satış emri verdim. Böylece yulafın fiyatında hızlı bir düşüş yaşanacağını tahmin ediyordum. Borsacıların zihin yapısını biliyordum. Bu hamlemle *Armour*'un *Stratton*'a karşı atağa geçtiğini düşüneceklerdi. Yulaf fiyatlarının düşüşe geçtiğini görünce mantıken bir sonraki düşüşün mısır fiyatlarında yaşanacağına kanaat getirecek ve mısır satacaklardı. Satış artmaya devam ettikçe de fiyatlar gitgide düşecekti.

Şikagolu yatırımcılar hakkında yaptığım psikolojik çıkarımlar gerçekten de doğru çıktı. Yulafın aralıklı satışlarla ufaktan düşüşe geçtiğini görünce hemen ellerindeki mısırı satışa çıkardılar. On dakika içinde tam 6.000.000 kile mısır alabilmiştim.

Mısır satışları yavaş yavaş sona erince kalan 4.000.000 kile mısırı da borsadan aldım. Bu hamlem, fiyatın tekrar yükselişe geçmesine sebep olsa da 10.000.000 kile toplam mısırımı yatırımcılardan aldığım mısır fiyatının ortalama yarım sent fazlasına almıştım. Yatırımcıların mısır satmaya başlamasını sağlamak için 250.000 kile yulaf satışımdan yalnızca 3.000 dolarlık kaybım olmuştu. Bu fiyatları düşürmek için oldukça ucuz bir yem olmuştu. Buğdaydan kazandığım para, mısırdaki zararlarımın çoğunu kapatmış, tüm tahıl işlemlerimdeki toplam zararım sadece 25.000

dolarla sınırlı kalmıştı. Sonrasında mısırın fiyatı kile başına 25 sent arttı. Şüphesiz *Stratton*'un insafına kalmıştım. Onun istediği fiyattan hiç düşünmeden 10.000.000 kile mısır alsaydım ne kadar zarar edeceğimi siz düşünün.

Bir insan sıradan bir aceminin aksine bir işe yıllarını harcamadan o işle ilgili alışılmış bir tutum kazanamaz. Profesyonellerle amatörleri birbirinden ayıran da işte bu farktır. Olaylara bakış açısı, bir yatırımcının spekülatif borsada kazanıp kaybedeceğini belirleyen şeydir. Halkın kendi çabalarına yönelik amatör bir bakış açısı vardır. Birdenbire kendini açığa çıkaran ego, derin ve kapsamlı düşünmeye engel olur. Profesyoneller için ise para kazanmak amaç değil sadece bir araçtır, onlar sadece doğru şeyi yapmaya odaklanır. Bunu yaptıklarında zaten paranın da kendiliğinden geleceğini bilirler. Bir yatırımcı oyununu tıpkı profesyonel bir bilardo oyuncusu gibi sadece önündeki hamleyi düşünmek yerine gelecek hamleleri de hesap ederek oynar. Bu şekilde oynamayı gitgide içselleştirir.

Belirtmek istediğim konuyu size *Addison Cammack*'le ilgili duyduğum yaşanmış bir olay üzerinden örnekle anlatayım. Anlatılanlara göre bu *Cammack* borsanın bugüne kadar gördüğü gelmiş geçmiş en yetenekli borsacılarından biriymiş. Çoğunun inandığının aksine borsada çılgınca sürekli düşüş beklentisiyle hareket eden biri olmasa da borsadaki düşüşten faydalanıp alım satım yaparak kâr etmek daha çok ilgisini çekiyormuş. Ayrıca insanın iki güçlü faktörü olan umut ve korku duygularını da iyi yönetmesini biliyormuş. Zamanı gelmeden hisse satılmamasının gerektiğini bildiren şu cümleden sık sık faydalanırmış. "Meyve olgunlaşmadan dalından koparılmaz!" Eski zaman borsacıları ayrıca bana onun en büyük kazançlarını borsa yükselirken elde ettiğini, yani ön yargılarına göre değil borsanın

temel koşullarını göz önünde bulundurarak oynadığını söylemişlerdi. Sözün özü, her bakımdan dört dörtlük bir borsacıymış.

Bir zamanlar borsa boğa sezonunu yaşarken *Cammack* yükselişin son bulup borsanın ayı sezonuna gireceğini düşünüyormuş, bu yüzden hisse satmış ve finans yazarı *J. Arthur Joseph* de bundan haberdarmış. Borsa ise o ara sadece güçlü durmakla kalmayıp gazetelerin iyimser haberleri ve boğa sezonu savunucuları sayesinde yükselişini sürdürüyormuş. Borsanın düşüşüyle ilgili bilgilerin *Cammack*'ın ne kadar işine yaracağını bilen *Joseph* bir gün müjde verircesine *Cammack*'ın ofisine dalmış.

"Bay *Cammack*, *St. Paul* ofisinde görevli çok yakın bir arkadaşım bana sizin de bilmek isteyeceğinizi düşündüğüm bir şeyler söyledi."

"Öyle mi? Neymiş o?" diye sormuş *Cammack* kayıtsızca.

"Satış yaptınız, şu an borsanın ayı sezonuna gireceğine inanıyorsunuz değil mi?" diye sormuş *Joseph* emin olmak adına. *Cammack* vereceği bilgilerle ilgilenmiyorsa kozunu boşa harcamak istemiyormuş.

"Evet, öyle. Nedir bu inanılmaz haberler?"

"Bilgi toplamak için haftanın iki üç günü yaptığım klasik ofis ziyaretlerimin bugünkü durağı *St. Paul*'dü. Oradaki bir arkadaşım bana "Şu bizim yaşlı adam hisse satıyor," dedi. Kastettiği *William Rockefeller*'dı. "Ciddi misin, *Jimmy*?" diye sordum. O da bana, "Evet, her 3/8 puanlık fiyat artışında 1.500 hisse satıyor. Üç dört gündür bu transferlerle uğraşıyorum," dedi. Ben de size haber vermek için hiç vakit kaybetmeden doğruca yanınıza geldim."

Cammack öyle hemen heyecana kapılan tiplerden değilmiş. Ayrıca bugüne kadar öyle çok insan ofisine dalıp

türlü türlü uydurma haberlerle, dedikodularla, sahte tüyolarla ve yalanlarla onu oyalamış ki artık her tür bilgiden kuşku duyar olmuş. O yüzden *Joseph*'e sadece "Doğru duyduğundan emin misin?" sorusunu yöneltmiş.

"Emin miyim? Tabii ki eminim! Sağır değilim ya, kendi kulaklarımla duydum," demiş *Joseph*.

"Arkadaşın emin miymiş peki?"

"Elbette!" demiş *Joseph*. "Onu yıllardır tanırım. Bana hiç yalan söylediğine şahit olmadım. Söylemez de! İmkânsız! Ona güvenim sonsuz, her söylediğinin altına da imzamı atarım. Onu bu dünyadaki herkesten daha iyi tanırım. Bunca yıldan sonra sizin de beni iyi tanıdığınızı düşünüyorum."

"Ondan bu kadar eminsin demek ha?" demiş *Cammack* ve yeniden *Joseph*'e dönüp "Peki o hâlde…" diyerek brokeri *W. B. Wheeler*'ı yanına çağırmış. *Joseph* ondan brokerine en az 50.000 *St. Paul* hissesi satış emri vermesini bekliyormuş. Sonuçta *William Rockefeller* borsanın o anki gücünden yararlanarak *St. Paul* hisselerini elinden çıkarıyormuş. Bu hisseleri zamanında yatırım amaçlı mı yoksa spekülasyon amaçlı mı aldığı fark etmeksizin şu an önemli olan tek şey *Standard Oil* grubunun en iyi borsacılarından birinin, *St. Paul* hisselerini satmasıymış. Sıradan bir yatırımcı güvenilir bir kaynaktan böyle bir haber aldığında ne yapar sizce? Sormaya bile gerek yok.

Ancak *Cammack* zamanının en yetenekli spekülatörü, borsada düşüş bekleyen *Cammack* brokerine, "*Billy*, benim için gidip her 3/8'lik fiyat artışında *St. Paul* hissesi satın al," demiş. O zamanlar hissenin değeri 90 civarlarındaymış.

"Yanlış söylediniz sanırım, sat demek istediniz?" diye aceleyle araya girmiş *Joseph*. *Wall Street*'in çaylağı değilmiş ama borsaya gazetecilerin ve halkın da gözünden de

bakmayı biliyormuş. *Joseph*'e göre bu satış haberi yayılırsa, hele hele bu satışı William Rockefeller'ın gerçekleştirdiği duyulursa fiyatın düşmemesine imkân yokmuş. Koskoca *Standart Oil* satış yaparken *Cammack*'ın alış yapması akıl alır gibi değilmiş!

"Hayır, al demek istedim," demiş *Cammack.*

"İyi ama bana inanmıyor musun?"

"İnanıyorum!"

"Getirdiğim bilginin doğruluğuna mu inanmıyorsun yoksa?"

"Hayır, ona da inanıyorum."

"Borsada düşüş beklentin yok muydu?"

"Evet öyleydi."

"E, o hâlde neden böyle bir hamle yapıyorsun?"

"İşte bu yüzden alıyorum ya. Dinle beni şimdi: Sen o güvenilir arkadaşınla irtibatını koparma, satışlar durduğu an sana haber vermesini söyle. Sonra da bana bildir. Anında! Tamam mı?"

"Tamam," demiş *Joseph* ve kafası karışık bir şekilde ofisten ayrılmış. *William Rockefeller* hisse senetlerini satarken *Cammack*'ı alım yapmaya iten motivasyonunu bir türlü anlayamıyormuş. Sonuçta *Cammack*'ın o ara düşüş beklentisinde olduğunu ve genel olarak hisse sattığını bildiği için onun bu hareketini garip karşılıyormuş. Yine de arkadaşıyla konuşup ona yaşlı adamın satışa son verdiğinde kendisine acilen bildirmesini söylemiş. İki günde bir de bilgi edinmek için onu aramış.

Bir gün arkadaşı *Joseph*'e "Artık *William*'dan herhangi bir satış emri gelmiyor," diyerek bilgi vermiş. *Joseph* de arkadaşına teşekkür ettikten sonra doğruca *Cammack*'ın ofisine koşmuş.

Cammack onu ilgiyle dinledikten sonra *Wheeler*'a dö-

nüp "*Billy*, şu an elimizde ne kadar ne kadar *St. Paul* hissesi var?" diye sormuş. *Wheeler* kontrol ettikten sonra toplamda yaklaşık 60.000 hissenin olduğunu söylemiş.

Cammack, St. Paul hisseleri alımına başlamadan önce borsanın düşeceği inancıyla diğer bazı hisselerde de kısa pozisyona girmiş. *Wheeler*'a acilen o 60.000 *St. Paul*'ü satmasını, uzun pozisyondan çıkmasını söylemiş. Uzun pozisyondaki *St. Paul* hisselerini, genel listedeki hisse fiyatlarını düşürmek ve bu düşüşlerden kâr yakalamak için kullanmış.

St. Paul hisse değeri 44'e kadar düşmüş ve *Cammack* yüklü miktarda kazanç elde etmiş. Kartlarını doğru oynayarak bundan da kâr etmeyi başarmış. Burada vurgulamak istediğim nokta onun alım satıma karşı göstermiş olduğu alışılmış tutumu. Düşünmeye bile ihtiyaç duymadan bir tek hisse senedinden kâr etmeye odaklanmaktansa kendisi için daha kârlı olabilecek daha önemli hamleyi görmüş. Borsadaki düşüşten faydalanması adına eline geçmesini beklediği fırsatı yakaladığı an doğru zamanda, doğru bir hamleyle bu fırsatı değerlendirmiş. *Joseph*'in verdiği *St. Paul* tüyosu onu satış yapmak yerine alım yapmaya yönlendirmiş çünkü bu hisseleri borsayı düşürme için ekstra mühimmat olarak kullanma fırsatı olarak görmüş.

Yeniden kendi cepheme dönersem buğday ve mısır işlemlerimi kapattıktan sonra tekneme atlayıp güneye doğru açıldım. *Florida* sularında gezindim. Bol bol balık tuttum. Her şey harikaydı. O an dünya umurumda değildi ve olmasını da istemiyordum.

Bir gün *Palm Beach*'te kıyıya çıktım. *Wall Street*'ten tanıdığım birçok arkadaşım da oradaydı. Hepsi de günün olay pamuk spekülatörü hakkında konuşuyorlardı. *New York*'tan gelen bir rapora göre *Percy Thomas* beş kuruşsuz

kalmıştı. Bu ticari bir iflastan ziyade dünyaca ünlü bir spekülatörün borsadaki ikinci *Waterloo* başarısızlığının söylentisiydi.

Ben ona hep büyük hayranlık duymuşumdur. *Thomas* ismini ilk kez gazetelerdeki *Sheldon & Thomas* Menkul Kıymetler Borsası ofisinin batması sırasında, *Thomas*'ın pamuk fiyatlarını yükseltmeye çalışması haberiyle duymuştum. *Sheldon* ortağı kadar vizyon sahibi ve cesaretli olmadığından, başarının eşiğinden dönmüştü. En azından söylentiler bu yöndeydi. Her neyse, büyük bir kâr yakalayacakları yerde, başarısızlıkları sonucu hayatlarının en kötü günlerini yaşıyorlardı. Bilmem kaç milyon zarara girmişlerdi. Ofis kapandı ve *Thomas* yoluna tek başına devam etti. Kendini pamuk piyasasına adamıştı, sadece pamukla işlem yapıyordu ve kısa süre içinde tekrar ayağa kalktı. Yasal olarak zorunlu olmamasına rağmen borçlarını faiziyle ödedi ve kendisine de bir milyon dolar kaldı. Pamuk piyasasına dönüşü, en az Papaz *S. V. White*'ın menkul kıymetler borsasına dönüp de bir yıl içinde bir milyon dolar kaldırması kadar ses getirmişti. *Thomas*'ın zekâsına ve tuttuğunu koparma becerisine gerçekten hayrandım.

Palm Beach'teki herkes *Thomas*'ın mart pamuğu işlemlerinin boşa çıkmasından söz ediyordu. Bilirsiniz, bir yerde bir şey konuşulmaya görsün nasıl da hemen kulaktan kulağa abartılarak, çarpıtılarak yayılır. Kendimden biliyorum. Hakkımda çıkan bir söylenti, o söylentiyi çıkaran kişiye yirmi dört saat geçmeden dönüp dolaşıp tekrar geldiğinde öyle şişirilmiş öyle yeni detaylar eklenmiş ki söylenti tamamen kılık değiştirmiş.

Percy Thomas'ın son yaşadığı talihsizliğin haberi dikkatimi balık tutmaktan pamuk piyasasına kaydırmıştı. Ekonomi sayfalarından durumun detaylarıyla ilgili bilgi

edinmeye çalışıyordum. *New York*'a dönüp kendimi yeniden borsaya kaptırdım. O ara herkes borsanın düşeceği beklentisindeydi ve ellerindeki temmuz pamuğunu satıyordu. İnsanları bilirsiniz. Etrafındakiler bir şey yapınca hemen bulaşıcı hastalık gibi ondan ona yayılır. Belki de bu bir çeşit sürü içgüdüsünden kaynaklıdır. Sebebi ne olursa olsun yüzlerce yatırımcının kararı o an yapılacak en mantıklı, en uygun ve üstelik en güvenli şeyin temmuz pamuğu satışı olduğu yönündeydi. Herkes gözü kapalı satıyordu. Borsanın sadece bir yönüne odaklananlar olağanüstü bir kâr elde etme peşindelerdi. Kesinlikle fiyatlarda büyük bir çöküş yaşanacağını bekliyorlardı.

Ben her şeyi açıkça görüyordum ve kısa pozisyona girenlerin açıklarını kapamaları adına fazla zamanlarının olmadığı gerçeğinin farkındaydım. Yaptığım araştırmalar gittikçe bu tezimi güçlendiriyordu, ben de sonunda temmuz pamuğu almaya karar verdim. Hemen işe koyuldum ve gidip 100.000 balya aldım. Alırken hiçbir zorluk yaşamadım çünkü o an yüzlerce yatırımcı satıştaydı. Bir milyon dolarına bahse girerim ki o an temmuz pamuğu satmayan bir tek yatırımcı bile yoktu.

Bu yaşananlar mayıs ayının son günlerinde gerçekleşti. Değişken kontratların hepsini toplayana kadar onlar satışa ben de alıma devam ettim ve işlemlerin sonunda toplamda 120.000 balya temmuz pamuğu biriktirdim. Son alımımdan birkaç gün sonra fiyat yükselmeye başladı. Sonra da ara vermeden tırmanmaya devam etti, öyle ki bu yükseliş günde 40-50 puanları buldu.

Alış operasyonlarımın onuncu günü sonrasında bir cumartesi günü fiyat yukarı doğru hafifçe sürünmeye başladı. Satışta temmuz pamuğu kalıp kalmadığını bilmiyordum. Bunu öğrenmem lazımdı, ben de son on dakikayı

bekledim. O saatlerde yatırımcıların çoğu kısa pozisyona girer, borsa kapalı ve tatil olduğunda kendilerini güvenceye alırlardı. Gidip dört ayrı brokerime eş zamanlı 5.000'er balya pamuk alım emri verdim. Bu hamlem sonucu fiyatlar 30 puan arttı ve kısa pozisyondakiler alım için birbirleriyle resmen yarışa girdi. Kapanış saatinde fiyat zirvedeydi. Tek yaptığım o son 20.000 balyayı satın almaktı.

Bir sonraki gün pazardı. Ancak pazartesi günü *Liverpool* borsasının *New York*'la eş değer olacak şekilde güne 20 puanlık bir yükselişle başlaması gerekiyordu. Bunun yerine 50 puanlık bir yükselişle başladı. Yani *New York*'taki artışı %100 den fazla bir oranda geçmişti. O borsadaki yükselişle bir ilgim yoktu. Bu bana çıkarımlarımın doğru olduğunu ve doğru şekilde en az direnç çizgisi yönünde işlem yaptığımı gösteriyordu. Aynı zamanda o an elimde kurtulmam gereken yüklü miktarda pamuk olduğu gerçeğini de göz ardı etmemeliydim. Belli bir sınırın üstündeki satışlarla borsa o an keskin bir yükseliş ya da adım adım bir yükseliş yaşasa da borsanın bunu öyle hemen sindirmesi mümkün olmayabiliyordu.

Elbette *Liverpool* borsasından gelen haberler bizim borsayı çıldırtmıştı. Fiyatlar yükseldikçe piyasadaki temmuz pamuğunun azaldığını fark ettim. Elimdeki pamuğu ne olursa olsun satmıyordum. O pazartesi günü borsada düşüş bekleyenlerin heyecanlı ama bir o kadar da mutsuz geçirdikleri bir gün olmuştu. Ama her şeye rağmen ortada bir panik havası yoktu, insanlar hisse alıp da kısa pozisyonlarını kapama adına bir izdiham yaratmıyorlardı. Benim ise elimde tam 140.000 balya pamuğu vardı ve bunları borsada eritmem gerekiyordu.

Salı gününün sabahı ofisime doğru yürürken ofisin girişinde bir arkadaşıma rastladım.

"Bu sabah *World*'de çıkan haber ne olay ama," dedi gülümseyerek.

"Hangi haber?" diye sordum.

"Ne? Sen şimdi bana hâlâ haberi görmediğini mi söylüyorsun?"

"Genelde *World* okumam, bakmadım. Ne haberiymiş bu?"

"Seninle ilgili. Haberde senin bilerek temmuz pamuğunu köşeye sıkıştırıp fiyatı yüksek tuttuğundan bahsediyor."

"Görmedim," diyerek yanından ayrıldım. Bana inanıp inanmadığını bilmiyordum ama muhtemelen benim haberi doğrulamadan ya da yalanlamadan çekip gitmemi düşüncesizlik olarak görmüştür.

Ofise girince gazetenin o sayfasını görmek için bir *World* almalarını söyledim. Gerçekten de haber gazetenin manşetinde yerini almıştı, başlığı şöyleydi.

TEMMUZ PAMUĞU PİYASASI LARRY LIVINSTON TARAFINDAN KÖŞEYE SIKIŞTIRILDI

Bu haberin anında borsayı etkileyeceğini biliyordum. Üzerinde iyice düşünüp de elimdeki bu 140.000 balya pamuğu satmak için özel bir plan yapsaydım bu kadar başarılı olmazdı. Bundan daha iyi bir yol bulamazdım. Bu haber ülkedeki herkes tarafından *World*'den ya da *World*'den alıntı yapan diğer gazetelerden bir şekilde okunmuştu. Büyük ihtimal Avrupa'ya da telgrafla iletilmişti. *Liverpool* borsasındaki fiyatların artış sebebi şimdi ortaya çıkmıştı. Borsa delirmişti. Böyle bir haber karşında buna şaşmamak gerekirdi.

Elbette şimdi *New York*'un ne yapacağını ve benim de ne yapmam gerektiğini biliyordum. Buradaki borsanın açılış saati sabah 10'du. Saat 10.10'da tüm pamuk stokumu

elimden çıkarmıştım. 140.000 balya pamuğumun hepsini satmıştım. Çoğunu da günün en yüksek fiyatlarından satmıştım. Hiç çaba göstermeme gerek kalmadan piyasadaki pazar kendiliğinden ortaya çıkmıştı. Ben hemen önüme çıkan bu fırsatı sonuna kadar değerlendirdim. Başka ne yapabilirdim ki?

Bir şekilde sıyrılmak için üzerine onca düşündüğüm sorun, birdenbire kendiliğinden çözülmüştü. *World* benim hakkımdaki o haberi yayımlamasaydı kâğıt üzerindeki kârlarımın çoğunu kaybetmeyi göze almadan o pamuklardan kurtulamazdım. Fiyatı düşürmeden 140.000 balya temmuz pamuğu satmak benim gücümün ötesinde bir şeydi. Ama sağ olsun *World* bunu benim yerime güzelce halletmişti.

World neden böyle bir haber yaptı bilemiyorum. Hiçbir zaman da bilemedim. Sanırım haberi yapan, pamuk piyasasında işlem yapan bir arkadaşından benimle ilgili bir tüyo almıştı ve bunun haber değerinin olduğunu düşünüp hemen diğer gazetelerden önce yayımlatmak istemişti. Ben ne onu tanıyordum ne de *World*'deki herhangi birini. Hatta sabah 9'a kadar o haberin gazetede çıktığından bile haberim yoktu, arkadaşım söylemeseydi de muhtemelen öğrenmezdim.

Haber basılmasaydı ben o kadar kolay şekilde pazar oluşturup da onca pamuğu elimden çıkaramazdım. Büyük hacimde alım satımın sıkıntısı da buydu işte. Elindekileri kimse bilmeden sessizce satamazsın. Dilediğin zaman ya da satış için en uygun anın geldiğini düşündüğün zaman öyle hemen satışa başlayamazsın. Ancak borsanın satışlarınızı kaldırabilecek düzeye ulaşmasını bekleyip o zaman satış yapabilirsiniz. Bu fırsatı kaçırmak da size milyon dolarlara mal olabilir. Kararsızlığa kapılamazsınız. Kapılırsanız kaybedersiniz. Ayrıca rekabetçi alımlarınızla borsada

düşüş beklentisinde olanları şaşırtıp fiyatları da yükseltemezsiniz, o zaman da borsanın elinizdekileri eritmesi için gereken kapasiteyi azaltırsınız. Bunun yanında fırsatı öyle görür görmez algılamanız da zannedildiği kadar kolay değildir. İnsan her an başına konan talih kuşunu yakalamak için tetikte ve uyanık olmalıdır.

Elbette başıma gelen bu şanslı kazayı öyle herkese anlatmadım. Bilirsiniz, sonuçta bu tür kazalar sonucu çok miktarda para kazanan insanlar, her yerde olduğu gibi *Wall Street*'te de şüphe uyandırır. Bu kaza sizin zarar etmenizle sonuçlanıyorsa o zaman işler değişir, insanlar bu sefer buna kaza demek yerine bencilliğinizin ya da açgözlülüğünüzün mantıksal bir sonucu derler. Kâr ettiğinizde ise bu yaptığınıza vurgun derler ve vurdumduymazlığın nasıl da prim yaptığından, oysa sürekli sakınarak ve temkinli adım atmanın nasıl da kaybettirdiğinden dem vururlar.

Kendi akılsızlıkları yüzünden kısa pozisyona girip zarar eden bazı kötü niyetli insanlar benim bu planı özellikle yaptığımı düşünüyorlardı. Böyle düşünen başkaları da vardı.

Bir iki gün sonra pamuk piyasasının dünya çapında isim yapmış borsacılarından biriyle karşılaştım. Bana, "Bu yaptığın, kesinlikle bugüne kadarki en kurnaz hamlendi *Livingston*." dedi. "O 140.000 balya pamuğunu satarken ne kadar para kaybedeceğini merak ediyordum. Borsanın 50.000-60.000 balyadan fazlasını kaldıramayacağını sen de biliyordun, sonrasında mutlaka zarar ederdin. Kâğıt üstündeki kârlarına zarar vermeden bu işten nasıl paçayı kurtaracağını düşünüyordum ama sen benim hiç aklıma bile gelmeyen muazzam bir planla bu işten sıyrıldın."

"Benim bu işle hiç ilgim yoktu," dedim olabildiğince içten bir şekilde.

O ise bana inanmayarak "Çok iyi plandı evlat. Kesinlikle çok iyiydi! Bu kadar mütevazı davranmana gerek yok!" diyerek sözlerini tekrarladı.

Bu olaydan sonra adım bazı gazete sayfalarında "Pamuk Kralı" olarak anılmaya başladı. Ama aslında bu tacı hak etmiyordum. Amerika'da kimsenin *World* manşetlerini satın alıp böylesi bir haber yayımlatacak kadar parası ya da araya sokacak tanıdığı bazı adamları olamayacağını söylememe bile gerek yok. Ancak işte o zamanlar bu olay sayesinde hak edilmemiş bir üne kavuşmuştum.

Fakat bu olayı size anlatmamın sebebi; hak edilmemiş taçlarla ortada dolaşan yatırımcılara ahlak dersi vermek için ya da nereden, nasıl geldiği önemli olmaksızın gelen fırsatı değerlendirmenin önemini vurgulamak için değildi. Amacım sadece temmuz pamuğuyla yaptığım işlemlerden sonra hakkımda gazetede çıkan haberin aslını astarını anlatmaktı. Bir de o gün hakkımdaki o haber gazetede çıkmasaydı *Percy Thomas* denilen o olağanüstü adamla asla tanışamazdım.

12. BÖLÜM

Temmuz pamuğu işlemlerimi umduğumun ötesinde bir başarıyla kapamamın üzerinden fazla uzun bir süre geçmemişti ki postayla görüşme talebi içeren bir mektup aldım. Gönderen, *Percy Thomas*'tı. Tabii ki ona hemen olumlu cevabımı içeren karşı bir mektup yazıp gönderdim, istediği an onu ofisimde ağırlamaktan memnuniyet duyacağımı belirttim. Bir sonraki gün çıkıp geldi.

Uzun süredir ona hayranlık duyuyordum. Pamuk yetiştiriciliğiyle, alım satımıyla ilgilenen herkes bir şekilde onun adını duymuştu. Bu ülkede olduğu kadar Avrupa borsasından da insanlar *Percy Thomas*'ın fikirlerinden söz edip benimle de paylaşırlardı.

Bir keresinde İsviçre'nin bir tatil beldesinde Mısır'da pamuk yetiştiriciliğiyle ilgilenen Kahireli bir bankerle konuşuyorduk. *New York*'lu olduğumdan bahsedince bana hemen *Percy Thomas*'ı sordu, onun borsa hakkında yazdığı raporları hiç kaçırmadan düzenli bir şekilde okuduğundan bahsetti.

Ben *Thomas*'ın her zaman işlerini bilimsellikle yürüttüğünü düşünürdüm. Bana göre o gerçek bir spekülatördü; vizyon sahibi, savaşçı cesaretine sahip, inanılmaz bilgili ve pamuk piyasasındaki alım satıma hem teoride hem pratikte hâkim olan biriydi. Başkalarıyla fikir alışverişinde bulunmayı, onların teorilerini ve soyutlamalarını dinlemeyi severdi. Bunca yıldır pamuk alıp satıp çok miktarda para kazanıp kaybettiğinden dolayı pamuk piyasasını ve tanı-

masa bile pamuk piyasasında işlem yapan yatırımcıların psikolojilerini iyi bilirdi.

Thomas, Sheldon & Thomas Menkul Kıymetler Borsası ofisinin batmasından sonra yola yalnız devam etmişti. İki yıl içinde de borçsuz bir şekilde piyasaya geri dönmüştü. *Sun* gazetesinde onun toparlanır toparlanmaz kuruşuna kadar tüm borcunu ödediği ve elinde kalan bir milyon dolarını en iyi şekilde değerlendirmek için kendisine destek olabilecek, onun adına araştırma yapacak bir uzmanla çalışmaya başladığı yazıyordu. Bu uzman piyasadaki varlıkları ve çeşitli şirketlerin borsa raporlarını inceledikten sonra *Thomas*'a *Delaware & Hudson* hisselerini almasını tavsiye etmişti.

Milyonlarca dolar kaybedip sonrasında daha fazlasıyla piyasaya dönen *Thomas* mart pamuğuyla yaptığı işlemler yüzünden yeniden meteliksiz kalmıştı. Benimle görüşmeye geldiği sırada boşa harcayacak vakti kalmamıştı. Bana birlikte bir iş yapmayı teklif etti. Borsayla ilgili bir bilgi edinir edinmez halkla paylaşmadan önce gelip direkt benimle paylaşmayı, karşılığında da benim onun adına alım satım yapmamı önerdi. Benim onda olmayan özel bir yeteneğe sahip olduğumu düşünüyordu.

Bu teklifine birkaç nedenden ötürü sıcak bakmadım. Ona dürüstçe bu ikili işleri fazla beceremediğimi ve açıkçası ilgimi de çekmediğini söyledim. Ancak o bizim mükemmel bir ikili olacağımız konusunda diretince ben de alım satım konusunda başka insanları etkilemek istemediğimi açıkça ifade ettim.

"Kendimi kandırdığımda bunun acısını sadece ben çeker, faturasını da ben öderim. Karşıma beklenmedik ödemeler çıkmaz ve beklenmedik sıkıntılar yaşamam. Ben kendi isteğimle bu oyunda tek tabanca takılıyorum ve

bana göre bu çok daha akıllıca ve ucuz bir yöntem. Ben kendi aklımı; hiç görmediğim, adlarını bile bilmediğim, aramızda fikir alışverişi olmayan yatırımcıların aklıyla yarıştırmaktan zevk alıyorum. Kâr ettiğimde bunu kendi fikirlerime dayanarak yaparım. Bu fikirleri de başkalarına dayatmam. Diğer türlü parayı kendim kazanmış sayamam. Teklifinizle maalesef ilgilenmediğimi söylemek isterim çünkü ben sadece yalnız ve kendi yöntemlerimle oyun oynamakla ilgilenirim."

Böyle hissettiğim için üzgün olduğunu söyledi ve teklifini reddetmekle hata yaptığıma dair beni ikna etmeye çalıştı. Ancak ben fikirlerimde kararlıydım. Sonrası keyifli bir sohbetle devam etti. Ona borsaya güçlü bir şekilde döneceğinden emin olduğumu ve kendisine finansal destek sağlamama izin verirse bunun benim için bir ayrıcalık olacağını söyledim. Ancak o benden herhangi bir şekilde kredi kabul edemeyeceğini belirtti. Sonra konu benim temmuz pamuğu olaylarımdan açıldı, tüm olan biteni ona anlattım; bu işe nasıl başladığımdan, ne kadar pamuk satın aldığımdan, fiyatlardan ve diğer tüm detaylardan bahsettim. Biraz daha lafladıktan sonra da gitti.

Size önceden bir spekülatörün en büyük düşmanlarının kendi içinde olduğunu söylerken aslında aklımda kendi yaptığım hatalar vardı. Bir insan özgün bir zihne ve başkalarından bağımsız düşünme alışkanlığına sahip olsa da bazen kendini, kendi ikna edici kişilik yapısından koruyamadığını öğrendim. Her ne kadar açgözlülük, korku ve umut gibi bilinen spekülatif hastalıklara karşı bağışıklık kazansam da bazen ben de her sıradan insan gibi kolayca hataya düşebiliyordum.

O dönem özellikle gardımı almam gerektiğini düşünüyordum çünkü bir süre önce, insanın başkaları tarafın-

dan ne kadar kolay manipüle edildiğini, kendi kararlarının ve hatta arzularının aksi yönünde hareket edebileceğini bizzat tecrübe ederek öğrenmiştim. Bu olay başıma *Harding*'in ofisinde gelmişti. Orada bana, kendime ait, borsa saatleri haricinde kimsenin izinsiz giremeyeceği bir oda ayarlamışlardı. Borsada oynarken rahatsız edilmekten hoşlanmıyordum, çok büyük hacimli işlemler yapıyordum ve hesabımda da iyi para vardı. Bu yüzden oldukça iyi korunuyordum.

Bir gün borsanın kapanmasından hemen sonra birinin "İyi günler, Bay *Livingston*," diyerek yanıma yaklaştığını duydum.

Dönüp baktığımda otuz otuz beş yaş civarlarında görünen yüzü hiç de tanıdık gelmeyen bir adamla karşılaştım. İçeriye nasıl alındığını anlamamıştım ama buradaydı işte. Sanırım benimle çalıştığını söyleyerek içeri girmişti. Bir şey söylemeden konuşmasını başlamasını bekledim. Çok geçmeden "Sizinle *Walter Scott* işiyle ilgili görüşmek istemiştim," diyerek anlatmaya başladı.

Kitap satıyordu. Tavırları ya da konuşmaları o kadar ustaca görünmüyordu, keza dış görünüşü de öyle etkileyici değildi. Fakat çok sağlam bir kişiliği olduğu belliydi. Durmadan konuşuyor, bense onu dinlediğimi düşünüyordum. Ama ne hakkında konuştuğuyla ilgili hiçbir fikrim yoktu. O anda neden bahsettiğini anladığımı zannetmiyorum. Tek taraflı uzunca konuşmasını bitirdikten sonra bana dolma kalemiyle birlikte imzalamam için bir form uzattı, ben de boş bulunup öylesine imzaladım. Bu form, benim *Scott*'ın kitap setini 500 dolar karşılığında aldığımı beyan ediyordu.

Formu imzaladıktan hemen sonra aklım başıma geldi ama iş işten geçmişti. Adam formu alıp ceketinin cebine

çoktan koymuştu. O kitapları istemiyordum, onlar için odamda yerim bile yoktu. Hiç işime yarayacaklarını da zannetmiyordum. Üstelik verecek kimsem de yoktu. Yine de onları 500 dolara satın almayı kabul eden bir form imzalamıştım.

Para kazanıp kaybetmeye o kadar alışkınım ki ilk başta böyle şeyleri hata olarak görmem. Hatalarımı her zaman oyunun içinde ararım. Önce kendi sınırlarımı ve düşünce yapımı sorgularım. Ardından aynı hatayı ikinci kere yapmamaya çalışırım. Bana göre insanın hatalarını telafi etmesinin tek yolu, onları kendi lehine çevirmesidir.

Bana 500 dolara mal olan bir hata yapıp da esas sorunun nerede olduğunu tespit edemeyince bana kitap satan adama bakıp onu şöyle bir yeniden gözümde tarttım. Karşımda sanki kafamdan geçen düşünceleri okur gibi alttan alta gülümseyerek duruyordu! Ona bir şey söylememe gerek yoktu, ben daha bir şey anlatmadan neler söyleyeceğimi biliyor gibiydi. Ben de açıklama ve ön konuşma faslını geçip direkt ona şu soruyu yönelttim. "Bu 500 dolarlık sipariş karşılında ne kadar komisyon kazanıyorsunuz?"

Başını salladı. "Maalesef söyleyemem, üzgünüm."

"Söyleyin lütfen, ne kadar kazanıyorsunuz?" diye ısrar ettim.

"Üçte bir oranında ama aslında bunu size söylememem gerekiyordu."

"500 doların üçte biri 166,66 dolar eder. Gel ben sana 200 dolar nakit vereyim, sen de bana o cebindeki imzaladığım formu ver," diyerek cebimden parayı çıkardım.

"Yapamam, size söylemiştim," diye yanıt verdi.

"Tüm müşterileriniz size aynı teklifle gelir mi?" diye sordum.

"Hayır," diye cevap verdi.

"Ama size böyle bir teklifte bulunacağımdan emin gibiydiniz?"

"Çünkü sadece sizin tarzınızdaki iş adamları bunu yapar. Siz kaybetmeyi iyi bilen birinci sınıf bir iş adamısınız. Teklifinize minnettarım ama kabul edemem."

"Peki söyleyin o hâlde, neden alacağınızdan komisyondan daha fazlasını kazanmak ilginizi çekmiyor?"

"Aslında öyle değil, ben sadece komisyon için bu işle uğraşmıyorum."

"Neden uğraşıyorsunuz?"

"Hem komisyon hem de rekor kırmak için."

"Ne rekoru?"

"Kendi rekorum."

"Nereye varmak istiyorsun çözemedim?"

"Siz sadece para kazanmak için mi çalışıyorsunuz?"

"Evet."

"Hayır," dedi kafasını sallayarak. "Hayır, sadece para için çalışmıyorsunuz. Yoksa işinizi yaparken bu kadar zevkle çalışmazdınız. Siz sadece hesabına birkaç kuruş daha eklemek için çalışan insanlardan değilsiniz ve *Wall Street*'te bulunma amacınız da kesinlikle kolay para kazanmak değil. Sizin zevk aldığınız şeyler daha farklı. Tıpkı benim gibi."

Onunla tartışmak yerine ona başka bir soru yönelttim. "Peki siz bu işin hangi yönlerinden zevk alıyorsunuz?"

"Şey, aslında bilirsiniz hepimizin bir zaafı vardır," diyerek ağzındaki baklayı çıkardı.

"Zaafınız nedir?"

"Gurur."

"E, tamam işte, formu imzalatarak zaten işinizde başarılı olduğunuzu gösterdiniz. Yaptığınızla gururlanabilirsiniz. Ben de şimdi o imzaladığım kontratı tekrar iptal edip

yerine size on dakikalık iş için 200 dolar vermek istiyorum. Bu gururunuzu okşamaya yetmez mi?"

"Hayır, *Wall Street*'te çalışıp da aylardır bir tek satış bile yapamayanlar var. Suçu da ürünlerin ya da satış yaptıkları bölgenin üzerine atıyorlar. Ofis de suçun ürünlerde ya da bölgede değil de onların pazarlamacılık anlayışında olduğunu kanıtlamak için beni buraya gönderdi. Onlar %25'lik komisyonla çalışıyordu. Ben *Cleveland*'daydım ve iki hafta içinde tam 82 kitap seti sattım. Buraya yalnızca çalışanlardan kitap almayan insanlara kitap satmak için değil aynı zamanda onların bir yolunu bulup da görüşemeyeceği insanlara kitap satmak için de geldim. Bana %33,3'lük komisyon vermelerinin nedeni de bu."

"Çok garip, bana o seti nasıl sattığınızı hâlâ aklım almıyor."

Teselli edercesine "Neden ki?" dedi. "Ben zamanında *J. P. Morgan*'a bile satış yaptım."

"Hadi canım, şaka yapıyor olmalısın."

Söylediğime sinirlenmedi. Sadece "Gerçekten, doğru söylüyorum," diyerek yanıt verdi.

"Elinde sadece güzel baskıları değil aynı zamanda bazı romanların orijinal el yazması hâlleri de olan *J. P. Morgan*'a, *Walter Scott*'ın kitap setini sattınız demek ha!?"

"Evet, işte bu da kendi imzası," dedi ve cebinden üzerinde *J. P. Morgan*'ın imzalı bir kontrat çıkarıp gösterdi. Belki de bu imza ona ait değildi ama o an için bende hiç şüphe bile uyandırmadı.

Nasıl olsa cebinde bana ait bir kontrat da vardı, doğru söylüyor olabilirdi. Daha fazla merakıma dayanamayıp sordum. "Peki kütüphanecisini nasıl atlattınız?"

"Kütüphaneciyi görmedim bile. Direkt *Morgan*'ın ofisinde, kendisiyle yüz yüze görüştüm."

"Yok artık!" dedim. Herkes Bay *Morgan*'ın özel ofisine öyle elini kolunu sallayarak girmenin, Beyaz Saray'a elinde alarmlı bombayla girmekten daha zor olduğunu bilirdi.

"Evet, gerçekten," diye tekrar etti.

"Fakat ofisine nasıl girdiniz?"

"Sizin ofisinize nasıl girdim?" diyerek yapıştırdı cevabı.

"Bilmem, onu siz söyleyin."

"*Morgan*'ın ofisine nasıl girdiysem sizin ofisinize de o şekilde girdim. Kapıda nöbet tutan görevliyle konuşup ikna ettim. Ayrıca kontratı da *Morgan*'a nasıl imzalattıysam size de aynı şekilde imzalattım. İmza atarken kitap aldığınızı bile bilmiyordunuz. Sadece size uzattığım kalemi alıp size söylediğim yeri imzaladınız. O da sizin yaptığınızı yaptı işte."

"Peki, bu imza gerçekten *Morgan*'a mı ait?"

Şüphelenmemin üzerinden üç dakika geçtikten sonra cevap verdi.

"Tabii ki! Çocukluktan, okuma yazma öğrendiğinden bu yana kullandığı imza."

"Hepsi bu kadar mı?"

"Bu kadar, her zaman ne yaptığımı iyi bilirim. Benim sırrım da budur. Size tekrar teşekkür ederim Bay *Livingston*, iyi günler diliyorum," dedikten sonra arkasını dönüp uzaklaştı.

"Bir dakika," dedim onu durdurmak için. "Ne olursa olsun benim üzerimden 200 dolar kazanmalısınız. Kendimi borçlu hissettim."

35 dolar uzattım. Kafasını sallayıp parayı reddetti. "Hayır, bunu kabul edemem ama şunu yapabilirim."

Cebinden imzaladığım formu çıkarıp gözümün önünde yırttı.

Ben de karşılık olarak cebimden 200 dolar çıkarıp tekrar uzattım ancak yine kafasını salladı.

"Bunu kastetmemiş miydiniz?"

"Hayır."

"O hâlde neden kontratımı çıkarıp yırttınız?"

"Çünkü hiç sızlanmadınız, yerinizde ben olsaydım ben de sizin gibi yapardım."

"Ancak ben size kendi isteğimle, içimden gelerek 200 dolar teklif ettim."

"Evet, farkındayım ama para her şey değildir."

Sesindeki tondan sanki başka bir şeyler istediğini sezmiştim. "Haklısın, para her şey değildir. Peki sizin için başka ne yapabilirim?"

"Sizden de hiçbir şey kaçmıyor, değil mi? Gerçekten benim için bir şey yapmak ister misiniz?"

"Evet, isterim ama tabii ki aklınızdan ne geçirdiğinize bağlı."

"Beni *Ed Harding*'in ofisine götürüp onunla yalnızca üç dakika baş başa görüşmemizi sağlayabilir misiniz?"

Kafamı olumlu anlamda salladım. "O benim çok yakın dostumdur."

"Bu adam elli yaşında ve bir hisse senedi brokeri," dedi kitap satıcısı. Kesinlikle haklıydı, onu alıp *Ed*'in ofisine götürdüm. Sonrasında ne yaşandığını bilmiyordum. Ancak aradan birkaç hafta geçtikten sonra *Sixth Avenue L* treninde, o kitap satıcısıyla karşılaştım. Beni görünce şapkasını çıkararak kibarca selam verdi, ben de kafamı sallayarak selamına karşılık verdim. Yanıma gelip "Nasılsınız, Bay *Livingston*? Bay *Harding* nasıl?" diye sordu.

"Gayet iyi. Bir şey mi oldu aranızda?" Bana bir şey anlatmak istediğini hissettim.

"Geçen beni onunla görüştürmek için ofisine götürdüğünüzde, ona 2.000 dolarlık kitap satmıştım da."

"Bana bununla ilgili hiçbir şey söylemedi."

"Hayır, zaten bu tür insanlar böyle şeyleri pek anlatmaz."

"Ne tür insanlar?"

"Hata yapmak onlara göre kötü bir şey olduğu için asla hata yapmayan türden insanlar. Bu tür insanlar her zaman ne istediklerinden emindirler ve kimse onu aksine ikna edemez. Ben bu tür insanlarla evimi geçindirebiliyorum. Bana iyilikle karşılık verdiniz Bay *Livingston*. Gerçi bana vermek için nazikçe direttiğiniz o 200 doları reddederken tam da böyle olmasını umuyordum."

"Peki ya Bay *Harding* sizden kitap almasaydı?"

"Ah, ama alacağını biliyordum. Onun ne tür bir insan olduğunu araştırıp öğrenmiştim. Ona kitap satmak benim için çocuk oyuncağıydı."

"Tamam ama ya almasaydı?" diye ısrar ettim.

"O zaman sizin ofisinize tekrar dönüp mutlaka size bir şeyler satardım. İyi günler Bay *Livingston*. Şimdi belediye başkanıyla görüşmeye gideceğim de," dedikten sonra Park Place istasyonunda inmek üzere ayağa kalktı.

"Umarım ona on set satarsınız," dedim ona kapıya yaklaşırken. Ne de olsa başkan cömert bir insandı.

"Ben de cumhuriyetçiyim zaten," dedi ve çok ağır adımlarla hiç acelesi yokmuş gibi trenden indi. Sanki tren de onun inmesini bekliyordu.

Bu olayı size ayrıntılı şekilde anlattım çünkü birinin beni etkileyerek, bana isteğim dışında bir şeyi satın aldırabileceğine örnek vermek istedim. Bana bunu yaptırabilen ilk insandı o. İkinci defa böyle bir şeyi asla yaşamamam gerekir ama eminim yaşayacağım. Dünyada her zaman böyle tipler ve insanın da her zaman bu tiplere karşı savunmasız olduğu durumlar olacak.

O gün *Percy Thomas*'ın birlikte iş yapma teklifini kibar ama kesin bir dille geri çevirdikten sonra ofisimden ayrıldığında bir daha asla iş için yollarımızın kesişeceğini düşünmezdim. Hatta onu bir kere daha görebileceğimden bile emin değildim. Ancak olayın hemen ertesi gün bana finansal destek konusunda yardım teklifinde bulunduğum için teşekkür mektubu yazarak beni kendi ofisine davet ettiğini de belirtti. Davetine olumlu cevap yazınca bana tekrar karşı bir mektup yazdı ve ben de bir gün kalkıp ofisine gittim.

Onunla yeniden görüşmeyi çok istiyordum. Konuşurken onu dinlemek bana her zaman zevk vermiştir ve bilgisiyle insanı şaşırtır. Bilgisini aktarırken de bunu öyle ilginç yollarla yapar ki etkilenmemek mümkün değildir.

Neyse, o gün ofisinde birçok şey hakkında konuştuk. Çok okuyan, çok fazla şey hakkında bilgi sahibi olan, üstelik bu bilgisini ilginç genellemelerle süsleyerek anlatabilen bir insan olduğu için sohbet akıp geçti. Bilgece konuşması o kadar etkileyiciydi ki onun kendine has bir ikna etme özelliği olduğunu hemen anlardınız. Onun bu özelliğini samimiyetsiz bulan, onu birçok şeyle suçlayan insanlar da vardı ama bence karşısındakini kolayca ikna edebilmesi, söylediği şeye önce kendisinin inanması ve ikna olmasıyla ilgili olabilirdi.

Elbette borsa hakkında da uzun uzun konuştuk. Ben pamuk fiyatlarının düşeceğine inanıyordum, o ise artacağına… Artış için bir sebep olduğunu düşünmüyordum, o ise öyle düşünmüyordu. Bana o kadar çok olgu ve rakamlarla geldi ki sonunda onun haklı olduğuna kanaat getirmem gerekirdi ama bir türlü ikna olamıyordum. Bana sunduğu bulguları çürütecek kadar elimde kanıt yoktu ama savunduğum şeye olan inancımı sarsacak güçte olduklarını da

düşünmüyordum. Ancak o bu düşüncelerinde ısrarcıydı, ben de gazete ve günlük dergilerdeki ekonomi haberlerini okudukça kendi bildiklerimden şüphe duymaya başlamıştım. Bunun anlamı borsayı artık kendi gözlerimle görememem demekti. Bir insanı kendi inandıklarının aksine ikna etmek çok kolay bir şey değildir, ama insan bir süre sonra belirsizlik ve şüpheye düşebilir ki bu daha kötüdür çünkü o zaman güvenle, kafası rahat bir şekilde alım satım yapamaz.

Kafamın tamamen karmakarışık olduğunu söyleyememem ama dengemi kaybettiğimi, daha doğrusu artık kendi kendime düşünemediğimi söyleyebilirim. Size sonrasında bana çok pahalıya mal olacak ruh hâline nasıl geldiğimi detaylı şekilde adım adım anlatamam. Ama sanırım bu ruh hâline bürünmemin sebebi, *Thomas*'ın önüme sunduğu tamamen kendisine ait bulgu ve rakamların doğruluğundan emin olması ve benim de kendime ait değil de ortak görüşe uygun hesaplamalarımın doğruluğundan emin olmamamdı. Güneyde onun için çalışan on bin muhabirinin güvenilirliği üzerinde ısrarla duruyordu. Sonunda ben de koşulları onun gibi yorumlamaya başlamıştım çünkü ikimiz de aynı kitabın aynı sayfasını okuyorduk ama birbirimizden farkımız kitabı okumam için önüme koyanın kendisi olmasıydı. Zeki bir insandı. Onun doğrularını bir kere kabul edince hâliyle bu doğrulardan yola çıkarak vardığım sonuçlar da onun vardığı sonuçlarla aynı oluyordu.

Bana pamuk piyasasını anlatamaya başladığında benim fikrim fiyatların düşeceği yönündeydi, üstelik o zaman borsada kısa pozisyona girmiştim. Ancak onun öne sürdüğü doğruları kabul etmeye başladıkça önceki pozisyonumu yanlış bilgiler üzerine kurduğumdan korkmaya başlamıştım. Hâl böyle olunca da pozisyonumu değiştirmem gerektiği sonucuna varmıştım. *Thomas*'ın beni yanlış

düşündüğüme ikna edince de sadece kısa pozisyonlarımı kapatmakla kalmamış, üstüne hisse alıp uzun pozisyona girmiştim. Benim zihnim bu şekilde çalışır. Hayatım boyunca hisse senedi ve ham madde alıp sattım. Borsanın düşeceğine inanmıyorsam o zaman otomatikman mutlaka yükseleceğini düşünürüm. Yükseleceğini düşünüyorsam da alım yaparım. *Palm Beach*'teki arkadaşımın eskiden bana söylediği *Pat Hearne*'in sözünde de olduğu gibi, "Yarış bitmeden sonucu söyleyemezdim." Borsada yanılıp yanılmadığımı ancak brokerlerimin ay sonundaki raporlarından anlayabilirdim.

Neyse, pamuk satın almaya başladım ve çok kısa zaman sonra her zamanki sınırıma, yani 60.000 balyaya ulaşmıştım. Şüphesiz bu kariyerimin en ahmakça yapılmış hamlesi olmuştu. Sonunda başarısız olma pahasına bile olsa kendi gözlem ve çıkarımlarıma göre hareket edip kendi oyunumu oynayacağım yerde, bir başkasının oyununu oynamıştım. Sonucunda da cezasını çektim. Hem borsanın boğa sezonuna gireceğini düşünmememe rağmen alım yapmıştım hem de alımlarımı önceden olduğu gibi kendi deneyimlediğim yönteme uygun olarak yapmamıştım. Doğru şekilde alıp satmıyordum. *Thomas*'ı dinleyerek hayatımın hatasını yapmıştım.

Borsada işler düşündüğüm gibi gitmiyordu. Pozisyonumdan emin olduğumda hiçbir şekilde korkuya kapılıp sabırsızca davranmazdım. Ancak borsa *Thomas*'ın iddia ettiği şekilde davranmıyordu. İlk düğmeyi yanlış iliklemiştim, hâliyle sonraki düğmeler de yanlış iliklenmişti ve bu da beni felakete sürüklemişti. Aslında zararın neresinden dönsem kârdır deyip kaybetmeye başladıktan sonra çekilebilirdim ancak onun yerine hisselerimi elimde tutmaya devam ettim. Bu oyun stili benim doğama ve alım satım

prensiplerime tamamen aykırıydı. Daha çocuk yaşlarda *bucket shop*'larda oynarken bile daha akıllıca hareket ettiğimi düşünüyordum. Ancak şimdi kendim gibi değildim, *Thomas* gibi hareket ediyordum.

Şimdi sadece elimde yüklü miktarda buğday değil pamuk da vardı. Buğdayda her şey yolunda gidiyordu ve bana adamakıllı kâr sağlamıştı. Pamuk fiyatını artırma çabalarım sonucunda elimdeki pamuk 150.000 balyaya yaklaşmıştı. Bu kez kendimi çok iyi hissettiğimi söyleyemezdim. Bunu hatalarıma bahane sunmak için söylemiyorum ama gerçekten de kötü hissediyordum. Hatta o ara biraz kafamı dinlemek için *Bayshore*'a gittimi hatırlıyorum.

Bayshore'de düşünme fırsatı buldum. Bana göre fazla ağır bir yükün altına girdiğimi fark ettim. Genelde borsada oyun oynarken fazla çekingen davranmam ama bu sefer gittikçe gerildim ve bu da beni yükümü hafifletmeye sevk etti. Bunun için de elimdeki pamuktan ya da buğdaydan kurtulacaktım.

On iki on dört yıllık hisse senedi ve ham madde alım satımı tecrübesiyle borsayı benim kadar iyi bilen biri için tutup yapılacak en yanlış şeyi yaptım. Bana zarar ettiren pamuk dururken gidip kâr ettiğim buğdayı sattım. Evet aptalca bir hamle olduğunu kabul ediyorum ama yükümü hafifletmek için bir şey söylemem gerekirse bu hamle benim değil *Thomas*'ın fikriydi. Tüm spekülatif hataların içinde en büyüğü, kaybedilmiş bir oyunu görmezden gelip de bile bile oyuna devam etmektir. Bu sözün ne kadar doğru olduğunu, pamukta yaptığım hamleler bana kısa süre içinde kanıtlamıştı. Bana zarar ettiren hamleden yol yakınken dönmem gerekirdi. Her ne kadar yapmam gerekeni bilsem de tam tersini yaptığım için bugün bile kendime hayret ediyorum.

Tüm buğdayımı elimden çıkarıp kendi ellerimle kârımı kesmiştim. Ben hepsini sattıktan sonra buğdayın fiyatı kile başına 20 sent yükseldi. Buğdayımı elimde tutsaydım yaklaşık sekiz milyon dolar kâr edebilirdim. Kâr pozisyonumu bozduğum yetmiyormuş gibi bir de üstüne daha fazla pamuk aldım!

Her gün giderek daha fazla pamuk aldığımı hatırlıyorum. Neden mi? Fiyatın düşmesini engellemek için! Aptallığın daniskası değil de ne bu? Sonunda kaybedeceğimi bile bile sürekli para yatırmaya, pamuk satın almaya devam ediyordum. Brokerlerim ve yakın arkadaşlarım da bu yaptığıma anlam veremiyordu ki şu gün olmuş hâlâ konuşurlar. Tabii ki durum farklı sonuçlansaydı ne derlerdi merak ediyorum. Birçok kere *Percy Thomas*'ın mükemmel analizlerine fazla güvenmemem konusunda uyarılmıştım ama ben hiçbirine kulak asmadan fiyat düşmesin diye pamuk almaya devam etmiştim. Hatta *Liverpool* borsasında bile pamuk alımı yapıyordum. Ne yaptığımı fark edip de aklım başıma gelene kadar elimde tam 440.000 balya pamuk birikmişti. Her şey için çok geç olduktan sonra da elimdeki pamuğun hepsini sattım.

Ham madde ve hisse senetlerinden kazandığım toplam paramın neredeyse tamamını bu pamuk işinde batırdım. Tamamen sıfırlanmamıştım belki ama parlak zekâlı arkadaşım *Percy Thomas*'la tanışmadan önce milyon dolarla ifade edilen sermayem artık birkaç yüz binle sınırlanmıştı. Benim gibi bugüne kadar elde ettiği deneyim ve gözlemlerden elde ettiği kurallarla başarıyı yakalayan birinin, bunları durduk yere hiçe sayması akıl alır gibi değildi.

İnsanın böyle durduk yere aptalca hatalar yapabileceğini görmek bana iyi bir ders oldu. Etkileyici kişiliğiyle ve zekice yaptığı ikna edici konuşmalarıyla insanı yanlış yola

sürükleyebilen birinin, bir yatırımcının en büyük düşmanı olduğunu öğrenmem bana milyonlarca dolara mal olan ikinci büyük dersti. Bu dersi bunca para kaybetmeden de alabilirdim ama bilirsiniz işte kader her zaman ders ücretini sizin belirlemenize izin vermez. O size direkt dersini verip ne olursa olsun ödemeniz gereken faturayı önünüze koyar. Neyse, bazen ne kadar aptalca hareket edebileceğimi öğrendikten sonra hayatımın o sayfasını ve *Percy Thomas* defterini tamamen kapattım.

Sermayemin onda dokuzu yok olup gitmişti. Milyonerliğim bir yıldan kısa sürmüştü. Ben o milyonları zekâmla ve şansımın da yardımıyla kazanmıştım. Kaybederken de tam tersi olmuştu. İki teknemi de sattım ve hayat standartlarımı bir hayli düşürmek zorunda kaldım.

Ancak başıma gelenler bu kadarla sınırlı kalmadı. Şans benden yana değildi. Önce başımdan bir hastalık geçti, ardından 200.000 dolar civarı nakit paraya sıkıştım. Birkaç ay önce bu miktar benim için hiçbir şeydi. Şimdi ise yalnızca milyon dolarlık servetimden kalan paramın tamamını ifade ediyordu. Bu parayı bir şekilde bir yerden bulmam gerekiyordu ama nereden? Brokerlerimdeki hesabımda kalan paradan harcamak istemiyordum çünkü öyle yaparsam geriye alım satım yapabilmem için hiç marjım kalmazdı ki bu marj da bana milyonlarımı hızlıca geri kazanabilmek adına her zamankinden çok gerekiyordu. Bu durumda aklıma gelen bir tek alternatif vardı, o da bu parayı borsadan geri kazanmaktı.

Düşünsenize, borsadan benim gibi para kazanmayı uman kaç tane müşteri, kaç tane komisyoncu firma vardır ki bunların yaşadığı kayıplar sayesinde *Wall Street* devamlı para kazanır. Borsadan para kazanmaya kararlı olanlar zamanla ellerinde ne varsa borsaya yatırırlar.

Bir kış mevsiminde, *Harding*'in ofisinde bir grup yüksekten uçan yatırımcı arasında bir mont furyasıdır gidiyordu. Hiç o kadar giyip de eskitemeyecekleri bir mont için 30.000-40.000 dolar vermeyi gözden çıkarıyorlardı. Bir gün o dönemde dünyaca ünlü bir yatırımcı üzerinde su samurundan yapılmış kürk mantoyla Borsa'ya geldi. O zamanlar, kürklerin değeri şimdiki gibi fırlayıp gitmeden önce adamın üzerindeki kürkün değeri yalnızca 10.000 dolar kadardı. Neyse, *Harding*'in ofisindeki müşterilerden biri olan *Bob Keown* ismindeki bir adam da kendisine astarı Rus samurundan yapılma bir kürk almaya karar vermişti. Fiyatını araştırınca onun da 10.000 dolar civarında olduğunu gördü.

Bir arkadaşı, "Bu fiyat çok fazla," diye karşı çıktı.

"Ah, haklısın!" diye onayladı *Bob Keown* tatlılıkla. "Neredeyse bir haftalık kazancım. Ama tabii ki siz bu değerli arkadaşınıza gösterdiğiniz sevginin küçük bir göstergesi olarak bu kürkü bana hediye etmek isterseniz seve seve kabul ederim. Bir cevap duyamıyorum? Hayır mı? Peki öyleyse, ne yapalım. Ben de o zaman borsadan kazandığım parayla satın alırım!"

"Neden bir samur kürk istiyorsun ki?" diye sordu *Ed Harding*.

"Benim ölçülerimde birinin bu kürkü güzel taşıyacağını düşünüyorum," dedi *Bob* ayak uçlarında yükselip kendini göstererek.

"Parasını nereden ödeyeceğim demiştin?" diye atıldı ofisin baştüyo avcısı *Jim Murphy*.

"Mantıklı bir geçici yatırımla *James*," diye cevap verdi *Bob. Murphy'nin* asıl niyetinin tüyo koparmak olduğunu biliyordu.

"Peki ne hissesi alacaksın?" diye sordu *Murphy* de.

"Yine her zamanki gibi yanılıyorsun dostum. Bu zamanda bir şey alınmaz. Aksine 5.000 çelik satacağım. En azından 10 puanlık düşüş bekliyorum. Ama ben başlangıçta 2,5 puan düşene kadar bekleyeceğim tabii ki. Böylesi daha temkinli olur, değil mi?"

"Birinden bir şey mi duydun?" diye sordu *Murphy* hevesle. Uzun boylu, zayıf, siyah saçlı bir adamdı ve sürekli fiyatları takip ederdi, öyle ki bir şey kaçırmamak için öğle yemeğine bile çıkmazdı.

"Bu palto şimdiye kadar aldıklarım arasından en üstüme uyanı olacak gibi geliyor," dedikten sonra *Bob, Harding*'e döndü. "*Ed*, rica etsem benim için 5.000 çelik hissesi satar mısın canım? Hem de bugün!"

Bob büyük oynamayı severdi ve arada sırada nükteli konuşurdu. Bu yolla herkese sinirlerinin ne kadar sağlam olduğunu gösterirdi. 5.000 hisse çelik sattıktan sonra hissenin değeri birden arttı. Göründüğünden daha akıllı biri olan *Bob*, daha fazla zarara uğramamak için kaybını 1,5 puanla sınırlandırıp işlemini kapattı. Ofise de *New York* havasının kürk giymek için fazla ılıman olduğunu söyledi. Hem zaten kürkleri sözde sağlıksız ve fazla gösterişli buluyordu. Herkes onunla alay etti. Ancak bu olayın üzerinden fazla süre geçmemişti ki içlerinden biri aynı kürkten almak için *Union Pacific* satın almaya başladı. O da 1.800 dolar kaybettikten sonra zaten kürklerin kadınlar için üretildiğini, sözde kendisi gibi mütevazı ve zeki bir beyefendiye yakışmayacağını geveledi.

Ondan sonra peş peşe herkes borsadan para kazanıp da o kürkten alabilmek için birbiriyle yarışa girdi. Bir gün ofisi kurtarmak için bari gidip o kürkü ben alayım dedim. Onlar da bana parasını borsadan çıkarmadan kürkü alırsam bunun adil olmayacağını söylediler. Önerimi şiddetle

destekleyen ise bir tek *Ed Harding* oldu. Böylece aynı günün öğleden sonrası o meşhur kürkü satın almak için mağazaya gittim. Mağaza ne dese beğenirsiniz. "Şikagolu bir adam son kalan kürkü de bir hafta önce satın aldı."

Bu anlattığım, bu tarz yaşanmış olaylara sadece bir örnekti. Zira bir otomobil, bir bilezik, bir tablo ya da bir motorlu tekne almak için para kazanmak uğruna borsa işine girip de para kaybetmeyen bir tek kişi bile bulmanız zordur. Borsanın, müşterilerine doğum günü hediyesi olarak vadettiği paraların toplamıyla dev bir hastane inşa edilebilir. Aslında, *Wall Street*'in tüm uğursuzlukları içindeki en yaygın ve en süregelen uğursuzluk, borsayı, dilediklerinizi ayağınıza seren bir dilek perisi olarak görmektir.

Tabii ki her uğursuzluğun bir kaynağı olduğu gibi bu uğursuzluğun çıkmasının da bir nedeni vardır. İnsan acil bir ihtiyacı için borsayı bir çıkar kapısı olarak görürse ne yapar? Elbette, önce içine bir umut seli doğar. Her şeyini kaybetme uğruna risk alıp kumar oynar. Normalde akıllıca spekülasyon yaparken alamayacağı riskleri gözü kapalı alır ve borsanın temel koşullarını iyice araştırdıktan sonra varacağı olguları yok sayar. Öncelikle hızlı para peşindedir. Beklemeye tahammülü yoktur. Borsa bir önce ona güler yüzünü göstermelidir. Açgözlü olmadığını, sadece ihtiyacı olan parayı istediğini söyleyerek kendiyle gururlanır. Kârını alır almaz çekileceğini, iki üç puanlık bir kâr yakalamanın ona yeterli olacağını ve şansının yüzde elli olduğunu söyleyerek kendini kandırır. Başlangıçta bu şekilde düşünüp de sonradan binlerce dolarını kaybeden çok insan tanıyorum, özellikle borsa yükselişe hazırlanırken hemen öncesinde yaşanan ani bir düşüşte. Borsada alım satımla kâr elde etmenin yolu kesinlikle bu değildir.

Bir hisse senedi spekülatörü olarak benim için de ka-

riyerimin bu en büyük aptallığı, bardağı taşıran son damla oldu. Beni yerle bir etti. Pamuktan arda kalan az bir parayı da kaybettim. Alıp satmaya devam ettikçe daha fazla battım. Ne olursa olsun borsanın eninde sonunda kaybettiklerimi telafi edeceğini düşüncesine saplandım. Ama görünürdeki tek son, kaynaklarımın sonuydu. Hem kendi brokerlerime hem de marj yatırmadan alıp satmama izin veren brokerlere borçlandım. Borçlanmakla kalmayıp üstüne uzun süre onlara borçlu kaldım.

13. BÖLÜM

Bir kez daha meteliksiz kalmıştım, evet bu kötüydü ancak daha kötüsü ne derseniz borsada attığım yanlış adımlardı. Hasta, sinirli ve üzgündüm. Oturup sakince düşünemiyordum. Yani bir spekülatörün en olmaması gereken ruh hâlindeydim. Her şey aleyhime işliyordu. Gerçekten de kaybettiğim doğru orantı kurma becerimi bir daha kazanamayacağımı düşünmeye başladım. Büyük oynamayı alışkanlık hâline getirdiğim için kendimi küçük paralarla nasıl oynanacağını bilmiyor gibi hissediyordum, oynarken doğru kararlar verip veremeyeceğimden endişeliydim. Elimde sadece söz gelimi yüz hisse varken kazanıp kaybetmek çok önemli bir mesele hâline gelecekti. Büyük hacimli işlemlerden doğru zamanlamayla büyük kârlar yakalamaya alışkındım ama küçük hacimli işlemlerle bunu yapabileceğimden emin değildim. Kendimi gerçekten savunmasız ve çaresiz hissediyordum.

Yine yerle bir olmuştum ve bu kez enkaz çok büyüktü. Hem borç batağındaydım hem de borsada hiç olmadığı kadar yanılmıştım. Onca başarı içinde geçen, onca düşüp tekrar daha sağlam ayağa kalktığım yıllardan sonra borsaya ilk başladığım *bucket shop* günlerimden de kötü duruma düşmüştüm. Hisse senedi spekülasyonu oyunu hakkında çok şey öğrenmiştim ama inşaların zayıf yönleri hakkında çok bir şey öğrendiğim söylenemezdi. Sonuçta zihin, makine gibi her zaman aynı performansta çalışmıyordu. Ben de sonunda şansın hep benden yana olmayacağını ve in-

sanların beni kolaylıkla manipüle edeceğini acı şekilde de olsa öğrenmiştim.

Beni üzen, para kaybetmek değildi, başka şeylerdi. O dönemde yaşadığım felaket üzerine ayrıntılı şekilde düşününce nerelerde aptalca davrandığımı görmem çok da zor olmadı. Hatta tam olarak yerini ve zamanını da tespit ettim. İnsan alıp satarak umduğu paraları kazanmak istiyorsa önce kendini tanımalıdır. Benim de bazen ne kadar kolayca budalalık edebileceğimi görmem, uzun ama eğitici bir adımdı. Bazen düşünürüm de bir spekülatörün, ileride yapabileceği aptalca hatalardan uzak durması için ödeyeceği hiçbir bedel fazla değildir. Çok zeki adamlar bazen kendilerinin hata yapmayacaklarını düşünüp gözü kapalı attıkları yanlış adımlar sonucunda neye uğradıklarını şaşırabiliyor, bu durum ise her zaman her yerde yaşanmakla birlikte özellikle *Wall Street*'teki borsacıların kâbusu hâline geliyor.

New York'ta bu ruh hâlinde olmak beni mutsuz ediyordu. Alım satımla uğraşmak istemiyordum çünkü o an doğru hamleler yapacağımı düşünmüyordum. Ben de başka yere gidip sermaye bulmaya karar verdim. Belki yer değişikliği kendimi yeniden bulmama yardımcı olabilirdi. Bu yüzden bir kez daha spekülasyon oyununa yenilmiş bir şekilde *New York*'tan ayrıldım. Durumum parasızlıktan da beterdi, çeşitli brokerlere yüz bin dolardan fazla borcum vardı.

Şikago'da kendime bir sermaye kapısı budum. Miktar fazla olmasa da şimdilik idare ederdi. Sadece o eski servetime daha geç kavuşmuş olurdum, o kadar. Daha önceden iş yaptığım bir firma, benim alım satım yeteneğime güveniyordu ve bana ofislerinde küçük çapta da olsa alım satım imkânı sundular.

Oyuna çok temkinli başladım. Orada kalmaya devam

etseydim başıma daha neler gelirdi bilmiyorum ama size şimdi Şikago'da yaşadığım kariyer hayatımın en sıra dışı olayını anlatacağım ki bu olay yüzünden buradaki günlerimi kısa kesmek zorunda kaldım.

Bir gün *Lucius Tucker*'dan bir telgraf geldi. Onunla, bazen beraber çalıştığım bir menkul kıymetler borsası firmasının ofis müdürlüğünü yaparken tanışmıştım, sonradan iletişimimiz koptu. Telgrafta yazan mesaj şuydu:

Bir an önce New York'a gelin.

L. TUCKER

Yakın arkadaşlarımdan ne durumda olduğumu öğrendiğini biliyordum, bu yüzden mutlaka beni çağırmasının geçerli bir sebebi olduğunu düşünüyordum. Ancak aynı zamanda *New York*'a boşa yapacağım bir yolculuk için çöpe atılacak param da yoktu, bu nedenle hemen atlayıp gitmek yerine önce ona telefon ettim.

"Telgrafınız bana ulaştı. Ne oldu, bu kadar acil olan nedir?"

"*New York*'taki büyük bir banker sizinle görüşmek istiyor."

"Kimmiş?"

Kim olacağını tahmin edemiyordum.

"*New York*'a geldiğinizde öğrenirsiniz. Diğer türlü gelmezseniz bir faydası yok."

"Benimle mi görüşmek istiyor dediniz?"

"Evet, sizinle."

"Ne hakkındaymış?"

"Eğer bir şans verirseniz size bunu yüz yüzüyken söylemeyi tercih ediyor."

"Yazılı şekilde bana iletsen olmaz mı?"

"Hayır, maalesef."

"O hâlde biraz daha detay verin lütfen."

"Telefonda olmaz."

"Bakın, en azından bana bu seyahatin boşa gidip gitmeyeceğini söyleyin *Lucius*."

"Kesinlikle boşa gitmeyecek Bay *Livingston*. Bu sizin yararınıza bir seyahat olacak, bana güvenin."

"Ufak bir ipucu da veremez misin?"

"Hayır, daha fazla bir şey söylersem ona haksızlık olur. Ayrıca size tam olarak ne teklif edeceğini ben de tam bilmiyorum. Ama size tavsiyem vakit kaybetmeden bir an önce gelmeniz."

"Görüşmek istediği kişinin ben olduğumdan eminsin değil mi?"

"Tabii ki eminim. Dediğim gibi gelmeniz sizin yararınızadır. Bana sadece hangi trenle geleceğinizi telgrafla bildirmeniz yeterli, ben sizi gelip istasyondan alırım."

"Peki, tamam öyleyse," deyip telefonu kapattım.

Öyle fazla gizemden hoşlanmazdım ama *Lucius* arkadaşımdı. Niyetinin iyi olduğunu ve bu kadar ısrar etmesinin mutlaka geçerli bir nedeni olması gerektiğini düşündüm. Açıkçası Şikago'dan ayrılmam da beni fazla üzmüyordu. Sonuçta eskisi gibi büyük oynayabilmem için kazanmam gereken parayı burada bir araya getirmek benim bir hayli vaktimi alacaktı.

Neler yaşanacağından habersiz çıkıp *New York*'a geldim. Doğruyu söylemem gerekirse yolculuk boyunca görüşme sonunda bunca yolu gitmeme değecek bir şey çıkmayacağı, bilet ücretimin ve vaktimin boşa gideceği de aklıma gelmedi değil. Ancak hayatımın en ilginç tecrübesini yaşamak üzere olduğumu tahmin edemezdim.

Lucius beni almaya istasyona geldi, gelir gelmez de acilen beni görüşmeye çağıran kişinin, *Williamson & Brown* Menkul Kıymetler Firmasının sahiplerinden *Daniel Williamson* olduğunu söyledi. Ona bana bir iş teklif edeceğini ve kabul edeceğimden emin olduğunu çünkü benim bu işten

çok kârlı çıkacağımı söylemiş. *Lucius* bu teklifin ne olduğunu bilmediğine dair bana yeminler etti. Ancak bu derece karakterli bir firmanın benden uygunsuz bir şey istemeyeceğini düşünüyordu.

Dan Williamson, 1870'lerde *Egbert Williamson* tarafından kurulan firmanın ortaklarından biriydi. Diğer ortağı *Brown* uzun yıllar önce vefat etmişti. Firma *Dan*'in babasının hayatta olduğu zamanlarda dönemin önde gelen firmalarından biriydi ve babası vefat ettiğinde *Dan*'e oldukça yüklü bir miras kalmıştı. *Dan* iş harici fazla dışarı çıkmazdı. O zamanlar *Alvin Marquand* adında neredeyse yüz müşteriye bedel bir müşterileri vardı ki kendisi aynı zamanda *Williamson*'un kayınbiraderiydi. *Marquand* bir düzine banka ve tröst şirketin yöneticiliğini yapmanın yanında devasa *Chesapeake* ve *Atlantic* Demiryolu sisteminin de başkanıydı. Kendisi *James J. Hill*'den sonra demir yolu dünyasının tanınan en ilginç kişiliğine sahipti. Aynı zamanda *Fort Dawson* çetesi olarak da bilinen, bankacılık zümresinin sözcüsü ve etkin üyelerindendi. Yaşarken serveti tam olarak bilinmiyordu, kimisi onun 50 milyon doları olduğunu söylerken kimisi de 500 milyon dolara sahip olduğunu iddia ediyordu. Vefat ettiğinde ise servetinin 250 milyon dolar olduğu anlaşıldı. Hepsini *Wall Street*'te kazandığı biliniyordu. Ne kadar değerli bir müşteri olduğunu daha iyi anladınız sanırım.

Lucius çok kısa bir süre önce *Williamson & Brown* tarafından önerilen bir pozisyonu kabul ettiğini, işin kendisi için biçilmiş kaftan olduğunu anlatmıştı. Görevi de firmaya müşteri kazandırıp genel iş sirkülasyonunun devamını sağlamaktı. Firma daha çok komisyon peşindeydi ve bu amaçla *Lucius*, Bay *Williamson*'u, biri Şikago'da diğeri ise *New York*'taki şehir merkezinde bulunan büyük otellerin birinde olmak üzere iki şube açmaya ikna etmişti. Sanırım

bana da Şikago'da açacağı şubede müdürlük pozisyonunu teklif edecekti ki bu pozisyonu kabul etmezdim. *Lucius*'a herhangi bir şey söylemedim çünkü teklif yapılana beklememin daha iyi olacağını düşündüm.

Lucius beni patronu Bay *Williamson*'un özel ofisine götürüp tanıştırdıktan sonra bizi baş başa bırakmak adına aceleyle odadan çıktı. İki tarafı da tanıdığı için odada yaşanacaklara daha sonradan şahit tutulmak istemiyormuş gibi davranıyordu. Ben de kendimi, teklifi dinledikten sonra reddetmeye hazırlamıştım.

Bay *Williamson* oldukça tatlı dilli biriydi. Kibar gülümsemesi ve nazik tavırlarıyla tam bir centilmendi. Çabuk arkadaş edinebilen, dost canlısı birine benziyordu. Neden olmasındı ki? Sağlıklı ve bu nedenle güler yüzlüydü. Tonla parası vardı ve bu nedenle de etrafındaki insanlar tarafından çıkarcı biri olduğu düşünülmezdi. Bunlara eğitimi ve sosyal yaşamı da eklenince sadece kibar değil aynı zamanda dost canlısı ve yardımsever biri olması da kaçınılmazdı.

İlk başta sessiz kaldım. Benim henüz söyleyecek bir şeyim yoktu, zaten ben konuşmaya başlamadan önce onun söyleyeceklerini dinlemek istiyordum.

Bir zamanlar bir yerden *National City* Bankasının eski müdürü ve aynı zamanda *Williamson*'un da çok yakın arkadaşı olan *James Stillman*'ın, kendisine bir teklifle gelen insanı sessizlik içinde ve yüzünde hiçbir mimik olmadan dinlediğini duymuştum. Karşıdaki insan sözlerini bitirip sustuktan sonra bile Bay *Stillman* ona sanki devam etmesini bekler gibi bir süre daha susarak bakarmış ki adam da gerçekten bir şeyler daha söylemesi gerektiği hissine kapılıp biraz daha detaya girermiş. Sadece sessizce dinleyerek ve insanın yüzüne bakarak bankası adına çok daha avantajlı şartlar sağlayan anlaşmalara imza attırıyormuş.

Ben karşımdakinin bana daha cazip bir teklifle gel-

meye ikna etmek amaçlı değil de daha çok durumun tüm detaylarını dikkatlice dinlemek ve öğrenmek adına sessiz kalırım. Bir insanın tüm söylemek istediklerini anlatmasına müsaade etmek, bir an önce karar vermemde yardımcı olur. Böylece vakitten tasarruf etmiş olurum. Bu da aramızda yaşanacak uzun tartışmaları ve münakaşaları önler. Bana sunulan her teklifi öyle uzun uzadıya düşünüp kafa yormam, evet ya da hayır der geçerim. Ama önce sunulan teklifin tam olarak ne olduğunu öğrenmem gerekir.

Dan Williamson konuştu, ben de sessizce dinledim. Benim borsadaki işlerimden haberdar olduğunu, asıl yetki alanımdan çıkıp da pamuk işinde başarısız olduğuma ne kadar üzüldüğünü anlattı. Yine bu kötü şansım sayesinde benimle buluşup konuşma şerefine nail olduğunu da söyledi. Benim asıl uzmanlık alanımın menkul kıymetler borsası olduğunu, sanki bunun için doğduğumu ve bu alandan ayrılmamam gerektiğini düşünüyordu.

"İşte sizinle beraber çalışmak istememizin başlıca sebepleri de bunlar Bay *Livingston*," diyerek sözlerini nazikçe tamamladı.

"Peki yapacağım iş nedir?"

"Sizin brokeriniz olmamıza izin vermeniz. Firmam sizin hisse senedi işlerinizle ilgilenmekten onur duyar."

"Ben de sizinle çalışmaktan onur duyardım ama maalesef çalışamam."

"Neden?"

"Çünkü hiç param kalmadı."

"O kısmı siz merak etmeyin," dedi dostça gülümsemesini takınarak. "O iş bende."

Cebinden çek defterini çıkarıp benim adıma 25.000 dolarlık bir çek yazdıktan sonra bana uzattı.

"Bu çek ne için?"

"Bankadaki hesabınıza yatırmanız için. Kendinize bir

çek defteri oluşturun. Alım satımlarınızı da ofisimizden gerçekleştirmenizi istiyorum. Kazanıp kaybetmeniz önemli değil. Bu para giderse size hemen başka bir çek yazarım. Yani sakınarak oynamanıza gerek yok. Anlıyor musunuz?"

Firmanın kimsenin işine ihtiyaç duymayacak kadar zengin ve varlıklı olduğunu bildiğim için *Williamson*'ın benim gibi birine neden marj sağladığını çözememiştim. Üstelik de bunu bana kibarca sunuyordu! Bana parayı kredi olarak vermek yerine direkt nakit olarak veriyordu ki paranın nereden geldiğini sadece ikimiz bilelim. Şartı da sadece firmasında alım satım yapmamdı. Üstüne bir de parayı dert etmememi söyleyip, verdiği parayı kaybedersem yenisini vereceğine dair söz vermişti! Bunca şeyin mutlaka bir nedeni olmalıydı.

"Bütün bunları sağlamanızın amacı nedir?"

"Sadece insanların sizin gibi büyük hacimli işlemler yapan cesur, aktif bir borsacının firmamızda alım satım yaptığını görmesini istiyoruz. Ne de olsa herkes sizin kısa pozisyonda yüklü miktarda satış yaparak ne kadar büyük kârlar elde ettiğinizi biliyor ki benim de sizin en çok hoşuma giden yönünüz bu. Sonuçta hızlı bir spekülatör olarak tanınıyorsunuz."

"Yine de anlam veremiyorum."

"Size karşı dürüst olacağım Bay *Livingston*. Bizim büyük çapta alım satım yapan, çok zengin iki üç müşterimiz var. Uzun pozisyondaki herhangi bir hisse senedinden 10.000-20.000 arası satış yaptığımız her seferinde *Wall Street*'in bu müşterilerimizin satış yaptığından şüphelenmesinden sıkıldım. Ancak siz bizimle çalışırsanız borsada satış yaptığımızda bu satışları uzun pozisyondaki o müşterilerimizin mi yoksa kısa pozisyonda sizin mi yaptığınızı bilemezler."

Şimdi anlıyordum. Kayınbiraderinin borsada yaptığı

işlemleri, benim borsadaki ünümü kullanarak kapatmak istiyordu. Bir buçuk yıl önce borsanın düşüşünden faydalanarak kısa pozisyonda satış yapmış ve çok miktarda para kazanmıştım. Tabii ki bundan sonra da *Wall Street*'te türlü dedikodu ve söylentilerle, her fiyat düştüğünde beni suçlamak neredeyse alışkanlık hâline gelmişti. Bugün bile borsa biraz zayıflasın hemen bu durumun benimle bir bağlantısı olduğunu düşünenler çıkar.

Oturup düşünmeme bile gerek yoktu. Bu teklif benim hızlıca borsaya geri dönebilmem için *Dan Williamson*'un bana sunduğu bir fırsattı. Çeki alıp firmada bir hesap açtırdım ve hemen alım satıma başladım. Borsada işler yolundaydı, iyi ve aktif zamanlardı. Bir ya da iki hisseye bağlı kalmama gerek olmadan istediğim gibi oynamaya uygundu. Başlangıçta, size de bahsettiğim gibi küçük çaplı alıp satarken doğru zamanlama yapıp yapmayacağımdan korkuyordum ama korktuğum gibi olmadı. Üç hafta içinde *Dan Williamson*'un verdiği 25.000 dolarla 120.000 dolar kâr sağlamayı başarmıştım.

Yanına gidip "Size, verdiğiniz 25.000 doları geri ödemek için geldim," dedim.

Sanki ona, Hint yağı içmesini teklif ediyormuşum gibi kati suretle "Hayır! Hayır!" diyerek beni geri çevirdi. "Hayır evlat. Önce hesabın şöyle biraz daha kabarsın, acelen ne? Sen şimdi bu borcu düşünme. Daha kazandığın ne ki?"

O an *Wall Street*'teki borsa kariyerimin sonradan en pişman olacağım hatalarından birini yaptım. Bu hata yüzünden çok uzun süren zorlu ve sıkıntılı günler geçirdim. Bu parayı geri alması için ısrar etmeliydim. Tam da kaybettiğim servetimi geri kazanma yolumda hızlıca ilerliyordum. Üç hafta içinde haftalık kârımı %150'ye çıkarmıştım. Böylece işlem hacmimi de artırabilecektim. Ancak kendimi bu borcun kıskacından kurtarıp özgürce alım satım yapa-

bileceğim yerde, onun dediğinin olmasına izin verdim, onu 25.000 dolarını geri alması için zorlamadım. Durum böyle olunca hâliyle ben de kârımı dilediğim gibi kullanamadım. Ona minnettardım ama genel olarak birine borçlu kalmaktan, ondan karşılıksız iyilik görmekten hoşlanmam. Hadi aldığım parayı, parayla geri ödeyebilirim ama nezaketle yapılan iyilikleri aynı şekilde geri öderken bu ahlaki sorumluluğun altında kalmaktan çekinirim. Ayrıca bu iyilikleri geri öderken herhangi bir zaman aşımı da yoktur.

Neyse, hesaptaki paraya hiç dokunmadan alım satımıma devam ettim. Her şey gayet güzel gidiyordu. Durumu düzeltiyordum ve çok geçmeden 1907 yılındaki günlerime döneceğime inanıyordum. Bu aşamadan sonra tek istediğim piyasanın biraz durulmasıydı, sonrasında borçlarımı kapatıp üstüne koyarak ilerlemeye devam edecektim. Ama beni asıl mutlu edecek olan şey para kazanmak değildi, hata yapıp kaybetme alışkanlığımı yenmem, eski benliğime tekrar kavuşmamdı. Aylardır çekmediğim kalmamıştı ama artık dersimi almıştım.

O sıralar borsada bir düşüş yaşanacağını tahmin ederek bazı demir yolu hisselerinde kısa pozisyonda satışa başladım. *Chesapeake & Atlantic* de bu hisselerin arasındaydı. Hatırladığım kadarıyla bu hisseden 8.000 civarı satışa koydum.

Bir sabah şehir merkezine gittiğimde *Dan Williamson* beni ofisine çağırdı, daha borsa açılmamıştı bile. Bana, "*Larry*," dedi. "Şimdilik *Chesapeake & Atlantic* hisseleriyle bir şey yapma. O 8.000 adetlik satış, senin için iyi bir hamle olmadı. Ben bu sabah senin için kısaları kapatıp Londra'dan alım yaptım."

Oysa ben *Chesapeake & Atlantic* hisselerinin fiyatının düşeceğinden adım kadar emindim. Banttaki fiyatlar açıkça böyle gösteriyordu, ayrıca borsanın genelinde bir düşüş

bekliyordum. Beklediğim bu düşüş öyle çok şiddetli ya da delicesine bir düşüş değildi ama benim kısa pozisyona girip satış yapmam adına yeterliydi. *Williamson*'a, "Ama neden böyle bir hamle yaptınız? Ben piyasadaki fiyatların genelinde bir düşüş bekliyorum, hepsi aşağı yönlü ilerliyor," dedim.

Ancak o yalnızca kafasını sallayıp, "Yaptım çünkü *Chesapeake & Atlantic* hakkında senin bilmediğin bazı şeyler biliyorum. Sana tavsiyem, ben güvenilir olduğunu söyleyene kadar o hisselerde kısa pozisyonda satış yapmaman," demekle yetindi.

Bu durumda ne yapabilirdim ki? Bu öylesine bir tüyo değildi, yönetim kurulu başkanı olan kayınbiraderinden gelen sağlam bir bilgiye dayanan tavsiyeydi. *Dan, Alvin Marquand*'ın hem en yakın arkadaşıydı hem de bana karşı öylesine kibar ve cömert davranmıştı ki bir şey diyemedim. Bana olan inancı ve güveni de tamdı. Ona teşekkür etmekten başka bir şey yapamazdım. Yani duygularım bir kez daha mantığımın önüne geçmişti. Kararlarımı onun istekleri doğrultusunda değiştirmem felaketim oldu. Minnet duygusu her iyi insanda bulunan bir duygudur ancak bu duygu, karşıdaki kişinin esiri olup da ona tamamen bağlı olmayı gerektirmez. Ben ise öyle yapamamıştım ve sonunda tüm kârımı kaybetmekle kalmayıp firmaya da 150.000 dolar daha borçlanmıştım. Bu konuda kendimi çok kötü hissediyordum ama *Dan* bana endişelenmememi söyledi.

"Merak etme, seni girdiğin bu bataklıktan kurtaracağım," diye söz verdi. "Kurtarabileceğimden eminim ama tabii ki sen buna izin verirsen. Bir kere kendi başına iş yapmayı bırakman gerekecek. Böyle yaparsan senin adına çalışamam. Sadece borsadan uzak durmayı ve bana bir şans vermeyi dene, olmaz mı *Larry*?"

Hadi yine soruyorum size. Şimdi ne yapabilirdim?

Bana bunca ettiği iyiliklere karşılık, bulunduğum durumu da göz önüne alırsak onu nasıl reddedebilirdim? Üstelik ona zamanla daha çok ısınmıştım. Kibar ve dost canlısıydı. Bana her zaman cesaret verirdi. Bana her zaman destek olur, yakında her şeyin yoluna gireceğine dair güvence verirdi. Bir gün, belki altı ay sonra, yüzünde bir gülümsemeyle yanıma yaklaşarak bana bazı kredi makbuzları verdi.

"Seni o bataklıkta kurtaracağımı söylemiştim ve dediğimi de yaptım."

Makbuzlara bakınca gerçekten de bütün borçlarımın kapandığını, üstelik hesabımda da az miktarda bir kredim olduğunu gördüm.

Bu kârı kullanarak rahatça daha fazla kazanabileceğimi, o anda borsanın buna elverişli olduğunu düşünüyordum ki "Senin için 10.000 *Southern Atlantic* hissesi aldım," dedi. Bu kayınbiraderi *Alvin Marquand* yönetiminde olan başka bir demir yolu şirketinin hissesiydi ve bu hissenin piyasadaki kaderi de onun ellerindeydi.

Borsa hakkındaki görüşlerim ne olursa olsun *Dan Williamson* kadar bana iyiliği dokunan birine "Teşekkür ederim," demekten başka şansım yok gibi hissediyordum. Haklı olduğuma emin olsam bile *Pat Hearne*'in de dediği doğruydu. "Yarış bitmeden sonucu söyleyemezsiniz!"

Ve *Dan* de kendi parasıyla benim adıma bahse girmişti.

Her neyse, *Southern Atlantic* değer kaybetti ve ben de ne kadar olduğunu hatırlamıyorum ama o 10.000 hisseden bir hayli zarar ettim, *Dan* o hisseleri sonunda sattığında ona olan borcum her zamankinden de fazlaydı. Ancak diğer yandan onun kadar kibar ve parasının derdine düşmeyen bir alacaklı da görmemişsinizdir. Aksine, endişelenmemem konusunda beni teselli ediyor ve bana cesaret verici

sözler söylüyordu. En sonunda bu borcum da yine aynı cömertlikle ama bir o kadar da gizemli bir yolla kapandı.

Nedense bana bir detay vermiyordu. Hesapların tümü de numaralıydı. *Dan Williamson* bana sadece, "Senin şu *Southern Atlantic* zararını diğer işten kazandığın kârla hallettik," dedi ve sonra bana başka bir hisseden 7.500 adet aldığını ve ondan da iyi kâr ettiğini söyledi. Tüm borçlarımın silindiğini söyleyene kadar da benim adıma yaptığı alım satımlar hakkında tek kelime bilgim olmamıştı.

Bu durum birkaç kez yaşanınca artık şüphelenmeye ve olaya farklı bir açıdan yaklaşmaya başladım. Sonunda da olayı çözdüm. *Dan Williamson*'un beni apaçık kullandığını fark ettim. Ona kızsam da daha önce farkına varmadığım için kendime daha çok kızıyordum. Bütün parçaları kafamda yerleştirdikten sonra *Dan Williamson*'ın yanına gittim ve firmayla yollarımı ayırdığımı söyledim. O günden sonra da bir daha *Williamson & Brown* ofisine adım atmadım. Ne ona ne de ortaklarına söyleyecek tek sözüm yoktu. Hem söylesem ne olacaktı? Zaten kendime de en az onlara olduğum kadar kızgındım.

Borsada para kaybetmek beni üzmedi. Ne zaman para kaybetsem aynı zamanda da bir şeyler öğrendiğimi, karşılığında tecrübe kazandığımı düşünürüm. Dolayısıyla kaybettiğim parayı aldığım dersin öğrenim ücreti gibi görürüm. Ne de olsa insan tecrübe kazanmak ve bu kazandığı tecrübenin de bedelini ödemek zorundadır. Ancak *Dan Williamson*'un firmasında yaşadığım tecrübede beni tümüyle derinden yaralayan bir şey oldu, o da çok büyük bir fırsatı elimden kaçırdığım duygusuydu. Para tekrar kazanılabilirdi ama fırsatlar öyle her gün ayağıma gelmiyordu.

Borsanın gidişatı iyiydi. Piyasaları doğru okuyup doğru tahminler yapmıştım. Milyonlar kazanma fırsatım vardı. Ancak ben minnet duygumun oyunumu bozması-

na izin verdim. Kendi ellerimle, kendi elimi kolumu bağladım. *Dan Williamson*'un beni nezaketiyle kandırmış, her istediğini yaptırmıştı. Bu, insanın akrabasıyla iş yapmasından bile beterdi!

Üstelik en kötüsü de bu değildi. Bu olaydan sonra borsada büyük paralar kazanmak için önüme bir daha neredeyse hiç fırsat çıkmadı. Piyasa duruldu, koşullar kötüden de kötüye gitti. Bu kez elimdeki paranın hepsini kaybetmekle kalmadım, hiç olmadığı kadar da borçlandım. 1911 1914 yılları arası, o yıllar da dâhil olmak üzere, hayatımda geçirdiğim en zorlu yıllar oldu. Borsadan para kazanmak gittikçe zorlaştı, artık doğru düzgün fırsat çıkmıyordu ve durumum her zamankinden de beterdi.

Kaybettiğim zaman hata yapmasaydım neler olabileceğini düşünmeden edemiyordu. Kafamı sürekli bu meşgul ediyordu ve bu da beni daha fazla rahatsız ediyordu. Bir spekülatörün sayısız zaafı olduğunu öğrenmiştim. *Dan Williamson*'a karşı tutumum tam da bana uygun centilmence bir tutumdu ama kendi kararlarımı hiçe sayıp başkasının istediği gibi hareket etmem hiç de aklı başında ve zeki bir spekülatöre yakışmıyordu. Borsada asil davranmak gereksizdir çünkü fiyatlar ne centilmendir ne de vefayı ödüllendirir. Yine de ben, karakterim gereği başka türlü davranamayacağımı biliyordum. Sırf borsada alım satım yapmak istiyorum diye de kendimi ezip geçemezdim. Ancak sonuçta iş iştir ve bir spekülatör olarak benim görevim de her zaman kendi kararlarıma dayanarak hareket etmek olmalıdır.

Bu olay benim için ilginç bir tecrübe oldu. Bana göre olaylar şu sıralamayla gerçekleşti: İlk başta *Dan Williamson* bana söylediklerinde ve teklifinde samimiydi. Firması herhangi bir hisseden her birkaç binlik satış yaptığında insanlar bunun arkasında firmanın en büyük yatırımcılarından

biri olan *Alvin Marquand*'ın olduğu sonucuna varıyordu. Sonuçta *Alvin*, tüm alım satım işlemlerini bu firmayla yapıyordu ve *Wall Street*'in o güne kadar gördüğü en başarılı ve en büyük yatırımcılarından biriydi. İşte ben de özellikle *Marquand*'ın yaptığı satışları gizlemek için bir nevi sis perdesi görevini görecektim.

Ben firmanın teklifini kabul edip de onlarla iş yapmaya başladıktan kısa bir süre sonra *Alvin Marquand* çaresi olmayan bir hastalığa yakalandı ve bu durumu da Dan *Williamson, Marquand*'dan çok daha önce öğrendi. Bu yüzden de *Chesapeake & Atlantic* hisselerimi elden çıkarmamı istemedi. Kayınbiraderinin hisselerini bu hisse de dâhil olmak üzere, parça parça kendisi satmaya başladı.

Elbette *Marquand* vefat ettiğinde borsadaki mal varlıkları da mirasçıları tarafından teker teker satıldı. Borsa da o ara düşüş dönemine girmişti. *Dan Williamson* da benim elimi kolumu bağlayıp bana satış yaptırmayarak bir şekilde mirasçılara yardım ediyordu. Övünmek gibi olmasın ama *Williamson* benim borsada ne denli büyük çapta oynayıp da sonunda haklı çıkarak kazandığım büyük paraları, 1907 yılında da borsa yine düşüş yaşarken yaptığım başarılı hamlelerimi hatırlıyordu. Dolayısıyla benim gibi birini o dönem karşısına almak istemiyordu. Onun benden istediği şekilde hareket etmeseydim o bir taraftan *Alvin Marquand*'dan hisselerini parça parça satmaya çalışırken ben de yüz binlerce hisse satışı yüklü miktarda parayı cebime indirecektim. Ama tabii ki ben bu şekilde büyük çapta hisse satışı yaptığımda *Alvin*'den mirasçılarına kalan milyon dolarların bir parça azalmasına sebep olabilirdim, zaten toru topu birkaç yüz milyon dolarcık bırakmıştı.

Onlar için kendi firmalarında sürekli borca girmem, sonra da o borcu benim adıma yapılan işlemlerle tekrar kapatmaları, beni başka firmalarda borsa düşerken satış

yapmamdan çok daha kârlı oluyordu. *Dan Williamson*'a duyduğum minnet beni engellemeseydi de yapacağım şey kesinlikle bu olurdu.

Bir hisse senedi spekülatörü olarak bu olay şimdiye kadar başıma gelen en ilginç ve en talihsiz olaydı. Aldığım ders bana çok pahalıya mal oldu. Yeniden toparlanmamı da birkaç yıl daha engelledi. Daha yaşım gençti, kaybettiğim milyonları tekrar kazanmak için sabırla bekleyebilirdim. Ama fakirlik içinde geçen beş yıl uzun bir süreçtir, ister genç ister yaşlı olsun kimse bu durumdan zevk almaz. Teknelerim olmadan da yapabilirdim ama zor olan borsaya dönememekti. Hayatımın fırsatı bana tekrar bir çanta dolusu para sunmuş, ben ise o uzanıp da o parayı alamamıştım. Hepsi o *Dan Williamson* denen kurnazın, o sinsi, ileri görüşlü, zeki ve cüretkâr adamın yüzündendi. Enine boyuna düşünmüş, hayal gücüyle, insanın zayıf noktalarını tespit etme başarısıyla yaptığı soğukkanlı planla beni alt etmesini bilmişti. Önce beni şöyle bir tartmış, sonra da piyasada beni nasıl etkisiz hâle getirebileceğini çözmüştü. Beni borca sokup sonra bir şekilde borcu halletmiş, sözde anlayışlı ve yardımsever davranarak cebimden hiç para çıkmamasını sağlamıştı. Beni oyuna getirerek sanırım o çok sevdiği kız kardeşi Bayan *Marquand*'a olan görevini yerine getirmişti.

14. BÖLÜM

Williamson & Brown ofisiyle yollarımı ayırdıktan sonra, borsanın kaymağını yiyememem içime her zaman dert oldu. O dönemden sonra borsa ortada tek kuruş paranın dönmediği dört koca zorlu yıl geçirdik. Bir keresinde *Billy Henriquez*'in de dediği gibi "kokarcanın bile kokusunu çıkaramayacağı bir borsa dönemi" yaşadık.

Bana öyle geliyordu ki sanki kaderim benimle dalga geçiyordu, sanki Tanrı beni yola getirmek için böyle bir plana başvurmuştu ama açıkçası bu derece bir darbe beklemiyordum. Bir spekülatörün işleyebileceği günahların hiçbirini işlediğimi düşünmüyordum, suçum cahilce oynamak da değildi. Aslında normalde övgüyle karşılanacak bir şey yapmıştım ama söz konusu borsa olunca bunu yapmam saçma olmuştu ve bana pahalıya patlamıştı. Daha kötüsü ise bundan sonra borsada duygularımı bir kenara bırakmak zorunda hissetmem ve üzerimde baskı oluşmasıydı.

Willamason'la iş yapmayı bıraktıktan sonra şansımı başka broker ofislerinde denedim. Hepsinde de para kaybettim. Aslında hak etmiştim de çünkü borsayı bana fırsat sunması için fazla zorluyordum. Genelde piyasada güvenilir biri olarak bilindiğim için kredi bulmakta hiç sorun yaşamadım. Hatta düşünün, bana o kadar çok güveniyorlardı ki sonunda alım satıma son verdiğimde toplam kredi borcum bir milyon doların üzerine çıkmıştı.

Sorun sadece benim borsadaki dengemi kaybetmem değildi, o dört koca sene boyunca zaten kimse borsadan

para kazanma fırsatı yakalayamamıştı. Buna rağmen azmedip kendime yeniden sermaye oluşturmaya çalışıyordum ama nafile, sonuçta borçlarımı artırmaktan başka bir şey yapamıyordum. Arkadaşlarıma daha fazla borçlanmak istemediğim için kendi adıma alım satımı bıraktıktan sonra, oyunu iyi bildiğim için durgun bir borsada bile para kazanabileceğime inanan insanlar adına alım satıma başladım. Karşılığında kâr edersem kârın %1'ini alıyordum. İşte bu şekilde hayatımı sürdürmeye çalışıyordum.

Elbette her zaman kaybetmiyordum ama bu para ne yazık ki borçlarımı azaltmama yetmiyordu. İşler daha da kötüye gidince hayatımda ilk defa umutsuzluk duygusunu tattım.

Hiçbir şey yolunda gitmiyordu. Milyonlarımın ve teknelerimin olduğu zamanlardan, basit ve borç içinde bir hayata geçtiğim için hayıflanmıyordum. Evet, yaşadığım kötü bir durumdu ama oturup da kendime acıyamazdım. Hiçbir şey yapmadan zamanın ve Tanrı'nın bütün dertlerime çare bulmasını da bekleyemezdim. O yüzden kendi başıma çare bulmak için sorunu irdelemeye başladım. Sorunu çözmemin tek yolunun para kazanmamdan geçtiğini biliyordum. Bunun için de doğru tahminlerde bulunup başarılı alım satımlar gerçekleştirmem gerekiyordu. Geçmişte bunu yapabildiysem şimdi de yapabilirdim. Geçmişte de birden fazla kez meteliksiz kalıp sonra yeniden yüz binlerce dolar kazanmıştım. Er ya da geç borsa bana bir fırsat daha sunacaktı.

Kendimi sorunun borsada değil bizzat kendimde olduğuna ikna ettim. Ama bu sorun tam olarak ne olabilirdi? Bu sorunun cevabını, borsada yaşadığım problemlerimi çözmek için kendime sorduğum soruların cevabını arar gibi aradım. Sakince düşününce sorunun borçlarımı kafama takmamdan

kaynaklandığı sonucuna vardım. Bu yüzden zihinsel olarak rahat hissetmiyordum. Bu rahatsızlık, sadece borçlu olmamın bilincinde olmamdan kaynaklanan bir şey değildi. Her iş insanı zaman zaman borca girebilirdi. Borçlarımın çoğu da iş için alınmış borçlardı, koşulların aleyhime işlemesinden kaynaklıydı. Yani, söz gelimi bir tüccarın olumsuz hava şartları yüzünden yaşadığı zarara benziyordu.

Ancak zaman ilerleyip de borçlarımı ödeyemedikçe kendimi daha kötü hissediyordum. Durumu şöyle anlatayım: Hepsini menkul kıymetler borsası hisse senetlerinde kaybettiğim bir milyon doların üzerinde borcum vardı. Alacaklılarımın çoğu bana karşı anlayışlı davranıyor, beni sıkboğaz etmiyordu ancak öyle iki alacaklım vardı ki beni çileden çıkarıyordu. Gittiğim her yerde adım adım beni takip ediyorlardı. Azıcık bir kâr edecek olsam hemen tepemde bitiyor, kazandığım miktarı sorgulayıp borçlarını hemen ödemem için ısrar ediyorlardı. Hele 800 dolar borç aldığım biri, borcumu ödemem için beni dava etmekle, gerekirse hacze vermekle tehdit ediyordu. Sanırım paramın olduğunu ama bilerek ona vermediğimi düşünüyordu. Böyle düşünmesinin sebebi de herhâlde fakirlikten sürünen bir sokak serserisine benzemediğim içindi.

Problemim üzerine düşündükçe fiyatları okumamda bir sıkıntı olmadığını, asıl sıkıntının kendimde olduğunu gördüm. Soğukkanlı bir şekilde düşününce endişe etmemin başarılı olmama engel olduğunu ama borçlarımdan kurtulmadığım sürece de bu endişemin devam edeceğinin farkına vardım. Borçlarımı ödemediğim sürece alacaklılarım peşimi bırakmayacak, elde etmeyi umduğum sermayemi kazanmama engel olacaklardı. Kendi kendime şu sonuca vardım. "Artık iflasımı ilan etmeliydim." Başka çarem yoktu.

Kulağa çok kolay ve mantıklı bir çözüm gibi geliyor değil mi? Ama öyle olmadığını söyleyeyim. Gerçekten o zamanlar bu durumdan nefret etmiştim. Kendimi böyle bir pozisyona düşürdüğüm için yanlış anlaşılıp yargılanmaktan çekiniyordum. Ben hiçbir zaman paraya o kadar önem vermedim. Parayı yalan söylemeye değer bir şey olarak görmedim. Ama herkesin böyle düşünmediğini biliyordum. Elbette yeniden kendi ayaklarım üzerinde durur durmaz herkese olan borcumu ödeyecektim, borcum borçtu. Ancak eski günlerimdeki gibi borsada alım satım yapamadığım sürece o bir milyon dolar küsur borcu ödeyebilmem imkânsızdı.

Ben de bir cesaret kalkıp alacaklılarımla görüşmeye gittim. Bu benim için çok zor bir şeydi çünkü çoğu ya arkadaşım ya da eski tanıdığımdı.

Onlara durumu detaylıca açıkladım. Dedim ki: "İflasımı açıklamam, size olan borçlarımdan kurtulmak amaçlı değildir, aksine dürüst olmam gerekirse yeniden borçlarımı size ödeyebilecek pozisyona gelmem içindir. Aslında bu çözümü iki yıldan fazladır düşünüyordum ama gelip de size açıklayacak cesareti kendimde bulamadım. Yapabilseydim eminim herkes için çok daha iyi olurdu. Bu borçların ağırlığını üzerimde taşırken eski benliğime kavuşup da borsadan istediğim miktarı kazanmam çok zor. En az bir yıl önce yapmam gereken şeyi ancak şimdi yapmaya cesaret edebildim ve işte sebeplerini de size anlattım."

Ben bu konuşmayı yaptıktan sonra söze ilk giren kişi, aslında hepsinin ortak duygularını yansıtıyordu. Bu kişi firması adına konuştu. "*Livingston*, seni çok iyi anladık. Durumunun gayet farkındayız. Gel biz seni bu yükten kurtaralım, borçlarını silelim. Avukatın gereken tüm belgeleri hazırlasın ve biz de imzalayalım."

Büyük alacaklılarımın çoğu özünde böyle söyledi. İşte size *Wall Street*'in bir başka tarafı. Bu kararı sadece iyi niyetlerinden ya centilmenlik olsun diye vermediler, bu karar onlar için aynı zamanda akıllıca verilen bir karardı. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmezdi. Sonuç olarak onların iyi niyetini de iş zekâlarını da takdir ettim.

Böylece borçlarımın çoğundan kurtuldum. Ancak o iki küçük alacaklım bu anlaşmayı imzalamaya yanaşmadı. Biri size bahsettiğim 800 dolar alacağı olan adamdı, diğeri de iflastan dolayı el değiştirdikleri için beni hiç tanımayan ama sürekli yakamda olan, 6.000 dolar borcumun olduğu bir brokerlik firmasıydı. Bu firma istese bile sanırım büyük alacaklılarımın yaptığı gibi borcumu silecek anlaşmayı yasal olarak imzalayamıyordu. Yine de iflasımı açıklamadan önce bir milyon doları geçen borcum, iflasımı açıkladıktan sonra bu iki alacaklım ve başka birtakım borçlarımla birlikte toplamda yaklaşık yüz bin dolara düştü.

İflasımı gazetelerden okumak oldukça can sıkıcıydı. Ben her zaman borçlarımı tam olarak ve zamanında ödedim, bu yüzden bu tür haberler beni fazlasıyla sarstı. Ölmez sağ kalırsam bir gün herkese borumu tek tek ödeyeceğim ama tabii ki bunu haberi okuyan herkes bilemezdi. Haberler yüzünden utancımdan dışarıya çıkamıyordum. Ancak bu duygum giderek azaldı, çünkü bir insanın, hisse senedi spekülasyonunda başarılı olmak istiyorsa aklını tamamen yaptığı işe vermesi gerektiğini anlamayan insanlar tarafından rahatsız edilemeyeceğini bilmek, beni inanılmaz rahatlatmıştı.

Artık zihnimi borçların yarattığı rahatsızlıktan arındırmıştım, şimdi alım satıma tekrar başlayıp başarıyı yakalayabilirdim. Bunun için bir sonraki adım ise sermaye bulmaktı. Menkul Kıymetler Borsası 1914 yılı, 31 Temmuz

ile 15 Aralık arasında kapalı kaldı ve *Wall Street*'te mali yönden çökmüş durumdaydı. Uzun zamandır herhangi bir iş olmamıştı. Tüm arkadaşlarıma borçluydum. Tekrar onlardan yardım isteyemezdim çünkü kimse kimseye yardım edemeyecek bir pozisyondayken bile benim için ellerinden gelenin fazlasını yapmışlardı.

O dönem sermaye bulmak çok zordu, Menkul Kıymetler Borsası da kapalı olduğu için herhangi bir brokerden de yardım isteyemiyordum. Birkaç yere sordum ama onlardan da bir şey çıkmadı.

Ben de son çare olarak *Dan Williamson*'a gittim. 1915'in Şubat ayındaydık. Ona borç yükünden kurtulduğumu ve eskisi gibi alım satıma hazır olduğumu anlattım. Hatırlayacaksınız, bana ihtiyacı olduğu zamanlarda daha ben istemeden çıkarıp cebinden 25.000 dolar vermişti.

Şimdi de benim ona ihtiyacım vardı ve bana, "Gözüne bir hisse kestirirsen gidip 500 adet alabilirsin, para vermene gerek yok," demişti.

Ona teşekkür edip yanından ayrıldım. Zamanında benim büyük paralar kazanmama engel olmuştu ve ofis de üzerimden epey komisyon kazanmıştı. Yine de bu fırsata da razıydım. Zaten niyetim başlangıçta temkinli oynamaktı. Evet, 500 hisseden daha fazla hisseyle oynayabilseydim finansal açıdan toparlanmam daha çabuk ve daha hızlı olurdu ama yine de bu miktar da benim borsaya geri dönebilmem için bana verilmiş bir şanstı.

Dan Williamson'un ofisinden ayrıldıktan sonra genel koşulları ve kendi sorunlarımı da şöyle bir ayrıntılı düşündüm. Borsa yükselişteydi. Bu benim için olduğu kadar binlerce yatırımcı için de açıktı. Ancak benim tek sermayem bana teklif edilen 500 hisseden ibaretti. Yani oyun alanım çok dardı. En ufak aksiliği bile kaldıracak durumum

yoktu. İlk oyunda hemen sermayemi artırmak zorundaydım. O yapacağım 500 hisselik ilk alımdan kâr edip para kazanmalıydım. Yeterli sermayem olmayınca doğru bir kanıya varmamın da zor olacağının farkındaydım. Marjım az olunca soğukkanlı düşünüp oyuna karşı tarafsız gözle bakmam da imkânsızlaşıyordu çünkü genelde yaptığım gibi büyük oynamadan önce ufak çaplı alım satımlarla borsayı test edemiyordum.

Şimdi düşününce bu dönemin benim bir spekülatör olarak borsa kariyerimin en kritik dönemi olduğunu görüyorum. Çünkü bu kez de başarısız olursam bir daha kimden, nasıl sermaye bulabileceğimi, hatta bulup bulamayacağımı bilmiyordum. Bu kez borsada kesinlikle doğru anı kollamam gerekiyordu.

Ben de *Williamson & Brown*'a altı hafta uğramayıp düzenli olarak fiyat takibi yaptım. Şimdi gidersem kendimi tutamayıp o 500 hisseyi olur olmadık bir hisse alarak yanlış zamanda değerlendirmekten korktum. Bir yatırımcı, borsadaki genel koşulları incelemenin, fiyatların önceki durumlarını göz önünde bulundurmanın, halkın psikolojisini ve brokerlerin sınırlamalarını hesaba katmanın yanı sıra kendini de çok iyi tanımalı, zayıflıklarının farkında olmalıdır. İnsan olmanın getirdiği zaaflara kızmak yerine, nasıl bant okumayı biliyorsak kendimizi de okumayı öğrenmemiz gerekir. Ben de belli içgüdülerime karşı verdiğim tepkilerim, borsa aktifken bana hükmeden istemsiz duygularım üzerinde, sanki bir hasat durumu ya da bir kazanç raporu üzerinde çalışır gibi çalıştım.

Bu şekilde günler günleri kovaladı. Meteliksiz ve yeniden borsaya atılmaya istekli bir şekilde, başka bir brokerlik firmasının fiyat tahtası önünde oturmuş, oradan bir tek hisse bile alamayacağımı bildiğim hâlde çok dikkatli

bir şekilde borsayı ve banttan gelen fiyatları analiz ediyor, işlemleri ayrıntılı şekilde gözden geçiriyordum. Tam gaz ilerleyeceğim doğru zamanı kolluyordum.

Tüm dünyanın da bildiği durumlar nedeniyle 1915 yılının başlarındaki kritik zamanlarda en fazla *Bethlehem Steel* çelik hisselerinin yükseleceğini düşünüyordum. Yükseliş yaşanacağından emin olmakla birlikte ilk oyunumda kazanmak adına daha temkinli olmalıydım. Hisse değeri belli bir sınırı geçene kadar beklemeye karar verdim.

Sanırım size daha önce de bu durumdan bahsetmiştim. Tecrübelerime göre bir hissenin fiyatı ne zaman 100, 200 ya da 300 gibi düz rakamları ilk kez geçse neredeyse her zaman yükselişine 30-50 puan arası daha devam eder ve bu yükseliş 300'ü geçtiğinde 100'e veya 200'e nazaran daha hızlı gerçekleşir. Bu konuda ilk büyük tecrübemi de *Anaconda* hissesinde yaşamıştım. Hisse fiyatı 200'ü geçer geçmez satın almıştım, bir sonraki gün ise 260'dan geri satmıştım. Benim bu, fiyat 100'lü sınırları geçince hisse alma yöntemim ta eski *bucket-shop* zamanlarıma dayanıyor. Yani çok eski bir alım satım yöntemidir.

Artık borsada eski skalama geri dönmek için can atıyordum. Hatta öylesine hevesliydim ki bundan başka bir şey düşünemez oldum ama yine de kendimi tutuyordum. Emin olduğum gibi *Bethlehem Steel*'in günbegün tırmandığını görüyor ama *Williamson & Brown*'ın ofisine koşup da 500 hisse satın alma dürtümü bastırıyordum. İlk alım işlemimden edeceğim kârı mümkün olduğunca garanti altına almaya çalışıyordum.

Hissenin yükseldiği her puan, benim kazanmayı kaçırdığım 500 dolar anlamına geliyordu. O ilk 10 puanlık yükseliş, benim piramit yöntemine göre alım satım yapabileceğimi, 500 hisse yerine 1.000 hisseyle oynarsam da her

puan başı 1.000 dolar kazanabileceğimi gösteriyordu. Ancak sabırla bekledim, içimde yaygara koparan umutlarım ve isteklerim yerine, tecrübelerimin ve sağduyumun sesini dinledim. Şansımı denemek için biraz daha sermayemin olması gerektiğini düşünüyordum, bu miktarda bir sermayeyle en ufak riske bile girmek istemiyordum. O yüzden altı uzun hafta boyunca sabrettim ve sonunda sağduyum, açgözlülüğüm ve umutlarım karşısında zafer kazandı!

Hisse değeri 90'a geldiğinde soğuk terler dökmeye başladım. Fiyatın yükseleceğinden emin olmama rağmen hisse satın almadım. Sonra fiyat 98'e kadar yükseldi ve kendi kendime "*Bethlehem* 100'e doğru gidiyor, sonra fiyat uçacak," diyordum. Bant da bana açıkça böyle olacağını söylüyordu. Söylemek ne kelime, megafonla haykırıyordu. Fiyat tahtasında daha 98 yazarken ben onun 100 olduğunu şimdiden görebiliyordum. Artık bunun öylesine bir umut ve arzu olmadığını, fiyat okuma becerimin bana sunduğu bir içgüdüden kaynaklandığını seziyordum. İçimden bir ses bana, "Fiyat 100 olana kadar beklemene gerek yok. Şimdi al. Zaten 100 oldu sayılır," diyordu.

Bir telaşla *Williamson & Brown* ofisine koştum ve 500 *Bethlehem Steel* hissesi alım emri verdim. O zaman fiyat 98'di, ben de 98-99 arası bir fiyattan 500 hisse aldım. Sonra fiyat neredeyse uçtu ve o akşam borsa kapanışında 114-115 civarına ulaştı. Bir 500 hisse daha aldım.

Bir sonraki gün *Bethlehem Steel*'in değeri 145'i buldu, işte arzuladığım sermayeye kavuşmuştum. Kendi emeğimle kazanmıştım. Doğru zamanı bekleyerek geçirdiğim o altı hafta, hayatımın en yorucu ve en sıkıntılı bekleyişi olmuştu ama beklediğime değmişti, artık eskisi gibi büyük çapta işlemler yapabilmem için gereken sermayeye sahiptim.

Sanırım doğru başlayan işler öyle de devam ediyor ki benim de *Bethlehem* alım satımlarımdan sonra işlerim gayet yolunda gitmeye devam etti. Hatta öyle yolunda gitti ki bir süre önce sermayesiz alım satım yapmaya çalışan insanla aynı insan olduğuma inanamazdınız. Gerçekten de aynı insan değildim, o zamanlar kendimi sıkıntıda ve sürekli yanlış adımlar atıyormuş gibi hissederken şu an tam tersi hissediyordum. Artık beni rahatsız eden alacaklılar yoktu, düşüncelerime ve tecrübelerimin sesini dinlememe engel olan sermaye eksiğim yoktu, dolayısıyla da kazanmaya başlamıştım.

Servetime doğru adım adım yol alırken birden *Lusitania* olayıyla borsa yükselişine ara verdi ve fiyatlar düştü. Bu şekilde zaman zaman meydana gelen olaylar, yatırımcılara borsanın her zaman düzgün bir şekilde ilerlemeyeceği üzücü gerçeğini ve her zaman kâra ulaşırken bir taraftan da her an bir aksi durum yaşanabileceğini hatırlatması bakımından önemlidir.

Lusitania'nın torpillenmesi haberini, daha *Wall Street*'e yayılmadan önce bildiklerini iddia eden bazı profesyonel yatırımcılar bu olayın kendilerini fazla sarsmadığını söyleseler de ben haberi önceden duymadığım için erken davranamadım. Ancak bu *Lusitania* olayını da içine katarak yıl boyunca gerçekleşen böyle birkaç aksiliğin yanında ettiğim zararlar dışında, 1915 yılının sonunda brokerlerimdeki hesabımda yaklaşık 140.000 dolar birikmişti. Yılın büyük bir kısmında borsadaki tahminlerim doğru çıkmış, toplam kazandığım miktar da bu kadar olmuştu.

Bir sonraki yıl daha fazla kazandım. Şansım yaver gidiyordu. Fiyatlar yükseldikçe ben hisse almaya devam ediyordum. Her şey öyle yolunda gidiyordu ki çok rahat para kazanıyordum. Bu durum bana *Standard Oil* Şirketin-

den *H. H. Rogers*'ın bir sözünü hatırlattı: "İnsan yağmura şemsiyesiz yakalandığında ıslanmaktan kaçamayacağı gibi bazı durumlarda da para kazanmaktan kaçamaz."

Borsa, apaçık, şimdiye kadar görülmemiş bir yükseliş yaşıyordu. Müttefiklerin her türlü malzemeyi Amerika'dan satın almasının, bu ülkeyi dünyadaki en varlıklı ülke hâline getirdiği herkes tarafından bilinen bir gerçekti. Kimsenin satış için kolay kolay bulamayacağı çok çeşitli malzemelere sahiptik ve dolayısıyla buraya tüm dünyadan nakit para akıyordu. Dünyanın tüm altınları akın akın ülkede toplanıyordu. Enflasyon kaçınılmazdı ve elbette bu da her şeyin fiyatının yükselmesi anlamına geliyordu.

Her şey başından beri o kadar açıktı ki borsadaki yükseliş için herhangi bir manipülasyona ihtiyaç yoktu. Bu yüzden, diğer durumlara kıyasla alım yapmak için ön çalışmaya çok az ihtiyaç duyuyorduk. Savaş yüzünden borsada yaşanan bu patlama diğer hepsinden daha büyük oldu ve halkın geneline inanılmaz kârlar getirdi. Halkın büyük bir kısmı, 1915 yılı boyunca, *Wall Street* tarihinde hiç görülmediği kadar borsadan para kazandı. Ancak halk kâğıt üzerindeki kârını nakit paraya çevirmiyor, borsada tutmaya devam ediyordu. Böylece tarih kendini tekrarlıyordu. Zaten tarihin kendini tekrar etmesi *Wall Street*'te en sık yaşanan şeydi. Borsada yaşanan panik ve patlama haberlerini takip ederseniz dünden bugüne hisse senedi spekülasyonu ve spekülatörlerinin ne kadar az değişime uğradığını görerek şaşırırsınız. Sonuç da, oyun da, insan doğası da aynı kalmaya devam eder.

1916 yılında yaşanan yükselişle ben de ihya olanlardandım. Bir yandan yükselişin bir süre daha devam edeceğine inanırken bir yandan da gözlerimi açık tutmaya çalışıyordum. Herkes gibi ben de bu yükselişin sonsuza

kadar sürmeyeceğini biliyor ve uyarı sinyallerini kaçırmamaya gayret ediyordum. Uyarı sinyalinin her an her yerden gelebileceğini tahmin ettiğim için dikkatimi sadece bir tek noktaya odaklamadım. Zaten hayatım boyunca da borsanın sadece bir tek yönünde ya da diğer bir yönünde takılıp kalmadım, kalmam da. Borsanın yükselişinde veya düşüşünde çok miktarda para kazandığım anlarda dahi uyarı sinyalini alır almaz hemen pozisyonumu sonlandırıp çekilirim. Sonuçta insan borsanın ne yönde gideceğini düşünürse düşünsün sonsuz bağlılık yemini etmiş gibi yerinde saplanıp kalmak yerine, tehlike gördüğü an çekilmesini bilmelidir. Odak noktası borsanın yönü değil doğru tahminler olmalıdır.

Akılda tutulması gereken bir diğer nokta da borsanın hemen öyle bir yangın alevi gibi parlamayacağıdır. Ya da tam tersi aniden sönmeyeceğidir. Borsa genel yükselişine, fiyatlar daha düşmeye başlamadan çok önce son verebilir. Benim de o ara uzun zamandır beklediğim uyarı sinyallerini, borsada lider konumunda olan bazı hisselerin birbiri ardına birkaç puanlık düşüş yaşamasıyla ve aylardır ilk defa tekrar yükselişe geçmemeleriyle aldım. Anlaşılan ömürleri tükenmişti ve benim de alım satım taktiğimde değişikliğe gitmem gerekiyordu.

Bunu yapmak benim için kolaydı. Borsa boğa sezonundayken elbette fiyat eğilimi genel olarak yukarı yönlüdür. Bu yüzden o an herhangi bir hisse, genel eğilimin aksi yönde hareket ederse hemen o hissenin kendisinde ters giden bir şeyler olduğu sonucuna varılır. Oysa tecrübeli bir yatırımcı bu durumda, sadece hissenin kendisine özgü değil genel olarak bir sıkıntı olduğunu fark eder. Banttan önce ne yapması gerektiğini bilir, kendi fiyat çıkarımlarını yapıp durumun resmîleşmesini beklemeye gerek duyma-

dan hisselerini satarak elinden çıkarır.

Dediğim gibi borsada inanılmaz bir yükselişle başı çeken hisselerin yükselişi duraklayıp 5-6 puan düşmüştü ve o noktada sabitlenmişti. O sırada piyasanın kalanı yükselişine devam ediyordu. Düşen hisselerin şirketlerinde bir sıkıntı görünmediğine göre sıkıntının nedeni başka bir şey olmalıydı. Aylardır genel eğilime göre hareket eden bu hisseler, birden düşüşe geçtiğinde, borsanın geri kalanı yükselişine devam ediyordu ancak özellikle bu hisselerin yükselişinin sona erdiği açıktı.

Şimdilik acele davranıp direk o hisseleri satışa çıkarmanın gereği yoktu, çünkü genel gerçekten genel bir düşüş başlangıcı daha ufukta görünmüyordu. Ben de biraz daha beklemeye karar verdim, banttaki bilgilerin o an bunu gerektirdiğini düşünüyordum. Yükselişin sonunun henüz gelmediğine inansam da sona yakın olduğunu hissediyordum. Genel yükseliş sona erene kadar hâlâ para kazanabilirdim. Bu durumda sadece yükselişini durduran hisseleri elimden çıkardım ve kalan hisselerden alım yaptım.

Düşüşe geçen hisselerin her birinden beşer bin kısa pozisyona girdim. Borsada başı çeken yeni hisselerden de aldım. Sattığım hisselerin fiyatı yerinde sayarken aldığım hisseler yükselmeye devam ediyordu. Sonunda bu hisseler de yükselmeye son verince onları da sattım ve onlardan da beşer bin kısa pozisyona girdim. Artık yükselişin net bir şekilde sona erip düşüş dönemine girildiği kanısındaydım. Bir sonraki büyük kârımı kesinlikle borsa düşerken elde edecektim. Buna rağmen sabırlı davranıp temkinli satış yapmakta fayda olduğunu düşünüyordum. Kraldan çok kralcı olmanın anlamı yoktu, daha vakit erkendi. Bant yalnızca hazır olmak adına bu düşüşün yaklaştığını haber veriyordu.

Alım satıma devam ettim. Bir ayın sonunda beşer binlik, eskiden halkın favorilerinden olup başı çeken on iki hisseden, toplamda 60.000 hisse kısa pozisyon durumundaydım. Bu miktar çok fazla görünmeyebilir ama unutmayın ki borsada tamamen düşüş eğilimine girmemişti.

Sonra borsa çok fazla zayıfladı ve tüm hisse fiyatları teker teker dökülmeye başladı. Kısa pozisyona girdiğim o on iki hissenin satışında, her birinden en az dörder puanlık kâr yakalayınca haklı olduğumu anladım. Bant artık fiyatların besbelli düşeceğini, satmanın güvenilir olduğunu söylüyordu. Ben de satışlarımı ikiye katladım.

Pozisyonumu almış, borsanın düşüşü netleşmişken borsada satış yapmıştım. Zorlamama gerek yoktu. Her şey vakitlice, beklentilerim yönünde ilerliyordu. Ben de sabırlı davranıyordum. Satışlarımı ikiye katladıktan sonra uzun süre başka alım satım yapmadım. Yaklaşık yedi hafta sonra tüm açıklarımı kapadım. O ara ünlü "haber sızması" olayı borsada felaket düşüşe yol açtı. *Washington*'dan sızan habere göre, Başkan Wilson, Avrupa'ya acilen barış getirecek bir mesaj yayımlayacaktı. Elbette savaş haberleri borsada nasıl patlamaya yol açtıysa bu barış haberi de borsada düşüşe yol açtı. Borsadaki en dâhi yatırımcılardan biri, haberin kendisine bir şekilde önceden ulaşınca satış yapıp kâr etmekle suçlanınca bir yerden haber falan almadığını, sadece kendi düşüncesiyle borsanın yükselişinin sona erdiğine inandığı için satış yaptığını söylemişti. Ben ise tam yedi hafta önceden satışlarımı ikiye katlamıştım.

Haber yayılır yayılmaz borsa hızla düştü ve doğal olarak ben de fırsattan istifade alım yapmaya başladım. O an yapılası gerekeni yapmıştım. Plan yaparken bazen hiç hesaba katmadığınız olaylar, sizin için bir fırsata dönüşebiliyor. Bir kere böyle bir düşüşte alım yapabileceğiniz çok

büyük bir pazar oluşuyor, siz de istediğiniz gibi alım yapıp kâğıt üzerinde elde ettiğiniz kârları nakit paraya çevirebiliyorsunuz. Ancak borsa düşüşteyken söz gelimi aldığınız 120.000 hisse, fiyatı ister istemez yükseltebilir. Bu yüzden bu kadar büyük çapta alım yapabilmeniz ve kâğıt üzerindeki kârlarınıza zarar gelmemesi için borsanın uygun koşullara gelmesini beklemelisiniz.

Açıkçası belli bir zamanda belli bir nedenden ötürü böylesi bir düşüşü hesaba katmamıştım. Ancak dediğim gibi, otuz yıllık borsa hayatımda yaşadığım tecrübeler sonucu bu tür kazaların her zaman piyasanın var olan eğilimini güçlendirdiğini biliyordum ve ben de pozisyonumu bu eğilime göre şekillendiriyordum. Düşüş olacağını öngörenlerin şunu da unutmaması gerekir ki fiyat asla zirvedeyken satış yapılmaz, bu akıllıca bir hamle olmaz. Birkaç puanlık bir düşüş yaşanmasını bekledikten sonra tekrar bir yükseliş yaşanmıyorsa satış yapılmalıdır.

1916 yılında borsa düşerken hisse alıp, yükselince satarak toplamda üç milyon dolara yakın para kazandım. Önceden de belirttiğim gibi önemli olan borsanın bir tek yönüne odaklanıp kalmaktansa yön değiştikçe pozisyon değiştirip kâr etmektir.

O kış her tatil zamanında tercih ettiğim gibi yine dinlenmek ve balık tutmak için *Palm Beach*'e gittim.

Bazı hisse senetleri ve buğdayda kısa pozisyondaydım ve ikisi de güzel ilerliyordu, ikisinden de kârdaydım ve huzurumu kaçıracak bir durum yoktu. Tatilde güzel vakit geçiriyordum. Elbette Avrupa'ya açılmadığım sürece hisse senetlerinden de, ham madde piyasasından da tamamen uzak kalmam mümkün değildi. Örneğin *Adirondacks*'te, evimle broker ofisim arasında direkt telgraf bağlantısı var.

Palm Beach'de de sık sık, düzenli olarak brokerimin

ofisine uğruyordum. Bu arada pamuğun değerlendiğini ve yükselişe geçtiğini fark ettim. O dönemde, yani 1917'de Başkan *Wilson*'un barışı getirmek için büyük çaba sarf ettiği konuşuluyordu. *Washington*'dan gelen bu haberler, özel olarak *Palm Beach*'teki arkadaşlarıma da iletilmişti. Bu yüzden piyasanın gidişatını, Başkan *Wilson*'ın başarılarına olan güvenin bir yansıması olarak görüyordum. Barışın bu kadar yakın olduğu düşünülüyorsa hisse senetleri ve buğday düşmeli, pamuk yükselmeliydi. Hisse senetleri ve buğday işini ayarlamıştım ama ne zamandır pamukla alakalı herhangi bir işlem yapmamıştım.

O gün öğleden sonra saat ikiyi yirmi geçe civarı elimde hiç pamuk yoktu ama çok değil beş dakika sonra barışın tekrar geleceğine olan inancım, bana başlangıç olarak 15.000 balya pamuk aldırdı. Eski alım satım yöntemimi, daha önce size bahsettiğim toplu satın alma yöntemimi uygulamaya karar vermiştim.

Yine aynı gün borsa kapanışı sonrası, Almanya'nın Amerika'ya savaş açtığı haberini aldık. Ertesi gün borsa açılışına kadar beklemekten başka çaremiz yoktu. Hiç unutmam, o gün akşam saatlerinde *Gridley*'deki ülkenin en büyük sanayicilerinden biri, isteyen herkese istediği miktarda, günün kapanış fiyatının beş puan altında *United States Steel* çelik hisselerinden satabileceğini söylemişti. Civarda birkaç *Pittsburgh*'lu milyoner de vardı ama hiçbiri onun bu teklifine sıcak bakmamıştı. Çünkü borsa açılınca çok büyük bir düşüşün kaçınılmaz olduğunu biliyorlardı.

Elbette tahmin edilen oldu. Ertesi sabah hisse senetleri de, emtia piyasası da altüst idi. Bazı hisse senetleri bir önceki günün kapanış fiyatlarının sekiz puan altında açıldı. Bu durum bana, tüm kısa pozisyonlarımı kârla kapatmam için eşsiz bir fırsat sunuyordu. Önceden de dediğim gibi,

düşüşe geçen bir borsa, genel bir moral bozukluğunu da beraberinde getiriyorsa hisse alıp açıkları kapamak en akıllıca hamle olacaktır.

Kâğıt üzerindeki kârlarınızı nakde çevirirken hızlıca ve herhangi bir kayıp yaşamadan nakde çevirmenin tek yolu oldukça korunaklı hattı yarmaktır. Örneğin *United States* hisselerinden sadece 50.000 hisselik kısa pozisyona girmiştim. Elbette kısa pozisyonda olduğum başka hisseler de vardı ve borsanın, kısa pozisyonlarımı kapatıp alım yapmaya uygun hâle geldiğini görünce hemen öyle yaptım. Bu şekilde kârımın toplamı bir buçuk milyon dolara yaklaştı. Göz ardı edilemeyecek kadar büyük bir şanstı.

Pamukta 15.000 balya uzun pozisyon durumundaydım, bunları önceki gün borsa kapanışına son yarım saat kala almıştım ve ertesi gün borsa açılışı 500 puan düşüşle yapmıştı. Ne biçim düşüş ama! Bu düşüş, benim bir gecede 375.000 dolar kaybettiğim anlamına geliyordu. Hisse senedi ve buğdayda tek yapmam gereken şeyin alım yapıp kısa pozisyonlarımı kapamam olduğu gayet açık olmasına rağmen pamukta ne yapmam gerektiği o kadar net değildi. Düşünecek birden fazla faktör vardı. Genelde zarara girdiğim anda yanıldığım kanaatine varıp daha fazla zarar etmeden hemen harekete geçerim. O sabah ise kaybımı kabullenemeyip böyle yapmak istemesem bile biraz oturup düşününce yine doğru olanın elimdekileri satıp zararımı en aza indirmek olduğu sonucuna vardım. Çünkü pamuk piyasasını takip edip gözlem yapacağım yerde, tatil yapmak ve balık tutmak için güneye açılmıştım. Yani zaten bu zararı hak etmiştim. Kendimi bu noktada durdurmak en iyisiydi. Ayrıca zaten hisse senetleri ve buğdaydan da çok miktarda kâr etmiştim. Pamuğu zararına sattığımda kârım bir buçuk milyon yerine, bir milyonun biraz üzerinde ola-

caktı. Durumu sadece bir hesap tutma sorunu olarak görüp pozisyonumu kapamaya karar verdim.

Eğer bir gün öncesinde, borsa kapanmadan o pamuğu satın almasaydım yaklaşık 400.000 dolar bende kalacaktı. Bu olay size orta çaplı alım satım yaptığınızda bile ne kadar büyük kayıplar yaşayabileceğinizi gösteriyor. Aslında temel pozisyonum tamamen doğruydu ve beni hisse senedi ve buğdayda pozisyon almama iten düşüncelerin tam zıddı bir tesadüf sonucu beklemediğim bir kâr yakaladım. Bu noktada, en az direnç çizgisinin bir yatırımcı için önemi tekrar gözler önüne seriliyor. Almanya'nın beklenmedik savaş haberine karşılık, fiyatlar umduğum yönde ilerliyordu. Her şey beklediğim şekilde gitseydi üç alanda da %100 haklı çıkacaktım. Barış haberlerinin çıkmasıyla hisse senetleri ve buğday düşerken pamuk gittikçe yükselecekti. Üçünde de haklı çıkıp para kazanacaktım. Savaştan ya da barıştan bağımsız olarak hisse senedi ve buğdaydaki pozisyonum doğruydu, beklenmedik savaş haberi de sadece bana yardımcı olmuştu. Pamuktaki pozisyonum ise borsa dışındaki bir şeye, Başkan *Wilson*'un barış görüşmelerindeki başarısına bağlıydı. Pamukta yanılmamın sebebi, Alman komutanlardı.

1917 yılının başlarında *New York*'a döner dönmez toplamda bir milyon doların üzerinde olan borcumu, alacaklılarıma tek tek ödedim. Bu benim için büyük bir zevkti. Aslında birkaç ay önce de ödeyebilirdim ama çok basit bir nedenden ötürü şimdi ödemiştim. Aktif ve başarılı bir şekilde alım satımıma devam etmem için elimdeki paranın hepsini sermaye olarak kullanmaya ihtiyacım vardı. Onlara borçlu olduğum kadar, 1915-1916'daki çılgın piyasadan yararlanmak adına kendime de borçluydum. Çok para kazanacağımdan emindim ve onların zaten geri almayı um-

madıkları bu parayı birkaç ay daha geç vermemin bir zararı olmazdı. Ayrıca borçlarımı parça parça, farklı zamanlarda ödemektense hepsini aynı anda ödemek istiyordum. Bu yüzden piyasa uygun olduğu sürece, kaynaklarımın elverdiği ölçüde büyük çapta alıp satmaya devam etim.

Borçlarımı faiziyle ödemek istesem de zamanında borçlarımı silen anlaşmaya imza atan hiçbir alacaklım bunu kabul etmedi. En son borcumu ise 800 dolar için beni perişan eden, hatta alım satım yapamayacak ruh hâline büründüren adama ödedim. İlk önce diğer borçlarımı ödediğim kulağına gitsin istiyordum. O yüzden onu bir süre beklettim ve sonra parasını verdim. Ona, bir dahakine biri ondan birkaç yüz dolar borç aldığı zaman, daha anlayışlı davranması gerektiği mesajını vermek istedim.

İşte bu, benim borsaya geri dönme hikâyemdir.

Borçlarımı kapadıktan sonra paramın büyük bir kısmını faiziyle bana yıllık düzenli gelir sağlaması adına bankaya yatırdım. Bir daha meteliksiz kalmamaya, sermayesiz yaşamamaya ve bu yüzden sıkıntı çekmemeye kararlıydım. Elbette evlendikten sonra da eşim ve oğlum için de ayrı ayrı hesaplar açarak onları güvence altına aldım.

Bunun nedeni sadece borsanın bu parayı elimden geri alabileceği korkusu değil bir insanın kolayca gözünü kırpmadan elindeki avucundaki tüm parayı harcayabileceğini bilmemdi. Onlar adına hesap açarak eşimi ve çocuğumu kendimden koruyordum.

Tanıdığım birkaç kişi de aynı şeyi yaptı ama sonradan paraya ihtiyaç duyduklarında eşlerinden imza karşılığı hesaplarındaki parayı istedi ve nihayetinde bu parayı kaybetti. Ben de işi garantiye almak adına, eşimin hesabındaki paraya istesek bile dokunamayacağımız bir düzenleme yaptırdım. Öyle ki bu para ikimizden de, olur da bir

gün borsaya yatırmak adına eşimden para istersem eşimin bana dayanamayıp parayı vereceği ihtimalinden de korunmuş bir şekilde, güvende duruyor. Artık bu parayı riske etme şansım yok!

15. BÖLÜM

Spekülasyonun en büyük tehlikelerinden biri de beklenmedik olayların başınıza gelmesidir. Ticari bir sürüngenden daha fazlası olmak istiyorsa en tedbirli adam bile yeri geldiğinde bazı riskleri göze almak zorundadır. Bir insan evinden dışarı çıktığında ya da bir tren yolu seyahatine çıktığında dahi bazı riskleri göze almak zorundadır. İş dünyasının tehlikeleri de bu risklerden daha büyük değildir. Kimsenin öngöremediği bir gelişmeden dolayı zarar ettiğimde olayı gözümde fazla büyütmem, sadece kendimi beklenmeyen bir fırtınaya yakalanmış sayarım. Beşikten mezara zaten hayatı kumar olarak görürüm ve sihirli bir gözlüğüm olmadığı için beklenmedik olaylara katlanmak zorunda olduğumu düşünürüm. Ancak borsa hayatım süresince akıllıca oynayıp doğru kararlar almama rağmen sportmence oynamayan bazı rakiplerimin adaletsizce davranması sonucunda zarar ettiğim zamanlar da oldu.

Hızlı düşünen, ileriyi görebilen bir iş insanı kendini sahtekârların, korkakların ve kalabalıkların kötülüklerinden koruyabilir. Ben şimdiye kadar, *bucket shop*'larda başıma gelen bir iki ufak mesele harici asla düpedüz dolandırılmadım. Oralarda bile dürüstlük politikası yaygındı. Esas parayı dürüstçe oynayanlar kazanır, sahtekârlıkla bir yere varılmaz. Sürekli dolandırılma endişesiyle gözümü dört açmam gereken yerlerde oynarken huzursuz olurum, böyle yerleri asla tercih etmem. Fakat öyle üçkâğıtçılar vardır ki namuslu insanlar onlar karşısında çok güçsüz kalır. Adilce oynamak herkesin harcı değildir. Size sırf anlaşma-

yı bozmamak adına verdiğim sözlerin kutsallığına olan inancımdan dolayı bizzat başımdan geçen bir sürü olay anlatırdım ama vakit kaybından başka neye yarar?

Kurgu yazarları, din adamları ve kadınlar genelde borsayı bir savaş alanına, *Wall Street*'in günlük işlerini ise savaş alanında süregelen bir savaşa benzetirler. Bu benzetme oldukça çarpıcı görünse de aslında tamamen yanıltıcı bir benzetmedir. Ben borsadaki işlerimi bir tür çatışma ve mücadele olarak görmüyorum. Ben insanlarla da spekülatif gruplarla da savaşmam. Sadece görüş ayrılıkları yaşayabilirim, yani borsanın temel koşullarını onlardan farklı değerlendirebilirim. Oyun yazarlarının iş savaşı olarak adlandırdıkları şey, insanlar arasında yaşanan bir savaştan ziyade insanların işe bakış açıları arasındaki farklılıklardan kaynaklanan çekişmelerdir. Ben ise sadece gerçeklerin peşinde koşarım ve eylemlerimi de o doğrultuda gerçekleştiririm. Bu *Berbard M. Baruch*'un verdiği, zenginliği yakalamada başarı reçetesidir. Bazen gerçekleri olduğu gibi yeterince açık veya yeterince erken göremeyebilirim ya da mantıklı şekilde akıl yürütemeyebilirim. Böyle zamanlarda da hep yanılıp bedelini de para kaybederek öderim.

Hiçbir aklı başında kimse, hatalarının bedelini ödemeye karşı çıkmaz. Kimse hata yapmamayı tercih edemez, istisnasız herkes bir şekilde hataya düşer. Ancak ben haklı çıktığımda para kaybetmeme tahammül edemem. Kastettiğim oyunun kurallarındaki ani değişikliklerden kaynaklanan zararlarım değil parayı hesabımda görmeden onu kârdan saymamam gereken durumları hatırlatan belli başlı spekülasyon tehlikeleri.

Avrupa'da büyük savaş patlak verdikten sonra ham madde piyasalarındaki fiyatlarda beklenen artışlar gerçekleşmeye başladı. Bunu öngörmek de en az savaşın getire-

ceği enflasyonu öngörmek kadar kolaydı. Savaş sürdükçe elbette fiyatlardaki genel yükseliş de devam etti. Hatırlarsanız ben 1915'de borsaya geri dönmekle meşguldüm. Hisse senetleri uçmuştu ve bu durumdan faydalanmalıydım. Benim için en güvendiğim, en kolay ve en hızlı para kazanabileceğim oyun, hisse senetleriyle oynayacağım oyundu ve bildiğiniz gibi şansım da yaver gitmişti.

Temmuz 1917'de artık tüm borçlarımdan kurtulmuş ve bir de üstüne iyi para kazanmış durumdaydım. Yani hisse senetlerine olduğu kadar artık ham madde piyasasına da el atabilirdim. Bunun için yeterli param da, vaktim de, isteğim de vardı. Yıllardır piyasalar üzerinde araştırma yapmıştım. Ham madde piyasalarındaki fiyat artışı, savaş öncesine göre %100-%400 arasındaydı. Tek istisna kahveydi. Tabii ki bunun bir sebebi vardı. Savaşın patlak vermesi, Avrupa pazarlarının kapanmasına yol açmıştı ve hâliyle ülkeye dışarıdan gelen malların önü tıkanmıştı. Amerika'dan Avrupa'ya kahve ihracatı gerçekleşmeyince ülkede çok miktarda kahve fazlalığı oluşmuştu ve sonuç olarak fiyatlar düşmüştü. Ben kahveyle ilgili spekülatif olasılıkları değerlendirerek alım yapmayı düşündüğümde, fiyatı savaştan önceki fiyatından bile düşüktü. Bu anormalliğin nedeni açıktı, Alman ve Avusturya denizaltılarının aktif ve etkili operasyonları, ticari amaçlarla kullanılabilen gemi sayısının korkunç derecede azalmasına yol açmıştı. Hâliyle kahve ithalatı da azalmıştı. Tüketim miktarı ise değişmiyordu, doğal olarak tüm mallarda olduğu gibi kahvenin fiyatında da artış olacaktı.

Durumun geleceğini öngörmek için *Sherlock Holmes* olmaya gerek yoktu. Herkesin neden kahve almadığını anlamıyordum. Ben kahve almaya karar verdiğimde bunu bir spekülasyon olarak görmedim, daha çok yatırım gö-

züyle baktım. Bu yatırımı nakit paraya çevirmek zaman alabilirdi ama sonunda mutlaka kâr ettirecek bir yatırımdı. Bu da kahve yatırımını, bir kumarbazın değil de daha çok bir bankacının yapacağı türden muhafazakâr bir yatırım hâline getiriyordu.

Alım operasyonlarıma 1917 yılının kış aylarında başladım. Çok miktarda kahve aldım. Bu arada piyasada pek kıpırdanma olmadı. Eskisi gibiydi, umduğum gibi herhangi bir yükseliş olmadı. Dokuz ay boyunca kahveyi öylece elimde beklettim. Kontratlarımın süresi sona erdi ve ben de tüm opsiyonlarımı sattım. Bu işten çok büyük zarar etmiştim ama yine de kahveyle ilgili görüşlerimde haklı olduğuma emindim. Sadece zaman konusunda yanılmıştım ama diğer tüm ham madde fiyatları gibi kahve fiyatının da mutlaka yükseleceğini biliyordum. O yüzden elimdeki kahveyi sattıktan hemen sonra tekrar alım yapmaya başladım. O dokuz ay boyunca öylece yerinde sayıp bana hiç kâr ettirmeyen kahveden, üç kez alabildiğim ölçüde alım yaptım. Tabii ki alımlarım arasında mümkün olduğunca uzun süre bıraktım.

Sonunda çabalarımın karşılığını alma zamanım geldi. Üçüncü alımımdan sonra kahve fiyatı yükselmeye başladı. İnsanlar kahve piyasasında yaşanacak gelişmelerin birden farkına varmış görünüyordu. Anlaşılan yatırımım bana güzel bir kâr bırakacaktı.

Yaptığım kontratların satıcılarının çoğu Alman isimlerine sahip ya da Almanya ile yakın ilişkileri olan kişilerdi. Kahveyi gizlice Brezilya'dan alıp bu ülkeye getiriyorlardı. Fakat kahveyi getirecek gemi yoktu ve o an öyle bir pozisyonun içine düşmüşlerdi ki ellerinde yığınla kahve olmasına rağmen o kahveyi buraya ulaştıramıyorlardı. Lütfen şu da aklınızda olsun ki ben ilk önce kahve fiyatı, daha

savaş öncesi dönemin altındayken sonradan yükselişe geçeceği beklentisindeydim ve alım yapıp fiyat hiçbir şekilde artmadığı için kahveyi yaklaşık bir yıla yakın elimde bekletmek zorunda kalıp zarar etmiştim. Yanılmanın cezası para kaybetmektir, tam tersi haklı çıkmanın ödülü de para kazanmaktır. Gerçekten de haklıydım, büyük çapta alım yapmıştım ve hâliyle de yüklü miktarda para kazanmayı bekliyordum.

Az miktarda yükseliş bile benim için tatmin edici kâr sağlardı çünkü elimde birkaç yüz bin çuval kahve vardı. Yaptığım alım satım operasyonlarımı rakamlarla ifade etmekten pek hoşlanmam çünkü bazen gerçekten korkunç miktarlarda alım satım yaparım ve insanlar benim bununla övündüğümü düşünebilir. Aslına bakarsanız genelde imkânlarım doğrultusunda alım satım yaparım ve her zaman kendime bir güvenlik payı bırakırım. Bu kahve işinde de yeterince temkinli davranıyordum. Bu kadar opsiyon almamın nedeni ise kaybetmek için geçerli bir sebebin olmadığını düşünmemdi. Koşullar benim lehimeydi. Bir yıl beklememin ve sonunda haklı çıkmamın karşılığını nihayet alacaktım. Artık kârın çok yakınımda olduğunu görüyordum. Bunu görmek için çok zeki olmaya gerek yoktu. Sonuçta kör değildim.

Ancak bana doğru hızla ve emin adımlarla yaklaşan kâr ne yazık ki bana ulaşamadı! Hayır, koşullarda aniden bir değişiklik olmadı, piyasa birden tersine de dönmedi. Ülkenin başına kahve de yağmamıştı. O hâlde ne olmuştu? Kimsenin aklına gelmeyecek bir şey! O güne kadar kimsenin yaşamadığı, sonuç olarak da tedbir almadığı bir şey. Her zaman aklımda bulunması gereken spekülasyonun tehlikeleri listesine bir madde daha eklemiştim. Bana kısa pozisyona girerek kahve satan adamlar, önlerindeki

durumu, başlarına neler geleceğini biliyordu ve onları bu durumdan kurtaracak yeni bir yol arayışına girmişlerdi. Yardım için *Washington*'a koşmuşlar ve umdukları yardımı orada bulmuşlardı.

Belki hatırlarsınız, hükûmet ihtiyaç duyulan mallardan daha fazla kazanç elde edilmesini önlemek amacıyla çeşitli planlar yapmıştı. Bu planların çoğunun nasıl işlediğini bilirsiniz. Neyse, kısa pozisyona giren hayırsever kahveciler, Savaş Sanayileri Kurulunun Fiyat Belirleme Komitesine başvurarak Amerikalıların kahvaltıda en çok tükettiği içecek olan kahveyi vatansever bir şekilde korumak istediklerini söylediler. Profesyonel spekülatörlerden biri olan *Lawrence Livingston*'un kahve piyasasını ele geçirdiğini ya da geçirmek üzere olduğunu iddia ettiler. Onun spekülatif planlarını bir şekilde bozamazlarsa savaşın getirdiği koşullardan yararlanıp milyonlarca Amerikalının günlük tükettiği kahveye uçuk fiyatlar ödemelerine sebep olacaktı. Gemi bulup da getiremedikleri kahveyi bana satan kahvecileri vatansever, beni de vicdansız spekülatör sınıfına soktular. Sözde kendilerini kahve kumarbazları olarak değil kahve ticareti yapan insanlar olarak gerçek veya olası kahve vurgunculuğunun önlenmesi adına hükûmete yardımcı olacaklarını bildirdiler.

Şimdi bu tür alttan alta iş çeviren insanlardan korkuyorum. Fiyat Belirleme Komitesinin vurgunculuğu ve fahiş fiyatı engellemek için elinden geleni yaptığına samimi olarak inanıyordum. Ancak ne yalan söyleyeyim kahve piyasasının temel sorunlarını öyle detaylı incelediklerini düşünmüyordum. Ham kahve fiyatı için bir üst limit ve aynı zamanda var olan tüm kontratların kapatılması için bir zaman sınırı belirlemişlerdi. Bu karar elbette Kahve Borsasının kapanmasına yol açmıştı. Ben de o an tek yapabileceğim şeyi yap-

tım, elimdeki tüm kontratları sattım. Böylece kazanmamın farz olduğunu düşündüğüm o milyon dolarlık kâr, bir anda yok olup gitti. Ben de zaruri ihtiyaç gözüyle bakılan mallar üzerinden kâr edilmesine herkes kadar karşıydım ama Fiyat Belirleme Komitesinin kahve için bu kararı aldığı zamanlar, diğer bütün ham maddeler savaş öncesi fiyatlarının %250-%400 üstü fiyatlara ulaşmıştı. Kahvenin fiyatı savaştan birkaç yıl önceki düzeyinde seyrediyordu. Kahveyi kim elinde bulundursa bulundursun eninde sonunda fiyat her türlü yükselecekti. Nedeni de vicdansız spekülatörler değil azalan ithalat ve stok olacaktı. Buna yol açan ise dünyadaki gemilerin Alman denizaltıları tarafından korkunç şekilde yok edilmesiydi. Komite frene basıp kahve fiyatlarının yükselmeye başlamasına izin vermedi.

Politika ve uygunluk açısından Kahve Borsasının kapanmaya zorlanması tamamen bir hataydı. Komite kahveyi kendi hâline bıraksaydı fiyat şüphesiz önceden belirttiğim sebeplerden dolayı yükselecekti. Bunun da iddia edildiği gibi birilerinin kahve piyasasını ele geçirmesiyle ilgisi yoktu. Bu piyasaya arzın artması için fiyatın fahiş derecede değil az da olsa yükselmesi yeterliydi. Bir yerlerden, *Berbard M. Baruch*'un Savaş Sanayileri Kurulu fiyatları belirlerken tedarikin sağlanması faktörünü göz önüne aldığını ve bu sebeple bazı mallara getirilen yüksek limitle ilgili şikâyetlerin özünde adil olmadığını söylediğini duymuştum. Kahve Borsası daha sonradan yeniden açıldığında kahvenin satış fiyatı 23 sentti. Amerikalılar isteseler de istemeseler de tedarik eksikliğinden dolayı bu fiyatı ödediler. Tedarik eksikliğinin sebebi ise kısa pozisyona giren hayırsever kahve tacirlerinin önerisiyle belirlenen kahve fiyatının çok düşük olmasıydı. Yüksek navlun bedelini ödemek ve ithalata devam etmek çok zordu.

Kahvenin her zaman ham madde piyasalarının arasında alım satım yapmaya en uygun ürün olduğunu düşünmüşümdür. Kahve alım satımı benim için spekülasyondan ziyade daha çok bir yatırım olmuştur. Bir yıldan uzun süredir uğraştığım bu işin içinde herhangi bir kumar oynandıysa bu Alman isimlerini kullanan ve ataları Alman olan sözde vatansever kahve tacirleri tarafından yapılmıştır. Brezilya'daki kahvelerini getirip *New York*'ta bana sattılar. Fiyat Belirleme Komitesi de fiyatı yükselmeyen tek malın fiyatını sabitledi. Toplumu vurgunculuktan korusalar da kaçınılmaz olarak ardından gelen yüksek fiyatlardan koruyamadılar. Sadece o da değil, çiğ kahvenin kilogram fiyatı 9 sent civarında kalsa bile kavrulmuş kahve fiyatı her şeyle birlikte yükselmişti. Bu iş sadece kahve kavurucularına yaramıştı. Çiğ kahvenin fiyatı kilo başına 2-3 sentlik artış gösterseydi bu bana birkaç milyon dolar kârla dönerdi. Halk için de bu kadar pahalıya mal olmazdı.

Spekülasyonda iş işten geçtikten sonra hayıflanmanın yararı yoktur. Bu sizi hiçbir yere götürmez. Ancak bu işten de kendi adıma güzel dersler çıkardım. İçine girdiğim işler arasında en garanti gördüklerimdendi. Yükseliş kaçınılmazdı. Her şey mantığına göre ilerlediğinde birkaç milyon kazanmam işten bile değildi. Ama olmadı.

İki başka olayda da borsa kurullarının bir uyarı yapmadan alım satım kurallarında değişikliğe gitmelerinin acısını çektim. Ancak bu olaylarda pozisyonum teknik açıdan doğru olsa bile ticari açıdan kahve işinde olduğu kadar sağlam değildi. Spekülatif işlemlerde hiçbir şeyden yüzde yüz emin olamazsınız. Size anlattığım bu tecrübe de benim beklenmedik tehlikeler listemin başköşesine oturmuştu.

Bu kahve olayından sonra diğer ham madde piyasalarında ve hisse senetlerinde girdiğim kısa pozisyonlarda

o kadar başarılı oldum ki bu sefer de türlü dedikoduların gazabına uğradım. *Wall Street*'teki profesyonel yatırımcılar ve bazı gazete yazarları, fiyatlardaki kaçınılmaz düşüşler için beni suçlayan bir tutum geliştirdiler. Bazı zamanlar, ister gerçekten satış yapayım ister satmayayım, satışlarımın vatanseverce olmadığını öne süren iddialar ortaya attılar. Benim gerçekleştirdiğim işlemlerin hacminin ve etkisinin bu denli abartılmasının sebebi, sanırım halkın her fiyat hareketi için geçerli bir neden bulma arayışıydı.

Binlerce kez söylediğim gibi hiçbir manipülasyon, hisse senetlerinin değerini düşüremez ve onları düşük değerde tutamaz. Bunda sıra dışı bir durum yoktur. Oturup yarım dakika düşünme zahmetine giren herkes çok rahat bir şekilde olanın sebebini anlayabilir. Varsayalım ki bir borsacı, yaptığı birtakım işlemlerle hisse senedinin değerini, gerçek değerinin altına indirdi. Bu durumda kaçınılmaz olarak ne olur? Hisse almak isteyenler için çok güzel bir fırsat yaratır. Hissenin gerçek değerini bilen insanlar, o anki düşük fiyatı görünce kelepir mal alır gibi o hisseden satın alacaktır. Kimse alamıyorsa mutlaka o anki temel koşulların uygunsuzluğundan ve bu koşulların borsada yükselişi desteklemediğinin açık olmasındandır. Bu tür fiyatı bilerek gerçek değerin altına çeken borsacılar hakkında genelde iyi konuşulmaz. İnsanlar onları haksız, neredeyse suçlu bulurlar. Bir hisse senedini, gerçek değerinin çok fazla altından satmak oldukça tehlikeli bir iştir. Fiyatı düşük tutulan, yani adil olmayan şekilde kısa pozisyona girilen hisselerin fiyatı yükselmiyorsa piyasada alıcısı yok demektir. Alıcısı varsa fiyat yerinde saymaz. Ancak şu da bir gerçek ki bu gibi borsacıların gerçekleştirdiği iddia edilen haksız şekildeki fiyat düşürülmesi olaylarının %99'u da meşru yollarla gerçekleştirilmiştir. Profesyonel bir yatı-

rımcı zaman zaman bu düşüşü hızlandırmış olsa da elinde ne kadar çok hisse bulunursa bulunsun bu düşüşün ana sebebi sayılamaz.

Ani düşüşlerin veya belirli keskin kırılmaların bazı vurguncu spekülatörlerin işi olduğu teorisi, kendi kendine düşünme yetisinden aciz, başkalarının söylediklerine hemen inanan, körü körüne kumar oynar gibi borsada oynayan spekülatörlere gerekçe üretmenin en kolay yoludur. Talihsiz müşterilerin yaşadıkları kayıplara bir açıklama olarak brokerlerinden ve finansal dedikoduculardan duyduğu bu gerekçe aslında özünde tehlikeli bir tüyodur. Tehlikeli tüyolar ile olumlu tüyolar arasındaki fark da şurada yatar: Borsanın düşüşe geçeceği, bu nedenle kısa pozisyonda satış yapılması gerektiğini tavsiye eden tüyo olumludur. Tehlikeli tüyo ise aslında kısa pozisyonda satış yapmanız o an için faydanıza olacakken sizi bir şekilde yanıltıcı açıklamalarla yönlendirip sizi satış yapmaktan vazgeçiren tüyolardır. Bir hisse senedi ani şekilde bir kırılma yaşadığında genel eğilim o hisseyi satmak yönünde olur. Düşüşün kesinlikle geçerli bir nedeni olduğuna inanılır, bunun nedeni bilinmese bile o an için hissenin elden çıkarılmasının uygun olduğu düşünülür. Ancak bu düşüş üçkâğıtçı bir borsa spekülatörünün işiyse o an hisse satmak akıllıca olmaz. Çünkü bu spekülatör o hisseyle işini sonlandırdığı an, fiyat aniden tekrar yükselecektir. Tehlikeli tüyolardan sakınmak gerekir!

16. BÖLÜM

Tüyolar! İnsanların çılgınca peşinde koştuğu tüyolar! Sadece almak için de değil aynı zamanda vermek için de can atılan tüyolar. Çünkü tüyo almanın da, vermenin de içinde açgözlülük ve kibir duyguları barınır. Aslında çok zeki insanların tüyo peşinden kılıktan kılığa girdiklerini izlemek de eğlencelidir. Tüyo verenin, tüyonun doğru olup olmadığı konusunda endişe etmesine bile gerek yoktur çünkü tüyo almak isteyen, tüyonun illa doğru çıkmasını dert etmez, o sadece herhangi bir tüyo peşindedir. Doğru çıkarsa elbette daha iyidir! Ama çıkmazsa da bir dahaki sefere doğru çıkacağını düşünüp yine tüyo peşinde koşmaya devam eder. Tabii ki bu arada genel olarak ortalama komisyoncularla çalışan ortalama müşteri profilinden söz ediyorum. Bir de sadece 7/24 tüyo işiyle uğraşan bir tür borsacı ya da manipülatörler var. Onlar için iyi bir tüyo akışı bir çeşit reklam gibidir, dünyanın en iyi tanıtım aracıdır. Tüyo alanlar da, verenler de bir tür aktarma görevi görürler. Ondan ona aktarılan sonsuz bir zincirin halkası hâline dönüşürler. Borsacı tüyo uzmanı, nefes alan hiçbir insanın güzel şekilde önüne sunulmuş bir tüyoyu asla reddedemeyeceği inancındadır. Asıl olarak tüyoları sanatsal şekilde dağıtma alanında uzmanlaşır.

Ben her gün türlü türlü insandan çeşitli tüyolar alırım. Size şimdi *Borneo Tin* hakkında bir hikâye anlatacağım. Hisse senedinin ilk kez piyasaya çıktığı zamanı hatırlar mısınız? Borsada patlamanın zirveye ulaştığı bir dönemdi.

Hisseyi kurucu grup çok zeki bir bankacının tavsiyesi üzerine bir aracılık yüklenimi sendikasıyla hisseyi piyasaya sürmek yerine doğrudan açık piyasaya sürmeye karar vermişlerdi. Aslında bu yerinde bir karardı, tek sorun havuzu oluşturan müşterilerin tecrübesizliğiydi. Borsanın çılgın bir patlama yaşadığı dönemde nasıl hareket edileceğini bilmiyorlardı ve aynı zamanda yeterince liberal değillerdi. Hissenin borsadaki fiyatı üzerinde anlaştılar ancak bu fiyat öyle bir fiyattı ki yatırımcılar ve borsanın spekülatif öncüleri bu hisseyi alırken şüpheye düşmeden edemezlerdi.

Usulen hisseyi piyasaya süren grup, hissenin ilk belirledikleri fiyatına sadık kalmalıydılar ama öylesi yükselen bir piyasada açgözlülüklerinin kurbanı oldular. Halk yeterince uygun gördüğü her tüyoyu değerlendirip çılgınca alım yapıyordu. Yatırım istenmiyordu. Genel talep kolay para yönündeydi. Herkes kumar oynar gibi borsadan kâr elde etme peşindeydi. Savaş malzemeleri alımları nedeniyle ülkeye altın yağıyordu. Duyduğuma göre *Borneo* hisselerini piyasaya sürmek için plan yapan grup, ilk işlem gerçekleşene kadar açılış fiyatını üç kez artırmıştı.

Bu havuza katılmam için bana da teklif sunmuşlardı ama ben düşününce teklife sıcak bakmamıştım. Çünkü borsada yapılacak bir manevra varsa bunu tek başıma yapmak isterim. Ben her zaman kendi bilgilerime göre hareket eder, kendi metotlarımı takip ederim. *Borneo Tin* piyasaya sürüldüğünde onu piyasaya süren havuzun kaynaklarını ve neler planladıklarını bilerek ve aynı zamanda halkın bu hisseye karşı tutumlarını da hesaba katarak hemen ilk gün ilk saatlerde 10.000 hisse aldım. Hissenin ilk piyasaya çıkışı başarılı olmuştu. Hatta bir süre sonra hisseyi piyasaya süren grubun, hisseye olan talepten o kadar gözü korkmuştu ki bir anda bu kadar hisse satılmasının bir hata olduğu-

nu, sonucunda zarar edeceklerini düşünmeye başlamışlardı. Benim 10.000 hisse aldığımı gördüklerinde fiyatı 20-30 puan yükseltseler bile sahip oldukları her hissenin muhtemelen satılıp yok olacağını anlamışlardı. Bununla birlikte benim 10.000 hisseden elde edeceğim kazancın, onların çoktan kazanmayı umduğu milyon dolarların büyük bir kısmını silip süpüreceğini düşünmeye başlamışlardı. Bu yüzden hisse değerini artık yükseltmemeye karar verip beni sarsmaya çalışmışlardı. Ben ise sabırla beklemiştim ve sonunda pes edip beni de gözden çıkararak borsanın diğer müşterilerini ellerinde tutmak ve daha fazla hisse kaybetmemek için fiyatı yükseltmişlerdi.

Diğer hisse fiyatlarının çılgınca yükseldiğini görünce kendi hisselerinden de milyon değil milyar dolarlar kazanacaklarını ummuşlardı. *Borneo Tin*'in değeri 120'ye çıkınca ben elimdeki tüm hisseleri satmıştım. Bu hamlem, yükselişi bir tık sarsmıştı ve havuzu yönetenler tekrar fiyatı yükseltmişlerdi. Bir sonraki genel yükselişte, hisse için yeniden aktif bir pazar oluşturmayı denemişlerdi ancak anlaşılan fiyat fazla pahalı gelmişti. En sonunda hisse fiyatını 150'ye kadar çıkarmışlardı ama borsadaki patlama o dönem sona erince fiyatı aşağı çekmek durumunda kalmışlardı. Hitap ettikleri müşteri kitlesi ise fiyat düşüş tepkisi verdiğinde almayı seven, söz gelimi fiyat 150'den 130'a düştüğünde hisseye ucuz, 120'ye düştüğünde ise hisseye kelepir gözüyle bakan insanlardı. Aynı zamanda bu tüyo, geçici piyasa oluşturabilen borsa işlemcilerine ve sonra da komisyoncu firmalara iletilmişti. Havuzu oluşturanlar büyük küçük akla gelebilecek her tür yönteme başvurmuştu ancak işe yaramamıştı. Sorun ise şişirilmiş hisse senetlerinin artık talep görmemesiydi. Acemi müşteriler başka kancalara takılmıştı. *Borneo* grubu ya bunu görmüyordu ya da görmek istemiyordu.

Ben de o ara eşimle birlikte *Palm Beach*'teydim. Bir gün *Gridley*'s'te biraz para kazandım ve eve gidince bu paranın 500 dolarını Bayan *Livingston*'a verdim. Tesadüfe bakın ki eşim aynı gece bir akşam yemeğinde *Borneo Tin* şirketinin genel müdürü Bay *Wisenstein*'la tanışmıştı. Bu kişi ayrıca *Borneo* havuzunun da yöneticisiydi. Bay *Wisenstein* bir süre sonra kasıtlı olarak manevra yapıp karımın yanına oturmuştu ki eşimle ben bunu kasıtlı yaptığını sonradan anlamıştık.

Bu kişi eşime özellikle iyi davranıyor ve onu neşelendirmek için çaba sarf ediyormuş. Sonunda da ona çok gizli bir şekilde fısıldayarak "Bayan *Livingston*, şimdi daha önce hiç yapmadığım bir şey yapacağım. Bunu yapmaktan büyük bir memnuniyet duyuyorum çünkü ancak sizin gibi biri bu değerli bilginin kıymetini bilir," demiş. Sonra duraksayıp endişeyle eşime bakmış, eşimin zeki ve aynı zamanda sır saklayan biri olduğundan emin olmak ister gibiymiş. Adamın yüzünden her şey gayet açık okunuyormuş ama eşim sadece "Evet," demiş.

"Dinleyin Bayan *Livingston*. Sizinle ve eşinizle tanıştığımıza o kadar memnunum ki bu memnuniyetimi bir şekilde size kanıtlamak istiyorum. Çünkü gelecekte de sizinle iletişimi kesmek istemiyorum. Hatırlatmama hiç gerek yok biliyorum ama birazdan size söyleyeceklerimin çok gizli olduğunu sanırım anlamışsınızdır!" Sonra da çok kısık sesle "Eğer *Borneo Tin* hissesi satın alırsanız çok büyük kâr edersiniz," demiş.

"Öyle mi dersiniz?" diye sormuş eşim.

"Otelden ayrılmadan hemen önce, halkın en azından birkaç gün haberdar olamayacağı bir telgraf aldım. Ben de size tavsiye ettiğim gibi toplayabildiğim kadar hisse senedi toplayacağım. Yarın açılışta benimle birlikte alım yaparsa-

nız ikimiz de aynı zamanda ve aynı fiyattan alım yapmış oluruz. *Borneo Tin*'in yükseleceğinden adım kadar eminim ve bunu sadece size söyledim. Gerçekten de bir tek size!"

Eşim adama teşekkür etmiş ve kendisinin bu tür spekülasyon işlerinden fazla anlamadığını söylemiş. *Wisenstein* da ona söylediğinden daha fazla bir şey bilmesine gerek olmadığına dair güvence vermiş. Söylediklerinin doğru anlaşılıp anlaşılmadığından emin olmak için de tavsiyesini tekrar bir kez daha yinelemiş. "Tek yapmanız gereken, dilediğiniz kadar *Borneo Tin* satın almak. Size söz veriyorum, pişman olmayacaksınız, bir tek sent bile kaybetmeyeceksiniz. Bakın, daha önce ne kadın ne erkek kimseye herhangi bir şey satın alması için tavsiyede bulundum. Ancak şu an hissenin 200 sınırına gelmeden yükselişine ara vermeyeceğine o kadar eminim ki sizin de bu bilgiden faydalanıp para kazanmanızı canıgönülden isterim. Sonuçta bütün hisseleri tek başıma satın alamam ve benden başkaları da bu yükselişten kâr edecekse yabancının etmesindense sizin kâr etmenizi isterim. Size bunları kimseye söylemeyeceğinize tüm içtenliğimle inanarak anlattım. Lütfen sözüme güvenin Bayan *Livingston* ve vakit kaybetmeden *Borneo Tin* hissesi satın alın!"

Söylediklerinde o kadar samimi görünüyormuş ki eşimi etkilemeyi başarmış. Öyle ki eşim o gün ona verdiğim cebindeki 500 doları bile bu işe yatırmayı düşünmüş. Zaten bu para da benim öyle şansına havadan kazandığım ve ona verdiğim ekstra bir para olduğu için şansı yaver gitmeyip kaybetse bile üzülmeyeceği bir paraydı. Ancak *Wisenstein* eşime mutlaka kâr edeceğini söylemiş. O da inanınca şansını denemeye, kendi kendine borsadan para kazanıp bana da sürpriz olsun diye sonra söylemeye karar vermiş.

Her neyse, eşim ertesi sabah borsa açılmadan *Har-*

ding'in ofisine giderek müdüre şunları söylemiş. "Bay *Haley*, ben biraz hisse senedi satın almak istiyorum ama kendi hesabıma yansımasın. Çünkü ben kâr edene kadar eşimin haberi olsun istemiyorum. Bunu benim için yapabilir misiniz?"

Haley de "Elbette Bayan *Livingston*, sizin için özel bir hesap açabiliriz. Hangi hisse senedinden ve ne kadar almak istiyorsunuz?" diye sormuş.

Eşim, *Haley*'e 500 dolarını uzatarak "Dinleyin lütfen, bu paradan fazlasını kaybedemem. Size borçlanmak istemiyorum ve unutmayın, kocamın bu durumdan haberi yok ve ben ona söyleyene kadar da siz bir şey söylemeyin. Şimdi bana borsa açılır açılmaz bu parayla alabildiğiniz kadar *Borneo Tin* hissesi satın alabilir misiniz?" demiş.

Haley eşimin uzattığı parayı alıp bu işlem hakkında bana en ufak bir şey söylemeyeceğine dair söz vermiş ve 500 dolarla eşim adına sanırım 108'den 100 hisse *Borneo Tin* satın almış.

O gün de hisse oldukça aktifti ve kapanışı üç puan yükselişle yapmıştı. Bu yükseliş, eşimi öylesine mutlu etmiş ki ne yaptığını bana söylememek için kendini zor tutmuş.

Ben ise o zamanlar aksine borsanın sağlam bir düşüş yaşayacağını düşünüyordum. Normalde durgun giden *Borneo Tin*'in beklenmedik kıpırdanması ise dikkatimi çekmişti. O an hiçbir hisse senedinin, hele böylesi bir hisse senedinin yükselmesi için doğru zaman olmadığına inanıyordum. O gün satış operasyonlarıma başlamaya karar vermiştim ve işe de 10.000 hisse *Borneo Tin* satarak başladım. Satmasaydım hisse fiyatı sanırım 5-6 puan değerinde artmaya devam ederdi.

Hemen ertesi gün, borsa açılınca ve borsa kapanışın-

dan önce 2.000'er hisse daha sattım ve hisse fiyatı 102'ye kadar düştü.

Harding Brothers'ın *Palm Beach* şubesinin müdürü *Haley* de eşimin işlem yaptığı üçüncü gününde onu bekliyormuş. Eşim genelde sabah 11 civarı işlerimin nasıl gittiğini, neler yaptığımı görmek için şöyle bir uğrardı.

Eşim ofise gelince *Haley* onu bir kenara çekerek "Bayan *Livingston*, o 100 *Borneo Tin* hissenizi kaybetmek istemiyorsanız biraz daha marj sağlamanız gerekiyor," demiş.

Eşim de ona, "Ama benim başka param yok ki," diye cevap vermiş.

"Hisseyi sizin normal hesabınıza transfer edebilirim," demiş.

"Hayır," diye itiraz etmiş eşim, "Eğer öyle yaparsanız kocam öğrenir."

Haley "Ancak hisse şimdiden zarar ediyor," diye söze başlamışken eşim, "Ben size açık açık o 500 dolardan fazlasını kaybetmek istemediğimi söylemiştim. Aslında o 500 doları da kaybetmek istemiyordum ya," demiş.

"Anlıyorum Bayan *Livingston*, ancak size danışmadan zararına satış yapmak istemedim ve şimdi bana o hisseleri elinizde tutmak istemediğinizi, daha fazla marj sağlayamayacağınızı söylerseniz hisseleri satacağım."

"Ama ilk aldığım gün ne güzel kâr sağlamıştı," demiş eşim. "Kısa süre içinde bu kadar hızlı düşüş beklemiyordum. Ya siz?"

"Hayır," diye cevap vermiş *Haley* de, "Ben de beklemiyordum." Sonuçta bir broker olarak *Haley*'in de diplomatik davranması gerekirdi.

"Sizce neden böyle bir düşüş yaşandı Bay *Haley*?"

Haley benim yüzümden olduğunu gayet iyi biliyordu ancak gizlilik ilkesi sebebiyle benim işlemlerimi eşime açık

edemezdi. Bu yüzden sadece, "Bu hisse hakkında herhangi özel bir şey bilmiyorum. İşte yine düşüyor! Gittikçe değer kaybediyor!" diyerek fiyat tahtasını işaret etmiş.

Eşim hızla düşen hisse senedi fiyatına şöyle bir göz gezdirdikten sonra ağlamaklı bir ses tonuyla "Ah, olamaz Bay *Haley*! O 500 dolarımı kaybetmek istemiyorum! Ne yapabilirim?" diye sormuş.

"İnanın bilmiyorum Bayan *Livingston*. Ancak yerinizde olsam önce Bay *Livingston*'a danışırdım."

"Hayır, yapamam! O benim kendi başıma bu işlere girmemi istemez. Bana öyle söylemişti. Ondan istesem benim adıma alım satım yapabilir, ancak onun haberi olmadan daha önce hiç alıp satmadım. Şimdi ona söylemeye cesaret edemiyorum."

"Merak etmeyin," demiş *Haley* sakin ve teselli edici bir şekilde. "O mükemmel bir borsacıdır ve bu gibi durumlarda ne yapılması gerektiğini çok iyi bilir." Eşimin kafasını şiddetle salladığını görünce *Haley* şeytanice, "Aksi hâlde *Borneo*'larınızı elinizde tutmanız için 1.000 ya da 2.000 dolarınızı gözden çıkarmanız gerekecek," diye eklemiş.

Bu alternatifi düşününce eşim hemen kararını vermiş. Ofiste bir süre takılıp beklemiş ancak borsanın giderek daha fazla zayıfladığını görünce yanıma gelip benimle konuşmak istediğini söyledi. Ben o sırada oturmuş, fiyatları izliyordum. Sonra beraber müdürün özel ofisine gittik ve tüm hikâyeyi baştan sona anlattı. Ben de ona, "Ah benim saf karım, bu tür işlere bir daha bulaşma," dedim.

O da bana artık bulaşmayacağına dair söz verdi ve ona kaybettiği 500 dolarını geri verdikten sonra mutlu bir şekilde yanımdan ayrıldı. Hissenin değeri 100'e düşmüştü.

Neler olduğunu çözmüştüm. *Wisenstein* cin gibi bir insandı. Hedefi, eşime söylediği şeyi aslında bana ulaştırmak

ve *Borneo* hissesine ilgimi çekmekti. Sonuçta belli bir hissede yaşanan canlanmaların her zaman beni etkilediğini ve genelde büyük çaplı işlemler yaptığımı biliyordu. Herhâlde bu hisseden de en az 10.000 ya da 20.000 hisse almamı bekliyordu.

Bu tüyo verme yöntemi benim şimdiye kadar duyduğum en zekice ve en planlanmış yöntemdi. Ancak işe yaramamıştı. Öncelikle eşimin fazladan, rahatça harcayabileceği 500 doları vardı ve riske atılmak için her zamankinden daha fazla hevesliydi. Kendi başına para kazanmak istemişti ve kadınlık içgüdüsüyle *Wisenstein*'ın teklifine cazip bakmıştı. Benim tecrübesi olmadan gözü kapalı spekülasyona girenler hakkında ne düşündüğümü de bildiği için olayı bana da anlatamamıştı. Tabii ki *Wisenstein* eşimin nasıl davranacağını, psikolojisini tahmin edememişti.

Aslında *Wisenstein* benim ne tür bir borsacı olduğum konusunda da yanılmıştı. Ben hiçbir zaman tüyolara göre hareket etmem. Üstelik o ara borsanın genelinde düşüş yaşanacağı beklentisindeydim. Beni *Borneo* hissesi satın almaya teşvik etmesi için etkili olacağını düşündüğü taktikler -hissenin aktifleşip aniden 3 puan yükselmesi- işe yaramamış, aksine başlangıç olarak *Bornea* satışında karar kılmama neden olmuştu.

Eşim Bayan *Livingston*'un anlattıklarını duyduktan sonra *Borneo* hissesini satmak için her zamankinden daha fazla hevesliydim. Her sabah borsa açılışında ve her akşam kapanışından hemen önce düzenli olarak *Borneo* sattım, ta ki kısa pozisyonlarımı elle tutulur bir kârla kapatma şansını bulana kadar.

Tüyolara göre alım satım yapmak bana her zaman aptallığın zirvesi gibi gelmiştir. Sanırım bu benim ruhumda yok. Bazı zamanlar tüyo avcılarını ayyaşlara benzetirim:

İçkinin cazibesine dayanamayıp içkiyi mutlu olmaları için vazgeçilmez olarak görenlere. Kulaklarını açıp tüyo almaları bir hayli kolaydır. Birilerinin onlara mutlu olmaları için ne yapmaları gerektiğini söylemesi kolaylarına gelir, ancak bu şekilde kalplerinin asıl arzularını tatmin edemezler. Onlarınki açgözlülük ve hırstan değil de düşünme tembelliğinden ileri gelen umut sevdasıdır.

Bu müzmin tüyo avcıları sadece halkın içinden gelmez. *New York* Menkul Kıymetler Borsasındaki profesyonel borsacıların arasında da vardır. Onların gözünde ne kadar kötü olduğumun da farkındayım çünkü ben hiçbir zaman kimseye tüyo vermem. Tüyo peşinde koşan sıradan birine gidip "Elindeki 5.000 çelik hissesini hemen sat," desem anında satar. Ancak borsada neden genel bir düşüş beklediğimi detaylarıyla ona ayrıntılı şekilde anlatsam bir süre sonra dinlemekten sıkılır. Bir an önce sadede gelmemi, *Wall Street*'te olup da arkadaşlarının cebine milyonlar doldurmaya gönüllü hayırsever borsacılar gibi ona doğrudan ve özel bir tüyo vermemi, genel koşullar hakkındaki görüşlerimi anlatarak değerli vaktini boşa harcamamı söyleyip bana kızar.

Tüm insanların içinde beslediği mucizelere olan inanç, umuda karşı olan aşırı düşkünlüğün sonucudur. Periyodik olarak kendilerini bir umudun peşinde sürükleyen insanlar vardır ve hepimiz biliriz ki bunlar, bu umut sarhoşları özünde iyimserlerin diğer adıdır. Tüyo avcılarının hepsi bu tür insanlardır.

Benim *New York* Menkul Kıymetler Borsasında brokerlik yapan bir tanıdığım var. Bu kişi beni, hiçbir zaman tüyo vermediğim ve arkadaşlarımı düşünmediğim gerekçesiyle bencil ve soğuk biri olarak görür. Neyse, birkaç yıl önce bir gün bir gazeteciyle sohbet ederken gazeteci buna sağlam

bir kaynaktan *G. O. H.* hissesinin yükseleceği bilgisini aldığını söylemiş. Broker tanıdığım da gidip 1.000 *G. O. H.* satın almış. Ancak hisse çok kısa süre içinde hızla değer kaybetmiş ve tanıdığım zararını 3.500 dolarla zor kapatabilmiş. Bir iki gün sonra tekrar o gazeteciyle karşılaşmış, verdiği tüyo için ona çok kızgınmış.

Arkadaşım, "Tüyonla beni resmen mahvettin," diyerek gazeteciye şikâyetini dile getirmiş.

"Hangi tüyo?" diye sormuş gazeteci, olayı hatırlamayarak.

"Hani şu *G. O. H.* hisseleri hakkında sağlam bir kaynaktan duyduğun tüyo."

"Evet öyleydi. Finans komitesinin üyelerinden olan bir firma müdürü söylemişti bana da."

"Hangisiymiş o?" diye sormuş bizim broker kindarca.

"Doğrusunu istersen," demiş gazeteci. "Bu kişi senin kayınbaban Bay *Westlake*'di."

"Tanrı aşkına! Onun olduğunu neden bana başta söylemedin!" diye bağırmış broker arkadaşım. "Bana ne kadara mal oldu biliyor musun? Tam 3.500 dolara!" Arkadaşım aileden gelen tüyolara inanmazdı. Onun için tüyonun kaynağı ne kadar uzaksa tüyo o kadar güvenilirdi.

Yaşlı *Westlake* zengin, başarılı bir banker ve hisse öncüsüydü. Anlatılanlara göre bir gün yolda giderken *John W. Gates*'e rastlamıştı. *Gates* de konuşurlarken arada, o ara kulağına güzel bir tüyo gelip gelmediğini sormuştu. *Westlake* de homurdanarak "Eğer tüyoyu gerçekten kullanacaksan söyleyeyim yoksa nefesimi boşuna tüketemem," demişti.

"Elbette kullanacağım," diyerek neşeyle söz vermişti Gates de.

"O hâlde *Reading* sat! Kesinlikle 25 ya da daha fazla puan değer kaybedecek. Ama en az 25 garanti," diye heyecanla tüyoyu vermişti *Westlake.*

Milyon dolarlık *Gates*, "Size çok minnettarım," diyerek samimi bir şekilde *Westlake*'in elini sıktıktan sonra doğruca brokerinin ofisine gitmişti.

Westlake, Reading hisselerinde uzmanlaşmıştı. Şirket hakkında her türlü detayı biliyor, içeriden bilgi alanlarla yakın olduğu için hisse hakkında da çok şey duyuyordu ve bu durumdan herkesin de haberi vardı. Şimdi de batının en hızlı borsacısına, hisseden kısa pozisyona girmesini tavsiye ediyordu.

Reading yükselmesine ara vermeden devam ediyordu. Birkaç hafta içinde fiyat neredeyse 100 puan artmıştı. Günlerden bir gün yine *Westlake*, *Wall Street*'te *John W. Gates*'le karşılaşmış ama görmemiş gibi yapıp yürümeye devam etmişti. *John W. Gates* tamamen güler yüzlü bir şekilde onu arkasından koşarak yakalamış ve elini uzatmıştı. Yaşlı *Westlake* ise şaşırarak onun ellerini sıkmıştı.

"Bana verdiğiniz *Reading* tüyosu için size çok teşekkür ederim," demişti *Gates*.

Westlake ise kaşlarını çatarak "Ben sana herhangi bir tüyo vermedim," demişti.

"Elbette verdiniz. Hem de çok sağlam bir tüyo verdiniz. Öyle ki bu tüyo sayesinde tam 60.000 dolar kazandım."

"60.000 dolar mı?"

"Evet! Hatırlamıyor musunuz? Bana *Reading* satmamı söylemiştiniz, ben de bu yüzden alım yaptım. Ben hep bana önerdiğiniz şeylerin tersini yaparak kâr etmişimdir. Şimdi de öyle oldu Bay *Westlake*," demişti *Gates* durumundan hoşnut bir şekilde. "Hem de hep!"

Yaşlı *Westlake* bizim batılı borsacıya şöyle bir bakıp hayranlıkla "*Gates*, sendeki zekâ bende olsaydı ne paralar kazanırdım ama!" demişti.

Başka bir gün *W. A. Rogers*'le tanışmıştım, kendisi

ünlü bir karikatüristti. Brokerler onun *Wall Street* çizimlerine hayran olurdu. Yıllardır her gün *New York Herald* gazetesinde çıkan karikatürleri binlerce insanın ilgi odağı hâline gelmişti. Neyse, *Rogers* bana bir hikâye anlatmıştı. Bu olay biz İspanya'yla savaşa girmeden çok kısa bir süre önce meydana gelmiş. Bir gün, geceyi bir broker arkadaşının evinde geçirmiş. Ayrılırken de askılıkta duran, kendisinin şapkasına birebir benzeyen bir şapkayı kendisinin zannedip başına takmış ve evden çıkmış.

O zamanlar *Wall Street*'in tek sohbet konusu İspanya ile girecekleri savaşın geçekleşip gerçekleşmeyeceğiymiş. Savaş gerçekleşirse borsanın düşüşe geçeceği, esas nedeninin de kendi satışlarımız değil menkul kıymetlerimizi bizden satın alan Avrupalıların baskısı olacağı öne sürülüyormuş. Savaş çıkmaz da barış sürdürülürse hisse alımının en mantıklısı olduğunu düşünüyorlarmış çünkü o an zaten gazetelerin sansasyonel savaş yaygaraları yüzünden hisse değerleri oldukça düşükmüş. Bay *Rogers* hikâyenin devamını şöyle getirdi. "Bir gece öncesi evinde olduğum broker arkadaşım, ertesi gün borsa salonunda durmuş, endişeyle fiyatların ne yönde ilerleyeceğine ve hangi hamleyi yapması gerektiğine dair kafa yoruyormuş. Artıları ve eksileri kafasında tartmaya çalışıyormuş ancak nelerin söylenti, nelerin gerçek olduğunu birbirinden ayırt edebilmesi imkânsızmış. Sonuçta onu doğru yönlendirebilecek güvenilir bir kaynak yokmuş. Bir an savaşın gerçekleşmeyeceğine kanaat getirirken diğer bir an gerçekleşmeyeceğinde karar kılıyormuş. Öyle ki düşünmekten başı ateş gibi yanmaya başlamış ve şapkasını çıkarıp alnındaki terleri silmiş. Alım mı yoksa satım mı yapması gerektiğini bir türlü bilemiyormuş.

Birden şapkanın içinde altın harflerle işlenmiş, is-

mimin baş harflerinden oluşan "*WAR*" yazısı dikkatini çekmiş. O an bunun Tanrı'dan gelen bir işaret olduğuna inanıp yüklü miktarda hisse satmış. O sırada savaşın çıktığı haberi resmî olarak ilan edilmiş. Arkadaşım da hemen açıklarını kapatıp inanılmaz bir kâr elde etmiş. O şapkayı da bir daha ondan alamadım!"

Ancak bu tür hikâyelerin arasında benim favorim *New York Menkul Kıymetler Borsasının* en popüler üyelerinden biri olan *J. T. Hood* hakkındaki hikâyedir. Bir gün, bir başka borsacı *Bert Walker*, ona, kendisinin *Atlantic & Southern*'in müdürüne bir iyiliği sonucu karşılık olarak müdürden aldığı bir tüyoyu söylemiş. Müdür ona alabildiği ölçüde *A. & S*. hisse almasını tavsiye etmiş. Şirket yöneticileri hisse fiyatını yakında en az 25 puan artıracak bir hamle yapacakmış. Hepsinin bu içinde olmamasına rağmen çoğu kendilerinden istenilen şekilde oy kullanacaklarmış.

Bert Walker kâr payı oranının artırılacağı sonucuna varmış. Bunu da arkadaşı *Hood*'a iletmiş ve ikisi de 2.000'er *A. & S.* hissesi almış. O zamanlar hissenin değeri oldukça düşükmüş ancak *Hood* bunun, *Bert*'in en yakın arkadaşlarının da içerisinde bulunduğu bir iç grubun hisse birikimini kolaylaştırmak adına özellikle amaçlandığını düşünüyormuş.

Ertesi perşembe borsa kapanışından sonra *Atlantic & Southern*'ın yöneticileri bir araya gelmiş ve kâr payı oranını belirlemiş. Cuma sabahı, borsanın açılışının ilk altı dakikasında hisse tam 6 puan düşmüş.

Bert Walker hâliyle çok sinirlenmiş. Kendisine sözde minnettarlık duyup tüyo veren müdürü arayarak durumu anlatmış. Müdür de gerçekten çok üzüldüğünü, kendisine karşı çok mahcup duruma düştüğünü söylemiş. Ona zamanında bu tüyoyu verdiğini unuttuğunu ve bu yüzden

de yönetim kurulunda gidilen karar değişikliğini kendisine bildirmenin aklından çıktığını anlatmış. Müdür kendini öyle kötü hissetmiş ki vicdan azabını dindirmek için *Bert*'e başka bir tüyo vermeyi teklif etmiş. Kendisinin dışındaki bazı meslektaşlarının ucuza hisse almak için ondan habersiz işler çevirdiğini, kendisi bunu bilse bile oylarını kaybetmek istemediği için görmezden geldiğini söylemiş. Ancak şimdi alabildikleri ölçüde hisse alıp tüm kapasitelerini doldurdukları için hisse değeri ister istemez yükselecekmiş. Şu an *A. & S*. almanın tam sırasıymış.

Bunun üzerine *Bert* hem onu affetmiş hem de bu üst düzey finansçının elini sıkarak ona minnettarlığını belirtmiş. Doğal olarak hemen bu müjdeyi vermek için arkadaşı ve kurbanı *Hood*'un yanına koşmuş. Birlikte inanılmaz bir kazanç elde edeceklermiş. Önceden hisse fiyatının yükseleceğini umarak aldıkları hisselerin fiyatı şimdi tam 15 puan daha düşükmüş. Yani bu hisselere çok daha fazlasını ekleyebilirlermiş, onlar da gidip birlikte 5.000 hisse daha almışlar.

Hisseleri alır almaz sanki başlangıç butonuna basmışlar gibi hisselerin fiyatı düşmeye başlamış. Belli ki içerideki yönetici grubu o arada hisse satıyormuş. İki kafadar çok fena tongaya düştüklerini anlayınca ellerindeki 5.000 hisseyi anında satmış. Hepsini sattıktan sonra *Bert Walker* ona "Eğer o lanet olası herif bir gün önce *Florida*'ya gitmeseydi ben ona yapacağımı bilirdim de! Ama şimdi sen benimle gel," demiş.

"Nereye?" diye sormuş *Hood*.

"Telgraf ofisine. O sefil herife öyle bir telgraf göndermek istiyorum ki hayatı boyunca unutamasın. Hadi gel."

Böylece beraber telgraf ofisine gitmişler. *Bert*, 5.000 hisse alımından dolayı ettikleri zarardan ve ne kadar güç duruma düştüklerinden bahseden ve ona hakaret dolu

sözler içeren telgrafını yazmayı bitirdikten sonra *Hood*'a okumuş ve "Bu telgraf ona hakkında neler düşündüğümü tam olarak anlatır," demiş.

Tam telgrafı göndermesi için görevliye uzatacakken *Hood* "Bekle biraz *Bert*!" demiş.

"Ne oldu?"

"Yerinde olsaydım o telgrafı göndermezdim," diye ciddiyetle tavsiye etmiş *Hood*.

"Nedenmiş?" diye terslemiş *Bert* de.

"Bu, onu deliye döndürecek."

"İyi ya bizim istediğimiz de bu değil mi?" demiş *Bert*, şaşkınlıkla *Hood*'a bakarak.

Ancak *Hood* kafasını sallayarak onaylamayan bir şekilde "Eğer bu telgrafı şimdi gönderirsen bir daha asla ondan tüyo alamayız!" demiş.

Bunu söyleyen profesyonel bir borsacı. Tüyo peşinde koşan çaylak borsacıları hayal edebiliyor musunuz? İnsanların bu kadar tüyo meraklısı olmalarının sebebi zekâlarının kıt olmasından dolayı değil bir umut peşinde sürüklenmeyi sevmelerindendir. Eski borsacılardan *Baron Rothschild*'ın borsacılar için bir zenginlik tarifi varmış. Biri bir gün ona borsadan para kazanmanın zor olup olmadığını sorunca o da aksine çok kolay olduğunu söylemiş.

"Siz çok zengin olduğunuz için size öyle geliyor," diye karşı çıkmış soruyu soran.

"Hayır, ondan değil. Ben işin sırrını çözdüm, kolay bir yolu var ve bu yolla para kazanmak hiç de zor değil. İstersen bu sırrı seninle de paylaşayım. İşte sırrım: Ben hiçbir zaman fiyat en dipteyken alım yapmam ve her zaman çok kısa zamanda satışa geçerim."

Borsada yatırımcıların farklı farklı türleri vardır. Çoğu her türlü matematiksel veri ve kazanç istatistiklerini analiz

edip bunları birer gerçeklik olarak ele alır. Genelde insan faktörü en aza indirgenir. Çok az insan tek başına hareket etmeyi sever.

Benim tanıdığım en bilge yatırımcılardan biri ise Hollandalı, borsaya *Pennsylvania*'da başlayıp başarısını *Wall Street*'te devam ettiren, büyük finansçı *Russell Sage*'in izinden giden biriydi. Yorulmak nedir bilmeyen büyük bir araştırmacıydı. Kendi kendine soru sorar ve her şeyi kendi gözüyle görmek isterdi. Başkalarının bakış açısına ihtiyaç duymazdı.

Yıllar önce elinde az miktarda *Atchinson* hissesi vardı. Neyse, bu ara şirket ve yönetimiyle ilgili kulağına bazı rahatsız edici söylentiler gelmeye başlamıştı. İnsanların gözünde olağanüstü başarılı olarak görülen şirketin başkanı Bay *Reinhart*'ın aslında hiç de öyle olmadığını, şirketi resmen uçuruma sürükleyen vurdumduymaz ve müsrif biri olduğunu duymuştu. Kaçınılmaz olan hesap günü yaklaşıyordu.

Bu, *Pennsylvania*'lının tam da ihtiyacı olan türden bir haberdi. Hemen Bay *Reinhart*'la konuşmak ve ona bazı sorular sormak için telaşla *Boston*'a gitti. Sorularında, kendisine yöneltilen duyduğu suçlamaları yineledi ve sonrasında *Atchinson, Topeka & Santa Fe* Demiryollarının başkanına bu suçlamaların doğru olup olmadığını sordu.

Bay *Reinhart* bu suçlamaları inkâr etmekle birlikte bunları ortaya atanları kötü niyetli birer yalancı olmakla suçladı. İddiaları şirketin finansal raporlarıyla, rakamlarla çürüttü ve böylece *Pennsylvania*'lı da beklediği şekilde kesin bilgileri almış oldu.

Pennsylvania'lı, Başkan *Reinhart*'a teşekkür etti ve *New York*'a dönüp elindeki tüm *Atchinson* hisselerini sattı. Bir hafta ya da biraz daha uzun bir süre sonra sahip olduğu bütün parasıyla *Delaware, Lackawanna & Western* hissesi aldı.

Yılar sonra şanslı alım satımlarımızdan bahsederken bana bu hikâyesini anlatmıştı. Onu satışa yönlendiren şeyin ne olduğunu açıklamıştı.

"Başkan *Reinhart* bana şirketin finansal durumunu rakamlarla açıklamak için maun masasının çekmecesinden afili bir mektup kâğıdı çıkardı. Bu kâğıt oldukça kaliteli, iki renkli, antetli bir kâğıttı. Fiyatı dudak uçuklatan cinstendi. Neyse, kâğıdın üzerine birkaç rakam çiziktirerek bana şirketin belli bölümlerinin kârlarını ve harcamaları nasıl kıstıklarını gösterdi. Sonra o inanılmaz pahalı kâğıdı gözünü kırpmadan buruşturarak çöp sepetine fırlattı. Az sonra aynı kâğıttan bir tane daha çıkarıp yeni ekonomi yöntemlerini anlatmak için birkaç sayı daha yazdı ve yine hiç acımadan o kâğıdı da fırlatıp çöp sepetine attı. Böyle düşüncesizce kim bilir ne kadar çok para boşa harcanıyordu. Başkan böyle davranıyorsa acaba diğer ekonomi asistanları nasıl davranıyordu? Ben de Başkan'ın kendini aklamak için anlattıkları yerine söylentilere, onun ne kadar müsrif olduğuna, yani kendi gözümle şahit olduklarıma inanmaya karar verdim. Bu yüzden gidip elimdeki tüm *Atchinson* hisselerimi sattım.

Birkaç gün sonra bir iş için *Delaware, Lac kawanna & Western*'in ofisine yolum düştü. O zamanlar şirketin müdürü *Sam Sloan*'dı. Ofisi girişin hemen yanındaydı ve kapısı sonuna kadar açıktı. Gerçi onun kapısı hep açıktı. O günlerde *D. L. & W.*'nin merkez ofisine giren herkes, genel müdürü masasının başında rahatlıkla bulabilirdi. Onunla işi olan herkes gidip yüz yüze görüşebilirdi. Hatta finans muhabirleri bana, onunla doğrudan görüşüp sorularını sorabildiklerini ve ondan da borsa hakkında sorulan sorulara, koşullar ne olursa olsun direkt evet ya da hayır cevabını alabildiklerini anlatırlardı.

Her neyse, ofise gidip odasına bakınca onun meşgul olduğunu gördüm. İlk başta kendisine gelen mektupları açtığını düşündüm ama masasına yaklaşınca ne yaptığını fark ettim. Sonradan öğrendim ki bu yaptığı onun günlük rutinlerinden biriymiş. Ofise gelen mektuplar açılıp okunduktan sonra zarfları atılmaz ve boş zarflar toplanıp direkt *Sloan*'a getirilirmiş. O da müsait olduğu zamanlarda bu boş zarfların tüm kenarlarını yırtar ve tek yüzü temiz bir boş iki parça kâğıt elde edermiş. Bunları daha sonra *Reinhart*'ın kullandığı antetli kâğıtlar yerine, ofistekilere not kâğıdı olarak kullanmaları için dağıtırmış. Burada boş zarf da, müdürün boş vakti de boşa harcanmazmış. Her şey bir şekilde değerlendirilirmiş.

İster istemez bunu duyunca ben de *D. L. & W.* 'nin genel müdürü bu şekilde tasarruflu biriyse mutlaka şirketin diğer bölümlerinin de ekonomik şekilde yönetildiğini düşündüm. Yani şirketin müdürü *Sloan* bu şekilde yönetiyordur! Elbette şirketin düzenli olarak kâr payı ödediğini ve oldukça varlıklı olduğunu biliyordum. Ben de alabildiğim kadar *D. L. & W.* hisselerinden aldım. O günden bugüne de hisse fiyatı önce ikiye, ardından dörde katlandı. Şimdilerde yıllık aldığım kâr payı miktarı, ilk yatırdığım para kadar oldu. Şu gün olmuş hâlâ *D. L. & W.*'lerimi satmadım. Müdürünün o antetli kâğıtların üzerine bana sözde müsrifçe davranmadığını kanıtlamak için hesaplamalar yaptığı, peş peşe bu kâğıtları çöp sepetine fırlatmakta bir sakınca görmediği *Atchinson* ise çok değil birkaç ay içinde el değiştirdi."

Bu hikâyenin güzelliği, tamamen doğru olmasında yatar ve bu hikâye, o *Pennsyilvania*'lının yaptığı *D. L. & W.* hisseleri yatırımının ne kadar doğru olduğunu apaçık gözler önüne serer.

17. BÖLÜM

En yakın arkadaşlarımdan biri, benim şu önsezilerim hakkında hikâyeler anlatmaya bayılır. Her zaman benim, borsadaki analizlere meydan okuyan bazı güçlere sahip olduğumu iddia eder. Gözü kapalı bazı mistik içgüdülerimin peşinden koştuğumu ve böylelikle borsada en doğru zamanı yakalamayı başardığımı söyler. Favori hikâyelerinden biri de sözde kahvaltı masasında siyah bir kediyle konuştuğum ve ardından kediden mesaj alarak uzun pozisyondaki hisselerimin hepsini en üst fiyattan satmam sonucu inanılmaz bir kâr elde ettiğim uyduruk hikâyesidir ki bu hikâye benim sabit fikirli arkadaşımın hakkımda uydurduğu önsezi teorisini güçlendirmiştir.

Ben ise o zamanlar *Washington*'a gitmiş, bazı kongre üyelerini borsadaki ölümcül vergileri azaltmaları konusunda ikna etmekle meşguldüm. Borsayla doğru düzgün ilgilenmiyordum bile. Hisse satışı fikri aklıma öyle aniden esmişti, arkadaşım da bu masalı uydurmuştu.

Bazen gerçekten de borsada bazı şeyleri yapmak için içimde karşı konulamaz bir istek oluştuğu doğrudur. Bu kısa pozisyonda da olabilir, uzun pozisyonda da, fark etmez. Birden içime hisselerden kurtulmam için bir his doğar, kurtulana kadar da içim rahat etmez. Kendi kendime düşününce bunun nedeni, sanırım etrafımdaki birçok uyarı sinyalini algılamamdır. Bir tek uyarı sinyali belki de bir şeyleri aniden yapmam için yeterli sebep olmayabilir. Muhtemelen *James R. Keene* ve ondan önceki bazı borsa spekü-

latörlerin de içinde geliştiğine inanılan "borsacı hissi"nden bende de var. İtiraf etmeliyim ki bu borsacı hissiyle algılayabildiğim uyarı işaretleri de genellikle doğru şekilde ve tam zamanında ortaya çıkıyor. Arkadaşımın uydurduğu olayda ise ortada his falan yoktu. Kara kedi bu işin uzağından yakınından geçmiyordu. Ancak o diğerlerine benim o sabah yataktan ters kalktığımı, huysuz uyandığımı anlatıyor ki öyleysem de bu yaşadığım hayal kırıklığının bir sonucuydu. Kongre üyelerini ikna edememden kaynaklanıyordu, onların *Wall Street*'ten alınan vergi konusuna yaklaşımı benimle örtüşmüyordu. Ben onlara vergi kaçakçılığını ya da vergilerin kaldırılmasını önermiyordum. Tecrübeli bir borsacı olarak benim görüşüm sadece vergi oranlarının adil ya da makul düzeyde olmadığıydı. Sam Amca'nın, tabiri caizse birçok altın yumurtlayabilecek kazı kesmesini istemiyordum. Bu durum büyük ihtimalle beni hem başarısız hissettirdi hem de bu adil olmayan vergi meselesinin geleceği hakkında da karamsarlığa sürükledi. Size şimdi tam olarak neler yaşandığını anlatacağım.

Boğa sezonunun başlarında borsada hem çelik hem de bakır hisselerinin yükselişe geçeceğini düşünüyordum. Bu yüzden ikisinden de yüklü miktarda aldım. İşe 5.000 hisse *Utah* bakır hissesi almakla başladım ancak bir süre sonra alımı bıraktım çünkü hissenin fiyatı beklediğim yönde hareket etmiyordu. Daha doğrusu aldığıma değecek miktarda bir yükseliş yaşanmamıştı. O zamanlar hatırladığım kadarıyla fiyatı 114 civarındaydı. Yaklaşık aynı fiyattan *United States* çelik hisseleri de alıyordum. Bu hisse daha ilk günden beklediğim gibi hareket edince ben de bu hisseden 20.000 adet aldım. Size daha önceden bahsettiğim yöntemi uyguluyordum.

Çelik hisseleri, beklentilerime uygun hareket etme-

ye devam edince ben de alıma devam ettim ve toplamda 72.000 hisseye kadar çıktım. Ancak *Utah* bakır hisselerimi ilk aldığım miktarda bıraktım, daha fazlasını almadım. Yani elimde sadece 5.000 adet *Utah* vardı. Hareket yönü, beni daha fazlasını almaya teşvik etmiyordu.

Yaşananlara herkes şahittir. Borsanın artık çok hızlı şekilde yükseleceği belliydi. Genel koşullar uygundu. Elimdeki hisselerin değeri çok artmıştı ve kâğıt üzerindeki kârım oldukça kayda değerdi ancak içimden bir ses henüz satış zamanımın gelmediğini haykırıyordu: Henüz değil! Henüz erken! *Washington*'a vardığımda bile banttaki fiyatlar bana hâlâ aynı şeyi söylüyordu. Ancak her ne kadar borsanın yükselmeye devam edeceğine inansam da yeni bir hisse almak gibi bir derdim yoktu. Borsa beklentilerimle bire bir uyumlu ilerliyordu, yani bütün gün fiyat tahtasının karşısında oturup hisseleri satmak için bir işaret yakalamama gerek yoktu. Bir felâket yaşanmadığı takdirde mutlaka piyasanın duraklama yaşayıp bana geri çekilmem için bir uyarı vereceği doğru zaman gelecekti. Bu yüzden ben de kafam rahat bir şekilde Kongre üyeleriyle görüşmeye gittim.

Aynı zamanda bu süreçte fiyatlar yükselmeye devam ediyordu, yani borsa adım adım yükselişin sonuna yaklaşıyordu.

Bunun için kesin bir tarih belirtmek zordu. Zaten bunu belirleyebilmek benim gücümün sınırlarını aşardı. Fakat her fırsatta piyasayı bir yandan takipteydim, ne olursa olsun her zaman öyleyimdir. Bu benim için bir iş alışkanlığıdır.

Sanırım hisselerimi satmadan bir gün önce de yüksek fiyatları görünce kâğıt üzerindeki kârımın büyüklüğü, elimde çok fazla hisse olduğu ve sonrasında da Kongre

üyelerini adil bir vergi sistemi üzerine ikna çabalarımın ne kadar boş olduğu aklıma geldi. İşte bu işaretler içime kuşku tohumları serpmeye yetti. Bilinçaltım bütün gece bunun üzerinde çalıştı. Sabah kalkınca piyasayı ve o gün ne yönde hareket edeceğini düşündüm. Ofise gittiğimde ise fiyatların artık o denli yükselmeye devam etmediğini ancak yine de hatırı sayılır bir kârımın olduğunu ve o an satışa çıkarırsam hisselerimi hâlâ rahatlıkla elimden çıkarabileceğimi, piyasada birçok alıcı olduğunu gördüm. Piyasa bu hâldeyse istediğim kadar satabilirdim. İnsan elinde bu denli büyük hacimde hisse senedi tuttuğunda, kâğıt üzerindeki kârlarını her an nakit paraya çevirebilmek için bir gözü hep fırsatlarda olmalıdır. Alım satım işlemleri sırasında da mümkün olduğunca kârını çok düşürmemeye gayret etmelidir. Tecrübelerimin bana öğrettiği, insanın kâğıt üzerindeki kârlarını nakde çevirmek için karşına bir fırsat çıkabileceği ve bu fırsatın da genellikle yükselişin sonlarına doğru olacağıdır. Bu iş sadece fiyat okuma becerisi ya da sezgi olayı değildir.

Elbette, piyasa satış yapmaya çok elverişli bir zaman dilimi içinde olduğu için hemen o sabah hiç sıkıntı yaşamadan elimdeki tüm hisseleri sattım. 50 hisse satarken de 50.000 hisse satarken de satışta belli bazı zorluklar yaşarsınız. Ancak 50 hisse satarken durgun bir piyasada bile fiyat hiç düşmeden rahatça satış yapabilirken 50.000 hisse satarken bu daha zor olacaktır. Benim 72 000 *U. S*. çelik hissem vardı. Bu miktar size öyle devasa görünmeyebilir ancak bu kadar hisseyi kâğıt üzerindeki kârdan bir miktar kaybetmeden satmak öyle kolay değildir ve bu durum sizi en az bankadaki paranızı kaybetmiş kadar üzebilir.

Neyse, benim de kâğıt üzerindeki kârım yaklaşık 1.500.000 dolardı ve bu kârı nakde çevirmek için uygun

bir fırsat yakalamıştım. Fakat satış yapmamın ana sebebi doğru zamanın geldiğini düşünüp sırf öylesine satış yapmak değildi. Beni asıl tatmin eden nokta, borsayı bizzat takip ederek bu işaretlerin varlığını kendi başıma çözmemdi. Toplamdaki tüm 72.000 *U. S.* çelik hissemi günün en yüksek değerinin sadece 1 puan altında satmayı başardım. Borsa bana o an haklı olduğumu kanıtladı. Ancak aynı gün, aynı saatte iş elimdeki 5.000 *Utah* bakır hissemi satmaya gelince fiyat tam 5 puan düştü. Hatırlarsanız, ben bu iki hisseyi de aynı zamanda almıştım. Elimdeki *U. S.* çelik hisselerinin hacmini büyütüp 72.000 hisseye çıkararak ve *Utah* bakır hisselerimin hacmini 5.000 hissede sabit tutarak çok akıllıca hareket ettim. *Utah* bakır hisselerimi önceden satmamamın nedeni, bakır hisselerinin zamanla yükseleceğini düşünmem ve hâlihazırda diğer hisse senetlerinden kâr etmemdi. *Utah*'dan çok kâr etmesem bile bu bana dokunmazdı. Ama sezgilere gelince bu işin içinde olmadıklarını söyleyebilirim.

Bir borsacının öğrenim süreci, tıp öğrencisinin öğrenim sürecine benzer. Bir doktor; anatomi, fizyoloji, farmakoloji ve bu gibi benzer dalları öğrenebilmek için yıllarını verir. Önce işin teori kısmını öğrenir, sonra hayatını işin pratik kısmına adar. Her tür patolojik olguyu gözlemleyip sınıflandırır. Teşhis koymayı öğrenir. Gözlemlerinin doğruluğuna göre teşhisi doğru çıkarsa hastalığın tedavisi de olumlu sonuçlanacaktır. Tabii ki insanın her zaman bir hata payı olduğu ve öngörülemeyen bazı koşulların meydana gelebileceği de mutlaka hesaba katılmalıdır. Sonra tecrübe kazanıldıkça doktor zamanla hem doğru şeyi yapmayı hem de bunu zamanında yapmayı öğrenir. Hatta öyle bir an gelir ki çoğu insan artık bu yapılan şeyi doktorun kendi içgüdüleriyle yaptığına inanır. Ancak bu kesinlikle kendi-

liğinden yapılan bir eylem değildir. Bu uzun yıllar boyunca birçok alanda, birçok durumu gözlemleyip teşhis etmesine dayanan tecrübe sürecinin sonucudur. Tabii ki yılların getirdiği tecrübeyle doktor en doğru tedavi yöntemini kısa sürede belirler. Bilginizi, yani yazılı kaynaklardan öğrendiğiniz teori birikiminizi başka birilerine aktarabilirsiniz ancak tecrübelerinizi aktaramazsınız. Bir yatırımcı ne yapması gerektiğini iyi bilse de yapacağı şeyin zamanlamasını yeterince doğru ayarlayamazsa mutlaka kaybedecektir.

Gözlem, tecrübe, hafıza ve matematik; bunlar bir yatırımcının, başarıya ulaşmak istiyorsa mutlaka yararlanması gereken şeylerdir. Doğru şekilde gözlem yapmanın yanında bu gözlemlediği şeyleri de hep hatırlamalıdır. Ne kadar sık karşılaşırsa karşılaşsın öngörülemez ya da beklenmedik olana yatırım yapmamalıdır. Her zaman olasılıkları göz önünde bulundurmalıdır, onları tahmin etmeye çalışmalıdır. Oyunda kazandığı yılların tecrübesi; sürekli çalışmasının ve hafızasının da yardımıyla bir yatırımcı beklediği olaylar karşısında olduğu kadar, beklemediği olaylar karşısında da nasıl hareket edeceğini bilecektir.

Bir insanın mükemmel bir gözlem yapma yeteneği ve matematik zekâsı olabilir ancak buna rağmen yeteri kadar tecrübesi yoksa ve hafızası sağlam değilse spekülasyon işinde başarısız olabilir. Ayrıca akıllı bir yatırımcı, tıpkı bir doktorun bilimdeki yeni gelişmeleri sürekli takip ettiği gibi borsadaki değişen koşulları ve gelişmeleri, bunları etkileyebilecek çeşitli piyasaları sürekli izlemelidir. Bu, yıllar içinde bir alışkanlığa dönüşür, neredeyse refleks gibi otomatik bir eylem hâline gelir. Borsadaki o paha biçilemez profesyonel tutuma erişir ve böylece oyunlarda istediği başarıya ulaşır, tabii ki çoğu zaman! Profesyonel ve amatör ya da gelip geçici borsacılar arasındaki bu fark hiç de azım-

sanmayacak kadar önemlidir. Örneğin ben bugüne kadar borsada matematiğin ve hafızamın yardımını çok gördüm. *Wall Street*'te para kazanmak matematiksel temellere dayanır. Demek istediğim para, rakamlarla ve buna dayalı bazı gerçeklerle kazanılır.

Bir yatırımcının borsadaki gelişmeleri sıcağı sıcağına izlemesi ve tüm piyasalara karşı profesyonel bir tutum sergilemesi gerektiğini vurgularken aslında içgüdülerin ve bir takım gizemli hislerin borsada başarıyı yakalamak adına o kadar da önemli olmadığını söylemek istiyorum. Elbette tecrübeli bir yatırımcı bazen o kadar hızlı davranır ki yaptığı hamlelerin nedenlerini önceden açıklayacak vakti bulamaz. Ancak yine de bu nedenler geçerli ve sağlam nedenlerdir çünkü bunlar yıllar içinde oluşmuş profesyonel bir tutumla ele alınan borsadaki gerçeklere dayanır. Şimdi izin verin size profesyonel tutum derken neyi kastettiğimi örneklendirerek açıklayayım.

Ben sürekli ham madde piyasalarını takip ederim. Bu, bana yılların getirdiği bir alışkanlıktır. Neyse, hükûmet raporlarına göre o yıla ait kışlık buğday hasadı, geçen yılla neredeyse aynı ve bahar hasadı ise 1921'den daha iyi olacaktı. Koşullar o zamankinden çok daha iyiydi ve muhtemelen hasat her zamankinden erken gerçekleşecekti. Durumla ilgili rakamları ve koşulları, matematiğin yardımıyla değerlendirince bir yandan da aklıma kömür madencilerinin ve demir yolu işçilerinin grevleri geldi. Onları da hesaba katmam gerekiyordu çünkü piyasayı etkileyecek her tür gelişme benim için önemliydi. O anda taşımacılığı olumsuz yönde etkileyen bu grevlerin buğday fiyatlarını da olumsuz yönde etkileyeceği gerçeği kafama dank etti. Şu şekilde düşündüm: Grev nedeniyle ulaşımda meydana gelen aksaklıklar, doğal olarak kış buğdayının piyasaya

gelmesinde hatırı sayılır bir gecikmeye neden olacak bu arada da bir taraftan yetişen bahar hasadı da taşınmaya hazır hâle gelecekti. Yani trenler geciken kış ve erken biçilen bahar hasadı olmak üzere her iki hasadı da birlikte getirecek, böylece piyasaya tek seferde çok fazla buğday yığılacaktı. Olası durum böyle olunca benim gibi düşünen başka yatırımcılar da bir süre buğday fiyatlarında artış olmasını beklemeyeceklerdi. Buğday fiyatlarının düşüp de buğdayın yatırım için doğru bir seçenek olduğunu düşünene kadar da buğday almayı planlamayacaklardı. Piyasada alıcı olmayınca hâliyle fiyat da kendiliğinden düşecekti. Yani ben bu şekilde olmasını bekliyordum ama haklı çıkıp çıkmadığımı zaman gösterecekti. Yaşlı *Pat Heame*'in sıklıkla kullandığı sözünde olduğu gibi yarış bitmeden sonucu söyleyemezdim ama madem fiyatların düşeceğine inanıyordum, öyleyse satış için bekleyip zaman kaybetmemin anlamı yoktu.

Tecrübelerim bana piyasa hareketlerinin bir spekülatör için en iyi yol gösterici olduğunu öğretmiştir. Bu tıpkı bir doktorun, hastanın ateşini ölçmesi, nabzını ve göz hareketlerini kontrol etmesine benzer.

Şimdi, genelde bir yatırımcı 1.000.000 kile buğdayı ¼ sentlik fiyat çerçevesinde alıp satabilir. O gün ben de test etmek için 250.000 kile buğday sattığımda fiyat ¼ sent düştü. Bu tepki bana istediğim ölçüde bir bilgi vermediği için bir çeyrek milyon kile daha buğday sattım. Ancak satışlarım küçük parçalar hâlinde gerçekleşiyordu, yani tüm buğdayımı iki üç işlemde elimden çıkaracağıma, 10.000-15.000 kileler şeklinde satabiliyordum. Parça parça gerçekleşen bu satışlarımdan sonra fiyat 1 ¼ sent düştü. Belli ki piyasada alım gücü zayıftı. Böyle bir durumda ne yapabilirdim? Elbette daha çok satış yapmalıydım. Belki bazen geçmiş

deneyimleriniz sizi yanıltabilir ama onları tamamen göz ardı etmek tam anlamıyla perişan olmanıza yol açar. Her neyse, ben de 2.000 kile daha buğday sattım ve fiyat biraz daha düştü. Birkaç gün sonra piyasa beni 2.000 kile daha satmam için resmen zorladı ve fiyat düşmeye devam etti, öyle ki birkaç gün sonra kile başına 6 sent olana kadar düştü. Hatta o noktada da durmadı, o zamandan beri kısa zamanlı yükselişler yaşasa da hâlâ düşüşüne devam ediyor.

Ben borsada işi ne şansa ne sezgilerime ne de tüyolara bırakırım. Ben bu işe yıllarımı verdim ve profesyonel alışılagelmiş tutumum sayesinde ham madde piyasasında ettiğim kârlar da işte bu yıllarımın eseridir. İşim alım satım olduğu için de sürekli borsayı araştırırım. Banttaki fiyatlar bana doğru yolda ilerlediğimi söylerse satış hacmimi artırmam kaçınılmaz olur. Yani bant bana ne söylediyse ona uyarım o kadar.

Deneyimi her zaman bu oyunda kâr elde etmeyi sağlayan en önemli unsur olarak görmüşümdür ve bana göre elde edebileceğiniz en iyi tüyoları size sağlayan şey de gözlem yapmaktır. Bazı zamanlar ihtiyacınız olan tek şey, belli bir hissenin gideceği yönü tahmin etmektir. Bunu da gözlem yaparak bulursunuz. Sonra tecrübeleriniz size olası koşullardan hareketle nasıl kâr edebileceğinizi söyler. Örneğin, hepimiz tüm hisse senetlerinin aynı anda bir tek yöne doğru hareket etmediğini biliriz ancak borsanın yükselişinde genel bir grup hissenin de yükseldiğini ya da tam tersi düşüşünde bir grup hissenin de düşüşe geçtiğini gözlemleriz. Spekülasyonda bu durum çok yaygındır ve aracı firmalar da bunun farkında olup bunu kendisi akıl edememiş müşterilerine sanki bir tüyo gibi sunarlar. Demek istediğim bir grup hisse senedi arasından biri, diğerlerinin gerisinde kalırsa bunu alıp satmalarını tavsiye

ederler. Böylece söz gelimi *U. S.* çelik hissesi yükselişteyse mantıken *Crucible, Republic* ya da *Bethlehem* gibi hisselerin de onu takip edeceğinin an meselesi olduğunu düşünürler. Yani belli bir grup hisse senedinin, koşullar ve beklentiler gereğince aynı kaderi paylaşacağı öngörülür. Pratikte bu durum her gün farklı işlemesine rağmen teoride halk bu görüşe tamamen gerçek gözüyle bakar ve örneğin insanlar, *C. D.* ve *X. Y.* çelik hisseleri yükselip de *A. B.* çelik hissesi henüz bir yükselmemişse hemen onun da yükseleceğine inanıp *A. B.* hissesi satın alırlar.

Borsa yükselişteyken bile bir hisse olması gerekenden farklı hareket ediyorsa ben o hisseyi almam. Bazen borsanın yükseleceği kesin olduğu zamanlarda bir hisse senedi alırım ancak sonrasında onun grubundaki diğer hisse senetleri artmıyorsa o hisseyi tekrar satarım. Neden mi? Çünkü tecrübelerim bana grup eğilimine zıt yönde hareket etmenin çok da akıllıca olmayacağını söyler. Tabii ki her zaman kesinliklere göre oynamayı bekleyemem. Mutlaka olasılıkları da öngörmem gerekir. Bir keresinde yaşlı bir broker bana şöyle demişti. "Eğer tren rayının üzerinde yürürken bir trenin saatte 95-100 kilometre hızla bana doğru yaklaştığını görürsem hâlâ rayların üzerinde yürümeye devam eder miyim? Tabii ki hemen yana kaçarım. Bunu yaptığım için de kendimi çok akıllı veya tedbirli davranmışım gibi alkışlamam."

Geçen yıl borsanın genel yükselişi gayet yolunda devam ederken bir hissenin, piyasaya uygun hareket eden kendi grubundan bağımsız başka yönde ilerlediğini fark ettim. O zamanlar elimde yüklü miktarda *Blackwood Motors* hissesi vardı. Herkes şirketin sağlam olduğunu biliyordu. Hissenin fiyatı da bir günde 1-3 puan arası yükseliyor, halkın hisseye olan talebi gittikçe artıyordu. Doğal olarak

ilgi bu gruba yönelmişti ve çeşitli otomobil hisseleri yükselmeye başlamıştı. Ancak içlerinden birinin, *Chester*'in fiyatı ısrarla yerinde sayıyordu. Kısa süre sonra da gruptaki diğer hisselerin gerisinde kalıp halkın diline düştü. *Chester*'ın düşük fiyatı ve durgunluğu *Blackwood* ve diğer otomobil hisselerinin yükselişi ve aktifliği ile karşılaştırılıyordu. Bir süre sonra halk, tüyocuların ve çığırtkanların da söylemleriyle *Chester*'in grubun geri kalanıyla uyumlu şekilde yükselişe geçeceği teorisine göre hareket edip *Chester* hisseleri almaya başladı.

Halkın alımları sonucu *Chester*'in fiyatı yükseleceği yerde daha fazla düştü. Borsanın bu denli yükselişte olduğu, aynı hisse grubundan *Blackwood*'un yükselişin başını çektiği, her türlü otomobil talebine artış ve rekor düzeyde üretim olduğu böyle bir zamanda *Chester* hisselerinin değeri de kuşkusuz artmalıydı.

Açıkçası şirketin içindekilerin *Chester*'in artmasına yönelik bir iş çevirmedikleri belliydi. Bu düşüşün iki sebebi olabilirdi. Belki de içeridekiler fiyat yükselmeden alabildikleri kadar hisse biriktirmek istiyorlardı. Ancak *Chester*'ın alım satım hacmi ve özellikleri göz önüne alındığında bu teorinin pek de doğru olduğu söylenemezdi. Diğer neden de şirketin içindekilerin bir sebepten hisse almaktan çekinmeleriydi.

Alması gerekenler hisse almaya yanaşmazken ben niye alacaktım? Diğer otomobil şirketlerinin geleceği nasıl olursa olsun bu durumda *Chester* hissesinde kısa pozisyona girip satış yapmak en mantıklısı olacaktı. Bu arada tecrübelerim de bana grubun başını çekenleri takip etmeyen hisseleri satın almaktan kaçınmamı öğretmişti.

Buradan kolayca şu sonuca vardım: İçeridekiler hisse almıyordu, aksine satıyordu. *Chester* hisselerini satın alma-

mam için başka semptomatik işaretler de vardı ama benim için esas nedenim onun tutarsız borsa davranışıydı. Yine banttaki fiyatlar da bana *Chester*'da kısa pozisyonda satış yapmamı söylüyordu. Bir gün, aradan çok süre geçmemişti ki fiyat epey düştü. Sonradan resmî olarak gerçekten de şirketin durumunun iyiye gitmediğini bilen içeridekilerin satış yaptığını öğrendik. Bunu da esas düşüşten sonra açıklamışlardı. Ancak uyarı düşüşten çok önce gelmişti. İşte ben düşüşlerden ziyade bu uyarıları gözetlerim. *Chester*'ın sorununun ne olduğunu bilmiyordum, herhangi bir tahminim de yoktu ancak kesinlikle bir sorun olduğunu biliyordum.

Bir başka gün gazetelerde *Guiana Gold* altın hisselerinde sansasyonel bir hareket yaşanacağı haberleri çıkmıştı. Hisse 50 puana yakın bir fiyattan satılırken Menkul Kıymetler Borsasında listelenmişti. Burada yaklaşık 35'ten açılmıştı, sonra düşmeye başladı ve sonunda 20'lere kadar indi.

Ben bu düşüşe hiç de sansasyonel gözüyle bakmadım, aksine beklediğim bir düşüştü. Bir kere öğrenmek isteyen herkes, şirketin geçmişi hakkında bilgi edinebilirdi. Bilenler de yok değildi. Bana anlatılan şuydu: Yarım düzine* tanınmış kapitalist ve önde gelen bir bankadan oluşmuş sendika kurulmuş. Aralarında bir üye *Belle Isle Exploration* Şirketinin müdürüymüş. Bu şirket *Guiana*'dan, 1.000.000 dolar karşılığında tahvil ve *Guiana Gold Mining* Şirketinin 1.000.000 hissesinin 250.000'ini almış. Hissenin kâr payı da vardı ve güzel de reklamı yapılıyordu. Ayrıca hisseleri nakit paraya çevirmenin iyi olacağını düşünen *Belle Isle,* bankerlere 250.000 hissenin satışı için çağrıda bulunmuş. Böylece bankerler bir yandan kendi hisselerini piyasada

* Birkaç.

satmaya çalışırken bir yanda da bu hisseleri satmaya çalışmış. 250.000 hisseyi yaklaşık 36'dan satan bir profesyonele, kârın 1/3'ünü teklif etmişler. Anlaşılan bankacılar bunu son anda planlamışlar ve bir iç havuz oluşturmuşlar. Fiyat o sırada 41'miş, yani şirkettekiler bankerlere 250.000 hisseyi 36'dan satmalarını teklif ederek aslında onların 5 puanlık kârla başlangıç yapmalarını sağlıyormuş. Bunu bilip bilmediklerinden emin eğilim.

Bankerlere göre bu satış operasyonunu gerçekleştirmek çocuk oyuncağıydı. Borsa yükseliş sezonuna girecekti ve *Guiana Gold*'un da içinde olduğu grup borsada başı çekenlerdendi. Şirket büyük gelir elde ediyordu ve kâr paylarını da düzenli olarak ödüyordu. Bununla birlikte şirketin sağlam sponsorlarının da katkısıyla halk *Guiana*'ya bir yatırım hissesi olarak bakmaya başlamıştı. Bana söylenene göre halka 400.000 hisse senedi satılmış ve fiyat da 47'ye kadar çıkmıştı.

Altın grubu gayet güçlüydü ancak *Guiana* sallanıyordu. 10 puan değer kaybetmişti. Oluşturulan havuz, hisseyi pazarlayabilseydi sıkıntı çıkmazdı ancak kısa süre sonra *Street*'te işlerin umulduğu gibi gitmediği ve hissenin beklenenleri karşılamadığı haberleri yayıldı. Hâliyle düşüşün nedeni açığa çıktı. Ama ben daha sebep ortaya çıkmadan önce uyarı sinyalini görmüş ve *Guiana* için borsada test satışlarıma başlamıştım. Hissenin davranışı *Chester Motors*'la neredeyse aynıydı. Elimdeki *Guiana*'ları satışa çıkardım. Fiyat düştü ve düştükçe de daha çok satış yaptım. Ben satış yaptıkça da fiyat daha fazla düştü. Hisse, tıpkı *Chester* ve benzeri hikâyelerini hatırladığım diğer birçok hisse senedinin performansını tekrarlıyordu. Bant bana açıkça bir şeylerin yolunda olmadığını, şirkettekilerin borsa yükseliştеyken bile bu hisseye yatırım yapmasını engelleyen bir

şeyler bildiğini gösteriyordu. Diğer yandan dışarıdakiler durumdan habersiz oldukları için alıma devam ediyordu çünkü normalde fiyatı 45 olan bir hissenin fiyatı 35'e düştüğü için onlara ucuz görünüyordu. Sonuçta kâr payları hâlâ ödeniyordu ve bu hisse onlara kelepir geliyordu.

Neyse, haber yayıldı. Tabii ki haber bana diğer tüm borsa haberleri içinde sıklıkla geçerli olduğu gibi halktan daha önce ulaşmıştı. *Guiana*'nın altın madeni yerine çorak kayalara çarpma raporları doğrulanınca içeridekilerin neden hisse sattığını anladım. Ancak zaten ben bu haber üzerine değil de çok daha önceden hisse davranışını takip ederek satışa karar vermiştim. Çok da üzerine uzun uzun, felsefi düşünmemiştim. Bir borsacı olarak benim için bir tek işaret yeterlidir: Şirketin içindekilerin hisse alması ama almıyorlardı. Hisse fiyatı düşerken neden alım yaptıklarını bilmiyordum, bilmeme de gerek yoktu. Benim için önemli olan hisse fiyatını artıracak özel bir manipülasyon girişiminde bulunmamalarıydı. Bu yüzden kesinlikle kısa pozisyonda satmalıydım. Halk yarım milyona yakın hisse satın almıştı ve satın alanların şimdi daha çok zarar etmemeleri için tek şansları, bu hisselerin fiyatını düşük zannedip ileride kâr edebileceğine inanan cahiller grubuna satmaktı.

Bunu size *Guiana* satın alarak zarar eden halkın kayıplarını anlatarak bir nevi ahlak dersi vermek ya da hisseleri daha önceden satıp nasıl kâr ettiğimi size göstermek ve bununla övünmek için anlatmadım. Sadece borsadaki grup davranışlarının önemini vurgulamak ve bu durumdan çıkarılması gereken derslerin büyük küçük birçok yatırımcı tarafından nasıl göz ardı edildiğini göstermek için anlattım. Bir de unutmayın ki bant size sadece menkul kıymetler borsasında değil ham madde piyasalarında da uyarı işaretleri gönderir.

Pamuk piyasasında ilginç bir tecrübem oldu. Hisse senetleri piyasasında düşüş beklentisindeydim ve orta ölçüde kısa pozisyona girmiştim. Aynı zamanda 50.000 balya pamuk satmıştım. Hisse senetleriyle uğraşmak bana kâr gösterince pamuk piyasasını boşlamıştım. Sonra bir dönüp baktığımda o 50.000 balya pamuktan 250.000 dolar zarar ettiğimi fark ettim. Söylediğim gibi hisse senetlerinden kâr ettiğim için onlarla meşgul olmak istemiş ve başka şeylerle ilgilenememiştim. Aklıma pamuk geldiği zaman da kendi kendime, "Bir düşüş tepkisi olursa açıklarımı kaparım," diyordum. Düşüş tepkisi olunca da ben karar verene kadar fiyat tekrar yükseliyordu, hatta her seferinde daha önceki fiyatını da geçerek ilerliyordu. Bu yüzden bir süre daha beklemeye karar veriyor ve hisse senetlerime tekrar dönüp onlarla ilgilenmeye devam ediyordum. En sonunda hisse senetlerimi çok iyi bir kârla kapayıp biraz tatil yapmak ve kafa dinlemek için *Hot Springs*'e gittim.

Tatile gittiğimde kafam ilk kez pamuktaki zararımı düşünecek kadar boş kalmıştı. Piyasa beklediğim yönde gitmiyordu. Bir ara kazanacak gibi oluyordum ama birileri yüklü miktarda satış yapınca fiyat düşüyor, daha ben hamle yapamadan fiyat yükselişe geçiyor, eski hâlini de geçiyordu.

Hot Springs'e geleli daha birkaç gün olmuştu ki zararım bir milyon doları bulmuştu ve pamuk fiyatı yükselişine devam ediyordu. Kendi kendime düşünüp tüm hamlelerimi hesaba kattıktan sonra bir yerde mutlaka yanlış yaptığım sonucuna vardım. Ben bu sonuca vardıysam zararım ne olursa olsun yanlış yolumdan dönmeyi tercih ettiğim için bu işlemimi de bir milyon dolar zararla kapadım.

Bir sonraki günün sabahı golf oynarken kendimi tamamen oyuna verdim. Pamuk işlemimde yanılmıştım ve

bedelini ödediğim makbuz da cebimdeydi. Pamuk piyasasıyla fazla ilgilenmemeye karar verdim. Öğle yemeği için otelime dönerken brokerimin ofisine uğrayıp şöyle bir fiyatlara göz gezdirdim. Pamuğun 50 puan düştüğünü gördüm. Ancak mesele bu da değildi. Mesele, haftalardır ilk defa, belli bir satış baskısından sonra fiyatın tekrar yükselişe geçmemesiydi. Fiyatın tekrar yükselmesi, en az direnç noktasının tekrar daha fazla yükselişi işaret ettiğinin göstergesi olsa da ben bunu göremeyip bir milyon dolar zarar etmiştim.

Şimdi ise durum değişmişti. Açıklarımı kapatıp beni büyük zarara sokan neden ortadan kalkmıştı. Fiyat artık eski hâline dönmüyordu. 10.000 balya pamuk satarak beklemeye başladım. Kısa süre sonra pamuk 50 puan değer kaybetti. Bir süre daha bekledim. Bu kez tekrar yükselişe geçmedi. Bu arada oldukça acıktığımı fark edip yemek salonuna geçtim. Yemeğimi ısmarladıktan sonra garsonu beklerken tekrar brokerimin ofisine uğrayıp fiyata baktım. Fiyat hâlâ yükselmemişti, 10.000 balya daha sattım. Beklemeye koyuldum ve fiyatın 40 puan daha düştüğünü görme zevkine eriştim. Bu, bana hamlemin doğru olduğunu gösteriyordu. Gidip keyifle yemeğimi yedikten sonra yeniden brokerimin ofisine döndüm. O gün pamukta herhangi bir yükseliş yaşanmadı. Hemen o gece *Hot Springs*'ten ayrıldım.

Golf oynamak güzeldi ancak artık pamuk piyasasında yaşadığım talihsizliği telafi etmek için daha rahat oynayabileceğim bir yere, işimin başına dönmem gerekiyordu. İlk satış yaptığım 10.000 balya hemen alıcı bulunca ikinci bir 10.000 balya daha sattım. Bu kez de kolaylıkla alıcı bulunca piyasanın artık yön değiştirdiğine ikna oldum, artık fiyatlar aksi yönde ilerleyecekti.

Böylece *Washington*'a doğru yola koyuldum. Oraya varınca hemen eski dostum *Tucker*'in yönetiminde olan brokerimin ofisine koştum. Oraya gittiğimde piyasanın biraz daha düştüğünü gördüm. Şimdi kendimi daha haklı hissediyordum. Bu yüzden 40.000 balya daha sattım ve piyasa fiyatı tam 75 puan düştü. Bu durum bana pamuk piyasasının arkasında artık bir destek olmadığını kanıtlıyordu. O gün akşam borsa kapanışında fiyat daha fazla düştü. Artık eski alım gücü yoktu. Bu gücün daha sonra yeniden ne zaman ortaya çıkacağını tam olarak bilmek zordu ancak ben kendi pozisyonumun güvenli olduğunu hissediyordum. Ertesi sabah arabama atlayıp *Washington*'dan *New York*'a doğru yola çıktım. Acele etmeme gerek yoktu.

Philadelphia'ya geldiğimde arabamı hemen brokerimin ofisine sürdüm. Gidince gördüklerim ise pamuk piyasasının altüst olduğu, fiyatların çok daha fazla düştüğü ve küçük çaplı bir panik yaşandığıydı. *New York*'a ulaşana kadar beklemeyecektim. Hemen brokerime telefon edip alım yapmalarını söyledim, böylelikle kısa pozisyonlarımı kapadım. Raporlarımı aldığımda önceki zararımın büyük kısmının kapandığımı gördüm. Ardından tekrar *New York*'a doğru yola koyuldum, yolda fiyatlara bakmak adına mola bile vermedim.

Benimle *Hot Springs*'te beraber olduğum bazı arkadaşlarım şu gün olmuş hâlâ yemek masasından kalkıp o ikinci 10.000 balya satışı nasıl aceleyle yaptığımı konuşurlar. Ancak açık ki bu hamlem de bir sezgi işi değildi. Bu, önceki hatamdan kaynaklı zararım ne boyutta olursa olsun şu an pamuk satışı için en uygun zaman olduğu inancımdan kaynaklanan bir dürtüydü. Bu benim için bir fırsattı ve benim de bu fırsatı kullanmam lazımdı. Tahminen bilinçaltım işliyor ve benim adıma karar veriyordu. *Washing-*

ton'daki satış kararım ise gözlemlerimin sonucuydu. Alım satımdaki uzun yıllara dayanan tecrübem bana direnç çizgisinin yön değiştirdiğini, yükseliş yerine artık düşüşe yol açacağını söylüyordu.

Bir milyon dolarlık zararım için ne pamuk piyasasına ne de kendime kızdım. Öte yandan *Philadelphia*'da açıklarımı kapayıp zararımı bir açıdan telafi ettiğim için kendimle böbürlenmeye de kalkmadım. Çünkü bu telafiyi üstün yeteneklerime ya da gizemli hislerime değil sadece tecrübeme ve hafızama borçlu olduğumun farkındayım.

18. BÖLÜM

Wall Street'te tarih sürekli kendini tekerrür eder. Size *Stratton*'un mısır piyasasını tekeline aldığı dönemde kısa pozisyonlarımı nasıl kapadığımla ilgili anlattığım hikâyeyi hatırlıyor musunuz? Başka bir dönem aynı taktiğin çok benzerini hisse senetlerinde de kullanmıştım. Bu sözünü ettiğim hisse senetlerinden biri de *Tropical Trading*'di. Bu hisseden, hissenin hem düşüş hem de yükseliş zamanlarında epey para kazanmıştım. Her zaman aktif bir hisse olup maceracı yatırımcıların favorilerindendi. Bazen şirket içindekiler, gazetelerin suçlamalarına maruz kalırdı. Onların hisseyi kalıcı bir yatırım olarak öne çıkaracakları yerde, hissedeki dalgalanmalara kasıtlı sebep oldukları yazılırdı. Geçen gün, tanıdığım en başarılı brokerlerden biri, *Tropical Trading*'in başkanı *Mulligan* ve arkadaşlarının, hissenin piyasadaki konumunu sağlamlaştırmak için buldukları yöntemle, *Erie*'nin başkanı *Danile Drew*'yu ve Şeker'in başındaki *H. O. Havemeyer*'i bile solladığını söylemişti. Birçok defa borsanın düşeceğine inanıp kısa pozisyonda *TT* hissesi satanları cesaretlendirip sonra onları titizlikle köşeye sıkıştırmaya devam etmişlerdi. Bu süreç boyunca işin içinde hiçbir şekilde kindarlık olmamıştı, sonradan da kimse alınganlık göstermemişti.

Elbette kimileri *TT* hisselerinin piyasadaki kariyeri sırasında bazı "tatsız olaylardan" bahsetmişti ancak bence bu kişiler de köşeye sıkıştırılanlar arasında olanlardı. Peki neden borsacılar, sıklıkla şirkettekilerin oyununa düşmeye

devam ediyordu? Bir kere bunun ilk nedeni aksiyonu sevmeleri ve bu aksiyonu da *Tropical Trading*'de bulmalarıydı. Bu hisselerin uzun süre durgun olduğu nadir görülmüştü. Nedeni de hiçbir şekilde sorgulanmıyordu. Boşa vakit harcanmıyordu. Kimse tüyosu alınan hareketlerin başlaması adına sabırsızlık göstermiyordu. Ortalıkta her zaman yeteri kadar hisse senedi oluyordu, tabii ki kısa pozisyon satışlarının piyasada kayda değer bir kıtlık yaratmadığı zamanlar haricinde… Sonuçta her dakika yeni bir hisse doğuyordu.

Bir süre önce her yıl çıktığım kış tatili için *Florida*'ya gitmiştim. Arada bir gazetelere göz atmak dışında borsayla ilgilenmiyor, balık tutup eğleniyordum. Bir sabah haftada iki kez gelen postalardan birine bakınca *Tropical Trading* hisse satış fiyatının 155 olduğunu gördüm. Bu fiyat son gördüğümde yanlış hatırlamıyorsam 140 civarındaydı. O günlerde borsada düşüş yaşanacağına inanıyor, kısa pozisyonda satış için uygun bir zamanı bekliyordum. Ama acele etmiyordum. O yüzden rahat rahat balık tutuyordum, kulağımı sürekli fiyatlara çevirmeye gerek duymuyordum. Nasıl olsa vakti geldiğinde satış için borsaya döneceğimi biliyordum. Sonuçta o süreçte yapıp yapmadıklarımın borsayı harekete geçirici bir etkisi olmayacaktı.

O sabahki gazetelerden aldığım bilgilere göre *Tropical Trading*'in davranışı borsanın aksi yönündeydi. Bu, benim genel düşüş beklentime uygundu çünkü şirketin içindekilerin *TT* fiyatını, borsanın bu genel düşüşünde özellikle yüksek tutmaya çalıştıklarını düşünüyordum. Bazen hisseyi piyasada eritmenin ertelenmesi gerektiği zamanlar olur. Yatırımcıların hesaplamalarında anormal durumlar pek de hoş karşılanmaz. Bana da hissenin fiyatının özellikle yükseltilmesi büyük bir hata gibi geldi. Kimse bu denli

büyük bir hatayı cezasını göze almadan yapmazdı, özellikle de borsada.

Gazetedeki bu haberleri okuduktan sonra her ne kadar balık tutmaya devam etsem de aklımın bir köşesinde hep *Tropical Trading*'dekilerin ne yapmaya çalıştığı vardı. Başarısızlığa mahkûm olacakları, bir adamın yirmi katlı bir binadan paraşütsüz atadığında kendini parçalayacağı kadar kesindi. Buna kafa yormadan edemiyordum ve sonunda balık tutmaya ara verip brokerlerime 2.000 *TT* hisse satması için telgraf çektim. Şimdi artık balık tutmaya dönebilirdim, içim rahatlamıştı.

O günün öğleden sonrası telgrafıma cevabı, özel bir görevli getirdi. Brokerlerim 2.000 *TT* hissesini yaklaşık 153'den satmışlardı. Buraya kadar güzeldi, olması gerektiği gibi düşüşe geçen piyasada satışımı gerçekleştirmiştim. Ancak artık balık tutarak piyasadan uzaklaşmamam gerekiyordu. *Tropical Trading*'in borsanın geri kalanı gibi düşmesi gereken zamanda, şirket içindekilerinin manipülasyonuyla yükselmesinin nedenlerini düşünürken piyasadan uzak kaldığımı anladım. Bu yüzden balık tutmayı bırakıp *Palm Beach*'e, yani *New York*'la direkt telgraf bağlantısı olan yere geri döndüm.

Palm Beach'e gittiğimde gördüğüm, yanlış yolda olan şirket içindekilerin hâlâ bu yolda gittikleriydi. Ben de hâliyle ikinci bir 2.000 hisse daha sattım. Satış raporları elime ulaşınca da bir başka 2.000 hisse daha sattım. Piyasa bana göre mükemmel ilerliyordu. Yani ben sattıkça hisse düşmeye devam ediyordu. Her şey planladığım gibiydi. O arada şöyle bir arabayla turladım ancak daha fazla satmamak beni huzursuz etmişti. Ben de brokerimin ofisine dönüp 2.000 hisse daha satmaya karar verdim.

Hisse sattıkça mutlu oluyordum. Toplamda 10.000

hisse satmıştım. Şimdilik yeterliydi. *New York*'a dönüp işlerimle ilgilenmeye karar verdim. Balık tutmaya başka zaman da devam edebilirdim.

New York'a gelince şirketin şimdiki ve gelecekteki işleri hakkında fikir edinme amaçlı ufak çaplı bir araştırma yaptım. Araştırdıkça şirket içindekilerin, ne borsanın ne de şirketin kazancının bu duruma hiç de uygun değilken fiyatı bilerek yükseltmeye çalışmalarının ne kadar yanlış olduğunun daha net bilincine varıyordum.

Yükseliş, mantıksız ve zamansız olsa da halkın bir şekilde ilgisini çektiği için şirket içindekiler bu akılsızca taktiklerini sürdürmeye devam ediyordu. Bu yüzden ben de daha fazla hisse sattım. Bu arada şirkettekiler aptallıklarına son vermeye karar verdiler. Ben de defalarca kez piyasayı deneye deneye, kendi alım satım yöntemlerimle yaptığım *TT* satışlarımı toplamda 30.000'e çıkarmıştım. Şimdi fiyat 133'tü.

TT içindekilerin *Street*'teki her bir hissenin sertifikaları, kimlerin ne kadar kısa pozisyona girdiği ve buna benzer taktiksel öneme sahip bilgilerden haberdar olduğu konusunda uyarılmıştım. Yetenekli ve kurnazlardı, yani onlara karşı tedbiri elden bırakmamalıydım. Ama gerçekler apaçık ortadaydı ve koşulların benden yana olduğu aşikârdı.

Elbette fiyat 153'ten 133'e düşünce hisseden kısa pozisyona girmek isteyenler de çoğalmıştı ve halk her zamanki gibi şu düşünceyle alım yapıyordu: Bu hissenin fiyatı zamanında 153'tü, şimdi 20 puan düştüğüne göre iyi bir alım fırsatı doğmuştu. Sonuçta hisse aynı hisse, kâr payı aynı kâr payı, çalışanlar aynı çalışanlar ve iş yine aynı işti. Şu an hisse kesinlikle elverişli bir kelepir konumundaydı!

Halkın yaptığı alımlar piyasadaki tedarik hisse sayısını azalttı ve şirket içindekiler borsacıların çoğunun kısa

pozisyonda olduğunu bildiklerinden onları köşeye sıkıştırma zamanının geldiğini düşündüler. Fiyatı beklendiği gibi 150'ye çıkardılar. Aslında bu süreçte açıklarımı çok rahat kapayabilirdim ancak beklemeyi tercih ettim. Neden beklemeyecektim? Şirket içindekiler 30.000 hissenin hâlâ kısa pozisyonda olduğunu bilseler bile bu beni neden korkutacaktı? Sonuçta fiyat 153'ken satışa başlamıştım ve fiyat 133'e inene kadar da satışıma devam etmiştim. Beni buna iten nedenler henüz ortadan kalkmamıştı hatta şimdi eskisinden de güçlülerdi. Onlar beni açıklarımı kapamaya zorlasalar bile ellerinde beni ikna edici bir argümanları yoktu. Temel koşullar benden yanaydı. Bu durumda korkusuz ve sabırlı davranmak hiç de zor değildi. Bir spekülatör kendine ve kararlarına güvenmelidir. *New York* Pamuk Borsasının eski Başkanı ve *Bir Sanat Olarak Spekülasyon* kitabının yazarı *Dickson G. Watts*, kitabında spekülatörün cesaretini, verdiği kararlara uygun hareket etmesine eş değer kılar. Benim için de yanılmak korku verici değildir çünkü yanıldığım ispatlanana kadar kendimi yanılmış saymam. Doğrusu kendi tecrübelerimden yararlanmıyorsam kendimi huzursuz hissederim. Borsanın belli bir zaman çerçevesindeki gidişatı benim yanıldığımı ispatlamaya yetmez. Benim yanılıp yanılmadığımı ancak borsadaki yükseliş ya da düşüşün özellikleri belirler. Kazanacaksam kendi bilgilerim sayesinde kazanmalıyım, kaybedeceksem de yine kendi hatalarım yüzünden kaybetmeliyim.

Hisse fiyatının 133'ten 150'ye yükselmesi beni hiç korkutmadı ve tahmin ettiğim gibi bir süre sonra düşüş başladı. Şirkettekiler müdahale edemeden fiyat 140'a kadar indi. Satın alımları esnasında, hisse hakkında çeşitli yükseliş söylentileri yaydılar. Duyduğumuza göre şirket inanılmaz bir kâr yapmıştı ve bu da şirketin dağıtacağı kâr payı oran-

larındaki yüksek bir artış demekti. Aynı zamanda hisseden kısa pozisyona girenlerin çok fazla olduğunu, bunların ve özellikle yüklü miktarda satış yapan bir spekülatörünün yakında büyük zarara gireceğini söylüyorlardı. Fiyat 10 puan daha yükselirken başka ne tür söylentilere şahit olduğumu size anlatamam.

Bu manipülasyon bana başta tehlikeli gelmemişti ancak fiyat 149'a dayandığında *Street*'in ortalıkta dolaşan bu tarz söylentileri doğru zannetmesine daha fazla izin vermek istemedim. Elbette benim ya da benim gibi dışarıdan birinin, kısa pozisyonda olup da korkan çoğunluğu veya komisyoncu firmaların saf müşterilerini bir şeyler söyleyerek ikna etmesi zordu. Onları ikna edebilecek en önemli faktör yalnızca banttan yansıyan fiyatlardı. İnsanlar herhangi biri onlara yeminli ifadeyle gelse bilse inanmazlardı, hele benim gibi 30.000 hisseyle kısa pozisyonda olan birine hiç inanmazlardı. Ben de bir kez daha tecrübelerimden ve hafızamdan faydalanarak *Stratton*'un mısır piyasasını köşeye sıkıştırdığında yaptığım, yatırımcıların mısırın düşeceğine inanmaları adına yulaf satma taktiğimin aynısını kullandım.

Şirket içindekilerin kısa pozisyondakileri korkutmak için giriştiği *Tropical Trading* satışlarında, hisse satışı yaparak yükselişi test etmeye kalkışmamıştım. Zaten çoktan 30.000 hisse kısa pozisyonda satış yapmıştım ve bu miktar da piyasadaki miktarın büyük bir kısmını oluşturuyordu. Kafamı benim için açılan ilmeğe sokup bile bile ölüme gidemezdim ki ikinci yükseliş hisse satışı için çok daha davetkârdı. *TT* 149'a ulaşınca ben de tam *Equatorial Commercial Corporation* hisselerinden 10.000 adet satış yapıyordum. Bu şirket *Tropical Trading*'in çoğunluk payına sahipti.

TT kadar aktif olmayan *Equatorial Commercial* hissesi,

benim satışımla birlikte önceden de tahmin ettiğim gibi feci derecede düştü ve ben de hedefimi gerçekleştirmiş oldum. *TT* ile ilgili söylentilere inanan yatırımcılar ve aracı firmaların müşterileri, *Equatorial*'ın satışıyla gerçekleşen ani düşüşü ve ardından *Tropical* hissesindeki yükselişi görünce *TT*'nin gücünün yalnızca *TT* hisselerinin en büyük pay sahibi *Equatorial Commercial*'ın iç tasfiyesini kolaylaştırmak adına açıkça tasarlanmış bir sis perdesi olduğunu anladılar. Bu miktarda *Equatorial* hissesi satanların mutlaka şirket içindekilerden olması gerektiğini çünkü kimsenin *Tropical Trading* bu kadar güçlüyken hisse satışı yapmaya yanaşmayacağını düşündüler. Böylece onlar da yükselişi test etmek adına ellerindeki *Tropical Trading* hisselerini satışa çıkardılar. Şirket içindekiler ise satışa çıkarılan tüm hisseleri almaya niyetli değildi. Hisseden desteklerini çektikleri an da *TT* düşmeye başladı. Yatırımcılar ve başlıca aracı firmalar da o an *Equatorial* satmaya başlayınca ben de alım yapıp küçük bir kârla açıklarımı kapadım. Asıl amacım kâr elde etmek değil *TT* hisselerindeki yükselişi test etmekti.

Kimi zaman *Tropical Trading*'dekiler ve onların çalışkan reklamcıları, *Street*'e yayılarak türlü yükseliş söylentileriyle hisse fiyatını artırmayı denediler. Ben ise her denemelerinde *Equatorial Commercial* satarak açıklarımı kapadım. *TT*'nin ve beraberinde *EC*'nin de fiyatının düşmesini sağladım. Bu hamlem manipülatörlerin tüm planlarını altüst etti. *TT* en sonunda 125'e kadar düştü ve kısa pozisyona ilgi bir hayli arttı. Öyle ki şirket içindekiler fiyatı 20-25 puan arası yükseltebildiler. Bu defa yüklü miktarda oluşan kısa pozisyona karşı haklı bir tepi gösteriyorlardı. Ancak yükselişi görür görmez açıklarımı kapamadım, pozisyonumu bozmak istemiyordum. *Equatorial Commercial*'ın değe-

ri, *TT*'deki yükselişle birlikte artmadan önce ben bir miktar kısa pozisyonda satış yaparak her zamanki sonuçlara ulaştım. Bu, *TT*'nin daha sonradan fırtına gibi eseceği söylentilerine de son verdi.

Bu süreçte genel piyasa da gittikçe zayıflıyordu. Dediğim gibi benim beklentim de bu yöndeydi ve bu inançla balık tutmayı yarıda kesip *TT* hissesi satışına başladım. Diğer bazı hisselerde de kısa pozisyona girdim ama *TT* favorimdi. Sonunda genel durum şirket içindekilerin yok sayamayacağı raddeye geldi ve *TT* resmen çakıldı. Yıllardır ilk defa 120'nin altına düştü, sonra sırasıyla 110'un ve 100'ün altına indi ama ben henüz açıklarımı kapamamıştım. Bir gün borsa genel olarak düşüşe geçti. O ara *Tropical Trading*'in fiyatı 90 olmuştu ve ben de o zaman açıklarımı kapamıştım. Nedeni yine aynıydı! Piyasa düşük, pazar hacmi büyüktü. Satanların sayısı alanlardan bir hayli fazlaydı. Benim de elime alım için iyi bir fırsat geçmişti. Zekâmla övündüğümü düşünmeyin ama şöyle söyleyebilirim ki fiyat en düşük seviyedeyken 30.000 *TT* hissesi alabilmiştim. Ancak asıl hedefim kâğıt üzerindeki kârlarımı, kârın büyük kısmını korumayı başararak nakit paraya çevirmekti.

Bu sürece gelene kadar sabırla beklemiştim çünkü pozisyonumun sağlam olduğunu biliyordum. Borsanın eğilimine karşı gelmemiş, temel koşulların aksine hareket etmemiştim. Bu yüzden şirket içindekilerin kendilerine aşırı güvenmelerinin aslında bir hata olduğunun bilincindeydim. Onların denediğini daha önce başkaları da denemişti ve sonuç hep hüsran olmuştu. Gerçekleşmesini önceden tahmin ettiğim sık sık olan yükselişler beni korkutmuyordu. Bir şey yapmadan pozisyonuma sadık kalarak beklemenin, acele davranıp olması gerekenden erken bir zamanda açıklarımı kapayıp sonrasında daha yüksek

bir fiyattan kısa pozisyona girmekten daha çok kâr getireceğini biliyordum. Pozisyonumu bozmayarak bir milyon doların üzerinde kâr etmiştim. Bu kârın sezgilerimle, bant okuma becerimle ya da inatçı cesaretimle ilgisi yoktu. Bu benim zekâmla ya da kibrimle elde ettiğim bir kâr değil kararlarıma olan inancımla elde ettiğim bir kârdı. Banttaki fiyatlar ne söylerse söylesin bilgi güçtür ve yalanlar bilginin bu gücüne engel olamaz. Doğrular er ya da geç açığa çıkar.

Bir yıl sonra *TT* yeniden 150'ye yükseldi ve yaklaşık iki hafta boyunca da o civarda kaldı. Genel olarak tüm piyasalarda düşüş beklentisine girilmişti çünkü borsa bir süredir hız kesmeden yükselmeye devam ediyordu ve artık yükselişine bir son vermişti. Bunu biliyordum çünkü test etmiştim. *TT*'nin de aralarında bulunduğu grubun işleri oldukça zayıflamıştı ve borsada bir yükseliş yaşansa bile ki ben buna hiç inanmıyordum, bu hissenin fiyatı yükselmeyecekti. Bu yüzden *TT* satmaya başladım. Toplamda 10.000 hisse satmayı düşünüyordum. Ben satışa başlayınca fiyat düştü. Hissenin arkasında herhangi bir destek göremiyordum ancak bir süre sonra birden hissenin alım şekli değişti.

Hisseye desteğin tam olarak ne zaman geldiğini söyleyebilirim dersem umarım kendimi bir dâhi gibi gördüğümü falan düşünmezsiniz. Bir zamanlar hisse fiyatını yüksek tutmak için kendilerinde ahlaki bir zorunluluk hissetmeyen şirket içindekiler, şimdi borsada genel düşüş yaşanan bir dönemde alım yapmaya geçmişlerse bunun mutlaka bir nedeni olmalıydı. Sonuçta bu insanlar ne cahildi ne de hayırseverliklerinden bunu yaparlardı ve henüz hisseyi tezgâh dışı satmak için fiyatı bilerek artırmaya çalışan bankerler de değillerdi. Benim ve benim dışımda satış yapan insanlara rağmen fiyat yükseliyordu. 153'e da-

yandığında 10.000 hisselik açığımı kapadım ve 156'da hisse satın alıp uzun pozisyona girdim çünkü o andan itibaren en düşük direnç çizgisinin yükseliş yönünde olacağını fiyatlardan anlamıştım. Borsadaki genel düşüş beklentimin aksine bir tek hissenin aksi yönde hareket edeceğine inanıyordum. Fiyat kısa süre içinde uçtu, 200'ün üzerine çıktı. Bu, yılın sansasyonu oldu. Hakkımda yazılan ve çizilen 8-9 milyon zarar ettiğimi iddia eden haberleri okuyunca şok geçirmiştim. Aslında kısa pozisyonda kalmak yerine *TT* yükselmeye başlayınca alım yapıp uzun pozisyona girmiştim ve doğrusu bu hisseleri elimde biraz fazla bekletip kâğıt üzerindeki kârlarımın birazını kaybetmiştim. Neden yaptığımı bilmek ister misiniz? Çünkü TT şirketindekilerin, onların yerinde olsaydım yapacağım şeyi yapacaklarını düşünüyordum. Ancak bunu düşünmekle benim işim yoktu, benim esas işim alım satımdı; yani başkalarının ne yapması gerektiği önemli değil önümdeki gerçeklerle ne yapacağım önemliydi.

19. BÖLÜM

Borsadaki menkul kıymetlerin büyük öbekler şeklinde satılmasını sağlamak için gerçekleştirilen perakende satış faaliyetleri sürecini anlatmak için kullanılan "manipülasyon" sözcüğünün ilk kez ne zaman ve kim tarafından kullanıldığını bilmiyorum. Ayrıca bu sözcük, alınıp biriktirilmek istenen bir hisse senedi ucuzlatma yöntemleri için de kullanılır. Ancak tabii ki bu ilk bahsettiğimden daha farklıdır. Bunu yapmak için illa da yasadışı uygulamalara tenezzül etmek gerekmez ancak gayrimeşru olarak düşünülen bazı şeylerden de kaçınmak zor olabilir. Borsa yükseliş dönemindeyken fiyatları artırmadan nasıl büyük çapta hisse alımı yapılabilir? Sıkıntı buradadır. Peki nasıl çözülür? Sanırım çözüm birçok şeye bağlı olsa da şu genel çözümü söylemeden geçmek olmaz: Ustaca bir manipülasyon yoluyla. Örnek vermemi isterseniz size net bir örnek veremem. Bu, koşullara göre değişir. Kimse size bu cevaptan daha fazlasını sunamaz.

Ben borsa işinin her aşamasıyla derinden ilgilenirim ve tabii ki kendi tecrübelerimden olduğu kadar başkalarının tecrübelerinden de faydalanmaya çalışırım. Ancak borsa kapanışından sonra brokerlerin ofislerinde anlatılanlarla hisse senedi manipülasyonunu öğrenmek çok zordur. Geçmişte verilen püf noktalarının ve taktiklerin bugün işe yaramayacağı veya yasa dışı oldukları açıktır. Menkul Kıymetler Borsasının kuralları ve koşulları değişmiştir; artık 50 veya 75 yıl önceki *Daniel Drew, Jacob Little*

ya da *Jay Gould*'un hikâyeleri, ne kadar detaylı ve kusursuz olursa olsun dinlenilmeye değer olmaktan çıkmıştır. Bugünün manipülatörleri artık onların neyi nasıl yaptıklarını düşünmek zorunda değillerdir. Tıpkı bugün *West Point* harp okulundaki balistik bilgisini artırmak isteyen bir öğrencinin, eski atalarının bildiği okçuluğu öğrenmek zorunda olmaması gibi.

Diğer yandan insan faktörü üzerine çalışmakta, insanın nasıl da hemen inanmak istediklerine inandığını gözlemlemekte, kendisini nasıl da açgözlülüğe kaptırıp bunun sonucunda yüksek bedeller ödediklerini görmekte fayda vardır. Korku ve umut duygusu hep olacaktır, bu yüzden spekülatörlerin psikolojileri üzerinde çalışmak çok önemlidir. Tıpkı bir savaşta olduğu gibi *New York* Menkul Kıymetler Borsasında da silahlar değişse bile stratejiler hep aynı kalır. Bence bu durumun en güzel özetini *Thomas F. Woodlock* şu sözleriyle dile getirmiştir. "Başarılı bir hisse senedi spekülasyonunun ilkeleri, insanların geçmişte yaptıkları hataları gelecekte de işleyecekleri varsayımına dayalıdır."

Borsadaki patlamalarda, yani çok sayıda insanın borsayla ilgilendiği zamanlarda manipülasyon ya da spekülasyon konularını tartışmaya zaman harcamak anlamsız olacaktır, bu aynı çatıya aynı anda düşen yağmur damlaları arasındaki farkı bulmaya benzer. Acemiler her zaman zahmetsiz yemek peşindedirler ve tüm patlama dönemlerinde insanlar açgözlülük duygularıyla borsada kumar oynama içgüdüsüne kapılırlar. Kolay para peşinde olanlar zamanı geldiğinde bu dünyada öyle bir şey olmadığını anlayıp sonunda mutlaka bedel öderler. Ben ilk zamanlar eski hikâyelerden duyduğum kadarıyla insanların 1860 ve 1870'lerde, 1900'lerdekinden daha saf olduğunu düşünür-

düm. Ama günden güne gazetelerdeki dolandırıcılık ya da *bucket shop* brokerlerinin yaptığı düzenbazlıklarla ilgili haberleri okudukça ve milyonlarca enayinin biriktirdiği parasının uçup gittiğini gördükçe bunun böyle olmadığını anladım.

New York'a ilk geldiğimde menkul kıymetler borsasında yasaklanmış olan fiktif satışlarla ve karşılıklı emirlerle ilgili büyük bir telaş yaşanmıştı. Bazen satışların sahteliği, kimsenin inanmayacağı kadar ayan beyan ortada olurdu. Brokerler bu tarz naylon satışları fark ettiklerinde hemen sahteliği ortaya çıkarmakta ve önceden de anlattığım gibi türlü "*bucket shop* oyunları"na başvurmakta tereddüt etmezlerdi. Bu oyunlarda, *bucket shop*'larda az bir marjla uzun pozisyona girip alım yapan müşterileri silkelemek için geçici süreyle hisse fiyatlarını birkaç puan aşağı çekerlerdi. Karşılıklı emirlerde ise emirlerin menkul kıymetler borsası kurallarına aykırı oluşu ve brokerlerin bu emirleri yerine getirirken koordine ve senkronizasyon sorunu yaşamaları dolayısıyla hep bir şüphe söz konusu olurdu. Birkaç yıl önce tanınmış bir spekülatör bu karşılıklı emirlerin alış kısmına dokunmayarak sadece satış kısmını iptal etti. Sonuç olarak da masum broker birkaç dakika içinde fiyatı 20-25 puan yükseltti ve alım işlemini sonlandırınca da fiyatın hemen eşit derecede düştüğünü gözlemledi. Emrin esas amacı ise bir aktivite görünümü yaratmaktı. Böyle kötü silahlarla savaşmak kötü sonuçlara sebep olabilir. Brokerlerinin *New York* Menkul Kıymetler Borsasına üye olmaya devam etmelerini istiyorsanız onlara tüm sırlarınızı dökemezsiniz. Ayrıca alınan vergiler, hayalî işlemlerle ilgili tüm uygulamaları artık eskisinden çok daha pahalı hâle getirdi.

Manipülasyonun sözlük anlamı, hisseyi tekelcilikle ele

geçirmeyi içerir, yani birinin özellikle hisse fiyatını yüksek tutmasıdır. Bu durum manipülasyonun sonucu da olabilir, rekabetçi satın alımların sonucu da olabilir. Rekabetçi satın alımların sonucuna 9 Mayıs 1901'de yaşanan *Northern Pacific* olayı örnek verilebilir. *Stutz*'un piyasayı ele geçirmesi hem prestij hem de maliyet açısından herkese pahalıya mal olmuştu. Üstelik bu kasıtlı olarak planlanmış bir eylem de değildi.

Doğrusunu isterseniz bu piyasayı ele geçirme olayı nadiren bu eyleme girişenlere fayda sağlar. *Commodore Vanderbildt, Harlem*'de yaptığı köşeye sıkıştırmaların ikisinden de sağlam para kazandı. Yaşlı adam bu kazandığı milyonları, ona ihanet eden birçok iş insanını, borsacıyı ve yasa koyucuyu köşeye sıkıştırmakta kullandı ki fazlasıyla haklıydı. Diğer yandan *Jay Gould, Northwestern*'i köşeye sıkıştırayım derken kaybetmişti. *Papaz S. V. White, Lackawanna* hisselerinden bir milyon dolar kazanmıştı ama *Jim Keene, Hannibal & St. Joe* işinde tam tersine bir milyon dolar kaybetmişti. Köşeye sıkıştırmanın kâr getirip getirmeyeceği, birikmiş hisselerin gerçek değerinin üzerinde bir fiyattan satılmasına ve bunun gerçekleşmesi için de kısa pozisyona olan ilginin üst düzeyde olmasına bağlıdır.

Bir elli yıl kadar önce, bu köşeye sıkıştırma yönteminin büyük spekülatörler arasında neden bu kadar popüler olduğunu merak ederdim. Sonuçta bu spekülatörler yetenekli, tecrübeli ve uyanıklardı ayrıca diğer yatırımcıların hayırseverliğine güvenecek kadar da çocuksu saflıkta değillerdi. Buna rağmen şaşırtıcı şekilde sık sık bu oyuna gelirlerdi. Yaşını başını almış bilgece bir broker bana 1860'lar ve 1870'lerdeki büyük spekülatör bir tek amacı olduğunu, bu amacın da tekelcilikle piyasayı ele geçirmek olduğunu söylemişti. Çoğu durumda bu yaptıkları, kibirlerinin sonu-

cuydu. Bazı durumlarda ise intikam amacıyla yaptıkları bir oyundu. Ne sebeple olursa olsun herhangi bir hisse senedi piyasasını köşeye sıkıştırıp fiyatı yükseltmek, bunu yapanın zekâsını, cesaretini ve dolandırma başarısını kanıtlardı. Bu tür spekülatör kendilerince haklı şekilde kibirlenirler, çevresindekilerin övgülerini hak ettiklerine inanırlardı. Köşeye sıkıştırma numaralarını sadece para kazanmak için değil etrafındakilere ne kadar becerikli olduklarını kanıtlamak için de yaparlardı.

O zamanlar öyle bir ortam vardı ki tabiri caizse it iti kolaylıkla ve zevkle ısırırdı. Daha önceden de bahsettiğim gibi ben birkaç kez bu gibi oyunları önceden sezip onlardan kaçınmayı başarmıştım. Hem de öyle sanıldığı gibi gizemli hislerim sayesinde değil kısa pozisyona girilip alım yapılması gereken zamanları doğru tespit edebilmem sayesinde başarabilmiştim. Bunu da eski zamanlarda da denendiği gibi bazı sağduyu testleriyle yapıyordum. *Daniel Drew* de eskiden bu oyunlara girip kısa pozisyona giren bazılarına çok yüksek bedel ödetmiş isimlerdenmiş. Sonra kendisi de *Commodore Vanderbildt* tarafından köşeye sıkıştırılmış ve ondan merhamet dilenmiş. *Commodore*'a ise ona şu alıntı cümleyle karşılık vermiş. "Kendisinin olmayan malı satanlar, sonradan ya o malı tekrar almak zorunda kalırlar ya da hapsi boylarlar."

Wall Street bir jenerasyon boyunca borsanın titanlarından olan bir spekülatörü unutmuşa benziyor. Onun borsaya kattığı ölümsüz ifade "naylon satış" ifadesidir.

İsmi *Addison G. Jerome* olan bu spekülatör 1863 baharında borsanın kralı olarak bilinirdi. Borsadaki tüyoları, söylendiğine göre nakit para değerindeydi. Her yönden mükemmel bir borsacıydı ve borsadan milyonlar kazanırdı. Eli oldukça boldu ve "Sessiz *William*" olarak da bilinen

Henry Keep, onu *Old Southern* piyasasında köşeye sıkıştırıp da onun üzerinden milyon dolarlar kazanana kadar *Wall Street*'in en önde gelen borsacılarındandı. Bu arada *Keep*'in de, Vali *Roswell P. Flower*'ın kayınbiraderi olduğunu belirteyim.

Eskiden yapılan köşeye sıkıştırmalarda insanları kısa pozisyonda satışa teşvik etmek için yapılan manipülasyonlar çaktırmadan yapılmaya çalışılırdı. Bu tür oyunlar özellikle profesyonel borsacılara yönelikti çünkü genelde halk kısa pozisyona çok fazla yanaşmazdı. Bu zeki profesyonelleri o zaman kısa pozisyona teşvik eden nedenler, bugünkü nedenlerle aynıydı. *Commodore*'un *Harlem* piyasasını köşeye sıkıştırma olayında fiyatın düşeceği inancıyla satış yapan politikacılar haricinde okuduklarıma göre profesyonel borsacıların da satışa geçmesinin nedeni, hisse fiyatını fazla yüksek bulmalarıydı. Onları bu şekilde düşünmeye sevk eden şey ise hisse fiyatının daha önce hiç bu denli yüksek fiyata satılmamasıydı, yani bu fiyat alım yapmaya değmezdi. Hâl böyleyken de en iyisi satmaktı. Kulağa ne kadar da sıradan geliyor değil mi? Onlar hissenin fiyatını düşünürken *Commodore* hissenin değerini düşünüyordu! Öyle ki eskiler bana, bu olaydan sonra yıllarca insanların ne zaman sefil yoksulluğu betimlemek isteseler "*Harlem*'de kısa pozisyona girdi!" sözünü kullandığını anlatmıştı.

Uzun yıllar önce *Jay Gould*'un eski brokerlerinden biriyle aramızda bir konuşma geçmişti. Bana içtenlikle Bay *Gould*'un benzersiz biri olduğunu bugüne kadarki gelmiş geçmiş en iyi manipülatör olduğunu söylemişti, hatta *Daniel Drew* ondan söz ederken "Dokunuşu bile ölüm!" dermiş. Bugüne kadar yaptıkları hesaba katılırsa bu kişi sahiden de bir finans dâhisiymiş. Bir borsacı için çok değerli olan kendini yeni koşullara adapte etmede becerisi

muazzammış. Aniden duruma göre savunma ve saldırı metotlarını değiştirebiliyormuş çünkü asıl ilgilendiği hisse senedi spekülasyonu değil manipülasyonun kendisiymiş. Borsanın yön değiştirmesinden ziyade yatırım yapmak için manipülasyonla ilgileniyormuş. Esas paranın borsada alım satımla değil, demir yolu şirketinin sahibi olarak kazanılacağını çok önceden görmüş.

Tabii ki menkul kıymetler borsasının da ekmeğini yemiş. Ancak sanırım bunun nedeni borsayı sadece en hızlı ve en kolay şekilde ulaşılan para kaynağı olarak düşünmesiymiş ve onun da milyonlarca dolara ihtiyacı varmış, tıpkı bankerlerin kendisine kredi vermeye razı oldukları miktardan 20-30 milyon dolar daha fazlasına ihtiyaç duyan *Collis P. Huntinton* gibi. Parasız vizyon ıstıraptan başka bir şey getirmez, parayla vizyon beraber başarı getirir. Başarı güce, güç paraya eş değerdir ve bu döngü böyle tekrarlanır gider.

Elbette manipülasyon o zamanlarda hep büyük çaplı işlemlerle sınırlı değildi. Arada küçük çaplı işlemler yapan manipülatörler de çıkıyordu. Yaşlı bir brokerin bana 1860'lardaki borsada süregelen tutum ve ahlak anlayışıyla ilgili şunları söylediğini hatırlıyorum. "*Wall Street*'le ilgili en eski hatıralarım, bu finans bölgesine yaptığım ilk ziyaretimle ilgili. Babamın burada bazı işleri vardı ve bir sebepten beni de yanına almıştı. Neyse, *Broadway*'e indik ve ardından *Wall Street*'e geldik. Buralarda yürürken *Broad*'a, yani *Nassau Street*'e, bugün *Bankers' Trust* Şirketinin olduğu köşeye vardığımızda bir kalabalığın iki adamın peşine takıldığını gördük. Adamlardan biri kendi hâlinde olaydan ilgisizmiş gibi yolunda yürürken diğeri bir elinde şapkası öbür elini havaya sallayarak kıpkırmızı olmuş suratıyla 'Tefece! Tefeci! Ne yaptığını zannediyorsun sen?!' diye bas bas bağırarak hızlı

hızlı ilerliyordu. Pencerelerden başını uzatmış merakla olayı izleyen insanlar görüyordum. O zamanlar yüksek katlı gökdelenler olmasa da 2-3 katlı binalardan sarkan insanlar neredeyse meraktan pencereden aşağı yuvarlanacaklardı. Babam kalabalıktan birine neler olduğunu sordu ancak ben tam duyamadım. O an kalabalıkta babamı kaybederim korkusuyla eline sıkı sıkı yapışmıştım. Kalabalık gitgide arttıkça ben de daha çok huzursuz oluyordum. Gözlerinden ateş çıkan adam *Nassau Street*'i doğusundan batısına arşınlıyor, en sonunda tekrar *Broad*'a giriyordu. Nihayet alabalıktan ayrıldıktan sonra babam bana 'Tefeci' diye bağıran adamın kim olduğunu söyledi. Adını şimdi unuttum ama babam bana onun borsanın en önde gelen spekülatörlerinden biri olduğunu ve *Jacob Little* haricinde kimsenin *Wall Street*'te onun kadar para kazanıp kaybettiğini görmediğini söylemişti. *Jacob Little* ismi aklımda kalmıştı çünkü bu ismin komik olduğunu düşünüyordum. Tefeci diye bahsedilen diğer adam ise kötü şöhretli, etraftan para toplayan bir adamdı. Onun adını da hatırlamıyorum. Ama uzun boylu, zayıf ve solgun bir suratı olduğunu hatırlıyorum. O zamanlar bazı yatırımcılar, menkul kıymetler borsasında borçlu olanların borç para bulmasını engellemek adına piyasadaki parayı kendileri borç alarak ortadaki nakit para miktarını azaltırlarmış. Borç aldıkları paralar için de onaylı bir çek alırlarmış. Parayı öylece alıp kullanamazlarmış. Tabii ki bu işin içinde bir hile varmış. Sanırım bu da bir tür manipülasyon çeşidiymiş."

Ben de yaşlı adamla aynı fikirdeydim. Bugünlerde karşımıza çıkmayan bir manipülasyon çeşidiymiş.

Benim *Street*'te hâlâ hakkında konuşulan o büyük hisse senedi manipülatörlerinden hiçbiriyle konuşma şansım olmadı. Sözünü ettiğim önde gelen borsacılar değil mani-

pülatörler. Hepsi de benim zamanımdan önce yaşamıştı. Ancak öyle biri vardı ki *New York*'a ilk geldiğim zamanlar herkese adından söz ettiren, manipülatörler arasında nam salmış biriydi: *James R. Keene*. Tabii ki ben o zamanlar daha toydum ve tek ilgilendiğim kendi ülkemdeki *bucket shop*'larda yakaladığım başarıyı, tanınmış bir brokerlik ofisinde sürdürmekti. *Keene* de o zamanlar ABD çelik hisselerinde bir manipülasyon başyapıtı yaratmakla meşguldü. Benim manipülasyonla ilgili bir tecrübem yoktu; ne demek olduğunu, değerini ya da anlamını bilmiyordum. Anlamını düşününce kendi kendime manipülasyonu, önceden *bucket shop*'larda da başıma gelen ya da gözlemlediğim bazı hilelerin, üçkâğıtçılıkların daha gelişmiş formu olarak görüyordum. Manipülasyonla ilgili söylenenlerle ilgili duyduğum çoğu şey ise mantıklı analizlerden ziyade bazı tahmin ve şüphelerden ibaretti.

Keene'i iyi tanıyan birden fazla kişi bana onun *Wall Street*'teki en cesur ve en zeki spekülatör olduğunu söylemişti. Borsada nice başarılı yatırımcı olduğu hesaba katılırsa onun hakkındaki bu söylenenler az buz öneme sahip değildi. Şimdi isimleri unutulmuş olsa da hepsi de kendi dönemlerinde birer borsa kralıydı. Tarih onların isimlerini bugüne taşıyamasa da zamanında borsada yakaladıkları finansal şöhretin ışığıyla gün yüzüne çıkmışlardı. İşte *Kenee* de zamanının en iyi manipülatörlerindendi ve bu zaman oldukça uzun ve heyecanlı geçmişti.

Havemeyer kardeşlerin orada, onlara şeker hisseleri için piyasa yaratmak için çalışırken borsa hakkında bilgisini genişletmiş, bir spekülatör olarak tecrübelerini ve yeteneklerini geliştirmişti. O zamanlar pek parası yoktu, olsa kendi başına alır satardı, bu konuda cesaretliydi! Şekerde büyük başarı yakalamıştı, şeker hisselerini favori hisseler

hâline getirmiş ve kolayca satılabilir olmalarını sağlamıştı. Sonrasında da birçok kez şeker için oluşturulan havuzların sorumluluğunu üstlenmişti. Bana söylendiğine göre de bu havuz işinde de herhangi bir ücret talebi olmazdı, aksine tıpkı diğer havuz üyeleri gibi kendi hissesini kendi öderdi. Hisselerin piyasadaki davranışı tamamen onun sorumluluğundaydı. Zaman zaman her iki taraf hakkında da yolsuzluk dedikoduları yayılırdı. Örneğin *Whitney-Ryan* grubuyla yaşadığı bir çatışma bu tür bir dedikodu yüzünden olmuştu. Bir manipülatörün onunla ilişkili kişilerle çatışma yaşaması sık sık meydana gelen bir durumdur. Onun ihtiyaçları, diğerleri tarafından kendisi kadar anlaşılmaz. Ben kendi yaşadıklarımda da bunu gördüm.

Keene'in 1901 baharında ABD çelik hisselerinde, başarılı bir manipülasyonla elde ettiği büyük zaferin kayıtlara geçtiği bir belgenin bugüne kadar gelmemesi üzüntü verici. Anladığım kadarıyla da *Keene* bu konu hakkında *J. P. Morgan*'la hiç konuşmamış. *Morgan*'ın firması, *Keene*'in merkez ofis olarak kullandığı *Talbot J. Taylor & Co* aracılığı ile iş yapmış. *Talbot Taylor, Keene*'in damadıymış. Bence *Keene*'in bu işten aldığı tek ücret, işi yaparken aldığı keyiften ibaretti. O bahar, kendi geliştirdiği piyasadaki alım satımından milyonlarca dolar kazandığını herkes biliyordu. Bir arkadaşıma, birkaç hafta içinde açık pazarda aracılık yüklenimi sendikasına 750.000 hisseden fazla hisse sattığını söylemiş. İki şey hesaba katılınca bu miktar hiç de az değil: Bir kere, bu hisseler o zamanlar sermayesi ABD'nin toplam borcundan fazla olan bir şirketin yeni ve henüz denenmemiş hisseleriydi. Ayrıca aynı dönemde, aynı piyasada *Keene*'in geliştirdiği pazarda *D. G. Reid, W. B. Leeds, Moore* kardeşler, *Henry Phipps, H. C. Frick* ve benzeri çelik devleri halka yüzbinlerce hisse satmıştı.

Elbette genel koşullar da onun lehineydi. Sadece işin kendisi değil o dönem var olan duygular ve arkasındaki sınırsız finansal destek de başarısına katkı sağlamıştı. Borsanın yükselme dönemine girmesinin yanında piyasaya bir daha kolay kolay karşılaşılamayacak bir kafa yapısı hâkimdi. Henüz ortada bir panik havası oluşmasına zaman vardı. Bu panik döneminde *Keene*'in 1901'de 55 puana kadar yükselttiği *Steel* çelik hisseleri sırasıyla 1903'te 10 puana, 1904'te ise 8 7/8'e düşmüştü.

Keene'in manipülatif harekâtını analiz edebilmemiz için elimizde yeterli kayıt belge mevcut değil. Örneğin *Amalgamated* bakır hisselerinde nasıl bir yöntem izlediğini görmek isterdim. *H. H. Rogers* ve *William Rockefeller*, sahip oldukları hisse fazlasını ellerinden çıkarmayı denemiş ancak başaramamışlardı. Sonunda bunu yapması için *Keene*'den yardım istemişlerdi ve o da kabul etmişti. Unutmayın ki *H. H. Rogers*, o zamanlar *Wall Street*'te borsanın en yetenekli iş adamlarından biriydi ve *William Rockefeller* da tüm *Standard Oil* zümresinin en cesur spekülatörlerindendi. Sınırsız kaynağa, önemli bir prestije ve ayrıca borsada yılların birikmiş tecrübesine sahiplerdi. Buna rağmen *Keene*'den yardım istemek zorunda kalmışlardı. Size bundan bahsetmememin nedeni ise bazı işlerin altından ancak o işte uzmanlaşmış kişilerin kalkabileceğini vurgulamak. Burada sözü edilen hisse Amerika'nın en büyük kapitalistlerinin sponsor olduğu, fiyatı da oldukça abartılmış bir hisse senediydi. Ancak yine de büyük bir para ve presti kaybına uğramadan satılması neredeyse imkânsızdı. *Rogers* ve *Rockefeller*, bu işte kendilerine sadece *Keene*'in yardım edebileceğini bilecek kadar da zekiydiler.

Keene vakit kaybetmeden işe başladı. Borsa genel olarak boğa sezonunu yaşıyordu ve *Keene* de 220.000 *Amal-*

gamated hisse senedini yaklaşık 100 puandan sattı. Şirket içindekilerin hisseleri satıldıktan sonra halk da alıma devam etti ve fiyat da 10 puan daha yükseldi. Şirket içindekiler gerçekten de halkın hisseye talebinin arttığını görünce sattıkları hisseleri tekrar almaya başladılar. Hatta bu sıralar *Rogers*'ın, *Keene*'e *Amalgamated* hisselerinden uzun pozisyona girmesi gerektiğini tavsiye ettiği bile anlatılır. Bu süreçte *Rogers*'ın, *Keene* cebini boşaltıp kendisinden *Amalgamated* hisseleri alsın diye bunu tavsiye ettiğini düşünmüyorum, zira o da *Keene*'in kuzu değil kurt olduğunun farkındaydı. *Keene*'nin çalışma tarzı hep aynıydı, fiyattaki büyük yükselişten sonra hisselerini satardı. Elbette kullandığı taktikler de ihtiyaçları doğrultusunda ve günden güne farklılık gösteren ufak dalgalanmalara göre değişirdi. Sonuçta savaşta olduğu gibi menkul kıymetler borsasında da strateji ile taktik arasındaki farkı ayırt etmek gerekir.

Geçen gün *Keene*'in en güvendiği adamlarından biri -ki kendisi aynı zamanda çok iyi bir balıkçıdır- bana *Amalgamated* kampanyası sürecinde fiyatı artırabilmek adına almak zorunda kaldığı tüm hisseleri bir günde elinden çıkarabildiğini ve ertesi gün de 1.000 hisse tekrar aldığını anlatmıştı. Ondan sonraki gün de her şeyi hesaba katarak yine elinden çıkarırmış. Sonra borsayı kendi hâline bırakır, piyasanın kendi kendine nasıl ilerlediğini görmek istermiş. Esas mevzu ise fiyat düşüşe geçtiği an satışa başlamasıymış. Halk genel olarak hep yükselişleri gözler ve bu zamanlarda kısa pozisyondakiler açıklarını kapamaya çalışır.

Bu süreçte *Keene*'ye en yakın adamlarından biri bana, *Keene*'nin *Rogers- Rockefeller* hisselerini nakit 20-25.000.000 dolara satmasından sonra Rogers'in ona 200.000 dolarlık çek gönderdiğini söylemişti. Bu, Metropolitan Operasın-

da 100.000 dolarlık inci kolyesini kaybeden çok zengin bir milyonerin karısının, kolyesini bulan görevliye, karşılığında sadece ödül olarak 50 sent vermesine benziyordu. *Keene* çeki kendisinin bir broker olmadığını ve onlara yardım etmekten memnuniyet duyduğunu belirten nazik bir not yazıp geri göndermiş. Çeki alınca onlar da *Keene*'ye tekrar birlikte çalışmaktan mutluluk duyacaklarını belirten bir not yazarak karşılık vermişler. Kısa süre sonra da *H H. Rogers, Keene*'ye 130 civarından *Amalgamated* almasını tavsiye eden dostça bir tüyo vermiş!

Ne zeki bir spekülatör şu *James R. Keene*! Onun özel sekreteri bana, borsa onun beklentilerine uygun hareket ettiğinde çok öfkelendiğini söyledi. Onu tanıyanlar da bu öfkesinden dolayı *Kenee*'nin etrafındakilere alaycı bir dille yaklaştığını ifade ediyordu. Ancak tam tersi borsa kaybettiğinde ise dünyanın en kibar, en iyi mizah anlayışına sahip, en hoş ve en ilginç adamı olurmuş.

Başarılı spekülatörlerin sahip olması gereken tüm zihin niteliklerine sahipmiş. Bir kere şu açık ki her zaman fiyatlarla uyumlu hareket edermiş. Oldukça cesurmuş ama bu cesareti asla pervasızlık boyutuna gelmezmiş. Yanlış yolda olduğunu fark ettiği an o yoldan dönmesini bilirmiş.

O zamandan bu zamana menkul kıymetler borsası kurallarında birçok değişiklik yaşandı, şimdiki kurallar eski kurallara göre daha sıkı şekilde uygulanmaya başladı. Hisse senedi ve kârlara birçok yeni vergi koyuldu. Kısaca borsa oyunu artık farklı bir hâl aldı. *Keene*'in o zamanlar beceriyle ve kârla kullanabildiği tüm araçlar artık bir işe yaramıyor. Ayrıca görünen o ki artık *Wall Street*'teki iş ahlakına öncesine göre daha fazla önem veriliyor. Ancak yine de şunu söylemek mümkün: *Keene* hangi zamanda yaşarsa yaşasın spekülasyon oyununu çok iyi bildiğinden yine fi-

nans tarihinde çok başarılı bir spekülatör ve mükemmel bir manipülatör olarak yer edinirdi. Sadece onun zamanının borsa koşulları ona fazladan bir başarı getirmişti. 1922'de de, 1901'de ya da Kaliforniya'dan *New York*'a ilk geldiği ve iki yıl içinde tam 9.000.000 dolar kazandığı yıl olan 1876'da olduğu gibi başarılı olabilirdi. Bu tarz adamlar hızlı adımlarıyla her zaman bir grup lideri olarak önde gideceklerdir, bu grup her ne kadar değişirse değişsin.

Doğrusu, borsada meydana gelen değişiklik öyle hayal edildiği gibi radikal değişiklikler değildir. Borsada öncülük yapmanın ödülü de öyle büyük değildir. Fakat *Keene*'nin zamanına kıyasla şimdi borsada manipülasyon yapmak bazı yönlerden daha kolay, bazı yönlerden ise daha zordur.

Reklam yapmanın bir sanat olduğu su götürmez bir gerçektir ve manipülasyon da fiyat bandı vasıtasıyla yapılan bir reklam sanatıdır. Bant manipülatöre, okuyucularının görmelerini istediği hikâyeyi anlatmalıdır. Bu hikâye ne kadar gerçek olursa ikna oranı da o derece artacaktır, ikna oranı arttıkça da reklamın etkisi artacaktır. Bugün bir manipülatör, söz gelimi sadece bir hisse senedinin güçlü görünmesi sağlamaya çalışmaz, onu gerçekten de güçlü pozisyona getirmelidir. Bu yüzden manipülasyon mantıklı alım satım ilkelerine dayanmalıdır. İşte *Keene*'i de bu derece sağlam bir manipülatör yapan etken buydu. O, başlangıçtan beri mükemmel bir borsacıydı.

20. BÖLÜM

Şimdilerde manipülasyon kelimesi çirkin bir anlama geliyor, artık yeni bir takma isme ihtiyacı var. Bana göre bir hissenin yüklü şekilde satılması amacı varsa, hile olmadan bu işlem gerçekleştirilebilirse ortada gizemli ya da çarpık bir durum olmaz. Kuşkusuz bir manipülatörün alıcılarını öncelikle spekülatörler arasından seçmesi beklenir. Büyük kâr peşinde koşup bunun için gereğinden fazla risk almaya hazır insanların arayışına girer. Bunu bilip de kolay para peşinde başarısızlığa uğrayan birine sempati gösteremem. Bunlar bir kere kazanmaya görsün hemen zekice şeytanlıklarıyla övünür dururlar. Ama kaybedince de tam tersi karşıdakini dolandırıcı, manipülatör olmakla itham ederler! Böyle zamanlarda ve böyle insanların dudaklarından dökülen bu kelime kötü bir şey olarak algılansa da aslında öyle değildir.

Genelde manipülasyonun amacı hisse için pazar alanı oluşturmak ve bunu genişletmektir, yani yüklü miktarda hisseyi uygun bir zamanda, uygun bir fiyattan satabilme becerisidir. Elbette hisse satışı için oluşturulan havuz, bir sebepten borsadaki genel koşulların tersine dönmesiyle hisseyi olması gerekenden çok daha düşük bir ücretle satmak durumunda kalabilir. Bu durumda bir profesyonele başvurmaya, onun tecrübe ve yeteneklerinden faydalanarak zararlarının korkunç boyutlara ulaşmasını engellemeye karar verirler.

Bahsettiğim bir hissenin mümkün olduğunca ucuz bir

fiyattan alınıp biriktirilebilmesi amacıyla gerçekleştirilen manipülasyon olayı değil. Söz gelimi bu, firmanın kontrolünü ele geçirmek amacıyla yapılabilir ancak bu da bugünlerde sık yaşanan bir durum değil.

Jay Gould, Western Union hisselerindeki kontrolü ele geçirmek istediğinde ve bunun için yüklü miktarda alıma karar verdiğinde menkul kıymetler borsasında yıllardır görünmeyen *Washington E. Connor*, birden soluğu *Western Union* satış postunun önünde aldı. O hisse satın alırken işlemciler onun aptallığına gülerek ona istediği miktarda hisseyi seve seve sattılar. *Jay Gould*'un *Western Union* almak ister gibi hareket etmesini, hisse fiyatını artırmak için yapılan bir oyun gibi düşündüler. Bu bir manipülasyon sayılır mı tartışılır. Sanırım bunun cevabı hem evet hem hayır!

Çoğunlukla manipülasyonun amacı, daha önce de belirttiğim gibi hisseyi halka en iyi fiyattan satabilmektir. Olay sadece satmak da değil bu satışı başarılı bir şekilde dağıtmaktır. Açık ki bir hissenin pazarda sadece bir adam tarafından değil de binlerce kişi tarafından satın alınması her açıdan daha iyidir. Bu yüzden bir manipülatörün hesaba katması gereken, yalnızca iyi bir fiyattan satmak değil hisseyi nasıl dağıtacağını da iyi planlamaktır.

Hisse fiyatını, halkın hisseyi alamayacağı derecede yüksek bir fiyata çıkarmanın bir anlamı yoktur. Bunu deneyimsiz manipülatörler yaparlar ve sonunda başarısız olurlar. Eskiler bu duruma, "Atını suya götürüp susuz getirmek." derler. Ne akıllıca bir söz! Doğrusu, manipülasyonun hiç akıldan çıkarılmaması gereken şu kuralını bilmek gerekir: Hisse fiyatları mümkün olan en yüksek düzeye manipülasyon yoluyla ulaştıktan sonra biraz düşmesi beklenir ve ondan sonra halka satılır. Bu kuralı *Keene* ve onun eski yetenekli kuşağı da iyi bilirdi.

İzin verin en başından anlatayım. Varsayalım ki bir kredi sendikasyonunun ya da bir havuzun veya bir kişinin elinde olabildiğince yüksek fiyattan satılmasını istediği bir blok hisse var. Bu hisse de *New York* Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören bir hisse olsun. Bu hissenin satılması için en uygun yer açık pazar ve en iyi alıcı da halktır. Hissenin satış müzakereleri bir kişinin sorumluluğundadır. Bu kişi ya da ortakları farz edelim ki hisseyi menkul kıymetler borsasında satmayı denemiş ama bunu başaramamışlardır. Sonuç olarak bu kişi de bu tür borsa operasyonlarını gerçekleştirebilmek için gereken tecrübe ve yeteneğe sahip olmadığını er ya da geç fark edecek kadar borsayla yakınlaşır. Bizzat kendisi şahit olarak ya da bu tür işlerde başarılı olmuş kişilerden duyduklarından etkilenerek işini profesyonel ellere bırakmaya karar verir. Hasta olduğunda doktora gider gibi ya da arabası bozulduğunda bir tamirciye gider gibi, işinin uzmanı birini arar.

Atıyorum, bu uzman da ben olayım. Öncelikle benim hakkımda bulabileceği tüm bilgileri toplamaya çalışır. Sonra benimle bir görüşme ayarlar ve görüşme zamanı ofisime gelir.

Tabii ki ben büyük ihtimalle hisse senedi ve yapılan işlemler hakkında önceden bilgi edinmişimdir. Bunları bilmek işimin önemli bir parçasıdır. Sonuçta bu, benim geçim kaynağımdır.

Ziyaretçim bana, kendisinin ve ortaklarının ne dilediğini anlatır ve işi kabul edip etmeyeceğimi sorar.

Söz sırası bana gelince işi tam olarak anlayabilmem adına ondan daha fazla bilgi edinmeye çalışırım. Bahsi geçen hisse senedinin gerçek değerini ve pazar olasılıklarını düşünürüm. Bunları göz önüne aldıktan sonra genel koşulları da hesaba katarak bana teklif edilen işin başarılı olma olasılığını kafamda tartarım.

Bana verilen bilgiler doğrultusunda işin güzel sonuçlanacağına ikna olursam teklifi kabul ederim ve kendi şartlarımı sunarım. Şartlarım kabul edilirse bir an önce çalışmaya başlarım.

Önce borsada blok hisseyi satmak için çağrıda bulunurum. Adil bir şekilde satış için hisseleri parça parça satar ve fiyatı gittikçe yükseltirim. Bu fiyat genelde borsadaki fiyatın biraz altında verilir. Örneğin 100.000 hisse satmam gerekiyor ve hisse fiyatı da 40'ı gösteriyorsa birkaç bin hisseyi 35'den, birkaç bin hisseyi 37'den, parça parça diğer birkaç bin hisseyi de sırasıyla 40, 45 ve 50'den ve sonunda da 75 ya da 80'den satana kadar işlemimi sürdürürüm.

Bu profesyonel işimin, manipülasyonumun sonucunda fiyat yükselirse ve hisse, ulaştığı en yüksek fiyattan hatırı sayılır ölçüde alıcı bulabilirse tabii ki elimdeki hissenin tamamını satışa sunarım. Bu durumda ben de, müşterilerim de para kazanır. Olması gereken de budur. Sonuçta benim yeteneğime güvenip ödedikleri ücretin karşılığını almaları gerekir. Elbette bazen havuzun kâra geçemediği zamanlar da olur ama bu çok nadir yaşanır çünkü ben kâr görmediğim bir işi kolay kolay kabul etmem. Bu sene bir iki işte şanssızlık yaşadım ve kâr edemedim. Bunun da sebepleri var ama bu başka bir hikâye, belki daha sonra anlatırım.

Hisseyi yükselişe geçirmenin ilk adımı önce bu yükselişin reklamını yapmaktır. Kulağa mantıksız mı geliyor? Biraz düşünün. Doğrusunu isterseniz mantıksız sayılmaz. Bu reklamı yapmanın en etkili yolu, hisse senedini aktif ve güçlü kılmaktır. Her şeyden önce dünyadaki en büyük reklam acentesi borsa fiyatlarını kayan kâğıt şeride kaydeden cihaz, en iyi reklam aracı da fiyatları gösteren banttır. Müşterilerim için ayrıca bir broşür hazırlamama gerek yoktur.

Hisse senedinin değeri hakkında basına demeç vermeme, şirketin parlak geleceği adına öngördüğüm finans görüşlerimi belirtmeme de gerek yoktur. Beni takip edecek bir kitle yaratmam. Tüm bunları sadece hisseyi aktif duruma getirerek başarırım. Aktif olunca da bu aktiflikle ilgili bir açıklama talebi doğar, bu açıklamayı ise benim yardımım olmadan yayınlardan takip edebilirler.

Aktiflik bir borsacının her zaman peşinde olduğu şeydir. Hisse için bir serbest piyasa oluşmuşsa her fiyattan alınıp satılabilir. Aktiflik durumunda binlerce hisseyle uğraşılıp toplam kapasite artırılır. Manipülatörlerin ilk alıcıları işlemcilerden oluşur. Bunlar aldıkları hisseleri, fiyat artsa da satmazlar ve operasyonunun tüm aşamalarında size yardım sağlarlar. Anladığım kadarıyla *James R. Keene* de alışılmış bir şekilde hisselerini önce borsanın ek aktif işlemcilere satarmış, bunu hem manipülasyonun kaynağını gizlemek hem de işlemcilerin tüyo yoluyla bu hissenin reklamını etmelerini sağlamak için yaparmış. Sıklıkla onlara piyasa üzerinden sözlü çağrı yapar ve hissenin reklamı için kendisine yardım etmelerini sağlar. *Keene* onların yaptıkları kârı bu şekilde hak ettiklerini düşünürmüş. Benim düşünceme göre profesyonellerin beni takip etmelerini sağlamak adına sadece aktif bir hisse senedi oluşturmam yeterlidir. Borsacılar bundan fazlasını istemez. Tabii ki menkul kıymetlerdeki bu borsacıların amacı da hisseleri sonradan kârla satmaktır. Öyle büyük kârların peşine de düşmezler, amaç hızlı kâr etmektir.

Ben hisse senetlerini biraz önce bahsettiğim nedenlerden dolayı spekülatörlerin ilgisini çekebilmek adına aktif duruma getiririm. Önce kendim alıp satar, daha sonra bunu diğer borsacılar takip eder. Hisseler benim ısrarla üzerinde durduğum gibi parça parça satışa çıkarılırsa satış

baskısı çok yoğun olmaz. Böylelikle alıcılar, satıcılara üstün çıkar ve halk da manipülatörler yerine işlemcileri takip eder. Satışlar başlayınca talebi karşılamak için elimdeki hisseleri dengeli şekilde satarım. Eper talep olması gerektiği boyuta ulaşırsa manipülasyonun ilk aşamalarında alıp biriktirmek zorunda kaldığım hisseleri çok kolay şekilde satar hatta üstüne açığa da satabilirim. Başka bir deyişle elimde tuttuğum hisselerden daha fazlasını satarım. Bu işlem benim için tamamen güvenilirdir çünkü tamamen benim satışlarımdan oluşan talebe göre satarım. Elbette halk tarafından hisseye olan talep azalınca hisse fiyatı da düşmeye başlar ve ben de bu süreçte beklerim.

Varsayalım ki fiyat yükselişi sona erdi ve düşüş yaşanması bekleniyor. Bu süreçte borsa genel olarak bir düşüş tepkisi gösterebilir ve keskin gözlü bir borsacı söz gelimi benim hisseme alım emri gelmediğini fark ederek hisselerini satar ve bunu diğerleri takip eder. Nedeni ne olursa olsun benim hissemin fiyatı düşüşe geçer ve bu arada ben de alıma başlarım. Sponsorlar hisseye gereken desteği verirse bu süreçte hisse fiyatı kolay kolay düşmez. Dahası, ben bu arada daha sonradan satmam gereken hisse miktarını artırmamak için çabalarım. Tabii ki bunu da finansal kaynaklarımı tüketmeden yapmam gerekir. Yaptığım şey gerçekte, hazır halkın ya da borsacıların talebi zirvedeysen yüksek fiyatlardan açığa sattığım hisseleri kapatmaktır. Her zaman halka ya da borsacılara, hisse fiyatı düşerken bile hisseye talebin olduğunu göstermek gerekir. Bu, profesyoneller tarafından pervasızca yapılacak kısa pozisyon satışların ve halkın korku duyarak yapacağı satışların kontrol edilmesini sağlar. Bu tür satışlar devam ederse sonrasında hisseye desteğin azaldığı ve hisse fiyatı düştükçe satışların arttığı gözlemlenir. Ben açıklarımı kapatmak adına yaptı-

ğım alımlara istikrara kavuşma süreci adını veriyorum.

Hissenin piyasası genişledikçe elbette ben de yükselen fiyattan hisselerimi elden çıkarırım ancak bu miktar, yükselişi kontrol altına alacak kadar fazla olmaz. Bu kesinlikle benim istikrar planıma sıkı sıkıya bağlıdır. Mantıklı ve düzenli bir yükseliş esnasında ne kadar fazla satarsam sayıca pervasız işlemcilere üstün olan diğer muhafazakâr işlemcileri de cesaretlendiririm ve kaçınılmaz olarak hisse fiyatı düştüğünde hisseye daha fazla destek verilmesini sağlarım. Sürekli kısa pozisyonda kalmakla kendime zarar vermeden hisseyi desteklerim. Kural olarak satışıma bana kâr bırakacak bir fiyattan başlarım. Fakat çoğu zaman satışı kârsız sonlandırırım, kendim için risksiz alım gücü yaratmak ya da bu gücü artırmak için bunu yaparım. Yapmaya çalıştığım sadece hisse fiyatını yükseltmek veya müşterimin yüklü miktardaki hisselerini elden çıkarmak değil ayrıca kendime kâr çıkarmaktır. Bu nedenle ilk etapta müşterilerime bir fiyat sunmam, sunacağım fiyat başarıma bağlı olacaktır.

Tabii ki size açıkladığım bu sistem benim öyle değişmez pratiğim değildir. Esnek olmayan bir sisteme bağlı kalarak çalışmam. Şartlarımı, koşullara uygun olarak değiştiririm.

Dağılımı düzenli olması istenilen bir hisse senedi mümkün olan en yüksek fiyat seviyesinde manipüle edilmeli, ondan sonra satılmalıdır. Bunu özellikle vurgulamamın nedeni, hem çok önemli olması hem de halkın hissenin, fiyatı en yüksek seviyedeyken satıldığına olan inancıdır. Bazen bir hisse senedini şişirmek, yani fiyatını yükseltmek imkânsızdır. İşte bu zaman, hisse satışının yapılması gereken zamandır. Satış başladıktan sonra hisse fiyatı kendiliğinden düşer ama bir süre sonra tekrar iyileştirilebilir.

Manipüle ettiğim bir hisse benim satın alımlarımla değer kazandığı sürece haklı olduğumu bilir, hisseyi güvenle satın almaya devam edebileceğime ve kendi paramı korkmadan bu işe yatırabileceğime emin olurum, tıpkı aynı şekilde davranan diğer hisse senetlerinde olduğu gibi. Fiyatın en az direnç göstereceği noktayı tahmin edip o yönde hareket ederim. Benim bu en az direnç noktasıyla ilgili teorilerimi hatırlarsınız sanırım. Ben bu hareketimi sırf o anda hisseyi manipüle ettiğim için değil her zaman bir hisse senedi spekülatörü olduğumdan yaparım.

Eğer satın alma işlemlerim sonucunda hisse fiyatı artmazsa alımı durdurur ve fiyat düşüşe geçince satışa başlarım. Bunu, manipülasyona girmediğim diğer hisse senetlerinde de uygularım. Hisse senedinin en uygun pazarlama zamanı, fiyatının düşüşe geçtiği zamandır. Bir insanın düşüş anında elinden ne kadar hisse çıkarabildiğine inanamazsınız.

Tekrar tekrar söylemem gerekir ki manipülasyon sürecinde hiçbir zaman aslında bir borsacı olduğumu unutmam. Bir manipülatör olarak yaşadığım problemler, bir spekülatör olarak karşıma çıkan problemlerle neredeyse aynıdır. Manipülasyon süreci, manipülatörün hisse senedine istediğini yaptıramaması sonucu sona erer. Yani manipüle ettiğiniz hisse senedi olması gerektiği gibi hareket etmiyorsa süreci sonlandırmanızda fayda vardır. Fiyatlara kafa tutmanın, kâr kovalamanın anlamı yoktur. Doğru zamanda bırakmayı bilmek gerekir.

21. BÖLÜM

Tüm bu genellemelerin kulağınıza etkileyici gelmediğinin farkındayım. Genellemelerin etkileyici olduğu zaten çok nadir görülür. Belki somut bir örnekle bunu size daha iyi açıklarım. Size şimdi bir hisse senedinin fiyatını, elimde o hisseden sadece 7.000 hisse biriktirerek ve buna rağmen hissenin yüklü miktarda satılmasına uygun bir piyasa geliştirerek nasıl 30 puan yükseltebildiğimi anlatacağım.

Bu hisse *Imperial* çelik hissesiydi. Çok saygın insanlar tarafından piyasaya sürülmüştü ve hissenin değerli olduğu tüyolarla yayılmıştı. Stok hisselerin yaklaşık %30'u çeşitli *Wall Street* firmaları aracılığıyla halka sunulmuştu ancak hisselerde kayda değer bir hareketlilik yaşanmamıştı. Zaman zaman birileri hisse hakkında sorular sorduğunda şirket içindeki kredi sendikasyonu üyelerinden biri, şirketin kârının umulandan fazla olduğunu ve hissenin geleceğinin heyecan verici olduğunu söylüyordu. Bu doğru olsa da yine de yeterli değildi. Hissenin spekülatif bir çekiciliği yoktu, yatırımcıların bakış açısına göre fiyat istikrarı ve kâr payı devamlılığı güvenilir değildi. Bu hisse hiç sansasyonel davranmayan bir hisseydi. Şirket yetkililerinin onca doğrulayıcı raporlarına rağmen, hisse fiyatı efendi efendi yerinde sayıyordu. Ne yükseliyor ne de düşüşe geçiyordu.

Imperial çelik hisseleri çok fazla takdir görmeyen, adından çok söz edilmeyen ve tüyolarda adı geçmeyen bir hisse olarak kaldı. Fiyatı düşmüyordu çünkü herkes dağılımı iyi olmayan bu hisseyi açığa satmak istemiyordu. Satı-

cılar kendilerini elinde çok fazla hisse olan şirket yetkililerin merhametine bırakmak istemiyorlardı. Benzer şekilde böyle bir hissenin satın alınması için de herhangi bir teşvik sunulmuyordu. Bu nedenle yatırımcılar için *Imperial* çelik hisseleri sadece bir spekülasyon olarak kaldı, spekülatörler için ise uzun vade geçmeden kâr getirmeyecek ölü bir hisse. Bir iki yıl ölü hisseyi elinde tutmak zorunda kalan biri başlangıçta hisseye yaptığı yatırımın daha fazlasını kaybeder. Üstelik bu süreçte önüne çıkan kârlı fırsatları da değerlendiremez.

Bir gün *Imperial* çelik hissesi grubunun önde gelen üyelerinden biri, kendisi ve ortakları adına benimle görüşmeye geldi. Hissenin %70'i onların kontrolündeydi ve benden bu hisseler için bir piyasa oluşturmamı istediler. Hisseleri açık piyasada satmayı denediklerinde kazanacakları paradan daha fazlasını kazanabileceğime inanıyor, benden yardım istiyorlardı. Benimle görüşmeye gelen, bu işi hangi şartlar altında kabul edeceğimi sordu.

Ona birkaç gün içinde haber vereceğimi söyledim. Sonrasında hisseyi inceledim. Sanayi, ticaret ve finans uzmanlarına danışarak onlardan şirketin çeşitli bölümlerini soruşturmalarını istedim. Onlar da bana tarafsız raporlar hazırladılar. Hissenin iyi ya da kötü yanlarını öğrenmekten ziyade şirket hakkındaki gerçekleri, objektif şekilde görmek istiyordum.

Raporların gösterdiği, bu hissenin değerli bir hisse olduğuydu. Yatırımcılar sabırlı olduğu takdirde hisse o anki fiyatından alınırsa gelecekte kâr edilebilirdi. Bu şartlar altında fiyatın yükselişe geçmesi gayet yerinde ve adil olacak, bu da hissenin geleceğini garanti altına alacaktı. Bu nedenle *lmperial* çelik hisselerinde güvenle manipülasyona girebileceğimi düşünüyordum.

Görüştüğümüz şirket üyesine olumlu kararımı bildirdim ve detayları konuşmak adına tekrar ofisime davet ettim. Ona şartlarımı sundum. Bu işin karşılığında nakit para değil, 100.000 *Imperial* çelik hissesi istediğimi söyledim. Aramamdan sonra çalışmalarıma başladım, fiyat 70'den 100'e kadar çıktı. Bu belki çok büyük bir artış olarak görünebilir. Ancak şirket yöneticileri kendilerinin 70 puandan 100.000 hatta 50.000 hisse bile satamayacaklarını düşünüyor olmalılardı. Hisse için bir alıcı kitlesi yoktu. Şirketin muhteşem kazançlarına, parlak geleceği hakkında yapılan tüm konuşmalara rağmen çok fazla alıcı oluşmamıştı. Bunun yanında müşterilerime ilk birkaç milyon dolar kazandırmadan ben payımı alamayacaktım. Fahiş bir satış komisyonu istemiyordum, adil bir ücret istiyordum.

Hissenin gerçekten değerli olduğunu bildiğim ve piyasanın genel bir yükseliş yaşayacağını düşündüğüm için bu işten güzel bir kazanç yakalayacağıma inanıyordum. Müşterilerim de benim bu fikirlerimden cesaret alarak sunduğum koşulları ilk görüşmede kabul etti ve bu anlaşma çift taraflı herkesi memnun etti.

Yapabildiğim ölçüde kendimi koruma altına alarak işe devam ettim. *Imperial* çelik hissesi grubu hissenin %70'ini kontrol ediyordu. Bu hisseleri güvenilir bir anlaşma çerçevesinde fona yatırmalarını sağladım. Hisselerin çoğu güvenli şekilde bağlandığında geriye kalan dağınık hisselerin oranı %30'du. Bu miktar benim almam gereken riski ifade ediyordu. Tecrübeli spekülatörlerin tamamıyla risksiz bir iş beklentileri yoktur. Doğrusu güvenilir olmayan tüm hisse senetlerinin aynı anda piyasaya sürülme olasılığı, bir hayat sigortası şirketinin tüm poliçe sahiplerinin aynı anda, aynı saatte ölme olasılığına eş değerdir. İnsanın her an ölüm riski olması gibi borsada da zamanı kestirilemeyecek riskler her zaman mevcuttur.

Her neyse, bu tür bir borsa işinin bazı öngörülebilir tehlikelerine karşı kendimi korumaya alarak harekete hazırdım. Amacım hisseleri değerli kılmaktı. Bunu yapmak için fiyatı artırmalı ve opsiyon aldığım 100.000 hissenin satışı için piyasa oluşturmalıydım.

Öncelikle hissenin borsadaki fiyatı yükselişe geçtiğinde ne kadar hissenin piyasaya sürüleceğini bulmam gerekiyordu. Bunu brokerlerim kolayca buldu. Hangi hissenin borsadaki anlık fiyatından veya biraz üzerinden satıldığını bulmakta hiç sorun yaşamadılar. Uzmanların, defterlerinde yazılı emirleri, brokerlerime söyleyip söylemediklerinden emin değilim. Fiyat nominal olarak 70'ti ama bu fiyattan 1.000 hisse bile satmam mümkün değildi. Ortada bu fiyattan hatta birkaç puan aşağısından bile alıcı bulabileceğimi gösteren bir delil yoktu. Brokerlerimin bulduğu bilgilere göre hareket etmeliydim. Bu bilgiler bana ne kadar hissenin satışta olduğunu ve alıcı kitlesinin ne durumda olduğunu göstermeye yeterliydi.

Bu noktaya erişir erişmez sessizce 70 ve üzerinde satılan tüm hisseleri aldım. "Ben" derken yani brokerlerimi kastediyorum. Satışlar, elinde az miktarda hisse bulunan yatırımcılar hesabına yapılıyordu çünkü müşterilerim doğal olarak hisselerini bağlamadan önce verdikleri satış emirlerini iptal etmişlerdi.

Çok fazla hisse satın almama gerek yoktu. Dahası, doğru bir yükselişin beraberinde yeni alım ve satım emirlerini getireceğini de biliyordum.

Imperial çelik hisseleriyle ilgili kimseye bir tüyo vermedim. Buna ihtiyacım yoktu. Yapmam gereken, mümkün olan en iyi tanıtımı yaparak halkın hisseye karşı olumlu duygular beslemesini sağlamaktı. Demek istediğim, hisseler adına propaganda yapılmaması gerektiği değil. Nasıl ki bir

kıyafetin, ayakkabının ya da otomobilin değerini göstermek için reklamını yapmak meşru ve beklenen bir şey ise piyasaya yeni sürülen bir hisse senedinin reklamını etmek de öyle. Halkın doğru ve güvenilir bilgilere erişmesi sağlanmalıdır. Bu amacımı gerçekleştirmek için ihtiyacım olanı ise fiyatlar yapıyordu. Önceden de dediğim gibi favori gazeteler borsa hareketlerini açıklamak için devamlı yeni açıklamalar yayımlamaya çalışırlar. Bu açıklamalar haber değeri taşır. Okuyucular sadece borsada olup bitenleri değil onların nedenlerini de öğrenmek ister. Bu yüzden manipülatörün parmağını bile oynatmasına gerek kalmadan finans yazarları tüm bilgileri ve söylentileri, kazanç raporlarının analizlerini, alım satım koşullarını ve piyasanın genel görünüşünü, kısaca fiyat yükselişinin nedenine ışık tutacak her şeyi kendiliğinden kaleme alırlar. Ne zaman bir gazeteci ya da bir tanıdığım, bir hisse hakkında bilgi almak için bana fikrimi sorsa ona açıkça fikrimi söylerim. Gönüllü olarak tavsiye ya da tüyo vermem ama yaptığım işlemleri de gizlemem. Aynı zamanda her türlü tüyo içinde en iyilerinin, en ikna edicilerinin fiyatlardan geldiğini bilirim.

Piyasadaki 70 ya da daha üzerinde satılan hisselerin tümünü satın alarak borsadaki baskıyı rahatlattım ve böylelikle *Imperial* çelik hisselerinin yükselişine yol açmayı başardım. Fiyat birden yükseldi. Borsada gözlem yapan işlemciler bunu fark edince hissede, nerede son bulacağını bilemedikleri bir yükselişin başladığını ve alıma başlamaları gerektiğini anladılar. Fiyatın yükselişinden iyi tüyo olmazdı! Hisseye olan talep artınca ben de hisselerimin hepsini satmaya başladım. Başlangıçta hisseyi elinde tutmaktan yorgun düşmüş olan yatırımcılardan aldığım hisseleri işlemcilere sattım. Elbette bu satışı yapmam akıllıca olmuştu, var olan talebi karşılıyordum. Kimseye zorla satış yapmıyordum, yükselişin

çok hızlı olmasını istemiyordum. Bu aşamada 100.000 hissenin yarısını satmak işime gelmezdi. Tüm hisselerimi birden elimden çıkarabileceğim bir pazar yaratmalıydım.

Fakat işlemcilerin almaya gönüllü oldukları miktarda satış yapmama rağmen piyasa, şimdiye kadar istikrarlı bir şekilde uyguladığım kendi satın alma gücümden beni mahrum bırakmıştı. Zamanla işlemciler alımı bıraktı ve fiyat yükselişi durdu. Böyle olunca hisseyi, fiyatının daha da yükseleceğini düşünüp alan işlemciler hayal kırıklığına uğrayarak hisse satışına başladı. Ancak ben bu satışlara hazırlıklıydım, fiyat düşerken işlemcilere sattığım hisseleri birkaç puan yüksekten geri aldım. Bu aldığım hisseleri aşağı yönlü fiyat hareketini test etmek adına sonradan tekrar satacağımı biliyordum, fiyatın düşmesi durunca satış emirleri de kesildi.

Sonra her şeye baştan başladım. Fiyat yükselirken satışa sunulan tüm hisseleri aldım, çok fazla bir miktar değildi ve fiyat ikinci kez yükselmeye başladı. Bu defa satış fiyatı 70'in üzerinden başlamıştı. Her zaman fiyat düşüşe geçtiğinde satmak isteyen fakat bunu henüz fiyat birkaç puan düşmüşken yapmayanlar vardır. Bu tür spekülatörler fiyat tekrar tırmanışa geçtiğinde hisselerini kesinlikle satacaklarına yemin ederler. Fiyat yükseldiğinde satış için emir verenler, yükseliş devam ettiğinde karar değiştirip emirleri iptal ederler. Tabii ki büyük kârlar da risksiz, güvenli oynamaya çalışanlardan ziyade bu hızlı koşuculardan çıkar.

Bundan sonra tek yapmam gereken süreci tekrarlamaktı. Dönüşümlü olarak alıp sattım ama her seferinde fiyat daha da yükseldi.

Bazı zamanlar hisselerin tümünü aldıktan sonra fiyatı keskin şekilde yükseltmek, manipülasyon yaptığınız hisseler de ufak telaşlar yaratmaya yeterdi. Bu da sonuç ola-

rak mükemmel bir reklam yöntemiydi çünkü ister istemez profesyonel işlemcilerin ve spekülasyonda hareketlilik seven halkın bu hisseden konuşmasını sağlardı ki bence halkın büyük çoğunluğu da borsada hareketlik seven kesimdi. *Imperial* çelik hisselerinde ben de bunu yaptım ve bu yükselişlerle meydana gelen talebi kendim karşıladım. Satışlarım, yükselişi hem hız hem de miktar bakımından sabit tuttu. Fiyat düşüşünde alarak, yükselişinde satarak sırf fiyat yükselişinden fazlasını yapıyordum: *Imperial* çelik hisselerinin pazarlanma alanını genişletiyordum.

Ben operasyona başladıktan sonra hiç kimsenin isteyip de hisse alıp satamadığı bir zaman dilimi olmamıştı, yani herkes büyük çaplı alım satımından dolayı fiyatta büyük dalgalanmalara sebep olmadan işlem yapabilmişti. Hisselerin satılmayacağı ya da açığa satanların köşeye sıkıştırılma korkusu yok olmuştu. Profesyoneller ve halkın hisseye olan güveni artmış, hissenin adım adım sağlam bir piyasasının oluştuğuna dair bir inanç baş göstermişti. Tabii ki bu süreçte yaşanan hareketlilik hisse karşıtı olumsuz itirazlara son noktayı koymuştu. Binlerce hisse alıp satmamın sonucunda fiyatı 100'e kadar çıkarmayı başardım. Fiyat bu noktaya gelince herkes *Imperial* çelik hisselerinin peşine düştü. Neden düşmesinler? Sonuçta herkes bu hissenin sağlam bir hisse olduğu ve henüz gerçek değerine bile ulaşmadığı kanaatindeydi. Kanıt da fiyattaki yükselişti. 70'den 30 puan artarak 100'e kadar çıkan bir hisse, bir 30 puan daha yükselebilirdi. Çoğunun düşüncesi bu yöndeydi.

Fiyat 30 puan artarken sadece 7.000 hisse biriktirebildim. Bu hisseleri ortalama 85'den almıştım. Yani 15 puanlık kâr yakalamıştım ama elbette kâğıt üzerindeki kârım çok daha fazlaydı. Hisse için alıcı çok olduğundan kârımı istediğim zaman nakit paraya çevirebilirdim. Manipülas-

yonuma mantıklı şekilde devam ettiğim sürece fiyatı daha yükseğe de çıkarabilirdim, elimde değeri 70'den 100'e çıkmış 100.000 örnek hisselerim duruyordu.

Koşullar, kârlarımı nakit paraya çevirmem adına yaptığım planlarımı yürütmeme engel oldu. Güzel ve adil bir manipülasyon süreciyle hak ettiğime inandığım bir başarı yakalamıştım. Şirket değerine göre hisse henüz ulaşması gereken düzeye gelmemişti. *Imperial* çelik hissesi üyesi, varlıklı bir banka bu zengin ve gelişmekte olan şirketin mülkiyetini güvence altına almak istiyordu. Bunu gerçekleştirebilmek, bir banka için bireyler için olduğundan daha değerlidir. İşte bu banka bana hisselerim için bir teklif sundu. Bu teklif benim için inanılmaz bir kâr anlamına geliyordu ve ben de teklifi hemen kabul ettim. İyi bir kazanç sağlayacaksam hisselerimi her zaman satmaya gönüllüyümdür. Sonuç olarak bu tekliften ettiğim kârdan memnundum.

100.000 hissemi satmadan önce, bu bankanın benimkinden fazla sayıda uzman çalıştırdığını ve onların da şirket hakkında çok daha detaylı bir inceleme yaptığını öğrendim. Banka, onların raporlarına göre hisse satışı teklifime sıcak bakmıştı. Birkaç bin hisseyi yatırım olarak elimde tuttum, bu hisseye güveniyordum.

Imperial çelik hisselerinde yaptığım manipülasyonda mantık dışı bir durum yoktu. Alımlarım sonrasında fiyat yükseldikçe doğru yoldaydım. Hisse fiyatı asla bazen bir hissede olduğu gibi şişirme değildi. Bir hisse alımlarınıza gerekli tepkiyi göstermediğinde o hisse için satış zamanının geldiğini söyleyen daha iyi bir tüyo yoktur. Hissenin değerli olduğunu bilirseniz ve koşullar da uygunsa fiyatın söz gelimi 20 puan düşse bile tekrar eski yerine dönüp yükselmeye devam edeceğini de bilirsiniz. *Imperial* çelik hisselerinde ise bu tür bir durumla karşılaşmamıştım.

Hisse manipülasyonlarımda temel ticaret ilkelerini hiçbir zaman göz ardı etmem. Belki fiyatlara hiçbir zaman kafa tutmadığımı, beklentilerimi karşılamadığı için borsaya öfkelenmediğimi neden sık sık yinelediğimi merak ediyorsunuzdur. Kendi işinden milyon dolarlar kazanan ve bununla birlikte *Wall Street*'te birçok başarılı işlem yürütmüş birinin artık borsa oyununu duygularını katmadan, bilgelikle oynamayı öğrendiğini düşünebilirsiniz. Aslında, borsadaki beklentileri gerçekleşmedi diye bazı borsacıların nasıl da çirkefleştiğini görseniz şaşarsınız. Bu durumu kişisel algılayıp öfkelerine yenik düşerek daha fazla para kaybederler.

Bir keresinde *John Prentiss*'le aramda bir anlaşmazlık yaşandığı yönünde söylentiler çıkmıştı. İnsanlar birlikte bir borsa işi yürüttüğümüzü, bu işte bir şeylerin ters gitmesiyle sonunda çok büyük zarara uğradığımızı veya benim ya da onun bir üçkâğıt çevirdiği konusunda atıp tutuyordu. Tabii ki bunlar gerçek değildi.

Prentiss ve ben yıllardır arkadaştık. O bana zaman zaman kâr etmemi sağlayan bilgiler verirdi, ben de ona kendimce çeşitli tavsiyeler verirdim. Bunları uygulayıp uygulamadığını bilmiyorum ama uyguladıysa mutlaka kâr etmiştir.

Prentiss, Petroleum Products Şirketi hisselerinin düzenlenmesinde ve tanıtılmasında büyük rol oynamıştı. Az biraz başarı yakalandıktan sonra borsanın genel koşulları aksi yönde değişmiş ve hisse fiyatı *Prentiss* ve ortaklarının beklediği kadar yükselmemişti. Temel koşullar biraz daha iyileşince *Prentiss* bir havuz oluşturarak *Pete Products*'taki operasyonlarına başladı.

Tekniği hakkında çok bir bilgim yoktu. Nasıl çalıştığıyla ilgili bana bir şey anlatmadı, ben de sormadım. Fakat

onca *Wall Street* tecrübesine, tartışmasız zekâsına rağmen fazla başarılı olamadı ve havuzdakilerin de çok fazla hisse satılmadığının farkına varması uzun sürmedi. Bildiği her şeyi denemiş olmalı ki en sonunda dışarıdan yardım istemek durumunda kaldı. Sonuçta herkes için, özellikle de bir havuz yöneticisi için yetersiz olduğunu kabullenip başkasından destek istemek zordur. Neyse, bir gün ofisime geldi, biraz hoşbeş ettikten sonra konuya girip benden *Pete Products* için pazar oluşturmamı ve havuzun sahip olduğu 100.000 hissenin biraz üzerindeki hisseleri satmamı istedi. Hissenin o zamanki fiyatı 102-103 civarındaydı.

Bu iş bana biraz şüpheli geldi ve teklifi için teşekkür ederek onu reddettim. Ancak o kabul etmem konusunda ısrarcıydı. Kişisel münasebetimizi de araya soktu ve sonunda ben de kabul etmek durumunda kaldım. Başarıyla sonuçlanmayacağını düşündüğüm, bir türlü emin olamadığım işlere girişmekten hoşlanmasam da arkadaş ya da yakınlarıma karşı sorumluluk inancıyla razı oldum. Ona bu işle ilgili bazı olumsuz gördüğüm şeyler olduğunu, işin tam kafama yatmadığını da anlatarak yine de elimden geleni yapacağımı söyledim. O ise bana sadece beklentilerinin havuza milyon dolarlar sağlamak olmadığını söyledi. İşi teslim aldıktan sonra işin üstesinden geleceğimden emindi.

Kendi fikirlerime aykırı olarak işin içine girmiştim bile. Korktuğum gibi bu hisselerle işim zordu, nedeni de büyük ölçüde *Prentiss*'in havuz için yaptığı hisse senedi manipülasyonları sırasında yaptığı hatalardı. Ancak bana karşı olan en büyük faktör zamandı. Borsadaki yükselişin sona yaklaştığını ve bu yüzden *Prentiss*'i cesaretlendiren fiyat artışının kısa ömürlü olduğunu düşünüyordum. *Pete Products* hisselerinde başarıyı yakalayamadan borsanın

tamamen düşüşe geçmesinden korkuyordum. Ancak her şeye rağmen bir söz vermiştim ve elimden geldiğince çabalamaya kararlıydım.

Fiyatı artırmaya başladım. Kısmen başarılı gidiyordum. Fiyatı fena bir rakam olmayan 107'ye kadar çıkardım ve hatta biraz hisse bile sattım. Miktar az da olsa şimdilik havuzun elindeki hisseleri artırmamayı başarmıştım. Havuzdan olmayan birçok insan hisselerini satabilmek için fiyatlarda ufak bir artış bekliyordu ve ben de onlar için bir nimettim. Genel koşullar daha iyi olsaydı da daha iyi durumda olurdum. Beni erken çağırmamaları talihsizlik olmuştu. O an yapabileceğim tek şey havuzun hisselerini mümkün olduğu kadar az zararla elimden çıkarmaktı.

Prentiss'e kendi görüşlerimi açıkladım ancak o benimle aynı fikirde değildi. Bu işi neden aldığımı ona açıkladım. "*Prentiss*," dedim. "Piyasanın nabzını çok net hissedebiliyorum. Hisselerinizi takip eden yok. Yaptığım manipülasyonlar bile halk üzerinde etkili olmadı. Dinle, *Pete Products*'ın yatırımcılara bu denli çekici hâle getirilmesine, elinizden gelen tüm desteği her zaman sağlamanıza rağmen halk kılını kıpırdatmıyorsa mutlaka ortada yanlış giden bir şey var demektir, bu da hissenin kendisinde değil borsadadır. Daha fazla zorlamanın manası yok. Böyle yaptıkça kaybedersin. Bir havuz yöneticisi bir alıcı kitlesi varsa kendi hisselerini satın almalıdır, yok tek alıcı kendisiyse hisse satın alması ahmaklık olur. Halk aldığım 5.000 hisseyi veya daha fazlasını almaya istekli olmalı ya da alabilmelidir. Ancak bu hisseleri sadece benim almamla olmaz. Öyle yapsam bile uzun vadede elimde kalacağını biliyorum. Geriye yapılacak bir tek şey kalıyor o da hisseleri satmak."

"Yani satabildiğimiz fiyattan satalım diyorsun, öyle mi?"

"Evet!" dedim. Karşı çıkmaya hazırlandığını görebiliyordum. "Eğer havuzun hisseleri için bana satma yetkisi verildiyse, fiyat da 100'ün altına düşecekse…"

"Hayır! Asla!" diye bağırdı *Prentiss*. Sanki ondan intihar etmesini istemiştim.

"*Prentiss*," dedim. "Hisse senedi manipülasyonunun temel ilkesi, hisse satabilmek için fiyatı yükseltmektir. Ancak fiyat yükselince hemen toplu satış imkânsızdır. Büyük satışı ancak fiyat zirveden aşağı düşmeye başladıktan sonra yapabilirsin. Ben bu hisselerin fiyatını 125-130'lara kadar yükseltemem. İsterdim ama mümkün değil. Bu yüzden satışa ancak bu fiyatlardan başlaman gerekecek. Bence hisselerin hepsi kısa süre içinde düşüşe geçecek ve bu hisselerin arasından *Petroleum Products* da aynı şeyi yaşayacak. Gelecek ayı bekleyip başkalarının satmasındansa şimdi sizin satıp fiyatı düşürmeniz daha iyi. Fiyat her şekilde düşecek zaten."

Bu söylediklerimi onu üzmek için söylememiştim ama öyle bir isyan etti ki sesini ta Çin'den duyardınız. Söylediğim tek kelimeyle bile ilgilenmiyordu. Ona göre bu söylediklerim asla kabul edilemezdi. Bu hamlenin hisseyi itibarsızlaştıracağını, hisseyi kredilerde teminat olarak kullanan bankaları zora sokacağını söylüyor, benzer laflar ediyordu.

Ona *Pete Products*'ı 15-20 puan birden düşmekten hiçbir şeyin alıkoyamayacağını çünkü borsanın tamamında bir düşüş yaşanacağını tekrar söyledim. Bu şartlar altında kendi hisselerinin bundan göz kamaştırıcı bir şekilde ayrılmasını beklemenin saçma olduğunu yineledim. Ancak boşa konuşuyordum. O hâlâ benim hisseleri desteklemem konusunda ısrarcı davranıyordu.

Bu adam zamanın en başarılı organizatörlerinden, *Wall Street*'teki işlerinden milyon dolarlar kazanmış ve borsa spekülasyonu hakkında ortalama bir insana nazaran çok daha

fazla bilgiye sahip kurnaz bir iş adamıydı. Ancak buna rağmen ısrarla düşüş yaşaması kaçınılmaz bir piyasada hissesine destek çıkmamı istiyordu. Hisselerin onun olması bu işin yanlış olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Çoğu şey aleyhineydi. Bunları tekrar ona anlatmaya çalıştım ama bir etki etmiyordu. Hisseye destek istemekte ısrarcıydı.

Tabii ki sonunda borsa zayıflamaya başlayıp ciddi bir düşüşe geçtiğinde *Pete Products* da diğer hisseleri takip etti. Ben de bu arada hisse satmak yerine *Prentiss*'in isteğiyle havuzdakiler için hisse alımı yaptım.

Yaptığımın tek açıklaması da *Prentiss*'in borsanın dibe çakılacağına inanmamasıydı. Ben şahsen borsada yükselişin son erdiğinden adım kadar emindim. Bu düşüncemi de sadece *Pete Products*'ta değil diğer hisselerle yaptığım testlerle de doğrulamıştım. Satışa başlamadan önce borsadaki düşüşün resmîleşmesini beklemedim. Diğer hisselerden açığa satmama rağmen tabii ki *Pete Products*'dan bir tek hisse bile satmadım.

Pete Products havuzu, umduğum gibi sahip oldukları ve fiyatı artırmak için boşa aldıkları hisselerle ortada kaldı. Sonunda hisseleri satmayı başardıklarında satabildikleri fiyat benim *Prentiss*'e satmak istediğimi söylediğim andakinden daha düşüktü. Zaten aksi düşünülemezdi. Fakat *Prentiss* hâlâ haklı olduğunu düşünüyor ya da öyle söylüyordu. Anladığım kadarıyla ona hisse satmamı tavsiye ettiğimde bunun nedeninin, diğer hisselerde açıktan satış yapmam ve borsanın genel olarak yükselişi olduğunu söylüyormuş. Bunu bilerek yaptığımı, *Pete Products* hisseleri düşük fiyattan satılırsa benim diğer hisselerle yaptığım işlerde, bu durumun benim işime geleceğini düşünmüş.

Tabii ki bunların hepsi zırvalık. Ben açığa sattığım için düşüş beklemiyordum, tam tersine durumu inceleyip bor-

sanın düşüşe geçeceğini gördükten sonra açığa satmıştım. Yanlış şeylerin ucunda hiçbir zaman kazanç olmaz, hele borsada hiç. Havuzun hisselerini elden çıkarma planım, yirmi yıllık tecrübeme dayanan akıllıca bir plandı. Aslında *Prentiss* de bunu açıkça görebilecek kadar iyi bir yatırımcıydı ve başka bir şey denemek için artık çok geçti.

Herhâlde *Prentiss* binlerce insanın da kapıldığı gibi manipülatörlerin istediği her şeyi yapabileceği yanılsamasına kapılmıştı. Yanılmıştı, yapamazlardı. *Keene*'in yaptığı en büyük manipülasyon 1901 baharındaki *U. S*. çelik hisselerindeydi. O, yalnızca zeki ve becerikli olduğu için veya ülkenin en zenginlerini arkasına aldığı için bu işte başarılı olmadı. Bu sebepler de başarısında etkili olmuştu tabii ki ama başarısının ana etkeni o anki borsa koşulları ve halkın zihin yapısıydı.

İnsanın sağduyusuna ve tecrübelerinin öğrettiklerine zıt yönde hareket etmesi iyi bir şey değildir. Ancak *Wall Street*'te bu tip acemiler her zaman olacaktır. *Prentiss*'in bana karşı yakınmalarının sebebi size anlattığım şeydi. Manipülasyonumu kendi istediğim gibi değil de onun benden istediği gibi yaptığım için acı çekmişti.

Kasıtlı şekilde yapılan yanlış bir beyan durumu söz konusu olmadığı sürece hisselerin hepsini birden satmak için yapılan bu tür manipülasyonların içinde gizemli, gizli veya çarpık bir şey yoktur. Etkili bir manipülasyon, mantıklı alım satım ilkelerine dayanmalıdır. İnsanlar eskiden yapılan naylon satışlardan dolayı çok tereddüt ediyorlar. Ancak emin olun ki yapılan sahtekârlığın yöntemi çok az önemlidir. Borsadaki manipülasyon ile hisse senedi ve tahvillerin tezgâh dışı satılması arasındaki fark, işlemin kendisinden ziyade müşterilerin karakterindedir. *J. P. Morgan & Co*. Halka, yani yatırımcılara bir parti çıkarılmış tahvil satar.

Bir manipülatör ise halka, yani spekülatörlere bir blok hisse senedi satmaya çalışır. Yatırımcı güvenlik ister, yatırdığı paraya karşılık kendisine kalıcı bir gelir sağlama peşindedir. Spekülatörlerin aradığı şey ise hızlı kâr etmektir.

Manipülatörün en sağlam pazarı, kendisine büyük kâr getireceğine inandığı işler için normalden daha fazla risk alma cesaretini gösteren spekülatörlerdir. Ben gözü kapalı kumar oynamayı sevmem. Bazen büyük oynarım bazen ise 100 hisseyle. Ancak her iki durumda da yaptığım şey için geçerli sebeplerim olur.

Bu manipülasyon oyununa, yani başkaları adına hisse pazarlama işine nasıl girdiğimi hatırlıyorum. Hatırladıkça da çok keyif alıyorum çünkü bana profesyonel *Wall Street* tavrının borsa operasyonlarına karşı nasıl olduğunu çok güzel gösterir. Bu ise borsaya "döndükten" yani 1915'teki *Bethlehem* çelik hisseleriyle yaptığım alım satımlarımla finansal durumumu yoluna soktuktan sonra gerçekleşti.

Oldukça istikrarlı bir şekilde alım satım yapıyordum ve çok da şanslıydım. Ben gazete ilanıyla halka duyuru yapmam ancak kendimi gizlemek için de öyle özel bir çaba sarf etmem. Diğer yandan *Wall Street* profesyonellerinin aktif olan her spekülatörün başarı ve başarısızlığını nasıl da abarttığını ve tabii ki bu abartıların da gazetelere konu olduğunu bilirsiniz. Ben de birçok kez bu dedikodulardan nasibimi aldım, kimisinde battığım yazarken kimisinde milyonlar kazandığım yazdı. Ben ise şaşkınca oturup bu tür haberlerin nereden ve nasıl çıktığını merak ederdim. Özellikle de nasıl yayıldığını! Aynı hikâyeleri bana farklı farklı broker arkadaşlarım, her seferinde biraz daha değişip abartılmış şekilde anlatabiliyorlardı.

Bütün bu ön sözlerimi, bir başkası adına ilk defa nasıl hisse senedi manipülasyonuna giriştiğimi size anlatmak

için yazdım. Hikâye, gazetelerin bir hileyle nasıl milyonlar tutan borcumu tümüyle herkese geri ödediğimi yazmasıyla başladı. Kazançlarımı ve işlem hacimlerimi o denli abartmışlardı ki *Wall Street*'te herkes beni konuşur olmuştu. Bir spekülatörün 200.000'lik hisseyle piyasayı domine ettiği günler geride kalmıştı. Ama bildiğiniz gibi halk her zaman eski liderlerin ardıllarını bulmak ister. *Keene*'in yetenekli bir hisse senedi spekülatörü olarak kazandığı ün ve milyonlar, bankacıların ve şirketlerin yüklü miktardaki hisselerini ellerinden çıkarmak için direk ona başvurmalarını sağlıyordu. Kısaca onun *Street*'te yayılan başarı hikayeleri, bir manipülatör olarak ona karşı talebi artırıyordu.

Maalesef *Keene*, onun olmadığı bir yerde yaşayamayacağını söylediği *Sysonby*'in ardından cennete gitti. Birkaç ay arayla iki üç kişi daha borsa tarihine gömülüp belirsizliğe karıştı. Bahsettiğim kişiler özellikle *Wall Street*'e 1901'de gelip büyük çaplı oynayan, çelik hisselerinden milyonlar kazanan ve sonra da borsada kalana batılı işlemcilerdi. Bunlar *Keene* tarzı bir spekülatörden ziyade daha çok hisseyi tanıtıp pazarlayan insanlardı. Bununla birlikte oldukça yetenekli ve varlıklı ve de sahip oldukları ya da arkadaşlarının kontrolünde olan hisselerin korunmasında oldukça başarılıydılar. Ancak bir *Keene* veya Yönetici *Flower* kadar mükemmel birer manipülasyoncu değillerdi. Buna rağmen *Wall Street* onlar hakkında konuşuyor, bazı profesyoneller ve komisyoncu firmalar arasından onları takip eden insanlar çıkıyordu. Onların aktif olarak oynamayı bırakmalarının ardından *Street*'te manipülasyoncu kalmadı, en azından gazeteler artık onlar hakkında haber yapmadı.

Menkul Kıymetler Borsası 1915'te yeniden büyük bir boğa piyasası sezonuna girince borsaya duyulan ilginin nasıl da canlandığını hatırlarsınız. İlgi artarken müttefik-

lerin bu ülkede yaptığı alımlar milyarlara ulaşınca borsada büyük bir patlama dönemi yaşandı. Manipülasyon yapılmasına gerek yoktu, kimse satmak için parmağını bile kaldırmaya ihtiyaç duymuyordu. Onlarca insan sözleşmelerden hatta sözleşme vaatlerinden faydalanarak dolar kazanıyordu. Bunlar hem banker arkadaşlarının yardımıyla hem de hisselerini *Curb** piyasasına çıkarıp satarak oldukça başarılı şekilde hisselerini pazarlıyorlardı. Halk kendisine sunulan her türlü şeyi satın almaya hazırdı.

Borsadaki patlama biraz durulunca bazı hisse pazarlamacıları, soluğu uzman pazarlamacıların yanında aldı. Halk bazısı yüksek fiyatlardan alınmış bu denli türlü türlü hisse senedine sahipken henüz denenmemiş hisseleri piyasaya sürüp elden çıkarmak zor iştir. Borsadaki patlamanın sona ermesinden sonra halk artık hiçbir hissenin tekrar değerinin artmayacağını düşünür. Bu durum, alıcıların hisseler arası ayrımcılık yapması meselesi değil artık gözü kapalı alıma son vermeleri meselesidir. Artık düşünce yapıları değişmiştir. Karamsar olmaları için fiyatların düşmesi bile gerekmez. Bunun için borsanın durgunlaşması ve bir süre durgun hâlde kalması yeterlidir.

Her patlama döneminde halkın her türlü hisseye karşı iştahını dizginlemek için bazı şirketler oluşturulur. Ayrıca gecikmiş promosyonlar da söz konusudur. Hisse pazarlamacılarının hata yapmalarının sebebi, doğal insan yapısından ötürü borsadaki patlamanın sona ereceğini düşünmeye karşı olan isteksizlikleridir. Dahası, olası kâr oranının yüksek olacağını düşündüklerinde daha fazla risk alıp daha çok şanslarını denemek isterler. Umut duygusu, zirveyi kestirecek algılarını kapatır. Normal bir yatırımcı

* Curb Market: Köşebaşı piyasası, New York Borsasında işlem görmeyen hisse senetlerinin alınıp satıldığı piyasa.

kimsenin istemediği bir hisse senedinin 12-14 seviyelerindeyken birden 30'a kadar yükseldiğini görür ve bunun zirve olduğuna inanır, ta ki hisse fiyatı 50'lere çıkana dek. Bu değeri, kesinlikle yükselişin sonu zannederken hisse fiyatı sırasıyla 60, 70 ve 75'lere kadar yükselir. Birkaç hafta önce 15'in altından satılan hissenin artık daha fazla yükselemeyeceğinden eminken bir de bakar ki hisse 80-85'e kadar çıkmış. Bu noktadan sonra hissenin gerçek değerini değil sadece fiyatlarını düşünen, borsanın temel koşullarına göre değil kendi korkularına göre hareket eden bu kişi, en kolay yolu seçerek bu yükselişin bir sonu olduğuna dair düşüncesini artık yok sayar. Bu nedenle fiyat zirvedeyken alım yapmayacak kadar akıllı olan işlemciler, zamanı geldiğinde satış yapmayarak da bunun bedelini nakit kâr elde edemeyerek öderler. Borsanın patlama anında elde edilen büyük kârlar her zaman halk tarafından kâğıt üzerinde elde edilir ve öyle de kalır.

22. BÖLÜM

Bir gün, aynı zamanda benim en yakın arkadaşlarımdan biri de olan brokerim *Jim Barnes* beni arayarak benden bir iyilik istedi. Daha önce benden pek bir şey istemediği için bu iyiliğin ne olduğunu merak ettim, yapabileceğim bir şey ise elimden geleni yapacağımı söyledim. Sonra bana firmasının özellikle bir hisse senediyle çok ilgilendiğini, doğrusu bu hisse senedinin piyasaya sürülmesinde de önemli bir payı olduğundan söz etti. Koşullar öyle bir noktaya gelmişti ki şimdi bu hisseden yüklü miktarda pazarlamaları zorunlu hâle gelmişti. *Jim*'in benden istediği iyilik de bunu pazarlamamdı. Hissenin adı *Consolidated Stove*'du.

Çeşitli sebeplerden dolayı bu hisseyle iş yapmaya pek gönüllü değildim. Ancak *Barnes* benim o kadar yakın dostumdu ki ona karşı kendimi sorumlu hissettim ve onun kişisel yardım talebini geri çeviremedim. Firması bu işe çok büyük bir bütçe ayırmıştı, ben de sonunda elimden geldiğince yardım etmeyi kabul ettim.

Bana öyle geliyor ki savaş zamanı borsada meydana gelen patlama dönemiyle diğer dönemler arasındaki farkın en güzel noktası, borsada piyasaya yeni çıkan bankerlerin oynadığı roldür.

Borsa muhteşem bir patlama dönemi yaşıyordu, bunun kökenini ve nedenlerini görmek çok da zor değildi. Aynı zamanda ülkedeki en varlıklı bankalar ve güvenilir şirketler de insanlara bir gecede milyoner olmanın yolu-

nu açıyor, her türlü hissenin pazarlanmasına olanak sağlayacak koşullar yaratıyordu. Durum öyle bir hâle gelmişti ki sırf birinin gidip müttefik komisyonlardan birinin bir üyesinin arkadaşı olduğunu söylemesi bile onun henüz yapmadığı ama yapmak istediği sözleşmelere gereken sermayeyi bulmasına yetiyordu. Güvendikleri şirketlerden aldıkları paralarla milyonlarca dolarlık iş kurup başına geçen memurlarla ve ondan ona geçerken büyük kârlar bırakan sözleşmelerle ilgili inanılmaz hikâyeler duyuyordum. Avrupa'dan bu ülkeye bir altın yağıyordu ve bankalar da bundan paylarını almanın yolunu arıyordu.

İşlerin yapılış şekli eskiler tarafından kuşkuyla karşılanıyordu ama çoğu da etrafta pek görünmüyordu. Gri saçlı banka yöneticilerinin modası geçmişte kalmıştı, artık bunlar yerini gençlere bırakmıştı. Bu yorucu dönemin revaçta olan özelliği gençlikti. Bankalar gerçekten de inanılmaz kârlar sağlıyordu.

Jim Barnes ve ortakları, *Marshall National* Bankasının genç müdürleriyle arkadaşlık ve güven bağı kurarak üç tanınmış büyük soba firmasını bir araya getirip yeni bir hisse senedi piyasaya sürmeye, bu hisse senedini aylardır her türlü hisseyi kapış kapış alan halka sunmaya karar vermişlerdi.

Bu işteki sorun, soba satışlarının çok iyi gitmesi sonucu bu üç soba firmasının da tarihlerinde ilk defa adi hisse senetleri üzerinden kâr payı kazanmasıydı. Hâliyle firmanın başlıca hissedarları da haklarından feragat etmek istemiyordu. Hisseleri için *Curb*'de güzel bir piyasa yakalamışlardı, satmaya değer buldukları kadar hisseyi ellerinden çıkarmışlardı ve hâllerinden hoşnutlardı. Bireysel sermayeleri büyük bir borsa hareketi yaratacak kadar fazla değildi ve bu arada devreye *Jim Barnes*'ın firması girmişti.

Şirketlerin birleşmesi, hissenin Menkul Kıymetler Borsası listesine girebilecek kadar değer kazanmasına, bu yeni hissenin eskisinden daha değerli olmasına yol açabilirdi. Bu yöntem eskiden beri *Wall Street*'te kullanılan, hisse senetlerini daha değerli kılmak adına renginin değiştirilmesi yöntemidir. Söz gelimi bir hisse senedi 100 puandan kolayca alıcı bulamıyor diyelim. Bu durumda bazen hisseler, dört katına çıkarılarak 30-35'den satılabilir. Bu da eski hissenin değerinin, tek başına ulaşamayacağı değer olan 120-140'a yükselmesi anlamına gelir.

Görünüşe göre *Barnes* ve ortakları, spekülatif amaçlı alınan bazı *Gray Stove Company* hisselerini satın alan bazı arkadaşlarını her bir *Gray* hissesine karşılık dört *Consolidated* hissesi vereceklerini söyleyerek ikna etmeyi başarmışlardı. Sonrasında *Midland* ve Western de bu şirketi takip etmiş ve bire bir hisse bazında paylaşım yaparak onunla birleşmişti. Kendi hisselerinin *Curb*'deki satış fiyatı 25-30'ken daha tanınmış ve daha fazla kâr payı ödeyen bir firma olan *Gray* hisselerinin satış fiyatı 125 civarlarındaydı.

Hisse senetlerini nakit para karşılığı satmakta ısrarcı olan hissedarlara verilecek para ve ayrıca hisse için gereken ek pazarlama için birkaç milyon dolara ihtiyaç vardı. Bu yüzden *Barnes* da bankanın müdürüyle görüşerek kendi grubu için üç milyon dolar kredi almayı başardı. Teminat olarak da yeni kurulan şirketin 100.000 hissesini göstermişti. Banka müdürüne hisse fiyatının 50'den aşağı düşmemesi garanti edilmişti. Hisseler çok değerli olduğu için bu iş bankaya epey kâr getirecekti.

Hisse pazarlamacılarının ilk yaptığı hata zamanlama meselesiydi. Piyasada yeni hisselere karşı doygunluk noktasına ulaşmıştı ve bunu görmeleri gerekirdi. Ancak buna karşın diğer borsacıların borsanın patlama yaşadığı

dönemde büyük kâr elde etme amacıyla yaptıkları yöntemleri denemeye kalkışmasalardı yine de sağlam kâr elde ederlerdi.

Şimdi siz bu anlattıklarımdan *Jim Bames* ve ortaklarının aptal ya da çaylak oldukları sonucuna varmayın. Aksine hepsi de birer kurnaz tilkiydi. Hepsi de *Wall Street* yöntemlerine aşikârdı ve aralarından bazıları oldukça başarılı borsacılardı. Ancak halkın alım kapasitesinin normalden çok daha fazla olduğuna inanıyorlardı. Bu kapasitenin ne kadar olduğuna da sadece bazı testlerle ölçebilirlerdi. Yanıldıkları en büyük nokta boğa piyasasının olduğundan daha uzun süreceğini zannetmeleriydi. Sanırım bunun nedeni de aynı insanların eskiden çok hızlı bir şekilde başarı sağlayıp büyük kârlar yakalamaları ve piyasadaki iyimserliklerini korumalarıydı. Borsadaki yükselişin sona ermesinden önce işi halledeceklerine inanıyorlardı. Sonuçta hepsi de tanınmış, işlerinde başarılı borsacılardı. Profesyonel borsacılar ve saygın komisyoncu firmalar tarafından takip ediliyorlardı.

İşin reklamı oldukça iyi yapılmıştı. Gazeteler, ilanlara oldukça cömert bir pay ayırıyorlardı. Birleşen şirketler Amerika'nın soba endüstrisini temsil ediyorlardı ve ürünleri dünya çapında tanınıyordu. Bu birleşme, ülkenin lehine bir birleşmeydi ve gazetelerde sobaların dünyayı fethetmesiyle ilgili yazılar çıkıyordu. Asya, Afrika ve Güney Amerika piyasaları çantada keklikti.

Şirket liderleri gazetelerin finans sayfalarını takip eden okurlara aşina olan insanlardı. Hisseyi halka tanıtma işi o kadar güzel yürütülmüş, isimsiz yöneticilerden o kadar kesin fiyat garantileri alınmıştı ki bu yeni hisse için hatırı sayılır bir talep oluşmuştu. Sonunda defterler kapanınca halka 50 dolardan sunulan hisselere %25 oranında daha fazla kâr payı ödendiği anlaşılmıştı.

Düşünün! Hisseyi pazarlamaya uğraşanlar haftalardır çalışarak hisse fiyatının ortalama 50'yi bulması için fiyatı 75 ve üzerine çıkarıyorlardı. Fiyatın 50 olması demek birleşen şirketlerin yeni hisselerinin, eskisine oranla %100 değer kazanması demekti. Bu bir krizdi ve bu krizi gerektiği gibi yönetememişlerdi. Bu durum her işin kendine göre gereksinimleri olduğunu gösteriyor. Her konuda bilge olmaktansa özellikle bir konuda bilge olmak daha değerlidir.

Her neyse, hisse pazarlamacıları, hisseye karşı oluşan beklenmeyen ilgiden fazlasıyla hoşnut, halkın hisse için her fiyatı ödemeye hazır olduğu sonucuna vardılar. Yaptıkları aptalca bir hamleyle eksik hisse tahsis ettiler. Bu kadar açgözlü davranacaklarsa da daha akıllıca bir hamle yapmalılardı.

Yapmaları gereken elbette hisseyi tam olarak tahsis etmekti. Bu onların halka sunulan hisselerin %25'ini açığa satmaları anlamına gelecekti, böylece kendilerine masraf yaratmadan hisseyi destekleyebileceklerdi. Herhangi bir efor sarf etmeden benim her zamanki hisse senedi manipülasyonumda aradığım gibi güçlü bir stratejik pozisyon oluşturacaklardı. Hisse fiyatının daha aşağılara sarkmasını engelleyebilir, böylece yeni hissenin fiyat istikrarına ve bunun arkasındaki gruba olan güveni sağlamlaştırabilirlerdi. Halka sunulan hisseler satılınca işleri bitmeyecekti. Bu, sadece pazarlamanın bir parçasıydı.

Onlar çok başarılı bir süreç yürüttüklerini zannederken iki büyük hatalarının sonuçları ortaya çıkmaya başlamıştı. Halk yeni hisseden daha fazla satın almıyordu çünkü borsanın genelinde düşüş tepkileri baş gösteriyordu. Şirket yöneticileri de hisseye karşı soğukluk hissetmeye başlayıp *Consolidated Stove*'dan desteklerini çektiler. Düşünün, şirket içindekiler bile borsanın durgunluk döneminde

kendi hisselerini satın almazsa kim alır? Bir hisseye, içeriden desteğin kesilmesi genelde hissenin düşeceği yönünde güzel bir tüyo olarak kabul edilir.

İstatiksel detay vermeye çok da fazla gerek yok. *Consolidated Stove*'un fiyatı borsadaki diğer hisselerde de olduğu gibi dalgalanma yaşadı ancak hiçbir zaman ilk piyasa fiyatının, yani 50'nin üzerine yükselemedi. *Barnes* ve arkadaşları son çare, fiyatı 40'ın üzerinde tutmak için hisse aldılar. Bu hissenin daha piyasa kariyerinin başında desteklenmemesi üzücüydü. Daha üzücü olan ise halkın almak istediği hisseleri onlara satamamalarıydı.

Yine de hisse senedi *New York Menkul Kıymetler Borsasının* listesinde yer alıyordu ve fiyat da 37 civarında asılı kalmıştı. *Jim Barnes* ve ortakları, fiyatı bu noktada sabitlemeleri gerekiyordu çünkü banka onlara 100.000 hisseye karşılık hisse başına 35 dolar koşuluyla kredi vermişti. Banka bu krediyi onlardan geri isterse kim bilir fiyat daha ne kadar düşerdi! Hisseyi 50 puandan almaya can atan halk şimdi fiyat 37 olmuşken dönüp hisseye bakmıyordu bile, muhtemelen fiyat 27 de olsa aynısı olacaktı.

Zaman geçtikçe bankanın kredileri gereğinden fazla uzatması halkı düşündürmeye sevk etmişti. Genç bankerlerin devri artık bitmişti. Banka işi daha muhafazakâr bir yapıya bürünüyordu. Yakın arkadaşlara verilen krediler geri isteniyor, başkanla golf oynanan zamanlar hiç yaşanmamış kabul ediliyordu.

Alacaklıların, borçluları tehdit edip onları sıkıştırmalarına, borçluların da onlara yalvarıp daha fazla süre istemelerine gerek yoktu. Durum her iki taraf için de son derece rahatsız ediciydi. Örneğin arkadaşım *Jim Barnes'*ın birlikte iş yaptığı banka hâlâ ona nazik yaklaşıyordu ancak bir taraftan da "Tanrı'm, şu krediyi umarım bir an önce

öder de biz de güç duruma düşmekten kurtuluruz," diye dua ediyordu.

Bu durum ve yarattığı endişeler, arkadaşımın gelip 3.500.000 dolarlık krediyi geri ödeyebilmesi için benden 100.000 hisse satmamı istemesine yetmişti. *Jim* bu hisseden kâr elde etmeyi artık beklemiyordu. Bırakın kâr etmeyi, daha fazla zarar etmeden bu işin içinden çıkabilirlerse sevinecekti.

Benden beklediği umutsuz bir işti. Borsa genel olarak ne aktif ne de güçlüydü, bazen ufak tefek yükselişler olunca herkes hemen umutlanıyor, borsanın yeniden yükselişe geçtiğine inanmak istiyordu.

Barnes'a işi araştırıp hangi koşullar altında kabul edeceğimi bildireceğimi söyledim. Öyle de yaptım. Şirketin son yılki raporlarını analiz etmedim. Daha çok sorunun borsa yönünü araştırdım. Firmanın mal varlığını ya da geleceğini övüp hisse fiyatını artırmaya çalışmak yerine elimdeki hisseleri açık pazarda elimden çıkaracaktım. Bunu yaparken bana yardımcı olacak ya da beni alıkoyacak etkenlerin hepsini düşündüm.

İlk keşfettiğim şey çok fazla hissenin çok az kişinin elinde olmasıydı, bu da güvensizlik ve endişe yaratıyordu. *New York* Menkul Kıymetler Borsası üyelerinden banka ve brokerlik firması *Clifton P. Kane & Co*. yaklaşık 70.000 hisseye sahipti. Bu firma *Barnes*'le oldukça yakın bir ilişki içindeydi, yıllarca soba hisselerinde uzmanlaşmıştı ve şirketlerin birleşmesinde önemli bir rol üstlenmişti. Müşterileri, hisseden epey miktarda satın almıştı. Yeğeninin firması olan *Gordon Bros*.'un ortaklarından eski senatör *Samuel Gordon* 70.000, ünlü *Joshua Wolff* da 60.000 hisseye sahipti. Yani toplamda 200.000'lik *Consolidated Stove* hissesi *Wall Street*'in bir avuç deneyimli profesyoneli tarafından

elde tutuluyordu. Kimse çıkıp da onlara hisseleri ne zaman satacaklarını söyleyemezdi. Manipülasyonla halkın ilgisini hisseye çekerek alımları artırırsam, yani hisse senedini aktif ve güçlü bir duruma getirebilirsem *Kane, Gordon* ve *Wolff*'un çok miktarda hisseyi bir an önce elden çıkarmak isteyeceklerini görebiliyordum. Toplamda 200.000'lik hissenin borsaya *Niagara* Şelalesi gibi akması çok hoş bir görüntü olmazdı. Borsadaki yükseliş son bulmak üzereyken benim operasyonlarla, ne kadar iyi yürütülürse yürütülsün, başarıya ulaşıp talebi artırma olasılığım çok düşüktü. *Jim*'in benden yana şüphesi yoktu. Ancak bana son nefesini vermek üzere olan bir boğa piyasasında, satmam için yüklü miktarda şişirilmiş hisse vermişti. Tabii ki gazeteler borsanın düşüşe geçeceği hakkında haber yapmıyorlardı fakat ben de *Jim Barnes* de bunu biliyordu, dolayısıyla bankaların da bildiğine bahse girerdim.

Yine de *Jim*'e bir sözüm vardı. Ben de *Kane'i, Gordon*'u ve *Wolff*'u görüşmek istedim. Onların 200.000'lik hissesi benim için Demokles'in kılıcı gibiydi. Bu yüzden çelik zırhımı kuşanmalıydım. Bunun en olay yolu da onlarla bir tür karşılıklı anlaşma yoluna gitmekti. Ben bankanın 100.000'lik hissesini satmaya çalışırken, pasif kalıp, bana yardım ederlerse sonrasında onlara; hepimize uygun aktif bir pazar oluşturmaya çalışarak yardım edecektim. Şu an sahip oldukları hisselerin 1/10'unu satmalarının bile *Consolidated Stove*'un fiyatını dibe vurduracağını bildikleri için bunu yapmayı hiç düşünmüyorlardı. Onlardan istediğim; satış zamanlarına doğru karar vermeleri, bencilce ve akılsızca bir hamle yapmamalarıydı. Bencilliğin uzun vadede ne *Wall Street*'te ne de başka bir yerde kimseye faydası dokunurdu. Onları gereğinden erken ya da yanlış düşünülmüş bir satışla ileride ellerindeki hisseleri tamamen

satma şansını kaybedecekleri konusunda ikna etmeliydim. Bunun için fazla vaktim kalmamıştı.

Teklifimin onlara cazip gelmesini ümit ediyordum çünkü onların tecrübeli birer *Wall Street* adamı olduklarını biliyor ve *Consolidated Stove*'a karşı talebin yoğun olacağı konusunda şüphe duymayacaklarına inanıyordum. *Clifton P. Kane*, on bir şehirde şubesi olan, binlerce müşteriye sahip, varlıklı bir komisyoncu firmanın başındaydı. Firması geçmişte birden fazla havuzun yöneticiliğini yapmıştı.

Elinde 70.000 hissesi bulunan Senatör *Gordon* oldukça zengin bir adamdı. Gazete okurları adı geçen bir haberden sonra onu ismine artık oldukça aşina olmuşlardı. 16 yaşındaki bir manikürcü kız, ondan aldığını iddia ettiği 5.000 dolarlık bir mink kürkü ve otuz iki aşk mektubunu sunarak kendisini aşk vaadiyle kandırmakla suçlayıp onu mahkemeye vermişti. Yeğenlerini borsa işine sokarak onları broker olarak yetişmelerini sağlamış ve sonra onların kurdukları firmanın özel ortağı olmuştu. *Midland Stove Company*'den ona kalan miras hisseler karşılığında *Consolidated Stove*'dan 100.000 hisse satın almıştı. Elindeki hisseler *Jim Barnes*'in borsadaki yükseliş tüyolarını göz ardı etmesine yetecek kadar fazla olduğundan fiyat düşmeden 30.000 hisse satmıştı. Bir arkadaşına da sonradan söylediğine göre daha fazla satmamasının nedeni, büyük hissedarları olan eski ve yakın arkadaşlarının ısrarına dayanamamasıydı. Ayrıca piyasada daha fazla satış yapabileceği alıcı da yoktu.

Üçüncü adam Joshua *Wolff*'tu. Muhtemelen tüm yatırımcılar arasında en ünlüsü oydu. 20 yıldır herkes borsada onu gözü karalığıyla bilirdi. Hisse fiyatlarını yükseltmekte veya düşürmekte hiç zorlanmazdı, 10-20.000 hisseyle 200-300.000 hisse arasında bir fark görmezdi. Ben bile daha

New York'a gelmeden önce onun hakkında konuşulanları, ne kadar cesur olduğunu duymuştum. O zamanlar, borsada ya da at yarışlarında olduğu gibi gözü kapalı kumar oynayan bir zümre ile birlikte çalışıyordu.

Wolff'u bir kumarbazdan öte görmeyenler olsa da o aslında gerçekten yetenekli bir spekülatifti. Ancak aynı zamanda kültüre karşı olan ilgisizliği onu sayısız anekdotun başkahramanı yapıyordu. Bu anekdotların en bilinenlerinden birine göre *Joshua* bir gün önemli bir yemek davetine katılmış. Davetliler bir ara kendi aralarında durmaksızın edebiyat tartışırlarken *Josh*'un yanında oturan ve onun yemek yeme dışında ağzını açmadığını fark eden bir kız ona dönüp bu muhteşem finans uzmanının da fikrini öğrenmek amacıyla "Bay *Wolff*, siz *Balzac* hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sormuş.

Josh kibarca ağzındaki lokmayı çiğneyip yuttuktan sonra, "Ben asla *Curb* hisselerinden alıp satmam!" diye cevap vermiş.

İşte bu bahsettiklerim *Consolidated Stove*'un üç büyük hisse sahibiydi. Benimle görüşmeye geldiklerinde onlara aralarında birleşip bir grup kurmaları, ortaya biraz para koymaları ve bana hissenin şu anki fiyatının biraz üzerinde satış emri vermeleri hâlinde onlar için bir pazar oluşturmak adına elimden geleni yapacağımı söyledim. Onlar da bana bu iş için ne kadar paraya ihtiyaç duyduğumu sordular.

Ben de "Bu hisseye uzun zamandır sahipsiniz ancak gördüğüm kadarıyla onunla bir işlem yapmadınız. Üçünüzün toplamda 200.000'li hissesi var ve bunlar için bir pazar yaratılamazsa hisselerden kurtulamayacaksınız. Üstelik bu pazar öyle bir pazar olmalı ki sizin tüm hisselerinizi satmanızı kaldırabilecek ölçüde olmalı. Bu yüzden öncelikle ilk

iş, ne kadar gerekiyorsa o kadar hisse alımı yapılması için gereken nakit parayı bulmak olmalı. Çünkü işe girişip ardından yeterli para bulunamadığı için vazgeçmek akıllıca olmaz. Size tavsiyem birleşip aranızda 6.000.000 dolar nakit toplamanız. Sonra sahip olduğunuz 200.000 hisseyi 40 puandan satışa çıkarıp sonra birine emanet etmeniz. Her şey yolunda giderse hem bu ölü hisselerden kurtulursunuz hem de kâra geçersiniz," diyerek onlara cevap verdim.

Daha önce de anlattığım gibi benim borsa kazançlarım hakkında olur olmadık abartılı söylentiler çıkardı. Aslında bunun bana faydası da olurdu çünkü başarı, başarıyı getirirdi. Her neyse, adamlara çok fazla açıklama yapmama gerek kalmadan önerimi kabul ettiler. Tek başlarına fazla ilerleyemeyeceklerinin onlar da farkındaydılar. Planımın işe yaracağını düşündüler ve giderken aralarında bu grubu bir an önce kuracaklarını konuşuyorlardı.

Başka arkadaşlarını da onlara katılması adına ikna etmede bir sorun yaşamadılar. Sanırım benim grubun kârını artıracağıma dair onlara güvence vermişlerdi. Duyduğum kadarıyla da buna gerçekten inanıyorlardı, yani öylesine tüyo vermiyorlardı. Neyse, bu grubu birkaç gün içinde kurdular. *Kane, Gordon* ve *Wolff* toplam 200.000 hisseyi 40 puandan satışa sundular ve emanete bıraktılar. Böylece olur da fiyatı yükseltirsem kimse hisselere dokunamayacaktı. Ben de kendimi korumalıydım. Bu zamana kadar birden fazla umut verici anlaşma, birleşip grup ya da havuz oluşturanların birbirine karşı inançsızlık yaşamaları sonucu beklendiği gibi sonuçlanmamıştı. *Wall Street*'te her an herkes birinden darbe yiyebilir. *American Steel and Wire Company* hisseleri piyasaya sürüldüğünde şirket yöneticileri birbirlerini oyuna getirmekle ve habersiz hisse satmakla suçlamışlardı. *John W. Gates*, onun yakınları, *Seligman*

ve bankacı ortakları arasında bir centilmenlik anlaşması olmasına rağmen sonu iyi bitmemişti. Bir gün bir brokerlik ofisinde, *John W. Gates* tarafından bestelendiği söylenen şu dörtlüğün okunduğunu duymuştum:

Tarantula, kırkayağın sırtına atladı ve ürküntü veren bir neşeyle kıkırdayarak şöyle dedi. "Bu cani herifi zehirleyeceğim yoksa o beni zehirler."

Sakın bu söylediklerimden *Wall Street*'teki herhangi bir arkadaşımın beni oyuna getirmeye çalıştığını veya bunu aklından geçirdiğini düşündüğüm sonucunu çıkarmayın. Ancak genel olarak her zaman her türlü beklenmedik duruma da hazırlıklı olmalıydım ki böyle düşünmem de gayet normaldi.

Wolff, Kane ve *Gordon* bana aralarında birleşip 6.000.000 dolar çıkardıklarını söyleyince onlara vakit kaybetmeden bir an önce bana parayı göndermelerini söyledim ancak yine de parayı taksit taksit gönderiyorlardı. Sanırım 5-6 taksiti bulmuştu. Nedenini bilmiyordum ama üçüne birden SOS mesajı gönderdiğimi hatırlıyorum.

O öğleden sonraki aldığım çeklerle birlikte toplamda 4.000.000 dolar param olmuştu ve kalanının da bir iki gün içinde bana ulaşacağı sözünü vermişlerdi. Borsada yükseliş son bulmadan grupla birlikte bu işin üstesinden gelebilirdik. İşimiz kolay olmayacaktı ve en kısa sürede çalışmaya başlamalıydım. Aktif olmayan hisse senetlerindeki hareketlenmeler halkın ilgisini çekmiyordu. Ancak 4.000.000 dolara sahip herhangi bir borsacı herhangi birinin ilgisini istediği hisseye yöneltebilirdi. Bu miktar hissenin, piyasada ne kadar varsa hepsini almama yeterdi. Dediğim gibi iş acildi ve kalan 2.000.000 doları beklemenin bir anlamı yoktu. Fiyat ne kadar kısa sürede 50'nin üzerine çıkarsa o kadar iyiydi, bu çok açıktı.

Ertesi sabah borsanın açılışında çok yüklü miktarda *Consolidated Stove* hissesi alındığını görünce çok şaşırdım. Önceden de dediğim gibi hisse aylardır yerinde sayıyordu. 35 puan sözü verilerek alınan büyük banka kredisinden dolayı *Jim Barnes* fiyatın 37'den aşağı düşmesine izin vermemeye çalışıyordu. Ancak fiyatın daha fazla yükselmesini beklemeleri neredeyse bir mucizeyle eş değerdi.

Fakat o sabah beklemedikleri bir şekilde fiyat 39'un üzerine çıktı. İlk bir saat içinde işlem hacmi son yarım yılın toplamını geçti. Hisse günün hissesi oldu ve tüm piyasayı yükselişe geçirdi. Sonradan duyduğuma göre komisyoncu firmaların müşteri odalarında o gün bu konu harici başka bir şey konuşulmamış.

Bunun ne anlama geldiğini anlamasam da *Consolidated Stove*'un yükselmesi beni keyiflendirmişti. Genelde hisselerde yaşanan bu tür beklenmedik hareketleri araştırmama gerek kalmadan borsada benim adıma işlem yapan borsacı arkadaşlarım ya da orada çalışan arkadaşlarım beni bilgilendirirler. Benim bu tür konularla ilgili her şeyi takip ettiğimi bildiklerinden hemen bana telefon edip her türlü dedikodu ve bilgiyi bana yetiştirirler. O gün de bana söyledikleri, *Consolidated Stove* yöneticilerinin alıma başladıklarıydı. Bu alımların hepsi de naylon değil gerçek alımlardı. Alıcılar 37-39 puan arası satılan tüm hisseleri almış, soranlara da herhangi bir neden belirtmemiş ve tüyo vermemişlerdi. Bu da kurnaz ve uyanık borsacıların dikkatini çekmişti, ortada büyük bir şeyler döndüğü sonucuna varmışlardı. Hisse fiyatı şirket yöneticilerinin alımlarıyla artmaya başladıysa ancak yöneticiler kimseye bu hisseyi almakla ilgili herhangi bir tüyo vermiyorsa bu hisse anında borsanın ilgi odağı hâline gelir.

Ben şahsi olarak hiçbir şey yapmadan sadece yapılan

işlemleri merakla takip ettim. Ancak ertesi gün alımlar hem hacim olarak arttı hem de sertleşti. Aylardır uzmanların defterlerinde bekleyen 37 puan üzerindeki satış emirleri herhangi bir sorun çıkmadan anında gerçekleşti ve hisse miktarı yeni satış emirlerini karşılayamayacak noktaya geldi. Doğal olarak bu arada hisse fiyatı da yükselip 40'ı geçti. Kısa süre içinde 42'ye ulaştı.

Bu rakama ulaştığı an bankanın teminat olarak tuttuğu hisseleri satmakta haklı olduğumu hissettim. Elbette benim satışlarımla fiyatın düşmeye başlayacağını biliyordum ama satış fiyat ortalamasını 37 yaparsam iyi olacaktı. Hissenin gerçek değerini biliyordum, aylardır yerinde sayması bana onun ne kadar satılabilir olduğu hakkında bir fikir vermişti. Neyse, 30.000 hisseye ulaşana kadar temkinli şekilde hisse sattım. Bu noktada hâlâ yükseliş durmamıştı!

O öğleden sonra bana bu faydalı ama gizemli yükselişin sebebi söylendi. Anlaşılan borsadaki işlemciler ilk gün borsa kapanışından sonra ve ertesi günkü borsa açılışından önce kendi aralarında benim *Consolidated Stove*'un yükselişe geçeceğini düşündüğümü, bundan dolayı da benim her zamanki gibi fiyatı 15-20 puan yükselteceğimi konuşmuşlar. Ancak bu işlemciler belli ki benim her zamanki çalışma stilimden bihaberlerdi. Bu söylentinin başındaki kişi ise *Joshua Wolff*'tan başkası değildi. Bir gün önceki yükseliş, onun alımıyla başlamıştı. Onun borsadaki işlemciler arasındaki dostları da onun bu tüyosunu hemen takip etmeye hazırdı çünkü bugüne kadar hiçbir zaman dostlarını yanlış yönlendirecek bir şey yapmamıştı.

İşin aslı piyasada öyle korkulduğu kadar piyasayı baskılayacak hisse yoktu. Benim 300.000 hisseyi bağlamamdan öncesini göz önüne alırsanız eski korkuların yerinde olduğunu görürsünüz. Şimdi ise hisseye talebi artırmak en

kolay işti. Nihayetinde Vali *Flower* haklıydı. Ne zaman firması, *Chicago Gas, Federal Steel* ya da *B.R.T.* gibi uzmanlık alanı olan hisselerde manipülasyona girmekle suçlanırsa "Bir hissenin fiyatını artırmak istiyorsam onu almaktan başka şansım yok," derdi. Bu yol borsadaki işlemcilerin de tek bildiği yoldu ve fiyat da hemen yükseliş tepkisi göstermişti.

Bir sonraki gün kahvaltıdan önce sabah gazetelerini gözden geçirirken bir habere rastladım. Binlerce insanın okuduğu, yüzlerce ofise ve şehir dışı şubeye gönderilen gazetelerdeki bu haberde, *Larry Livingston*'un *Consolidated Stove* hisselerinde yükseliş beklediği ve satın alma operasyonlarına başladığı yazıyordu. Ekstra detaylar gazeteden gazeteye farklılık gösteriyordu. Birinde şirket yöneticilerinin bir havuz oluşturduğu ve bu havuzun kısa pozisyonda olanları zor duruma sokacağı yazarken diğerinde yakın gelecekteki kâr payı duyurularına işaret ediliyordu. Ötekinde, insanlara benim geçmişte fiyat yükseltme amaçlı alımlarım hatırlatılıyordu. Bir diğer haberde ise şirket yöneticilerinin birikim amacıyla firmaların mal varlıklarını gizlediği yazıyordu. Detaylar farklı olsa da hepsi bir tek ortak noktada buluşuyordu: Hissenin daha esas yükselişine başlamadığıydı.

Ofisime ulaşır ulaşmaz borsa açılmadan önce gelen postalara göz atıp okuduğumda *Street*'in ivedi olarak *Consolidated Stove* alınmasıyla ilgili tüyolarla kaynadığını fark ettim. Telefonum ardı ardına çalıyor, telefonu açan yardımcım hep aynı soruyla karşılaşıyordu: *Consolidated Stove*'un yükselişe geçtiği doğru mu? İtiraf etmeliyim ki *Joshua Wolff, Kane* ve *Gordon*, hatta muhtemelen *Jim Barnes*, bu tüyo işini iyi yürütmüşlerdi.

Bu denli takipçim olduğunu bilmiyordum. Eskiden

kimsenin en düşük fiyattan bile tenezzül etmediği hisseye bu sabah ülkenin dört bir yanından binlerce talep yağıyordu. Ve unutmayın ki aslında halkın dayandığı tek nokta benim başarılı bir borsacı olarak gazetelerde çıkan haberlerimdi. Bunun için yaratıcı zekâlarına hayran olduğum bir iki muhabire teşekkür borçluydum.

Her neyse, yükselişin üçüncü günü *Consolidated Stove* hisselerimi satışa çıkardım, bu satışlarım dördüncü ve beşinci günlerde de sürdü. Bu arada *Marshall National* Bankasının 3.500.000 dolar krediye karşılık teminat olarak elinde tuttuğu 100.000 hisseyi *Jim Barnes* adına satmayı başardım. Başarılı bir manipülasyon, en az maliyetle sonunda beklenildiği kadar kâr sağlayan bir işlemse *Consolidated Stove* bugüne kadar benim *Wall Street* hayatım boyunca uğraştığım işlerin içinde en başarılı manipülasyondur. Neden mi? Bir kere hiçbir zaman hisse almak zorunda kalmadım. Daha sonradan daha kolay satmak adına öncelikle büyük alıp yapmak zorunda da değildim. Fiyatı en yüksek noktasına çıkardıktan sonra satışa başlamam da gerekmiyordu. En büyük satışlarımı fiyat düşerken değil yükselirken yapmıştım. Özellikle acelemin olduğu bir dönemde parmağımı bile kıpırdatmama gerek kalmadan bu kadar alım gücü oluşması benim için cennet rüyamın gerçekleşmesinden farksızdı. Bir zamanlar Vali *Flower*'ın bir arkadaşından duyduğuma göre, tanınan bir işlemci *B.R.T.* hisseleri adına havuz için yaptığı operasyonlardan birinde 50.000 hisse senedini kârla satmış ama *Flower & Co.* 250.000'den fazla hisse üzerinden komisyon almıştı ve *W. P. Hamilton*, 220.000 *Amalgamated Copper* hissesini dağıtabilmek için *James R. Keene*'in gerekli manipülasyon işlemi süresince en azından 700.000 hisse almak durumunda kalmıştı. Çıkan komisyon faturalarına bakın! Bir bunları bir de benim *Jim Barnes* için

sattığım 100.000 hisseden başka ödemem gereken komisyon olmadığını düşünün. İşte ben buna tasarruf derim.

Arkadaşım *Jim*'e verdiğim satış sözünü yerine getirmiş, grubun bana verdiği paranın hepsini göndermesine gerek kalmadan sattığım hisseleri geri alma isteği duymamıştım ve o an biraz dinlenme vaktinin geldiğini düşünüp hatırladığım kadarıyla kısa bir tatile çıkmıştım. Tatil kısmını çok net hatırlamasam da emin olduğum bir şey var ki o da hisseyle işimin bittiği ve kısa süre içinde de fiyatının düştüğü idi. Bir gün, piyasanın genel olarak zayıfladığı bir dönemde, bir müşteri sahip olduğu tüm *Consolidated Stove* hisselerini aceleyle satmak isteyince hisse fiyatı 40'ın altına inmişti. Artık kimse hisseyi istemiyordu. Daha önce de dediğim gibi piyasanın o ara yükselişe geçeceğini düşünmüyordum ve bu yüzden 100.000 hisseyi, tüyocuların kehanette bulunduğu gibi bir haftada 20-30 puan artırmam gerekmeden satabilmemi sağlayan mucizeye daha çok minnettardım.

Hisse fiyatı dışarıdan destek göremeyince gitgide düştü ve bir gün 32'ye kadar indi. Bu nokta hissenin o güne kadar ulaştığı en düşük değerdi ki hatırlarsınız *Jim Barnes* ve ortakları 100.000 hissenin banka tarafından piyasaya sürülmemesi için fiyatı 37'de sabitlemişti.

O gün ofisimdeydim, huzur içinde oturmuş fiyatlar üzerinde çalışıyordum ki *Joshua Wolff*'un geldiğini ve benimle görüşmek istediğini söylediler. Ben de müsait olduğumu söyleyerek kendisini odama davet ettim. Aceleyle içeriye giren *Wolff*, çok iri yapılı biri olmamasına rağmen o anda öfkesinden şişip patlayacak gibi duruyordu.

Yanında durduğum fiyat tahtasının oraya doğru yaklaşıp "Hey? Neler oluyor, sorun ne?" diye bağırmaya başladı.

Ben yeterince kibar bir ses tonuyla "Lütfen, oturun Bay *Wolff*," diyerek kendisini sakinleştirmeye çalıştım.

"Ne oturması, istemem! Ben tüm bunların ne anlama geldiğini öğrenmek için buradayım!" diyerek yüksek sesle bağırdı.

"Neyin anlamını?"

"Şu an ne yapıyorsan onun anlamını!"

"Ne yapıyormuşum?"

"Şu hisseden bahsediyorum!"

"Hangi hisse?"

Soru onu daha fazla sinirlendirip kıpkırmızı olmasına yol açtı ve yine bağırdı. "*Consolidated Stove*! Sen bu hisseye ne yapıyorsun?"

"Hiçbir şey! Kesinlikle. Neden, sorun nedir?"

Bana beş saniye bakıp sonunda patladı. "Şu fiyata bir bak!"

Son derece sinirli görünüyordu. Gidip fiyata baktım ve "Şu an fiyat 31-1/4," dedim.

"Evet, tam da öyle! Ve benim elimde tonla bu hisseden var."

"60.000 hisseniz olduğunu biliyorum ve uzun zamandır da elinizde çünkü siz ilk başta *Gray Stove* almıştınız…" diye söze başlamışken tamamlamama müsaade etmeyerek araya girdi.

"Ama daha fazlasını satın aldım. Aldıklarımın bazılarını 40'dan almıştım ve onlar hâlâ elimde."

Bana o kadar düşmanca bakıyordu ki sonunda dayanamayıp "Ben mi alın dedim size," diye çıkıştım.

"Ne demek bu?"

"Ne, ne demek? Ben size bu hisseden alıp biriktirmenizi söylemedim."

"Ben söylediniz demiyorum zaten ama sözde fiyatı artıracaktınız ya hani?"

"Neden artıracaktım?" diye araya girdim. Bana bakıyordu ama öfkeden konuşacak hâlde değildi. Sonunda yeniden söze başladı. "Fiyatı artıracaktın. Hisse alman için paran vardı."

"Evet ama ben hiç hisse almadım."

Bu son söylediklerim bardağı taşıran son damla oldu.

"4 000.000 doların üzerinde nakdin vardı ve bir tek hisse almadın mı?"

"Evet, bir tek hisse bile almadım!"

Sinirden deliye döndü, ağzını açacak hâli yoktu. Sonunda, "Ne tür bir oyun dönüyor burada böyle?" diye sordu.

İçten içe beni tarif edilemez bir şekilde suçladığı belliydi. Bunu gözlerinden anlayabiliyordum. Ben de ona, "Ne demek istiyorsun *Wolff*, senin 40'ın altından aldığın hisseleri benim neden senden 50'den almadığımı soruyorsun?" diye sordum.

"Hayır, öyle değil. Sen fiyatı yükseltebilesin diye sana 4 000.000 dolar ve 40'dan da satış emri verdik."

"Evet ama ben paranın tek kuruşuna bile dokunmadan, size de zarar ettirmeden operasyonlarımı yürütmeyi başardım."

"Dinle *Livingston*," diye söze başlamışken daha fazla konuşmasına izin vermedim.

"Sen beni dinle *Wolff*. Senin, *Gordon*'un ve *Kane*'in toplamda sahip olduğu 200.000 hisse bağlanınca piyasada doğru düzgün hisse kalmayacağını biliyordun. Fiyatı yükselttiysem bunun iki nedeni var: Birincisi hisse için bir pazar oluşturmak, ikincisi de 40 puanlık hisse satışından kâr elde edebilmek. Ancak sen aylardır elinde kalan 60.000 hisseyi 40 puandan elinden çıkarmakla ya da grubun edeceği kârın sana düşen kısmıyla yetinmedin ve 40'ın altında

hisse alıp ben grubun bana verdiği parayla hisse fiyatını artırırken sen bu aldığın hisseleri bana satmayı planladın. Benden önce hisseleri alıp benden önce de satacaktın ve büyük olasılıkla da bunları sattığın insanlardan biri de ben olacaktım. Sanırım hisse fiyatını 60'lara çıkaracağımı düşündün. Bunun için de 10.000 hisse almışsındır. Hatta olur da almazsam diye bunun ileride işlerime zorluk çıkarabileceğini düşünmeden Amerika, Kanada ve Meksika'daki herkese tüyo dağıttın. Tüm arkadaşların benim ne yapmam gerektiğini biliyordu. Onların ve benim alımlarımla sözde çok iyi paralar kazanacaktın. İşte, senden tüyo alan o yakın arkadaşların tüyoyu kulaktan kulağa dağıttı ve öyle bir noktaya geldi ki ben tam satışın sonuna gelmişken birkaç bin bilge yatırımcının çoktan alıma başladığını gördüm. Dostça bir düşünceydi *Wolff*. Ben daha *Consolidated Stove* alımına başlamadan fiyatının yükseldiğini görünce nasıl şaşırdığımı bilemezsin. Grubun 100.000 hisseyi 40 civarından insanlara satıp da aynı hisseleri benim onlardan 50-60'a almamı beklemeniz de çok tuhaf. Sizden aldığım o 4.000.000 doları kullanmadığım için bana enayi gözüyle baktınız değil mi? Ben bu parayı gerekirse sizden hisse almak için kullanacaktım ama gerekmedi işte."

Joshua bu işlerde fazla öfkenin güzel sonuçlar getirmeyeceğini bilecek kadar *Wall Street*'teydi. Ben konuşurken biraz sakinleşmişti ve sözlerimi bitirince de dosta bir ses tonuyla sordu. "Bak, *Larry*, eski dostum, peki şimdi biz ne yapmalıyız?"

"Ne isterseniz."

"Ah, biraz centilmen ol ve kendini bizim yerimize koy. Sen olsan ne yapardın?"

"Sizin yerinizde olsam," dedim ciddi bir şekilde. "Ne yapardım biliyor musunuz?"

"Ne?"

"Tüm hisseleri satardım!"

Bir süre yüzüme baktıktan sonra bir tek söz etmeyerek odamdan çıkıp gitti ve o günden sonra bir daha da gelmedi.

Aradan fazla zaman geçmemişti ki Senatör *Gordon* da ofisime uğradı. O da oldukça sinirli bir şekilde bu olanlardan beni sorumlu tuttu. Sonra *Kane* de onlara katıldı. Grubu oluşturduklarında hisselerinin satılamaz durumda olduğunu unutmuşlardı. Tek hatırlayabildikleri; grubun milyonlarına sahipken, fiyat 44 ve hisse aktifken ellerindeki hisseleri almamamdı. Şimdiki fiyat 30'du ve hisse de epey durgundu. Onların düşünce tarzlarına göre ben onlara yüklü bir kâr sağlamalıydım.

Tabii ki zaman içinde hepsi sakinleşti. Sonuçta gruptan tek kuruş para çıkmamıştı ve esas sorunları aynı yerinde duruyordu: Hisselerini satmak. Bir iki gün sonra benden yine yardım istediler. Özellikle *Gordon* yardımda ısrarcıydı ve sonunda sahip oldukları hisseler için 25 1/2'den satış emri vermelerini sağladım.

Alacağım hizmet bedeli, bu fiyatın üzerinde sattığım hisseler için %1,5 olacaktı. Son satış yaklaşık 30'dan yapılmıştı.

Bir kere daha onların hisse senetlerini satmak durumundaydım. Genel borsa koşulları ve *Consolidated Stove*'un performansı baz alındığında yapabileceğim tek şeyin öncelikle fiyatı yükseltmeye çalışmadan satış yapmak olduğunu gördüm. Elimde çok fazla hisse vardı ve zaten istesem de şu an fiyatı yükseltemezdim. Ancak fiyatın düşmesi hâlinde zirveden 15-20 puan aşağısına inen bir hissenin kelepir olduğunu düşünüp bu hisseleri almak isteyen insanlara satış yapabilirdim. Onlar yükselişin yakın olduğuna

inanırlar. *Consolidated Stove*'un neredeyse 44'den satıldığını gördükten sonra 30'un altı onlara iyi bir alım fırsatı olarak görünebilir.

Her zamanki gibi bu işe yaradı. Kelepir hisse avcıları elimdeki havuzun hisselerini büyük ölçüde elimden çıkarmamı sağladı. Ancak *Gordon, Wolff* ya da *Kane* bunun için bana şükran duydular mı derseniz hayır, hem de hiç. Hâlâ bana kızgınlar, en azından arkadaşları bana öyle söylüyor. Hatta sık sık etrafındakilere benim onları nasıl oyuna getirdiğimi falan anlatıyorlarmış. Umdukları gibi fiyatı yükselterek kendimi ateşe atmadığım için beni affedemiyorlarmış.

Aslında *Wolff* ve geri kalanlar, fiyatın yükseleceği tüyolarını etrafa yaymasalardı bankanın 100.000 hissesi elimde kalırdı. Her zaman yaptığım gibi yapsaydım, kendime göre doğal ve mantıklı olan yoldan gitseydim hisseleri satabildiğim en düşük fiyattan satmam gerekecekti. Dediğim gibi borsada düşüş beklentisi vardı. Durum böyleyken hisse satmanın tek yolu, hisseleri fiyatı ne olursa olsun hemen elden çıkarmaktır. Başka türlüsü mümkün değildir ama sanırım buna pek inanmıyorlardı. Hâlâ da bana öfkeliler ama ben değilim. Öfke kimseyi bir yere vardırmaz. Birçok kez başıma gelmiştir, öfkesine yenik düşüp de kendine zarar veren çok spekülatör gördüm. Bu olayda da onların öfkesi bir türlü yatışmıyordu. Ancak size şimdi ilginç bir şey anlatacağım. Bir gün Bayan *Livingston* etraftakiler tarafından çok tavsiye edilen bir terziye gitmiş. Bu terzi, işinde çok iyi, kibar ve oldukça sıcakkanlı bir kadınmış. Eşimin üçüncü ya da dördüncü ziyaretinde, terziyle aralarındaki yabancılık biraz azalınca terzi, eşime şöyle demiş: "Umarım eşiniz Bay *Livingston* yakın zamanda *Consolidated Stove*'un değerini artırır. Söylentilere göre fiyatı artacak diye

hisse satın aldık ama elimizde kaldı, üstelik eşinizin bu işlerde oldukça başarılı olduğunu duymuştuk."

Masum insanların bu tür tüyolara kanıp para kaybetmeleri elbette hoş değil. Belki de şimdi benim neden diğer insanlara hiç tüyo vermediğimi şimdi daha iyi anlamışsınızdır. Şu terzinin şikâyetleri, *Wolff*'a karşı olan olumsuz duygularımı daha fazla perçinledi.

23. BÖLÜM

Hisse senedinde spekülasyonlar hiçbir zaman ortadan kalkmayacak. Zaten kalkması da doğru olmaz. Spekülasyona karşı yapılan tehlike uyarıları, onu engellemeye yetmez. İnsanlar ne kadar yetenekli veya tecrübeli olursa olsunlar yine de hataya düşmekten kurtulamazlar. Titizlikle yapılan planlar bile bazen beklenen ya da beklenmeyen olaylar yüzünden suya düşebilir. Felaket bazen doğadan bazen havadan ve bazen de insanın kendi açgözlülüğünden, korkusundan ya da kontrol edemediği umut duygusundan meydana gelir. Fakat bu doğal dürtülerin dışında borsada, insanın hem ahlaki hem de ticari yönden savunulamaz hatalar yapan düşmanları olabilir.

Şöyle bir geriye bakıp bundan yirmi beş yıl öncesini, *Wall Street*'e ilk geldiğim zamanları düşündüğümde birçok şeyin olumlu yönde değiştiğini itiraf etmeliyim. Eski moda *bucket shop*'lar gitti, onların yerine "brokerlik" firmaları geldi ancak yine bunlar da hâlâ borsadan hızlı ve kolayca para kazanmak isteyen insanların umutlarını sömürerek onların üzerinden para kazanmaya devam ediyor. Menkul Kıymetler Borsası bu tür dolandırıcılıkları önlemek adına kendi üyelerinin kurallara uyması için güzel işler çıkarıyor. Çoğu yerinde düzenleme ve kısıtlama sıkıca uygulansa da bu konuda henüz gelişmesi gereken şeyler de var. Bazı uygunsuz işlerin devam etmesinin nedeni de *Wall Street*'in etik açıdan eksikliğinden ziyade kökleşmiş muhafazakârlığından ileri geliyor.

Zaten zor olan kârlı bir hisse senedi spekülasyonu günden güne daha da zorlaşmaktadır. Çok değil bundan kısa süre önce bir yatırımcı, listede olan herhangi bir hisse senedi hakkında istediği bilgiye ulaşabilirdi. 1901'de *J. P. Morgan*, çoğu iki yaşından küçük daha küçük firmaların bir araya gelmesiyle oluşan *United States Steel Corporation*'un hisselerini piyasaya sürdüğünde *New York* Menkul Kıymetler Borsası listesinde 275, "liste dışı bölümü"nde ise 100 hisse vardı. Bunların içinde kimsenin haberdar olmadığı hisseler de vardı çünkü bunlar küçük, azınlık veya garantili hisse oldukları için aktif olmayan, dolayısıyla spekülatif çekiciliği olmayan hisselerdi. Doğrusu hisse senetlerinin büyük kısmında yıllardır bir satış işlemi yapılmamıştı. Bugün normal listede kayıtlı 900 hisse ve aktif piyasalarda işlem gören 600 ayrı hisse senedi var. Ayrıca eski hisse senedi gruplarının veya sınıflarının izini sürmek daha kolaydı. O zamanlar hisse senedi sayısının az olmasının yanı sıra hisselerdeki hareketlilik de azdı ve bir yatırımcının uyanık olması gereken haberler o kadar geniş bir alanı kapsamıyordu. Ancak bugün isteyen yatırımcı istediği hisse senediyle işlem yapar, dünyadaki hemen hemen her endüstri kolunun borsadaki temsilî mevcut. Borsada neler olup bittiğinden haberdar olmak için daha fazla zamana ve çalışmaya ihtiyaç duyuluyor ve bu bakımdan zekice işlem yapmak isteyen spekülatörlerin işi artık çok zor.

Bugün spekülatif olarak hisse alıp satan binlerce insan olmasına karşın kârlı spekülasyon yapanların sayısı bir hayli az. İnsanların bir bakıma sürekli piyasanın içinde olmaları, her zaman olabilecek zararları da beraberinde getiriyor. Bir spekülatörün en ölümcül düşmanları cahillik, aç gözlülük, korku ve umuttur. Dünyadaki tüm borsa tüzük kitapları ve borsa kuralları dahi bu insani duyguları en-

gelleyemez. Dikkatlice düşünülmüş planları yerle bir eden kazalar, soğukkanlı ekonomistler veya vicdanlı hayırseverlerden oluşan grupların ötesinde gerçekleşir. Yatırımcıların bir diğer zarar kaynağı da düz tüyolardan ayrılan kasıtlı olarak yapılan yanlış bilgilendirmelerdir. Bunlar çeşitli şekillerde kamufle edilmiş düzgün tüyolar gibi göründükleri için de aslında en sinsi ve tehlikeli tüyolardır.

Ortalama bir yatırımcı, elbette ya tüyolara ya söylentilere, doğrudan veya dolaylı yoldan aldığı bilgilere göre hareket eder. Tüyolara karşı bazen gard alamazsınız. Örneğin uzun yıllardır yakın arkadaşınız olan güvendiğiniz biri iyi niyetle size herhangi bir hisse senediyle işlem yaptığından bahsederken amacı sizi zengin etmek ise tüyo doğru çıkmadığında ne yapabilirsiniz ki? Ayrıca profesyonel ya da üçkâğıtçı tüyoculara karşı halk kendini tıpkı bir metil alkol veya sahte altından sakınır gibi sakınabilir çünkü bakınca ne olduğunu anlar. Ancak tipik *Wall Street* söylentilerine karşı halk kendini sakınamaz. Hisse senetleriyle işlem yapan, ellerindeki hisse senetlerini mümkün olan en iyi fiyattan satmak için çabalayan tüm manipülatörler, havuzlar veya kişisel yatırımcılar çeşitli yöntemler kullanırlar. Yükseliş tüyolarının gazetelerden yayılması ise tehlikeli sonuçlar doğurabilir.

Herhangi bir gün, açıp ajansların finansal haberlerine bir göz atın, çoğunun yarı resmî nitelikte olduğunu görüp şaşıracaksınız. Kaynağı ise ne konuştuğunu bildiğine inanılan bir "önde gelen yönetici", "üst düzey müdür", "yüksek konumda bir yetkili" ya da bir "otorite"dir. İşte bugünün rastgele haberlerinden birini sizinle paylaşayım. "Önde gelen bir banker, borsadaki düşüş beklentisi için henüz erken olduğunu söyledi."

Gerçekten bu banker böyle söyledi mi, söylediyse ne-

den söyledi? Neden bu banker ismini vermek istemedi? Yoksa ismini verdiğinde insanların gerçekten de bu açıklamaya yüzde yüz inanmalarından mı korktu?

İşte bu hafta aktif olan bir hissenin şirketi hakkında yapılan başka bir haber. Bu kez açıklamayı yapan "üst düzey bir müdür"acaba şirketin bir düzine müdürü arasından hangisi? Açıkçası isim verilmeyerek yapılan bir açıklamanın ileride verebileceği zarardan kimse sorumlu tutulamaz.

Bir spekülatör her zaman, yapacağı spekülasyon üzerinde akıllıca çalışmanın yanı sıra *Wall Street*'te oynayacağı borsa oyunu için bazı faktörleri de göz önünde bulundurmalıdır. Bir yandan parayı nasıl kazanacağını düşünürken bir yandan da nasıl kaybetmeyeceğini hesaba katmalıdır. Ne yapılması gerektiğini bilmek kadar ne yapmamak gerektiğini bilmek de önemlidir. Bu yüzden ayrı ayrı hisse senetlerinde yaşanan yükselişlerde mutlaka bir tür manipülasyon söz konusu olduğunu her zaman aklınızın bir köşesinde bulundurun ve bu tarz yükselişlerin şirket yöneticileri tarafından görünürde bir tek amaçla, yani hisseleri mümkün olan en kârlı fiyattan satma amacıyla yapıldığını unutmayın. Ancak ortalama bir komisyoncu firma müşterisi, buna her zaman şüpheyle yaklaşır, olanlar için mutlaka mantıklı bir açıklama bekler. Doğal olarak manipülatörler de onlara hisse satışını kolaylaştırmak adına çevirdikleri dolap için bir "açıklama" yaparlar. Benim görüşüm, bu isim vermeden yükselişle ilgili açıklama yapanların haberi basılmasa, yani halkı hisse alıp satmaya iten bu açıklamalar yasaklansa halkın zararı büyük ölçüde azalır.

İsim vermeyen şirket yöneticilerin otoritelerine dayalı yapılan çoğu haberin güvenilmez olduğu ve halkı yanlış yönlendirdiği açıktır. Halk bu tür açıklamaları yarı resmî

olarak değerlendirip bunların güvenilir olduğuna inandığı için her yıl milyonlarca dolar zarar eder.

Söz gelimi bir dönem, bir şirketin iş hayatı kötü gitmiş ve hisseleri aktif durumda değil. Hisse fiyatı, muhtemelen hissenin gerçek değerini o anda yansıtmıyor. Hisse değeri gerçek değerin altındaysa ve birileri de bunun farkında olup o anki fiyatı düşük bularak alım yaparsa fiyat yükselecektir. Aksine birileri o anki fiyatın gerçek değerin üzerinde olduğuna inanarak satış yaparsa fiyat düşecektir. Kimse hisseyle ilgilenmez, hamle yapmaz ise fiyat yerinde sayacaktır.

Sıra, şirketin uğraştığı iş kolunda bir gelişme yaşanmasına gelince bundan ilk haberdar olan şirket yöneticileri mi olur, halk mı? Halkın olmadığına dair bahse girebilirsiniz. Sonra ne olur? Gelişme devam ederse şirketin kazancı artar ve şirket, hisseler üzerinden kâr payı vermeye başlar ya da zaten kâr payı veriyorsa oranını artırır. Yani sonuç olarak hisse değeri artar.

Varsayalım ki gelişme devam etsin. Yönetim bu sevindirici gerçeği kamuoyuna açıklar mı? Başkan bunu hissedarlara söyler mi? İyi yürekli bir yönetici ortaya çıkıp da ekonomi sayfalarını takip eden halkın yararına gazetelere ve basın bültenlerine demeç verir mi? İsmini henüz açıklamak istemeyen bir şirket yöneticisi, şirketin geleceğinin ne kadar umut verici olduğuyla ilgili açıklamalar yapar mı? Hayır, henüz değil. Bu noktada kimse çıkıp da gazetelere bir açıklama yapmaz.

Bu değerli bilgi kamuoyundan dikkatle saklanırken "önde gelen yöneticiler" sinsice, piyasadan toplayabildikleri kadar hisse senedi toplarlar. Bu yerinde ve gizli kapaklı yapılan alımlar devam ederken hisse değeri de artar. Finansal gazeteciler, yöneticilerin yükselişin nedenlerini

bildiklerinden emin bir şekilde soru sorarlar. İsmini vermek istemeyen yöneticiler de yine isimlerini vermekten kaçınarak hep bir ağızdan verilecek yeni bir haberleri olmadığını belirtirler. Yükselişle ilgili bir şey bilmediklerini iddia ederler. Hatta bazı zamanlar daha da ileri gidip hissedeki dalgalanmalarla ya da spekülasyonlarla özellikle ilgilenmediklerini söylerler.

Yükseliş devam ederken her şeyi önceden bilip de alabildikleri tüm hisseleri toplayanların alımı sona erdirdikleri o mutlu gün gelir. Yükseliş söylentileri tüm *Wall Street*'e dağılır. O zaman yatırımcılar, şirketin köşeyi döndüğünü anlarlar. Önceden ismini vermeden hissedeki yükselişle ilgili bir şey bilmediğini iddia eden aynı yönetici, bu kez yine ismini vermeden hissedarlarla şirketin geleceğiyle ilgili umut dolu hislerini paylaşır.

Devamlı yükseliş haberleri tufanına maruz kalan halk hisse almaya başlar. Bu alımlar fiyatın daha fazla yükselmesine yardımcı olur. İsim vermeyen yöneticilerin tekdüze tahminleri zamanla doğru çıkar ve şirket kâr payı ödemelerini sürdürür ya da kâr payı oranını artırır. Bununla birlikte yükselişin devam gelir. Artık daha fazla insan hisseye daha çok ilgi göstermeye başlar. "Önde gelen bir yönetici" şirket hakkında soru soranlara şirketin tüm hızıyla gelişmeye devam ettiğini söyler. "Üst düzey bir yetkili" sözde haber ajanslarının yaptığı baskılara dayanamayarak şirket kazançlarının daha önce görülmemiş hacimde olduğunu itiraf eder. Şirketin işleriyle uğraşan "tanınmış bir bankacı" şirketin hisse satış hacminde o ana kadar görülmemiş bir gelişme yaşandığını söyler. O an başka talep gelmese de anlık talebi karşılamak için şirket aylarca gece gündüz çalışmak durumunda kalacaktır. "Finans komitesinin bir üyesi" çift taraflı bir manifesto ile halkın hisse fiyatı yük-

selişine olan şaşkınlığını, şaşkınlıkla karşıladığını ifade eder. Aslında şaşırtıcı olan tek şey hisse senedinin tırmanma seviyesindeki yavaşlık olur. Yıllık raporları analiz eden herkes, hissenin defter değerinin, piyasa fiyatının ne kadar üstünde olduğunu kolayca ayırt edebilecektir. Ancak istisnasız hiçbir durumda açıklama yapan hayırseverin ismi açıklanmaz.

Şirket kazançları iyi devam ettiği ve yöneticiler şirket adına olumsuz bir işaret görmediği sürece düşük fiyattan aldıkları hisseleri satmazlar. Sonuçta ortada düşüşe sebep olacak bir şey yokken neden satsınlar? Ancak şirkette bir anda işler tersine döndüğünde ne olur? Herhangi bir açıklama, uyarı yapılır mı veya konuyla ilgili en ufak bir ipucu verilir mi? Hayır. Hisse düşüşe geçer. Tıpkı şirkette işler yolunda gittiğinde sessizce aldıkları gibi şimdi de sessizce satarlar. Bu içeriden yapılan satışlar da hâliyle fiyatı daha fazla düşürür. Sonra halk yine o tanıdık "açıklamalara" maruz kalır. "Önde gelen yönetici" şirkette her şeyin yolunda olduğunu, düşüşün genel piyasayı etkileyip düşüş yaratmaya çalışanların eseri olduğunu iddia eder. Bir süre sonra hisse fiyatı düşmeye devam edip de fiyatta çok keskin bir düşüş yaşanırsa "nedenler" sorgulanmaya başlanır, hemen bir "açıklama" talep edilir. Kimse bir açıklama yapmazsa halk hemen korkuya kapılır. Haber ajansları şu tarz haberler yayımlar. "Şirketin önde gelen bir yöneticisinden hissedeki değer kaybı için açıklama istediğimizde, bize bu değer kaybının tek sebebinin borsada genel piyasayı düşürmeye çalışanlar olduğunu söyledi. Altta yatan koşullar değişmedi. Şirketin işleri her zamankinden de iyi ve hatta şirket, öngörülemeyen bir durum söz konusu olmazsa büyük olasılıkla bir sonraki toplantıda kâr payı oranlarını artıracak. Piyasa genelini düşün yönünde etkilemeye çalı-

şanlar artık agresifleşmeye başladı ve bu hisse senedindeki zayıflık da açıkça bunların işidir." Haber ajansları, iyi haber verme niyetiyle "güvenilir kaynaklardan" aldıkları bilgiye göre düşüşe neden olan hisselerin satıldığı gün, hisselerin çoğunun şirket içindekiler tarafından satın alındığını ve o piyasayı düşürmek isteyenlerin tuzağa düştüklerini de ekler. Mutlaka hesaplaşma günü gelecektir.

Yükseliş söylentilerine inanıp hisse satın alan halkın yaşadığı kayıpların yanında hisselerini satmaktan vazgeçip de zarar edenler de vardır. "Önde gelen yönetici" halkın hisse almasını isterken bir yandan da kendisi hisse biriktirmeye çalışmıyorsa onların satış yapmasını engellemeye çalışır. Peki halk, bu "önde gelen yöneticinin" açıklamalarını okuduktan sonra neye inanır? Bu durumda ortalama bir yatırımcı ne düşünür? Elbette hissenin asla değer kaybetmeyeceğine, hissedeki anlık düşüşün piyasada genel düşüş yaratmaya çalışanlar yüzünden olduğuna ve kısa süre içinde şirket içindekilerin bunların açığa satış yapmalarını durduracağını ve hisse fiyatını yeniden yükselteceklerini düşünür. Halk buna adamakıllı inanır çünkü düşüş gerçekten de piyasada düşüş yaratmaya çalışanlardan kaynaklansaydı tam da bunlar yaşanırdı.

Söz konusu hisse senedi, tüm tehdit ve onca açığa satanların köşeye sıkıştırılma sözlerine rağmen yine de yükselişe geçemez, düşüşünü sürdürür. Şirket yöneticileri piyasanın sindiremeyeceği kadar hisseyi piyasaya sürmüştür.

"Önde gelen yöneticiler" ve "üst düzey müdürler" tarafından satılan hisseler, profesyonel borsacılar arasında bir futbol topu gibi gider gelir. Hisseler dibi görünmeyen bir uçuruma yuvarlarcasına düştükçe düşer. Alım satım koşullarının şirketin gelecekteki kazançlarını kötü yönde

etkileyeceğini bilen şirket yöneticileri, şirketin işleri yoluna girene kadar hisse almaya cesaret edemezler. Sonra sessizce yapılan alım satım döngüsü yine başlar.

Ben de yıllardır bu işlerin içinde olup yakından takip eden biri olarak şunu söyleyebilirim ki genel piyasayı düşürmek için çabalayan işlemciler, hiçbir zaman öyle sert bir düşüşe imza atamamışlardır. Fiyatı sertçe düşürebilen, koşulların göz önünde bulundurulup bilinçli şekilde yapılan satışlardan başka bir şey değildir. Bununla birlikte hisse fiyatını sadece içeriden yapılan alım satımların etkilediğini de söyleyemeyiz. Herkesin satış yapmak istediği zamanlarda hisseyi kimse almazsa o zaman sorunlar baş gösterir.

Halk şu noktayı çok iyi kavramalıdır: Uzun süreli devam eden bir düşüşün gerçek nedeni asla piyasada düşüş yaratmaya çalışanlar değildir. Bir hisse devamlı düşüşteyse emin olun ki ya hissenin piyasadaki yeriyle ya da hisseyi piyasaya süren şirketle ilgili bir problem vardır. Bu düşüş yanıltıcıysa hisse fiyatı bir süre gerçek değerin altına inecek ancak alımlar sonrası tekrar yükselişe geçecektir. Doğrusu hissede tekrar düşüş bekleyenlerin hisse satışından ciddi anlamda kâr sağladıkları zaman, hissenin en yüksek değerine ulaştığı düşünülen bu zamandır. Ancak hiçbir zaman şirket yöneticilerinin tutup da hisse fiyatının, o an için gerçek değerinin üzerinde olduğunu açıklamayacağından emin olabilirsiniz.

Elbette buna klasik bir örnek olarak *New Haven* gösterilebilir. Çok az insanın bildiği bu örneği bugün herkes biliyor. 1902'de 255'ten satılan hisse senedi, *New England* demir yoluna yatırım yapmak isteyenlerin önde gelen favori hisselerindendi. O zamanlar bir yatırımcının ülkedeki saygınlığı ve konumu, bu hisselere sahip olup olmamasına göre ölçülüyordu. Öyle ki biri tutup da şirketin iflas yolun-

da olduğunu söylerse onu hapse atmaz, direk akıl hastanesine kapatırlardı. Ancak Bay *Morgan* tarafından şirketin başına yeni ve agresif bir yetkili koymasıyla yaşanan fiyaskolar sonucu, yeni politikaların şirketi nasıl bir yola sokacağı belirsizdi. *Consolidated Road* şişirilmiş fiyatlardan birtakım mülkler edinince birkaç açık görüşlü gözlemci, *Mellen* politikalarının bilgeliğinden şüphe duymaya başladı. 2 000.000 dolara alınan bir troleybüs sistemi *New Haven*'a 10.000.000 dolara satıldı. Bunun üzerine düşüncesiz bir iki kişi, yönetimin pervasızca davrandığını söyleme cesareti buldu. *New Haven*'ın bile böyle bir savurganlığı kaldıramayacağını ima etmek gerçekten de o zamanlar yürek isterdi.

Elbette hissedeki kırılmayı ilk görenler şirket yöneticileri oldu. Şirketin durumunu fark edip sahip oldukları hisse miktarını azalttılar. Hisseye desteklerini çekip satışa başladıklarında *New England*'ın sağlam demir yolu hissesinin fiyatı da düşüşe geçti. Her zaman olduğu gibi sorular sorulup açıklama talep edildi. "Önde gelen yöneticiler" her şeyin yolunda olduğunu ve bu düşüşün piyasayı düşürmeye çalışanlar tarafından yapılan satışlar sonucu olduğunu söylediler. Bu yüzden *New England*'lı "yatırımcılar" sahip oldukları *New York, New Haven & Hartford* hisse senetlerini ellerinde tutmaya devam ettiler. Neden etmesinler? Sonuçta şirket yöneticileri de bir sıkıntı olmadığını söyleyip kâr paylarını ödemeye devam etmiyorlar mıydı?

Bu arada açığa satış yapanların engelleneceği sözü yerine getirilmese de hisse fiyatı düşüş rekoru kırdı. Şirket içi satışlar daha acil ve artık gizlenemez hâle geldi. Yine de *New England*'da güvenli bir yatırım ve istikrarlı kâr payı talebiyle hisse alanların kayıplar yaşadığını belirterek hisse değerinin düşüşü hakkında geçerli bir açıklama bekleyenler kınanmaya devam ediyordu.

Hissede tarihî kırılma gerçekleşti ve hisse fiyatı 255 dolardan 12 dolara düştü. Bu düşüş, açığa satış yapıp piyasayı düşürmeye çalışanların işi olamazdı. Baştan beri değildi. Bu düşüş, şirket yöneticilerinin içeriden yaptığı satışlar yüzündendi. Gerçeği söylerlerse hisselerini bu fiyattan satmaları mümkün değildi. Gerçeği söylemeyerek hisselerini satabilecekleri fiyattan daha yüksek fiyatlara satmışlardı. Fiyatın 250, 200, 150, 100, 50 veya 25 olması önemli değildi, bu hisse senedi için bu fiyatlar bile yüksekti. Şirket yöneticileri bunu biliyor ama halk bilmiyordu. Halk sadece birkaç insanın tamamen gerçeği bilebilecek pozisyonda olduğu şirketin hisselerini alıp satarken yaşadığı dezavantajların da farkında olmalıdır.

Geçmiş 20 yılda en büyük kırılmaları yaşayan hisseler, bu kırılmaları açığa satanlar yüzünden yaşamadı. Bu sadece halkın kaybettiği milyonlardan sorumlu tutulabilecek, kolayca kabul edilen bir açıklama biçimiydi. Halk da bu açıklamaya inanarak hissenin hareketini beğenmese bile o an için hisselerini elinde tutardı, fiyatın bu oyunlar sona erdikten sonra tekrar yükseleceğini düşünürdü. *Keene*'nin de eskiden bu tür bir oyun oynamakla suçlandığını duymuştum. Ondan önce de *Charley Woerishoffer* ve *Addison Cammack* suçlanmış, sonrasında ise ben hedef hâline gelmiştim.

Intervale Oil vakasını hatırlıyorum. Şirketin hisse senedi için oluşturulan havuz, hisse fiyatını yükseltince hissenin belli bir alıcı kitlesi ortaya çıkmıştı. Manipülatörler fiyatı 50'ye çıkarmıştı. Bu noktada havuz, hisse satınca fiyatta hızlı bir kırılma yaşanmıştı. Bunu her zamanki açıklama talebi takip etti. *Intervale* neden bu kadar zayıf düşmüştü? Sorunun cevabı, birçok insan tarafından merak edildiğinden önemli bir haber niteliği taşıyordu. Finansal haber

ajanslarından biri *Intervale Oil*'in yükselişiyle ilgili bilgi sahibi olan ve bu yüzden aynı şekilde düşüşüyle ilgili de doğru bilgilere sahip olması gereken brokerleri aradı. Havuzun üyeleri olan bu brokerler, onlardan bilgi talep eden ve bu bilginin ülke çapındaki tüm haber ajanslarıyla paylaşacağını söyleyen bu ajansa ne söylediler dersiniz? *Larry Livingston*'un piyasa baskın yapıp açıktan satış yaparak fiyatı düşürdüğünü! Bununla da kalmayıp yakında beni "engelleyeceklerini" de ilave ettiler. Ancak elbette havuz satışa devam ediyordu. Hisse fiyatı 12 civarındaydı ve onlar hisselerini 10 veya daha altına da satsalar ortalama satış fiyatı yine de maliyet fiyatının üzerinde olacaktı.

Şirket yöneticileri için düşüş anında satış yapmak akıllıca ve yerinde bir davranıştı. Ancak hisseyi 35-40'dan almak durumunda kalan dışarıdaki yatırımcılar için durum farklı. Ajansların yayımladığı haberleri okuyanlar kendilerini, *Larry Livingston*'un havuzun eline düşeceği ve fiyatta yeniden yükseliş yaşanacağı zamanı boş yere beklerken bulurlar.

Borsanın boğa sezonunda ve özellikle patlama yaşadığı dönemlerde halk ilk başta para kazanırken sonrasında doğru zamanlamayla satış yapmayıp tam tersi para kaybeder. Hisseleri gereğinden fazla ellerinde tutup zamanlamayı tutturamamalarının nedeni de çeşitli söylentiler ve ismini vermeyen yetkililerin halkın inanması adına yaptıkları açıklamalardır. Halk bu açıklamalara karşı uyanık olmalıdır.

24. BÖLÜM

Halk tüm söylenenlerden haberdar olmak ister. Tüyo alıp vermeyi halk arasında evrensel bir uygulama hâline dönüştüren de işte budur. Brokerlerin müşterilerine mektupla yazılı ya da yüz yüze sözlü şekilde alım satım tavsiyeleri vermeleri doğaldır. Ancak brokerler piyasanın gerçek koşulları üzerinde çok fazla durmamalıdır çünkü piyasanın seyri her zaman bu koşulların 6-9 ay kadar gerisinde kalır. Brokerlerin bugünün kazançlarını göz önünde tutup müşterilerine hisse önermesi doğru olmaz çünkü bu kazancın 6-9 ay sonrasında devam edip etmeyeceği belirsizdir. Geleceğe bakıp koşulların değişmesiyle hissenin gerçek gücünün azalacağını görebiliyorsanız hisselerin anlık fiyatının değerinden ucuz olduğu algısına kapılmazsınız. Bir yatırımcı her zaman geleceği düşünmelidir ancak brokerler genelde anlık komisyonlarını düşünürler. Bu yüzden onların vereceği tavsiyelerde her zaman bir yanılgı payı vardır. Brokerler halktan aldıkları komisyonlar sayesinde geçimlerini sürdürürler, buna rağmen mektuplarıyla ya da ağızlarından çıkan sözlerle halkı, şirket yöneticilerinin veya manipülatörlerin satmaya çalıştığı hisseleri almaya yönlendirirler.

Bazen bir şirket yöneticisi, bir brokerlik firmasının yetkilisine giderek "Sizden benim adıma 50.000 hisseyi elimden çıkarabileceğim bir piyasa oluşturmanızı istesem yapabilir misiniz?" der.

Broker bu iş için biraz daha ayrıntı sorar. Söz gelimi bu hissenin o anki piyasa değeri 50 olsun. Şirket yöneti-

cisi, brokere der ki: "Önce 5.000 hisseyi 45'den satış emri vereceğim ve her bir puanlık artışta 5.000'er hisse daha satılmasını, ayrıca 50.000 hissenin de anlık piyasa fiyatından satılmasını isteyeceğim.

Bu durumda bu iş, büyük bağlantıları varsa broker için oldukça kolay kâr getiren bir iş olacaktır ve zaten şirket yöneticisi de böyle bir broker aramaktadır. Şubeleriyle direk telgraf bağlantıları olan ve ülkenin çeşitli bölgeleriyle iletişim kurabilen bir firma hemen bu tür bir iş için alıcı kitlesi oluşturacaktır. Ne olursa olsun broker güvendedir. Alıcı kitlesi oluşturabildiği anda hem komisyonunu alıp hem de büyük kârlar elde edebilecektir.

Şimdi aklıma *Wall Street*'e ün salmış bir şirket yöneticisi geldi.

Bu kişi ara sıra büyük brokerlik firmalarının yetkililerini, hatta ortaklarından birini arar ve der ki: "Zaman zaman benim için yaptıklarınıza karşı minnet borcu duyuyorum ve bunu göstermek için size büyük bir kâr fırsatı sunmak istiyorum. Şirketlerimizden birinin varlıklarını aktarmak adına yeni bir şirket kuruyoruz ve bu şirketin hissesini de şu anki fiyatının bir hayli üzerinde piyasaya süreceğiz. Size 65 dolardan 500 *Bantam Shops* hissesi göndereceğim. Hissenin liste fiyatı 72."

Bu minnettar yönetici aynı şeyi bir düzine farklı büyük brokerlik firmasına da söyler. Onlara şimdiden kâr sağlayacak böyle bir iyiliği kabul eden *Wall Street*'teki firmalar ne yapacak dersiniz? Elbette ulaşabildikleri herkese bu hisseden almalarını tavsiye edeceklerdir ki nazik bir bağışçı gibi davranan yönetici de bunu bilir. Bütün brokerlik firmaları, bu nazik yöneticinin hisselerini yüksek fiyatlardan zavallı halka satmaya yarayacak bir pazar oluşturulmasına yardım ederler.

Bununla birlikte yasaklanması gereken başka hisse senedi satış destekleyicileri de vardır. Menkul Kıymetler Borsası listedeki hisselerin dışarıdan halka kısmi ödeme planıyla satılmasına müsaade etmemelidir. Resmî olarak belirlenen fiyatın dışına çıkılması bazı yaptırımlara tabidir. Serbest piyasanın resmî kanıtı ve zaman zaman görülen fiyat farklılıkları kandırılmaya teşvik edebilir.

Piyasa zorunlulukları nedeniyle sermaye karşılığı alınan hisse senetlerini artırmak da düşünmeden hareket eden halka milyonlarca dolar zarar ettiren bir başka satış aracıdır. Üstelik bu yöntem tamamen yasal olduğundan kimse hapse de gönderilemez. Bu süreç hisse sertifikalarının rengini değiştirmekten başka bir şey değildir.

Eski hisselerin biri karşılığında 2, 4 ya da 10 hisse verilen bu süreç, genelde eski hisseyi daha kolay satılabilir hâle getirme arzusundan kaynaklanır. Varsayalım ki bir ürünün paketinin tanesi 1 dolardan satılsın ancak bu paket fazla ağır olup taşıması zor olduğu için alım talebi az olsun. Bu durumda ürünün fiyatını ve gramajını dörde bölüp yani yeni hâlinde tanesini 25 sente satmak daha iyi olabilir hatta belki bu durumda 27-30 sente bile satılabilir.

Halk neden hisse senedi satışının kolaylaştırıldığı bu süreci sorgulamaz? Çünkü bunun hayırsever yöneticilerin işi olduğuna inanır ancak gözü açık bir yatırımcı Yunanlıların Truva atı hediyesinde olduğu gibi karşılıksız hediyeye inanmaz. İhtiyacı olan tüm uyarılar gözünün önündedir, durduk yere hisse artırımına gidilmeyeceğini bilir. Halk bunu göz ardı ettiği için her yıl milyonlarca dolar kaybeder.

Yasa; kişi ya da kurumların işlerini, güvenilirliklerini olumsuz yönde etkileyecek; yani halkı satış yapmaları yönünde etkileyerek hisse senetlerinin değerini baskılama

eğilimdeki söylentileri çıkaranları veya dağıtanları cezalandırır. Aslında bu yasanın temel amacı, panik anında banka önünde oluşan kuyrukları önlemektir. Ancak elbette bu arada halkı da hisselerini gerçek değerinin altında satmaktan korur. Başka bir deyişle yasa, piyasayı düşürmek için kasıtlı söylenti çıkaran veya yayanlara karşıdır.

Halk hissenin gerçek değerinin üzerinde bir fiyattan alım yapmaktan nasıl korunur? Haksız yükseliş haberlerini yayanları kim cezalandırır? Kimse ama buna rağmen halk değerinin altında fiyatlardan hisse satmaktan ziyade isimsiz yöneticilerin tavsiyesiyle gerçek değerinin üzerindeki fiyatlardan alım yaparak daha çok zarar eder.

Bana göre fiyatı düşürmeye yönelik söylentilere nasıl yasa çıkarıldıysa aynı şekilde fiyat yükseltmeye yönelik girişimler için de yasa çıkarılması doğru olurdu. Halk milyonlar kaybetmekten korunurdu.

Hâliyle hisse pazarlamacıları, manipülatörler ve diğer ismini vermeyen iyimserler zamanı gelince herkesin kendi kaybından sorumlu olduğunu ve söylentilere göre alım satım yapmamak gerektiğini söyleyeceklerdir. Bu mantığa göre bir uyuşturucu bağımlısının da sırf kendi isteğiyle bu pisliğe bulaştığı için korunma hakkı olmamalıdır.

Menkul Kıymetler Borsası bu konuda yardımcı olmalıdır. Borsa hâlihazırda halkı usulsüz uygulamalara karşı halkı korumakla hayatî derecede ilgileniyor. Biri halka kendi görüşünü ve doğrusunu kabul ettirmek için açıklama yapacaksa ismini de açıkça vermelidir. Açıklamaların isim verilerek yapılması onların yüzde yüz doğru olduklarını göstermese de "şirket yöneticilerini" veya "yetkililerini" daha dikkatli olmaya zorlayacaktır.

Halk her daim temel alım satım prensiplerini aklında tutmalıdır. Hisse fiyatı yükselişe geçmişse bunun nedeninin

ayrıntılı şekilde açıklanmasına gerek yoktur. Hisse alımı devam ettikçe hisse fiyatı da artar. Arada sırada ufak dalgalanmalar yaşayıp da genelde yükseliş pozisyonundaysa o hisseyi satmamak yerinde bir karar olacaktır. Ancak uzun süreli istikrarlı bir yükseliş sonrası, hisse fiyatı yön değiştirip, ufak yükselişler harici adım adım düşerse en az direnç çizgisinin yukarı yönden aşağı yöne doğru değiştiği açıktır. Böyle bir durumda açıklamaya gerek var mıdır? Hisse düşüşü için muhakkak geçerli nedenler vardır ancak bu nedenler sadece birkaç kişi tarafından bilinir. Onlar da bildiklerini ya kendilerinde tutacak ya da halka tam tersi hissenin ucuz olduğunu söyleyeceklerdir. Oyunun doğası gereği halk, sadece birkaç kişinin bildiği gerçeğin hiçbir zaman dürüstçe açıklanmayacağının farkında olmalıdır.

"Şirket yöneticilerine" ya da "yetkililere" atfedilen sözde açıklamaların çoğu asılsızdır. Bazen yöneticilere açıklama talebinde bile bulunulmaz. İsim versin veya vermesin hisse hakkındaki söylentiler, hisseden büyük çıkarı olan kişiler tarafından ortaya atılır. Bir hisse senedinin piyasa fiyatını yükseltmeyi amaçlayan yöneticiler, bu aşamada profesyonel yardım almaktan çekinmezler. Ancak bir yönetici brokerine alım yapması için doğru zamanı söylerken emin olun ki satış yapması için bunu asla söylemez. Bu, profesyonel yatırımcıları halkla aynı pozisyona getirir, sadece profesyonellerin elden çıkarması gereken hisse sayısı ve dolayısıyla pazar hacmi ihtiyacı daha fazladır. O yüzden daha çok yanıltıcı "bilgi" verirler. Tabii ki hiçbir aşamada güvenilmeyecek bazı yöneticiler vardır. Genelde büyük şirketlerin başında olanlar kendilerine özgü bazı özel bilgileri kullanırken tam olarak yalan söylemeyebilirler. Sadece yalan söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederler çünkü bazen sükûtun altın olduğunu bilirler.

Önceden de birçok kez söylediğim gibi bir hisse senedi spekülatörü olarak yıllarca kazandığım tecrübem, bana borsada belli hisselerde belli zamanlarda insanın kâr edebileceğini ancak sürekli olarak piyasa getirisinin üzerinde bir gelir elde edemeyeceğimi öğretti. Tecrübesi ne kadar olursa olsun bir yatırımcının borsada kaybetme olasılığı her zaman vardır çünkü spekülasyon yüzde yüz güvenli hâle getirilemez. *Wall Street* profesyonelleri, yöneticilerin verdiği tüyolara göre hareket etmenin bir insanı kıtlıktan, vebadan, rejim değişikliklerinden ya da kaza olarak adlandırılabilecek her türlü şeyden daha hızlı yıkabileceğini bilir. Ne *Wall Street*'te ne başka bir yerde başarıya giden yol, dümdüz asfalt bir yol değildir. Üstüne bir de trafiği engellemek neden?